

Gurzó K. Enikő

A HUMANISTA KÉPÍRÓ: LITKEI JÓZSEF

Paul Klee hangoztatta, hogy van egy világ, amely nem látszik, a művészet feladata pedig nem egyéb, mint ezt az elrejtőzött univerzumot képekkel láthatóvá varázsolni. Ennek a követelménynek eleget tenni természetesen csak szemléletünk tágításával lehetséges, olyan új festői köznyelv megfogalmazásával, amely századunkban az európai képírásban vált használatossá.

Litkei József művészetét illetően sok minden számít előzménynek, így Nemes-Lampérth József lágy kubizmusa is, ennek ellenére a Jászberényben született festő sosem ismételi. Inkább folytat. Monotípiáiban nemcsak használja a francia Robert Delaunay, az ausztráliai Ralph Balson, a japán Kumi Sugai által is gyakorolt anyanyelvet, hanem bővíti. Ez a megközelítés magatartásának lényege, életművének meghatározó minősége. Abból indul ki, hogy bár a föld összes szögletét már felfedeztük, az ember titka, mozgatója szinte érintetlen maradt – ezt a belső tájat szükséges az alkotónak megtalálnia.

Művészetének előzményei

Az 1924-ben Jászberényben született Litkei József művészléte emberileg is kellő alapozással indult: pedellus szülők gyermekeként tanítóképzőt végzett. Eredeti hivatását a második világháborút követő inséges időszakban két éven át gyakorolta, a felemelkedés útja ugyanis csak ezután nyílt meg számára. Nagy Lászlóval, a költővel és másokkal együtt a Dózsa György Népi Kollégiumnak lett alapító tagja, majd a Képzőművészeti Főiskola növendékeként fejleszthette tehetségét. Később felvételt nyert a Dési Huber István Kollégiumba is, amely azzal a céllal létesült, hogy a festő- és szobrásznövendékek Eötvös Kollégiuma legyen.

Tudni való, hogy a diplomaszerezéstől 1988-ban bekövetkezett korai haláláig a Magyar Iparművészeti Főiskola nagy tekintélyű alakrajztanára volt, előbb a festő, majd a szobrász szakon. Hatalmas oeuvre-jét ebben az időszakban hozta létre. Munkái egy időközben átalakult, feledésbe merült polgári életforma jeleneit, a vidéki települések hétköznapjait, a lakótelepek létrejöttének szinte egymáshoz kapcsolódó szakaszait elevenítik meg. Az embert körbefogó környezettel folytatott képi dialógus ugyanis folytonos igényként élt benne.

Témái tehát nem mindössze egy-két húrra hangoltak: az épülő gyárudvarok, szereplőcsarnokok megjelenítése mellett akvarelljeinek frissen fénylő színeiben, gvasainak tompább foltjaiban csendéletek, piaci jelenetek, lóvászások, szerelmes párok, anyák, aktok, dunai halászok, csónakok, kikötők, egész városok és falvak kelnek életre.

Festői anyanyelve

Jelenünkben a mértan környezetünk elemévé, a valóság módosulásává, az idő humanizációjává vált, egyik lehetősége, iránya lett felemelkedésünknek. Ebben a létformában

Litkei a geometria költészetét keresi, s alakítja festői forrássá. Termő és teremtett formanyelve a nagyvilág általános képlete, de egyszerismind önnön természete is. Már a kezdet festmény-forgácsaiban érződik az őrzés és megújulás spórája, s nem véletlenül, hanem épp annak tulajdoníthatóan, hogy a világ, és benne a képzőművészet napjainkra újjászületett. A belső látványra ügyelő elvont kép, az absztrakció lett századunk tükre, amely a tudományban általánossá vált, és a művészetben is megjelent. A képi nyelvújítás követése így ma már elengedhetetlen, Litkei József pedig – minden óvatos meg gondolást félretéve – ezen az úton járt. Kutatta és vizsgálta a mozgás egy-egy álló pillanatát, és amivel mindezt mérte: a szín. A szín azon árnyalata, amely egyetlen az adott helyzetben. Hibátlan tónuspontossága okozza, hogy a megkövültség nála úszó ringássá alakul. Képmezője mégis egyszerre nyugodt és feszült, mert az egyensúlyt, a formák növekvő és csökkenő folytonosságát átlós kanyarok kísérik, de nem ellenpontként, hanem összekötő kapocsként.

Művészete a leíró rajzi formáktól fokozatosan váltott át a valóságot értelmező jelek következetes rendszeréig. A formák kicsinyítése, nagyítása, frontalitása, elhajlása tehát időben vált homogén áramlássá. Ebből a színes ringásból bontakozott ki egyéni szemlélete, vizuális nyelvjárása. Litkei József azonban nem elégedett meg az optikai látvánnyal, számára ez csupán kiindulópont volt, mert úgy vélte, a festmény élmény, értelemmel szerkesztett valóságbővítés. Választékosságát az igazságra törekvés garantálta, tapintatából fesszes festői tisztesség adódott.

Munkáinak indító eleme egyszer szerpentinés forma, máskor hengercsíra: mindig más, a külső és belső tényezőktől függően. Ez a képlékenység azonban nem erőtlenség, inkább türelmes piktorális sakk számos nyitó- és középjáték ötlettel, kellemes végjátékával. A győztes mindig az illusztráció, hisz a kódolt és gyorsított motívumok a szépség anyagi előnyét eredményezik, a határozott szintömbök pedig füstszerűen feloldódnak. Ábráit ősi jelzések, észlelések mozgatják, ami nem véletlen, hisz gyakran és szándékosan szemlélte a napot, figyelte az utcákat, tereket, márciusban a virágba borult fákat, hogy az ekként befogadott elemekből építse fel a maga városait, a maga asszonyait, a maga

életképletét általános, de mindig egyénített jelekkel. A kör nála lehet égitest és női mell játékos szimbóluma, de lehet a lét és az egyén közös anatómiája. Ezeknek az összetartozó alapformáknak legkisebb közös többszörösét tartalmazza munkáinak zöme: megtervezésüket sűrített lényeglátással végzi, amelynek eredményeként művei valóságos vizuális közmondásokká sűrűsödnek, bennük pedig feltárul a létezés szerves mértana.

Felmerül a kérdés: vajon a képzőművészet közmegegyezésem képi metaforáinak ilyen használata nem jelenti-e azt, hogy a mű óhatatlanul a „magánbeszéd” csöndjébe, visszhangtalanságába szűkül? Semmiképp, mivel a tudományos-műszaki forradalom következtében a befogadók milliói élnek, alkotnak a ma már nélkülözhetetlen asszociációk segítségével. Egyszerűen ez a század nyelve. Ez az új tudati valóság teremti meg a hidat mű és közönség között. Korunk embere képes feldolgozni a rajzi gyököket és az optikai füzéretet, képes behelyettesíteni ezeket hétköznapi képleteibe, sőt, sokszor nem is igényel többet.

Litkei József művészete azonos hőfokon és mértékben szerveződik a természet díszesen szemléltetett szótárából és a lelkület kimeríthetetlen térképjeleiből, ezt a két dimenziót forrasztja egységgé. A képmező újdonságokkal telítődik: hol valamely tömör kavalkádra esik a hangsúly, hol pedig osztott sávok, koncentrikus körök helyezkednek el a centrumban. A kiemelt mintázat nemcsak összegzi a kompozíció eszmerendszerét, de elemeit – szerves közvetlenséggel – egymáshoz csatolja. A könnyed szerkezet erőteljes színhatásokkal konstruálja meg a képet, ad sajátos életet az árnyalatoknak. Festményei átrepesztik a látvány külső burkát, és hevesen sodródnak a kép lényegéhez, amelyhez mindenik tárgy útjel és irány. Ami a megértést illeti, ő a közegellenállást keresi, nem törődik azzal, hogy a néző fenntartásokkal él: a szemlélő távlatának teremti a művet.

Litkei József művészetének döntő eleme az emblematikus jelleg. Induló realizmusa is tartalmazott már kiemeléseket, amelyek későbbi alkotásain egyre nagyobb szerephez jutottak. A gömbölyű formák, a hullámzó, kígyózó vonalak, a hömpölygő színtengerek nála archaikus jeleket hordozó életjelzők. A Litkei-kép, mondhatnók, szemnek, szívnek, értelemnek tanulságot szolgáltató, áttekinthető labirintus.

Képről képre

Litkei József formavilágára kétségbevonhatatlanul hatott a kubizmus. Csakhogy míg a nyugati féltekén ez a stílus inkább formai jellegű maradt, nálunk a korlátozott társadalmi progressziót jelölte. A Nyolcak és az aktivizmus mégis alkotó értelemben fejlesztette az irányzat lehetőségeit. Képirásunk korszerűsítésének úttörői tehát az európai folyamat előőrséhez tartoztak. Ez okozza azt a különbséget, amely Litkei mértani technológiája és a holland, francia, német, dán geometrikus képzőművészet között fennáll. Ott elsősorban az eszme hiányzik, nálunk viszont épp az eszme gyarapodik az új stílus által. A francia geometrikus képirás ugyanis eleve stilárisabb volt, a miénk már akkor is érzelmeikkel, alapigazságokkal telítődött. Litkei egy árnyaltabb, választékosabb közérzethez irányába fordult. Ő a magyar aktivizmusból és a francia kubizmusból származott használható eszközöket a festői mű továbbteremtésére fordította, s a színkezelés energikus hatásaival tette egyedivé.

Költői mértan az, amit művel. A körök, hasábok, kúpok megfelelnek vagy – céljuknak megfelelően – kiegészítik, folytatják, torzítják egymást. Litkei felfedezi számunkra, hogy a világ nem csak évszakvegetáció, hanem arányos geometriai idom is, amelyben emberi nyugalom és lendület rejtőzik, vagy feszül.

Minden lépése megfontolt. Főiskolai stúdiumait az akttanulmányain érzékelhető pontos rajz jellemzi. Ám az is, hogy a megszerzett tudás birtokában rendszeresen és fokozatosan halad a maga útján. Ceruzával felvázolt korai aktjai anatómiailag szinte hiánytalanok, néha azonban módosít rajtuk, az arc felületi rajzát pedig elhagyja, ha az adott pillanatban nincs rá szüksége. Tus- és filctollrajzainak (Odaliszk, Akt, Éva-Ádám, Szerelmespár, Csábítás – évszámok nélkül), valamint akvarelljeinek (Öltözködő – 1962, Vetkőző – 1964, Akt – 1975) meztelen szereplőin ugyan még felismerhető az emberi fizikum, de a korpusz erőteljesebb átírása következtében a komponensek tektonikus lendületet kapnak. Ez a megfontolt előrehaladás látható Barátnők-, avagy Asszonyok-ciklusán is, amelynek egyes darabjain a mell és a fej tényleges gömbjéhez társulnak a háttér mértani alakzatai, amelyek a nőt és a nőiességet érzékeltetik, néha a gyermeket is (Anya és gyermeke, akvarell, 1978), a konkrét állapotot, az általános társadalmi élethelyzetet.

Figurális képein a környezet tárgyelemei nem díszletként szolgálnak, hisz szerkezetben, hangulatban szervesen kapcsolódnak a modellekhez. Ilyen meg gondolás alapján komponálta a Dudart (tusrajz, 1948), a Dunaparti rakodást (ceruzarajz, évszám nélkül), a Sámson- és Harlekin-ciklust (bőrképek, 1986-87), amelyeken a test gyűrődése egyúttal környezeti elem is.

Évekig az öröm és önfelelt boldogság szakad fel emlékeiből, válik festményé. Az 1955-ben komponált Városi piac (akvarell) például csak bizonyos töredékét őrzi meg a realitásnak, mert egyébként sajátos látomás. A több rétegű élménybe azonban számtalan érzés tömörül, amit festőnk színekkel továbbít felénk. Ebből rögtön kitűnik, hogy Litkei vérbeli művész, mert ha bánata növekszik, színei sötétednek, de amint kellemes áramlás hatja át lelkületét, azonnal megkezdődik az élénk tónusok virágzása. Az öröm mellett viszont mindig ott a lehangolás, mondja Madách, mivel a nagy mesterek fényt és árnyékot egyszerre tapasztalnak. Litkei József város-látomása is univerzális: sötét színekkel a gyászt, pirossal, sárgával, narancssal a boldogságot közvetíti. A dekoratív szándék emóciókat tükröz és takar, ifjúságunk színes légbuborékjait írja le, s közben az elmaradhatat-

lan árnyakról sem feledkeznek meg, mert hűségesebb marad a teljességhez. Az idős árus tompított foltja disszonáns elem, pedig ő lenne a gyermekek kincsének raktárosa. Igaz, mintha már szezon után volnánk, és ő itt maradt, megrakodva portékáival. Mégis e láthatatlan és személyes magányt elnyomja, elrejtje az egyéni sziluettek sokaságából csoporttá, tömeggé kerekedő pezsgés, amely most épp vesztéggel, de bármelyik pillanatban – valamelyik kis ember kacagására – elszabadulhat.

Az Ablakok (akvarell, 1979 körül) és az Ablak (olaj, évszám nélkül), A város peremén (akvarell, 1973), a Városi táj (szitanyomat, 1977), a Város (olaj, 1987) és a Nagyváros (akvarell, 1987), az Állványok (akvarell, 1978) és a Tűzfal (gvas, 1978) című munkáin fokozódik az átírás erőteljessége. A szerkezeti tényezők kötege lazán lebeg a tér-időben, osztódva, megszakadva, egyéni mértanná szóródva, születve, elliptikussá nyomódva, tojásformára érve, gömbkötegeknek, négyzet-tömböknek maradva. Az alakzat-csomó így a formák nagy családjaként nyomul előre, piros hevességével, sárga derűjével és kék tisztaságával állandó ünneppé lelkesül, könnyedén, szellősen lobog.

Az 1972. évi Szekeres (akvarell), az 1976-os datálású Csendélet (akvarell) és az 1978-ban festett Táj (gvas) a kemény és a puha formák szerves kapcsolatát tartalmazza, mégpedig úgy, hogy közben mindhárom harmonikus egységet is képez. A művek ritmusa, lelassult lendülete az ősz aranyozott csapzottságát hordozza.

A Virágok (akvarell) 1978-ban született, a Könyörgő (akvarell) úgyszintén. Virágkelyhek és emberi testek fonódnak egybe ezen a két grafikán, megjelenésük hasonlóságát illetően lelki testvérek, egy töről fakadó társak. Litkei tehát végleg lemond a statikáról, és az aranymetszés átértelmezett szabályaival, a mértan egyénített törvényeivel kezd el mesélni. Melegséggel, fodrozódó kontúrokkal, szalagspirálokkal. Kiszakad a kubizusból és az orfizmus irányába tér. Képeinek sok esetben zenei a hangzása, ecsetjével szimfóniákat ír.

Rusztikus látomásai szinte mindig a vízhez kötődnek (Kis liget, olaj, 1982; Tanya a Körösnél, akvarell, 1965; Csónakok, akvarell, é. n.; Homokpad, akvarell, 1960 körül; Bánnyató, akvarell, 1974; Táj, akvarell, 1980). A víz mint szórakozás, a víz mint rejtély, a víz mint a föld és az élet éltető ereje, fenntartója. Évtizedekig sűrűsödött benne az élmény, majd öntudatlan és tudatos készülődés után hirtelen képpé forrott. Értelmezésében a víz a föld széle, közepe és szíve, de múlt és jövő is egyben, ősi és maradandó üzenet. Rekvizitum, emlék, nyüzsgő rajzás és távlat. Litkei József a víz köré telepíti a mező zöld zsendülését, a Nap egészségét. A tónusok közvetlensége kellemes varázslat ezúttal is, bensőséggel hirdeti az emberi jellem, képzelet szépségét.

Ez a magatartás Litkei egész világszemléletét áthatja. A dialektikának az ellentétekről szóló törvénye jelenítődik meg a színék ellenpontozott egységében, ahol a vörösek, zöldek, feketék vitája teremti az esztétikai értékrendet. Olykor függőleges, máskor átlós vagy vízszintes szerkesztés érleli a szükséges feszültséget, alakítja ki a maga sajátos tartozékaival a kép rendszerét. Befogadás és kitarulkozás teljessége minden Litkei-festmény, ezért érezzük azt képei előtt, hogy szemlélődésünk perceiben a létezés központjában időzünk.

1978-ban festette a Ketten című gvas-képét, amelynek előtere, középrésze s távlatba egyetlen síkba parcellázódik, onnan süt fel a kettős bioforma, önmagába süllyedt és önmagából születő gömb-, kúp- és elcsúszott hengertöredékekkel, a beteljesülés végtelen nyugalomát, elégedettségét árasztva. Az ábrázolt térben az átlényegült testek jelentik az egyetlen tárgymaradékot. Hasonló felfogás hordozója a Tánc (gvas), a Szerelmespár (tusrajz), a Csábítás (tusrajz), részben az Éva, Ádám (tusrajz).

Litkei József tudati és művészi fejlődésének folyamán a képnyelv egyre egyénibbé válik, és így műveinek világában csak akkor igazodhatunk el, ha grammatikájának ragjait, képzőit elsajátítjuk. Vegyük például az Ítélet című monotípiáját. Első pillanatra alig látunk többet, mint világos és sötét ábrák ritmikus halmazát. Ennél azonban többről van szó. A kompozíció egy küzdelemmel teli élet utórezgése, amelyben benne vannak a lét veszélyei, félelmei, a túlélés bizonytalan öröme. A fekete-fehér foltok és ezeknek változatai, kombinációi, a sűrű fekete, a lágú fekete, a rácsozott fekete, a szürkésfekete, a szürkésfehér és a fehér színcsoportok, tömbök lélekállapotot tükröznek, a lelkület keserves átalakulásait, fogyását, illanását jelölik. Litkei tehát nem egy életfázist jelenít meg itt, hanem a történéis lényegét. Alkotása azt igazolja, hogy a művészet a jövő kulcsává válhat, mert hozzásegíthet a világ alapelveinek felfedezéséhez.

Művészi és emberi hitvallása

Hogy milyen művész Litkei József? Alkata szerint mindenekelőtt introvertált, alapos, műveit lassan érlelő. Manapság pedig, amikor a művészetben is annyi minden igaznak látszik, amikor a művészetről annyi mendemonda hangzik el, amikor bárki kinevezheti magát forradalminak, progresszívnek, avantgárdnak, és zajos kiáltványok bizonygatják egyedül üdvözítő mivoltukat, kompetenciájukat, amikor közhelyként szavaljuk újra meg újra az értékek devalválódását, megszűnését, a civilizáció, a technika és a tudomány nevében pedig lesöpörjük, halottá nyilvánítjuk a művészetet, akkor a kettős adottság, amely szerint valaki egyazon időben etikus és puritán, megkérdőjelezhetetlenül hitelesíti azt, amit csinál. Litkeinek hitele van, hinni lehet neki.

Litkei József ugyanakkor kutató intellektus is. Nem az egyén és a természet hagyományos kapcsolata érdekli, ezért nem is a hagyományos festészet regulái szerint fogalmaz,

bár olykor-olykor előbukkan nosztalgiaja a tradíciók iránt. Ez viszont helyénvaló, kár lenne elfojtani, megtagadni. Mint ahogyan érzelmeit, személyes jelenvalóságát, szubjektív feszültségeit sem titkolja, csak féken tartja, kontrollálja és kezeli. Faggatja a kutató és kritikus intellektusú embert, következetesen elemzi ennek kapcsolatát a változó, táguló világgal.

Hogy milyen stílusú művész Litkei József? Be nem skatulyázható. A naturalizmustól az expresszionizmusig, a konstruktivizmustól a szürrealizmusig, az op-arttól és minimal arttól a gesztusfestészetig sok mindent megtanult, ismerte az évszázados kézműves felületkezeléseket, és a sokszorosító technika nyújtotta lehetőségek területén is otthonosan mozgott. Építőelemként – amire éppen szüksége volt – innen is, onnan is átemelt néhány értéket saját művészetébe. Konstruktív volt tehát, de egy pillanatig sem konstruktivista. Műfajhatárokat megszegő festő, grafikus és designőr, aki egy új monumentális művészetet alapképletét teremtette meg.

Litkei József tudniillik nem azt a kincset adja, amit várnak tőle, hanem azt, amire szüksége van a holnap emberének ahhoz, hogy szubsztanciájához méltóvá tegye környezetét, illetve önmagát. Litkei ízig-vérig a jelen festője volt, erejével a múlt féltve őrzött hagyományaiba kapaszkodott, de a jövő áramlataiba lendült. Művészete gyökér és szárnyalás, őrzés és teremtés, hisz földi működésében a legújabb eszméig felemelkedett színes matéria lobogott – nevezetesen az ember.

Hortiné Bathó Edit

40 ÉVES A JÁSZSÁG NÉPI EGYÜTTES

Méltán mondhatjuk, hogy Jászberény napjainkra a tánc városává vált, hiszen az itt működő csoportok a táncművészet számos műfajában (néptánc, társastánc, showtánc, akrobatikus tánc stb.) jeleskednek. A táncsoportok közül a legrégebbi a Lehel-Melody Tánc-Sport Egyesület, amelyet 1969-ben Bagyari Ildikó tánctanár alapított Lehel Társastáncklub néven. A másik nagy múltra visszatekintő közösség a Jászság Népi Együttes, amely ebben az évben ünnepli fennállásának 40 éves évfordulóját.

Egy néptáncsoport alakításának gondolatát elsőként Erdész Sándor, a Jász Múzeum egykori igazgatója vetette fel. Az 1950-es évek második felében meg is alakult a Jász Népi Együttes nevet viselő csoport, amely aztán rövid működés után megszűnt.

Méhkeréki táncok az 1990-es évek elején

A következő, immáron Szövetkezetek Jászsági Népi Együttese nevet viselő táncsoport története 1971 novemberében kezdődött, amikor Papp Imre, a jászberényi Lehel Vezér Gimnázium kémia-biológia szakos tanára összehívott néhány diákot a gimnázium 26-os termében azzal a céllal, hogy tagokat toborozzon a leendő népi együtteshez. A jelentkező fiatalok között jó néhányan már táncoltak a helybeli Lehel Társastáncklubban, de mégis úgy gondolták, hogy kipróbálják a műfaj másik területét is.

Papp Imre a néptáncosokkal még szülővárosában, Törökszentmiklóson ismerkedett meg, ahol a gimnázium kémia tanára – mivel maga is néptáncolt egykor a Debreceni Népi Együttesben – táncsoportot alakított, és alkalmanként egy-egy táncot betanítva szere-

peltette tanítványait. Imre később a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen is folytatta a néptáncot, ahol főként a Rábai Miklós-féle tánciránnyal ismerkedett meg. 1964 januárjában a jászberényi gimnáziumba került, ahol először kosárlabda csapatot alakított, de hamarosan őt is megérintette az akkor kibontakozó új szellemű néptánc- és tánccház mozgalom. Bekapcsolódott a Népművelési Intézet által meghirdetett „C” kategóriás néptáncoktatói tanfolyam debreceni három éves kurzusába, amelyet gimnáziumi tanítványával, Horti Istvánnal együtt látogattak. Horti Istvánt, mint a Lehel Társastáncklub táncosát tánctanára, Bagyari Ildikó iskolázta be néptánc szakra, mivel társastáncképzés ekkor még nem indult.

Papp Imre a debreceni néptáncoktatói tanfolyamon ismerkedett meg Tímár Sándorral és az általa képviselt autentikus néptáncsal, amely olyan hatást gyakorolt rá, hogy Jászberényben megalapította a Jászsági Népi Együttest.

A Déryné Művelődési Központ akkori igazgatója, Pethő László ugyancsak támogatta és ösztönözte a néptáncsoport elindulását, amely így a művelődési központ egyik művészeti csoportjaként kezdte el működését. Próbatermük kezdetől fogva az egykori Katolikus Legényegylet Víz utca 1. szám alatt álló épülete volt, amelyet néhány évig a Lehel Hűtőgépgyár Szakmaközi Nyugdíjas Klubjával közösen használtak a táncosok. Később az épület kizárólagosan a csoport használatába került, s voltaképpen mind a mai napig ott-hont ad az együttesnek és utánpótlás csoportjainak, s a Jászság Népi Együttes székháza néven vált ismertté.

Papp Imre igen jó vezetőnek bizonyult, hamarosan igazi közösséggé kovácsolta a táncosokat, és meghódította velük a világot. Kitűnő szervezőképességének köszönhetően lehívta Jászberénybe a legjobb korrepetitorokat, tánctanárokat és koreográfusokat, akik megtanították a táncosokkal a technikai alapokat (balett, Molnár-technika), és egymás után készítették a jobbnál-jobb koreográfiákat. Így dolgozott az együttesrel Török Jolán, Salamon Attila, Varga Gyula, Kardos László, Falvay Károly, Tímár Sándor, Varga Zoltán, Zsuráfszky Zoltán, Farkas Zoltán és Végső Miklós.

Tímár Sándor több éven át volt a Jászság Népi Együttes koreográfusa, az ő működése során érte el az együttes az arany I-es minősítést, nyerte meg 1977-es a Ki-Mit-Tud-ot, s hozott el több fesztivál díjat. (1. kép) Az együttes támogatói (Jászberény városa, a KISZÖV, MESZÖV, TESZÖV, TOT) folyamatosan biztosították a szakmai munka feltételeit, és a külföldön való bemutatkozás lehetőségét. Ennek köszönhetően a jászsági táncosok a világ számos országát bejárták, és népszerűsítették a magyar táncokat, dalokat, népzénet. Papp Imre indította el 1981-ben a Nemzetközi Tánccház és Zenésztábor, valamint 1991-ben a Csángó Fesztivált, s e rendezvényeket azóta is minden évben nagy sikerrel szervezi meg az együttes. A Csángó Fesztivál immáron 21. éve minden augusztus elején ezeket vonz a jászok fővárosába.

Az 1977-es Ki-Mit-Tud győztes csapata

Papp Imre 1991-ben adta át a tánckar vezetését, 1996-ban pedig az egész együttes irányítását tanítványainak, Szűcs Gábornak és Szűcsné Urbán Máriának, akik jelenleg is a Jász-ság Népi Együttes művészeti vezetői. Működésük alatt tovább ívelt az együttes pályafutása, és sikert sikerre halmozva, elismerések és fesztivál díjak sokaságát nyerték el. (2. kép) Nagy sikerű koreográfiáikat általában az együttes táncosai készítik (Szűcs Gábor, Szűcsné Urbán Mária, Kocsán László, Kocsánné Kuli Orsolya, Dudás Dániel, Mosóczi Lívია, Busai Norbert, Busai Zsuzsa), de rendszeresen dolgoznak neves vendég koreográfusokkal is: Szabó Szilárd, Németh Ildikó, Lévai Péter, Mihályi Gábor, Kökény Richárd, Hortobágyi Gyöngyvér, Szilágyi Zsolt, Furik Rita. Művészeti munkájuk legnagyobb elismeréseként megkapták az Örökös Kiváló Együttes címet. (3. kép) A csoport néhány tagja elnyerte a Népművészet Ifjú Mestere (Balla Zoltán, Fejér Erika, Szűcs Gábor, Urbán Mária, Kocsán László, Kuli Orsolya, Bódi Tamás, Busai Norbert, Busai Zsuzsanna, Mosóczi Lívия) címet, de több táncos megkapta már az Aranysarkantyús és Aranygyöngyös táncos (Balla Zoltán, Fejér Erika, Szűcsné Urbán Mária, Sinka Gyula, Sinka Tímea, Ács Erzsébet, Farkas Tamás), valamint az Örökös Aranysarkantyús és Aranygyöngyös táncos (Szűcs Gábor, Kocsán László, Kuli Orsolya, Dudás Dániel, Mosóczi Lívия, Vajai Franciska, Dobos Beáta, Busai Norbert, Busai Zsuzsanna, Kovács Levente, Fundák Kristóf) címet is.

Az együttes vezetői és táncosai rendszeresen járnak gyűjteni, a határon túli magyarokhoz, elsősorban Moldvába, Kalotaszegre, a Mezőségekre és a Küküllő-mentére. A gyűjtések elindítása Papp Imre és felesége, Péterbence Anikó nevéhez fűződik, de a kutatómunkát mind a mai napig az együttes egyik legfőbb feladatának tartja. A gyűjtések anyagából komoly archívumot hoztak létre, ami nagy segítséget nyújt szakmai munkájukhoz. Mindemellett különösen szívügyüknek tekintik a méltatlanul elfeledett jász-sági táncok felkutatását is. E munkában különösen Kocsán László jeleskedik, aki kitartó szor-

galommal kutatja az archívumok, múzeumi adattárak régi film- és hangfelvételeit, írásos anyagait, s keresi fel az egykori adatközlőket, hogy megismerje, és újból életre hívja a Jászság régi táncait. Kutatómunkájának eredményeként már több jászsági tánc Koreográfia és egy könyv született. 1997 novemberében feleségével, Kuli Orsolyával együtt megalapították a Jászberényi Hagyományörző Együttest, amelynek azóta is vezetői.

A jászberényi táncműhely szakmai munkája országosan közismert és elismert. Talán ennek is köszönhető, hogy az ország különböző városaiból érkeznek ide táncosok tanulni. Ugyanakkor számos jászsági táncos került hivatásos együttesekhez (Bakonyi Erika, Kiss Zsuzsa, Fejér Erika, Balla Zoltán, Kosina Mónika, Kiss Árpád, Ács Erzsébet, Kis Zoltán, Kókai Erika, Nagy Gertrúd, Bódi Tamás, Gorác Zsolt, vagy más együttesek élére (Bakonyi István, Szűcs Béla, Hájas Tibor, Nagy Anikó, Fundák Kristóf). Nagy öröm számunkra, hogy az Állami Népi Együttes művészeti vezetője, Mihályi Gábor is a Jászság Népi Együttesből került a nagy hírű együtteshez. A táncosok rendszeresen járnak tanítani és Koreográfia készíteni nemcsak hazai együttesekhez, de külföldre is.

Györgfalvi lakodalmás a Jászság Népi Együttes előadásában

Az együttes alapításától fogva nagy gondot fordított az utánpótlás nevelésére, így biztosítva a folyamatos működést. A gyermekcsoportok közül különösen szép eredményeket ért el a Galagonya Együttes és a Bercsényi Iskola Néptáncsoportja, a jelenben pedig a Barkóca, Árendás, az új Galagonya és a Borbolya együttesek, illetve a Jártató Ifjúsági Táncegyüttes. A Jászság Népi Együttes legfőbb támogatója napjainkban is Jászberény Városa, amely 1994 óta a Folklor Kulturális Közalapítványon keresztül működteti a csoportot. A közalapítvány kuratóriumának elnöki tisztét az alapításkor Sárközi Mária, napjainkban pedig Kertész Ottó látja el, tagjai: Búzás Zoltán, Dudás Ferencné, Gulyás Imre, Rác Valéria.

Az egyre nagyobb méreteket öltő gyermek néptánc oktatás koordinálására 2001-ben létrehozták a Viganó Alapfokú Művészetoktatási Intézményt, ahol nagy szaktudású tanárok tanítják a táncosokat. Az iskola igazgatója Szűcsné Urbán Mária, aki nagy szakmai elhivatottsággal irányítja a több száz gyermeket foglalkoztató iskolát.

Negyven év sok idő, de különösen nagy jelentőségű egy közösség életében. S mit jelent nekünk, egykori és mai táncosoknak ez a négy évtized? Jelenti a megannyi próbát, gyöngyöző homlokkal, megizzadt testtel, lábunkban ólmos fáradtsággal, a sok fellépést, a primás elpattanó húrját, a villámgyors átöltözést, a rivaldafény bódulatát, a közönség vastapsát, a siker mámorító érzését és a kudarc fájdalmas jajdulását, de jelenti a külföldi utakat, a táborokat és a hajnalig tartó közös táncházakat is. Aki egyszer megérezte a tánc ízét, az örökre a fogságába került. A tánc számunkra az örök, soha el nem múló szerelem. Az eltelt évek alatt a tánc szeretete beleivódott a szívünkbe, lelkünkbe és széppé, gazdagabbá tette egész életünket.

Kiss Henriett

ADALÉKOK LEENDŐ ÉNEKTANÍTÓINK ZENEI MŰVELTSÉGÉHEZ

A XIX. század a zeneművészetben a romantika kora volt. Az ún. „koraromantikus” zeneszerzők az 1800-as évek elején születtek. Ezekben az években ünnepeltük/ünnepeljük a komponisták születésének bicentenáriumát. 2009 a német Felix Mendelssohn-Bartoldy emlékére volt. Tavaly, 2010-ben, a szintén német Robert Schumann, és a lengyel Frederyk Chopin születésének 200. évfordulóját ünnepeltük. Nekünk, magyaroknak is volt és van ünnepelni valónk. A tavalyi év és az idei év is a nemzeti romantika jegyében telt/telik Magyarországon tavaly Erkel Ferencre emlékeztünk születése 200. évfordulója alkalmából, idén pedig Liszt Ferenc-emlékévé van, ugyanennek az évfordulónak a kapcsán.

A két kiváló magyar muzsikuszületésének szép évfordulója adta az ötletet ahhoz, hogy egy egyszerű, 13+1 kérdésből álló zenei totót töltessek ki munkahelyemen, a Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Karán.

A tanító szakos hallgatókat oklevelük feljogosítja arra, hogy az általános iskola alsó tagozatában minden tantárgyat tanítsanak. A hallgatóknak emellett azonban választaniuk kell egy ún. műveltségi területet is. A szabadon választott műveltségi területen az adott szaktárgyat a végzett hallgatók a jelenlegi szabályok szerint 5-6. osztályban is taníthatják. A felmérésben részt vevő hallgatók az ének-zene műveltségi területet választották, vagyis az alsó tagozatos tantárgyakon túl az 5-6. osztályban folytathatják az ének-zene tárgy tanítását is.¹

A felmérést a főiskolán a 2010/2011-es tanév őszi szemeszterében végeztem el. A II. évfolyamról hatból négy fő, a III. évfolyamról hétből hat fő, a IV. évfolyamról pedig kilencből hét fő volt jelen a felmérésre szánt tanórán, így a három évfolyamról összesen 17 hallgató töltötte ki kérdőívet.² Az énekes csoportok kis létszáma miatt az évfolyamok eredményeinek szembeállítása helyett inkább arra törekedtem, hogy a jelenleg a főiskolán tanuló, valamennyi tanító szakos, ének-zene műveltségi területen hallgató zenetörténeti és zeneirodalmi tájékozottságát vizsgáljam. A beérkezett 17 választ így egy egységként kezelem és 100 %-nak értékelem.

¹ A jelenlegi oktatási szabályok szerint, az általános iskolai ének-zene tantárgy zenetörténeti, valamint zeneirodalmi követelményét tekintve, az ötödik osztályos órákon a zenetörténet kezdeteiről, a középkorról, a reneszánsz korszakról és a barokk mesterekről kell tanulniuk a gyerekeknek. A hatodik osztályban a magyar zenetörténet tárgyalására kerül sor a kuruc korig bezárólag, illetve a bécsi klasszika alkotóinak életével és műveivel ismerkednek meg a tanulók. Egy pedagógusképző intézményben maximálisan igazodni kell a közoktatáshoz. A főiskolán folyó, tanító szakos, ének-zene műveltségi területen képzésre vonatkoztatva ezek a korszakhatárok egy mesterséges választóvonalat jelentenek. A jogi szabályozás, a tanterv kötöttsége és az alacsony óraszámok miatt a főiskolai órákon elmarad, vagy csak nagyon minimális időkeretben történik a romantika (a 7. osztály anyaga) és a XX-XXI. század (a 8. osztály ismeretei) zenéjének a tárgyalása. A leendő énektanítók általános tájékozottságának bővítéséhez szükséges lenne a főiskolán is megismerni ezeket a korszakokat, hogy a hallgatók folyamatában, a kezdetektől napjainkig láthassák a zene fejlődését.

² A szakosodásra, vagyis a műveltségi terület választására az I. év végén kerül sor, a műveltségi területen órák pedig a II. évben indulnak el, ezért nem szerepelnek I. éves hallgatók a felmérésben.

A zenei totó kitöltésével az volt a célom, hogy felmérjem, tudnak-e az ének-zene műveltségi területes hallgatók általában véve tájékozódni a zenetörténetben, a zeneirodalomban. A felmérés konkrét kérdéseit, ahogyan azt az előzőekben írtam, a két nagy magyar zeneművész évfordulója inspirálta. A 13+1, vagyis összesen 14 kérdés arányosan oszlik meg a felmérésben: az első és az utolsó kérdés, mintegy keretet alkotva, a két muzsikusra közösen vonatkozik. E kereteken belül hat kérdés Erkel Ferencsel, hat kérdés pedig Liszt Ferencsel kapcsolatos.

A felmérésben részt vevő hallgatóknak már általános iskolás korukban, az akkor hatályos tanterv szerint, a felső tagozatos ének-zene órákon zenetörténetet és zeneirodalmat is kellett tanulniuk.³ A középiskolában szintén végig kellett venniük az egyes korszakokat, a nagy zeneszerzők életét és legjelentősebb műveit. Tehát, mire a főiskolára kerültek a hallgatók, már kétszer is tanultak a romantikus zenéről, Erkel Ferencről és Liszt Ferencről. A főiskolán sok idő és alkalom már nem adódik a hallgatók zenetörténeti és zeneirodalmi ismereteinek bővítésére. A zeneirodalom 2 nevű, ún. „B” tárgy, vagyis szaktárgy keretében tudunk csak egy féléven át, heti egy tanóránban a zenetörténettel és zeneirodalommal foglalkozni. Ilyenkor azonban már a metodika áll az órák középpontjában. A hallgatók mikrotanítások keretében sajátítják el az 5-6. osztályos zenetörténeti és zeneirodalmi tananyagot és megtanításuk módszertanát. A hallgatóknak emellett lehetőségük van még egy féléven át, ún. „C” tárgyként zenetörténetet tanulni. Ez a tárgy azonban nem minden félévben kerül meghirdetésre, és mivel szabadon választható, nem is minden ének-zene műveltségi területes hallgató választja.

A felmérés értékelése

Először azt kértem a hallgatóktól, hogy jelöljék meg azt az évszázadot, és azt a stílusirányzatot, amelyben a két muzsikus élt, illetve alkotott. A helyes választ (XIX. század, romantika) 11 hallgató (64%) találta el. Sajnos, hat hallgató (36%) a XVIII. századhoz és annak egyik fő stílusirányzatához, a bécsi klasszikához kötötte a magyar nemzeti romantika két legjelesebb alkotóját... Szerencsére a XX. század, folklorizmus válaszlehetőséget minden hallgató (0%) elvetette. (1. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, XVIII. század, bécsi klasszika	6	36%
2, XIX. század, romantika	11	64%
X, XX. század, folklorizmus	0	0%

1. tábla Melyik korszak és melyik stílusirányzat alkotója volt Erkel Ferenc és Liszt Ferenc?

³ 130/1995. (X. 26.) Korm. rendelet a Nemzeti Alaptanterv kiadásáról

A következő hat kérdés Erkel Ferenc személyére, életére és műveire vonatkozott. Legelőször arra voltam kíváncsi, hogy vajon kép alapján sikerül-e a hallgatóknak felismerniük Erkel Ferencet. A legtöbb hallgató, összesen 12 fő (70%) helyesen válaszolt a kérdésre, és a megfelelő képet választotta. A hallgatók közül hárman (18%) a köztudatban a Szózat megzenésítőjeként ismert Egressy Bénit hitték Erkel Ferencnek. A Himnusz költőjét Kölcsey Ferencet ketten gondolták Erkelnek. (2. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, (Egressy Béni)	3	18%
2, (Erkel Ferenc)	12	70%
X, (Kölcsey Ferenc)	2	12%

2. tábla Melyik képen látható Erkel Ferenc?

Erkel Ferenc elsősorban operái révén írta be a nevét a magyar zenetörténetbe, de karmesterként is jelentős tevékenységet fejtett ki. Korának kiemelkedő zongoraművészeként például ő mutatta be Magyarországon Frederyk Chopin e-moll zongoraversenyét. A Liszt Ferenc által alapított Zeneakadémia igazgatója, és egyben az intézmény egyik első tanára volt.

Miután a zeneszerző képét felismerttem a hallgatókkal, arra voltam kíváncsi, hogy tudják-e, milyen sokrétű volt Erkel Ferenc tevékenysége? A hallgatók közel fele, 8 fő (48%) tudott Erkel Ferenc sokoldalú tevékenységéről. Öt hallgató (30%) zeneszerzőnek és zongoraművésznek képzelte Erkel, 4 válaszadó hallgató (24%) pedig valószínűleg csak a zeneszerző Erkelről hallott. (3. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, zeneszerző és zongoraművész	5	30%
2, zeneszerző	4	24%
X, zeneszerző, karmester, zongoraművész és pedagógus	8	48%

3. tábla Ki volt Erkel Ferenc?

Nagyon fontosnak tartom, hogy egy (leendő) zenei szakember tájékozott legyen a zenei élet eseményeiben. Sajnos, a hallgatók közül csak hatan (35%) tudták, hogy Erkel Ferenc születésének 200. évfordulóját, vagyis bicentenáriumát ünnepeltük 2010-ben. Hárman (18%) gondoltak a Himnusz megzenésítésének 150. évfordulójára. A legtöbben, nyolcan (47%) viszont azt hitték, hogy 100 éve halt meg Erkel. Ha a kérdés megválaszolásakor kicsit számoltak volna a hallgatók, akkor talán rájöttek volna, hogy nem 1860-ban zenésítette meg Erkel a Himnuszt, illetve nem 1910-ben halt meg. Sajnálatos, hogy a hallgatók döntő többsége egy ilyen kiemelten fontos nemzeti évforduló esetében az emlékvégén sem tudja megmondani az alkalom okát. (4. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, a Himnusz megzenésítésének 150. évfordulója	3	18%
2, a születés 200. évfordulója	6	35%
X, a halál 100. évfordulója	8	47%

4. tábla Milyen évforduló alkalmából emlékezünk 2010-ben Erkel Ferencre?

A zeneszerzők életművében való eligazodást szintén nagyon fontosnak tartom. A következő három Erkelrel kapcsolatos kérdés ezért egy-egy jelentős műre koncentrált. Először azt az operát kellett megjelölniük a hallgatóknak, amelyben a híres „Meghalt a cselszövő...”-kórus szerepel. A válaszlehetőségként megadott három opera mind Erkel Ferenc alkotása volt. A hallgatók döntő többsége, 13 fő (76%) tudta, hogy a kérdéses részlet a Hunyadi László című operában hangzik el. Két-két szavazat (12-12 %) érkezett a Dózsa György és a Brankovics György című Erkel-operákra. Az iskolai tananyagokban a Bánk bán mellett kiemelt helyet foglal el a Hunyadi László. Ezeknek az operáknak az alapvető ismerete, úgy gondolom, elvárható a hallgatóságtól. (5. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, Dózsa György	2	12%
2, Brankovics György	2	12%
X, Hunyadi László	13	76%

5. tábla Melyik Erkel-operában csendül fel a híres „Meghalt a cselszövő...”-kórus?

Erkel Ferenc az operái mellett minden bizonnyal Kölcsey Ferenc Himnusz című költeményének a megzenésítésével került be örökre a magyar kultúra történetébe. Ez az a nemzeti fohász, ami a Szózat mellett minden nemzeti ünnepen és hivatalos ünnepségen elhangzik. Kölcsey versével és Erkel zenéjével már az általános iskolai magyar nyelv és irodalom, illetve ének-zene órákon megismerkednek a tanulók. A Himnusz megzenésítésének dátumát az iskolai ének-zene tankönyvek kiemelten kezelik az életrajzi adatokon belül. De vajon tudták-e a hallgatók, hogy melyik évben zenésítette meg Erkel Kölcsey költeményét?

A hallgatók zöme, 11 fő (64%) 1867-re tippelt. Ha belegendoltak volna, hogy a magyar történelemben ez a kiegyezés éve volt, talán kiejtették volna ezt a válaszlehetőséget. Öten (30%) az 1844-es évet jelölték be, helyesen. A harmadik évszám, 1861, a Bánk bán című Erkel-opera keletkezési éve volt. Egy hallgató (6%) jelölte meg ezt az évszámot.

Tudom, hogy különösen a mai világban nem várhatjuk el a hallgatóktól, hogy évszámokkal töljék tele a fejüket, de úgy gondolom, hogy itt nagyon alapvető évszámok

kerültek szóba: a Himnusz megzenésítése, a kiegészítés és a Bánk bán című opera évszámjai. Ezekkel, az általános műveltséghez tartozó évszámokkal azért illik tisztában lenniük a hallgatóknak. Egy kis tájékozottsággal és logikus gondolkodással szerintem mindenki ki tudta volna találni a helyes választ. (6. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, 1844	5	30%
2, 1867	11	64%
X, 1861	1	6%

6. tábla Melyik évben zenésítette meg Erkel Ferenc a pályázati kiírásra Kölcsey Ferenc Himnuszát?

Nagyon sok helyes válasz érkezett viszont a Bánk bánnal kapcsolatos kérdésre. Itt arra voltam kíváncsi, tudják-e a hallgatók, kinek a tragédiája nyomán komponálta Erkel az azonos című operáját. A hallgatók közül 15-en (88%) tudták, hogy Katona József drámája ihlette Erkel az opera megkomponálására. Egy-egy hallgató (6-6%) karikázta be Vörösmarty Mihály, illetve Eötvös József nevét. Ez a kiemelkedően jó eredmény talán nem meglepő, hiszen ezeknek a hallgatóknak a középiskolában magyar nyelv és irodalom tárgyból kötelező olvasmányuk volt Katona József műve. Valószínűleg a tantárgyak közötti kapcsolat segíthetett a helyes válasz megtalálásában. (7. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, Vörösmarty Mihály	1	6%
2, Katona József	15	88%
X, Eötvös József	1	6%

7. tábla Kinek a tragédiája nyomán komponálta Erkel Ferenc a Bánk bán című operáját?

A zenei totó következő hat kérdése már a másik nagy ünnepelttel, Liszt Ferencel foglalkozott. Először itt is képről kellett felismerni a „hírhedt muzsikust”. A hallgatók nagy többsége, 14 fő (82%) helyesen jelölte meg a kettes választ, ahol Barabás Miklós ismert festményén látták Lisztet. Két hallgató (12%) viszont Ludwig van Beethovenre szavazott, Frederyk Chopint egy hallgató (6%) jelölte meg. (8. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, (Frederyk Chopin)	1	6%
2, (Liszt Ferenc)	14	82%
X, (Ludwig van Beethoven)	2	12%

8. tábla Melyik képen látható Liszt Ferenc?

Liszt Ferenc szintén sokoldalú művész volt. Pályáját csodagyerekként, zongoristaként kezdte. Ez a hangszer élete végéig elkísérte. Korának felülmúlhatatlan pianistája volt. Idővel komponálni kezdett. Ma a romantikus zeneszerzők egyik legkiválóbbikát tiszteljük személyében. Vezényléssel is foglalkozott. A weimari évek alatt például jelentős bemutatók fűződtek a nevéhez. Otthona mindig nyitva állt a világ legkülönbözőbb pontjairól érkező zongoristák számára. 1875-től a pesti Zeneakadémián pedig hivatalosan is tanított.

A hallgatók döntő többsége, 12 fő (70%) tudta, hogy Liszt Ferenc ennyire sokoldalú személyiség volt. Három hallgató (18%) szerint csak zeneszerző, két hallgató (12%) szerint pedig csak zongoraművész volt. Valójában ki lehetett volna találni a helyes választ, ha valaki ismer pár Liszt-kompozíciót, valamint tud arról, hogy Liszt kiváló zongorista is volt. Vagyis, csak az x, válaszlehetőség lett volna alkalmas mindezen tevékenységek egybefoglalására. Liszt karmesteri és tanári tevékenysége talán nem annyira köztudomású. (9. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, zeneszerző	3	18%
2, zongoraművész	2	12%
X, zeneszerző, zongoraművész, karmester és pedagógus	12	70%

9. tábla Ki volt Liszt Ferenc?

Liszt Ferencsel kapcsolatban is megkérdeztem a hallgatóktól, hogy milyen évforduló alkalmából emlékezünk idén a nagy muzsikusra. A legtöbb hallgató, 10 fő (58%) úgy gondolta, hogy 100 évvel ezelőtt alapították a Zeneakadémiát, ez az alkalom a mester ünnepelésére. Négy hallgató (24%) tudta, hogy Liszt születésének 200. évfordulója van idén. Ezek a hallgatók jelölték meg a helyes választ. Három fő (18%) a halál évének 100. évfordulójára gondolt. Úgy hiszem, hogy akárcsak Erkel Ferenc esetében, Liszt Ferencsel kapcsolatban is illett volna erről a komoly évfordulóról tudniuk a hallgatóknak. (10. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, a születés 200. évfordulója	4	24%
2, a halál 100. évfordulója	3	18%
X, a Zeneakadémia alapításának 100. évfordulója	10	58%

10. tábla Milyen évforduló alkalmából fogunk Liszt Ferencre emlékezni 2011-ben?

A következő kérdés a földrajzhoz is kötődik. Liszt Ferenc szülőfaluja, Doborján ma már egy másik ország területén található. Tudják-e a hallgatók, hogy mi a település mai neve és melyik országban található? A válaszlehetőségek között két ausztriai és egy szlo-

vák település nevét adtam meg. A helyes megoldást (Raiding, Ausztria) nyolc hallgató (47%) találta el. Egy másik, szintén burgenlandi településre, Oberpetersdorfra öt hallgató (29%) szavazott. Négy hallgató (24%) szerint a mai Szlovákia területén fekvő Topolčany volt Liszt szülőfaluja. (11. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, Raiding, Ausztria	8	47%
2, Topolčany, Szlovákia	4	24%
X, Oberspeterdorf, Ausztria	5	29%

11. tábla Hogyan hívják ma Doborjánt, Liszt Ferenc szülőfaluját, és melyik országban található ez a település?

A következő kérdéssel a hallgatók műismeretét akartam tesztelni. Három kiemelkedő zongoradarab közül kellett kiválasztaniuk a hallgatóknak azt a Liszt-művet, amit a zene-történészek és a zongoristák a zongorairodalom egyik csúcsteljesítményének tartanak. Tíz hallgató (58%) helyesen a h-moll szonátát jelölte meg. Ez a zseniális mű valóban Liszt szerzeménye. A b-moll szonáta szintén kiemelkedő alkotás, azonban Frederyk Chopin komponálta. Az a négy hallgató (24%), aki ezt a műcímet húzta alá, rossz választ adott. Szintén rossz választ adott az a három hallgató (18%), aki az Appassionátát választotta. Ez a zongoraszonáta is nagy, jelentős mű, de Ludwig van Beethoven szerzeménye. (12. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, Appassionata	3	18%
2, h-moll szonáta	10	58%
X, b-moll szonáta	4	24%

12. tábla Liszt Ferenc melyik zongoraművét tekinthetjük a zongorairodalom egyik csúcsteljesítményének?

Egy olyan műfajra vonatkozott az utolsó Liszt-kérdés, amely személyesen Liszt Ferenchez köthető. A felajánlott három válaszlehetőség, a három műfaj neve ugyan nagyon hasonlít egymásra, de ha valaki jártas a zenetörténetben és a zeneirodalomban, akkor ki tudja választani a jó megoldást, ami ebben az esetben a szimfonikus költemény volt. Ezt a műfajt Liszt Ferenc találta ki. Leghíresebb alkotása ebben a műfajban talán a Les Préludes című szimfonikus költemény, amely az iskolai tananyagokban is gyakran előfordul. Tizenegy hallgató (64%) adott helyes választ erre a kérdésre. A szimfónia a XVIII. században, a bécsi klasszika korában volt kiemelten fontos műfaj. Öt hallgató (30%) azonban helytelenül a XIX. századhoz és Liszt Ferenchez kötötte. A szimfónia a nyitány olasz neve volt a barokk korszakban. Egy hallgató (6%) voksolt erre a válaszlehetőségre. (13. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, szimfónia	5	30%
2, szimfonikus költemény	11	64%
X, sinfonia	1	6%

13. tábla Melyik műfaj és annak elnevezése származik Liszt Ferentől?

Az utolsó kérdés ismét egyszerre kapcsolódik a két ünnepelthez. A kérdés arra a zenei intézményre vonatkozott, amelyben együtt dolgozott Liszt Ferenc és Erkel Ferenc. Ez az intézmény a Zeneakadémia volt, amelynek ma Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem a hivatalos neve, és amely, 1875-ös alapítása óta, a magyarországi zenészképzés fellegvárának számít. Az intézmény első elnöke Liszt Ferenc, első igazgatója pedig Erkel Ferenc volt. A hallgatók, egy kivétellel (94%), tudták a helyes választ. Egy hallgató (6%) jelölte meg a Nemzeti Zenedét, amely Budapest legrégebb zenei tanintézte, a mai Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium jogelőd intézménye volt. A Zeneművészeti Főiskolára, ahogyan a XX. században sokáig a Zeneakadémiát hivatalosan nevezték, nem érkezett jelölés (0%). (14. tábla)

Válaszlehetőségek	Válaszok (fő)	Válaszok (%)
1, Nemzeti Zenede	1	6%
2, Zeneakadémia	16	94%
X, Zeneművészeti Főiskola	0	0%

14. tábla Melyik nagy jelentőségű zenei intézményben dolgozott együtt Liszt Ferenc és Erkel Ferenc?

Összegzés

Ha átlagoljuk a hallgatók összteljesítményét, akkor 60 %-os eredményt kapunk. Ez, iskolai módon értékelve, kettes, vagyis elégséges.

A hallgatók összteljesítménye mellett érdemes az egyéni teljesítményeket is megvizsgálni. A táblázatból kiolvasható, hogy a leggyengébb eredményt az a hallgató érte el, aki csak négy helyes választ tudott adni. A legjobb eredményt, tizenkét helyes válasszal, két hallgató jegyzi. A hallgatók zöme 7-10 pont közötti eredményt ért el. Ez, osztályozva, egy elégtelen, nyolc elégséges, három közepes és három jó érdemjegyet érne. (15. tábla)

15. tábla A hallgatók egyéni eredményei

A kérdésekre érkezett helyes válaszok sorrendjét is tanulságos megvizsgálni. Milyen típusú kérdések sikerültek jól/jobban, illetve mely kérdések voltak nehezen megválaszolhatók a hallgatóknak? A legjobban az utolsó kérdésre adandó választ ismerték a hallgatók. Egy kivétellel mindenki tudta (94%), hogy Erkel Ferenc és Liszt Ferenc a Zeneakadémián dolgozott együtt. Szintén jól sikerült a Bánk bán című Erkel-opera kapcsán az irodalmi ihlető forrás, vagyis Katona József nevének a megjelölése, bár itt már két hallgató hibázott (88%). A képzeletbeli dobogó harmadik fokára a 8. kérdés és az arra adott válasz került. A hallgatók közül tizennégyen ismerték fel Barabás Miklós képéről Liszt Ferencet (82%). A három leggyengébben megválaszolt kérdés közé tartozik a két zeneszerző évfordulójára rákérdező 4., illetve 10. kérdés. Erkel Ferenc esetében hat hallgató (35%), Liszt Ferenc esetében már csak négy hallgató (24%) jelölte helyesen az emlékévként. Ezt nagyon szomorú eredménynek tartom. A magyar zenetörténetben, Kodály Zoltán és Bartók Béla mellett, Erkel Ferenc és Liszt Ferenc a két legfényesebben ragyogó állócsillag. Ilyen nagyfokú tájékozatlanság leendő zenei szakemberek részéről, szerintem, megengedhetetlen. A tavalyi Erkel-, és az idei Liszt-emlékévkben nagyon sok programmal (hangversenyek, operaelőadások, kiállítások, konferenciák, vetélkedők, szakkönyvek és kották kiadása) emlékezett az ország, és – Liszt Ferenc esetében – a nagyvilág a kiváló muzsikusokra. A szak-sajtó mellett az országos és helyi sajtóorgánumból, és természetesen az internetről is lehetett (volna) tájékozódni a hallgatóknak. Szintén fájó, hogy a Himnusz megzenésítésének évszámát is csak öt hallgató (30%) találta el. A többi kérdés megválaszolása nagyjából átlagosan sikerült. Ezek a kérdések a két muzsikus tevékenységére, a műveikre és műfajokra vonatkoztak. (16. tábla)

16. tábla A kérdésekre adott helyes válaszok aránya

A felmérésben részt vett hallgatók már olyan korban születtek, amikor az alapvető zenei műveltséget az általános iskolai és a középiskolai ének-zene órákon meg lehetett szerezni. A technikai és a személyi feltételek, a lehetőségek, elméletileg adottak voltak. A felmérés eredményei mégis azt mutatják, hogy a hallgatók közoktatásban eltöltött évei, legalábbis a vizsgálat szempontjából, nem voltak teljesen eredményesek. Hiába tanultak a hallgatók kétszer is a romantikus zenéről, és a kor két kiváló magyar muzsikusról, az ismeretek nem rögzültek mélyen. Az okok feltárása megérdemelne egy külön tanulmányt. Mint a tanítóképzésben dolgozó zenetörténész, zeneirodalom-tanár, úgy látom, hogy a tanítóképző intézményekben sokkal magasabb szintre kellene emelni a zeneoktatást, és ennek részeként a zenetörténet-, zeneirodalom-tanítás színvonalát. A főiskolán a zenetörténeti és zeneirodalmi ismereteknek hangsúlyosabban kellene szerepelnie a hallgatók képzésében. Ehhez magasabb óraszámra, és a technikai feltételek javítására lenne szükség. Napjainkban egyre modernebb technikai megoldásokkal találkozunk. Jó lenne, ha a tanításban XXI. századi technikai színvonalat használhatnánk. Fontos lenne az is, hogy az újonnan megjelenő jelentősebb kiadványokat (hangfelvételek, kották, szakkönyvek) rendszeresen meg lehessen vásárolni. A hallgatóknak rendszeresen kellene komolyzenei hangversenyeket látogatniuk. A komolyzene rendszeres hallgatása, nem csak „élő” módon, hangversenyeken, hanem hangfelvételekről is, szintén kívánatos lenne. Mindezek a javaslatok azt a célt szolgálnák, hogy hallgatóinkat színvonalasabban készítsük fel az általános iskolai ének-zene tanítására, és ennek részeként a zenetörténeti, zeneirodalmi ismeretek átadására. Általánosabban megfogalmazva: a felnövekvő nemzedékek alapvető zenei műveltségének szintjét tudnánk így emelni. A felmérés eredménye ugyanis lehangoló. Ezek a – felmérésében részt vett – hallgatók fogják az általános iskolában a gyerekeknek az ének-zenét tanítani. Azért, hogy a következő generációk már szerencsésebb csillagzat alatt indulhassanak útnak a zenei műveltség megszerzése terén, sokat kell még tennünk. Örölnék, ha évek, évtizedek múltán egy hasonló felmérés kapcsán már jobb eredményekről lehetne beszámolni.

Kakuk Mátyás

A KÍGYÓKŐ ÉS OSZÉT KULTUSZA

A kőkorszak óta él az emberben az a hit, hogy a természetben ritkán található különböző drágakövekben, kőületekben természetfeletti erő rejlik, és az ilyen talizmánok, amulettek tulajdonosuknak szerencsét, jólétet hoznak, a betegségtől megóvják, vagy a betegségből kigyógyítják stb. "Már a kőkorszakban helyeztek el a sírokban állati és növényi kőületeket, hogy [a halottat] a gonosz szellemektől megvédjék" — írja DIETRICH, Uwe az interneten megjelent írásában.¹ Ma már kevesen gondolnak arra, hogy a drágakőből készült nyakláncok, karkötők, fülbevalók, gyűrűk eredeti feladata nem a viselőjük ékítése, szépítése volt, hanem annak megvédése az ártó erőktől, jólétének, gazdagságának a biztosítása.

Az egyik ilyen mágikus ásvány, kőület neve a néphitben a kígyókő (német: Schlangenstein; francia: pierre serpentine; angol: serpentine stone; olasz: pietra di serpentino; orosz: змеевик камень), mert valamiképpen a kígyótól származtatják.

PLINIUS (Kr. u. 23 v. 24—79) "kigyótojáznak" nevezte, amelyet a druida papok és római uralkodók viseltek. A Gesta Romanorum (a XIII. vége v. a XIV. sz. eleje) leírásában a kígyókő hályogos szeműt gyógyít, egy karcsai (Zemplén m.) monda szerint aki kígyókövet vesz a szájába, láthatatlan lesz. Jókai Mór a Damokoszok c. regényében részletezi a kígyókő csodálatos erejét, és helynév is őrzi a kígyókő magyar kultuszának egykori meglétét (pl. Ostffyasszonyfa Kígyókő-vár)

A magyar néphit szerint a kígyók szokták a nyálukból fűjni, amely azután megkeményedik. Aki kígyókövet talál, szerencsés lesz, aki erszényében hordja, annak sohasem fogy ki a pénze; ha meghúzogatja vele az eladandó jószágot vagy a dagadt tőgyű tehenet, azt jól adja majd el, ill. meggyógyul a tőgy; a felfúvódott marha leapad, ha végighúzzák a hátán; ha a lyukas kővön keresztül fejk, sok lesz a teje, s nem ronthatják meg.

*

Az oszétok kígyókővel kapcsolatos hiedelmeinek, szokásainak tanulmányozásával ismereteinket bővíthetjük, mert megfelelnek az eddig elmondottaknak. Náluk ugyanis a kígyókő tisztelete napjainkig él, a rituálé számtalan mozzanatát is megismerhetjük. Érdekes viszont, hogy az oszét megnevezés nem 'kígyókő', ahogy más népeknél tapasztaljuk, hanem szükurajü ferdüg (Цыкурайы фæрдуг). Ezt lehetne ugyan "szükurai gyöngy"-nek, "szükurai kő"-nek fordítani, de a szükuraj előtag etimológiája АВАЕВ szerint: szü (цы) 'mi, mit; ami, amit' + kuraj (курай) 'kérsz (e. szám, 2. személyű igealak);² a szükurajü jelentése tehát 'mit kérsz' vagy inkább 'amit kérsz'.

A ferdüg első jelentése az oszétban 'gyöngy, drágagyöngy', és inkább csak későbbi, beleértett jelentés a 'ágakő'. A ferdüg szót szarmata közvetítéssel iráni eredetűnek tartják.³

Az oszét népmesében "amitkérsz-gyöngy"-nek fordítom.

¹ Elérhetjük, ha a keresőbe begépeljük: Fossilien und Volksglaube

² АВАЕВ, В. И.: Историко-этимологический словарь осетинского языка Том I. Изд.: Академии Наук СССР Москва-Ленинград, 1958, 320. 1.

³ АВАЕВ, В. И.: ugyanott 452. 1.

A Kaukázusban és környékén jó háromezer évvel ezelőtt élő nép nevét nem ismerjük, de csodálatos díszítésű, főként bronzedényeket hagytak ránk. Az első leletek a Koban falu melletti temetőkből kerültek elő, ezért ezt az időszakot a kobáni kultúra korszakának nevezték el.

A kígyókő már a kobáni kultúrában feltűnik. BZAROV, R. Sz., a történelemtudományok doktora írja: "Valószínű, hogy a kobániak hite szerint a kígyónak valamiféle égi ereje van, az isten neki befolyást ad. Ezért az ókori ember fontosnak tartotta, hogy mérges kígyótól származó amiktivánsz-köve legyen".⁴

A következőkben az oszét Értelmező Szótár ЦЫКУРАЙЫ ФÆРДЫГ⁵ címszava nyomán foglalom össze, amit az oszét kutatók a kígyókő kultuszáról eddig összegyűjtöttek. A Nartmondák 1946. évi kiadásában írják a szerkesztők: "Drágakőféleség. Itt: olyan kő, amelynek ereje van a holtat feltámasztani. Vagyis: megadja, amit kérsz". A "Hogyan vitte el Szoszlan Beduhajt" c. részben ezt olvassuk: "Egy időben pedig látja [Szoszlan a kriptában], hogy a kígyó visszahúzódik, a szájában szükurajü kő. A kígyó a szükurajü követ a vágására dörgölte [Szoszlan előtte kétélű fejszójával kettévágta], és a két fél összetapadt, azután menekült, Szoszlan is rátámadt, kétélű fejszójával lecsapta, végül megölte. A szükurajü lövet kivette a szájából, és Beduhaj sebére dörzsölte — a lány hirtelen feléledt."

A szükurajü kő jelentős helyet foglal el az oszétok alkotásaiban: a hősmondákban, regékben, mesékben, példázatokban. Aki birtokolja, annak segít a bajában, reményt, bátorságot, erőt ad neki, meggyógyítja a sebeit, megszünteti a betegségét.

Meglepő leírást olvashatunk a "Zdszüdü szépség" c. mondában. Amikor a Zdszüdü szépség meghalt, és a sírjába helyezték, az embere is elevenen vele maradt. Éjjel a koporsó négy sarkához viaszgyertyákat állított, és amikor azokat meggyújtotta, valahonnan kígyó bújt elő, és a hullát az asszony lábikrájánál enni kezdte. A férfi kivonta törét, és a kígyót kettévágta. A kígyó fejrészből valami kijött, de gyorsan vissza is húzódt. A szájában fehér kő, azután a két testrésze összeforrott, a kígyó olyan lett, amilyen volt. A férfi rátámadt, a kígyó megijedt, és se híre, se hamva, a kő a kriptában maradt.

"Amitől ez a kígyó feléledt és meggyógyult, annak az én asszonyom hullájának is használnia kell" — mondta magában az ember, és a fehér követ hol a halott egyik, hol a másik oldalához dörgölte. A halott feltámadt.

A szükurajü kő kultuszát mindenfelé ismerték Dél- és Észak-Oszétiában. Már MILLER V. F. felfigyelt rá, és írt az Aták köveiről. CÜBÜRTÜ Ludvig tanulmányt írt "Az oszétok szellemi kultúrájának ókori rétegei" címen. Gyűjtése során azokat kérdezte meg, akiknek a Dzimür-szurdok Cgojtü falujában, a Kuüdar-szurdoki Letben, és a Mamüszon-szurdoki Liszrij faluban szükurajü kövük volt. Jelentős anyagot gyűjtött össze arról is, mennyire tisztelik az oszétok ma is a szükurajü követ.

HETAGUROV Koszta «Особа» c. néprajzi munkájában kiemeli, hogy milyen gondosan őrzi, rejtegeti az egész család, és mennyire tiszteli a szükurajü követ, amely rendszerint gömbölyded, babszem vagy galambtojás nagyságú, a színe sárgás és áttetsző, sötétben erősen foszforeszkál.

⁴ "Мах дур" folyóirat, 1990. 9. sz. 10. l.

⁵ Az interneten elérhető: 1. www.iriston.com; 2. Словари; 3. a szótárba beírni: ЦЫКУРАЙЫ ФÆРДЫГ

A műköltészetben is megjelenik a szükurajü kő. TOKATÜ Alihan az első oszét nyelvű szonettben megírja, hogy van szükurajü köve, amely nem földi, az égből, a napból van, és mindig teljesíti a kívánságát, meggyógyítja a betegségét és lelki baját.

A szükurajü követ színe alapján különböztették meg, és színétől függően más-más képességgel ruházták fel. GAGLOJTÜ Zine kutató azt írja, hogy a Rucsban lakó Dayüratü N. több színű szükurajü követ talált. Ő így rendszerezte:

Vörös kő – égszínkék, fekete és fehér pettyekkel;

Fehér – égszínkék visszatükrözéssel — tejbőséget biztosító szükurajü kő, kerámia csészében, tejben tartották;

Fekete – a gyermektelen asszonyoknak gyermeket ad;

Sárgás – a háziállatok szaporaságát biztosítja, az istálló gerendáján őrizték

Fehér – sötét visszatükrözéssel, a bő termés köve, és a gabonahombárban tartották

Egyszínű vörös – a csodás jóslás köve

A szükurajü követ olyan biztonságos helyen tartották, hogy idegen szem ne érintesse, dobozban, selyem vagy fehér pamuttakaróban. Évente egyszer, rendszerint újévkor, a tiszteletére külön három sajtospirogot készítettek. Őrzési helyéről a család vénje tisztelettel az áldozati asztalra helyezte, kivette a dobozból, kibontotta a takarót, ráhelyezte a három sajtospirogra. A család kizárólag ezen a napon láthatta. Imádkoztak hozzá, azután a színe, jellege szerint megvizsgálták, hogy múlt el rajta az év. Ha csillogó szín mutatkozott, a család várta a szerencsét, az örömteli eseményt, ha fakó szín mutatkozott, a szerencsétlenséget. Azt mondják, hogy egyesek kőolajba mártották, és ha elmerült, akkor abban az évben szerencsét vártak.

Helyenként a család vénje a szükurajü kő alapján jósolt, és a biztonságos helyéről a család legidősebb asszonya vette elő. Ha az ilyen házban beteg volt, szintén rátekintett a szükurajü köre; ha a kő izzadt, a beteg helyzete nem jó volt. Előfordult, hogy a levett takarót a beteg torkára terítették.

Az oszétok a szükurajü kő iránti bizalmatlanságukat is kifejezték: ez a kő, a fenébe is, nem hoz szerencsét. Hát előbb próbára tették, hogy szerencsét hoz-e, vagy bajt. Ezért mielőtt a házba bevitték, egy évig fa törzsén tartották: ha a fa új hajtásokat hozott, akkor a kő szerencsehozó volt, ha a faágak száradni kezdtek, szerencsétlenséget hozó, és a háztól messzire eldobták. Anyám, Guürcion mesélte, hogy az ő házukban volt szükurajü kő. A kertjükben találták, és amíg próbára nem tették, nem vitték be a házba. Azután pedig, bizony, gazdagságukon sokat javított. Az asszony, Anicska meg is mutatta. Nagyon szép volt, sárgás, csillogott, sugárzott. Mások azt beszéltek, hogy ismerőseik a szükurajü követ béka, vagy többször kígyó szájában látták. És ezeknek a belsejében, nyálában olyan erő volt, hogy segített a betegekben.

Volt olyan eset is, hogy a követ holló találta meg, és a kéménybe dobta. A legérdekesebb eset pedig, amikor az áldozati bika két szarva közötti csontban találták meg. Azután pedig időnként szerencsés emberek testében is keletkezett az Isten tudomásával; védte őt, bátorságot, észet és tetterőt adott neki, kivívta az emberek szeretetét, és sokan követték. Ha az ilyen, az emberek szeretét bíró ember meghalt, így beszéltek: "A szükurajü követ magában hordta, és azt ott is, a sírban, a kígyó megtalálja."

A szükurajü kőnek gondját kell viselned. Ha nem becsülöd, képes a családban viszályt kelteni vagy megsértődve másik házba menekülni. Ha az ilyen fenyegető eseményre megijedtek, a ház vénje áldozatot mutatott be; újévkor kuszartot készítettek.

Ahogy az idősek beszélnek, a szükurajü kő égből hullott kő. Így mondja TOKATŰ Alihan is. Akinek volt, vagy akinek most is van, kígyótól került hozzá. A kígyó keresi meg, amikor a sötétben fénylik, éjjel használja apró élőlényekre történő vadászatkor. A mérges kígyó szájából nem lehet kivenni, de az Isten kívánságára saját maga viszi el az embernek: ott hagyja a kertben, lépcsőn, tornácon vagy leteszi elébe. Voltak olyan esetek is, hogy a kéményből hullott ki, amikor reggel a hamut kivitték. A kéménybe kígyó vagy holló dobta, hogy más kígyó vagy holló elől elrejtse.

Akiknek van szükurajü kövük, a legtöbben titokban tartják, tabu, hogy senki se tudjon róla. Aki talál, örömét elrejt, és senkinek sem árulja el, nehogy rosszul járjon. És félnek, hogy ellopják. Olyan eset is előfordult, hogy az illető semmire sem használta: aki megtalálta, ajándéknak tekintette. Erőszakos megszerzése erőszakot vonz.

A Dél-Oszétia Dzser falujában élő Bekojék gyermekei az egyik kora reggel a küszöbükön két szükurajü követ találtak. Nagyon megörültek, három sajtos pirogot készítettek neki, imádkoztak hozzá, és a házban kitüntetett helyen őrizték. Sok évig szolgálták, mígnem az egyik falubelijük "erősen megirigyelte", azaz ellopta tőlük. A család nagyon aggódott, hogy mi történik a kövek elvesztése miatt. Arra nem gondoltak, hogy valaki ellopta tőlük, mert úgy tudták, hogy ellopni nem lehet. Azt hitték, hogy a kövek megsértődtek, és másik szállásadóhoz szöktek, ezért minden nap imádkoztak hozzájuk, hogy megbékítsék őket.

Alig telt el azonban valamennyi idő, és a tolvaj maga árulta el magát. Alighogy a követ a házába vitte, a családjából ketten meghaltak, vagyona elveszett. Megharagudott magára, és jóshoz ment. Amikor a jós a szükurajü kő hírért meghallotta, így szólt: siess, amíg gyalog vissza nem viszed, és a helyére nem teszed, ahonnan elhoztad, addig a sorsod nem javul meg. Azt mondják, alighogy a tolvaj úgy tett, amint a jós mondta, élete megváltozott.

Szükurajü kövel kapcsolatos események napjainkban is történnek.

Azt mondják, ha Oszétiának több szükurajü köve lenne, a nagy Isten jobban gondját viselné. Különösen ott, ahol szentély van. 1992-ben a Tbau-Vacilla szentélyében volt két szükurajü kő. Valaki ellopta azokat, és akik ma az oszét hitet vallják, azok azóta hiszik, hogy az Oszétiát 1992-ben ért szerencsétlenség ennek a lopásnak a következménye.

Gendzsinon, hahheduri asszony pl. halottja sírjának ápolása céljából a falu temetőjébe ment. Még a temető közepéig sem jutott, és sóbálványá vált: szemei előtt kígyók tekeredtek gombolyagban egymásra. Amikor magához tért, látja ám, hogy előtte a szükurajü kő. Az Isten ajándékozta meg vele, és nem ijedt meg, felvette és elvitte. Olyan hírnevet szerzett, hogy meg kell mondani, Dzeudzsüheuból is kijártak megnézni. Ez a szükurajü kő, bizony, Oszétia boldogulásának a jelképe. A nagy Isten tegye azt valóban ilyené!

AZ AMITKÉRSZ-KŐ (Oszét népmese)

Élt valamikor egy özvegy ember. Ennek az embernek csak egy fia volt. A fiú abba a korba jutott, hogy szerencsét próbáljon. Az apja sokat gondolkodott, és úgy határozott, hogy a fiú maga keresse meg a szerencséjét. Így szólt a fiúhoz:

— Nohát, itt van egy pénzzel teli tarisznya, eredj, és próbálj szerencsét!

Elindult a fiú. Az egyik helyen a gyerekek egy macskát fogtak, és kínozták. A fiú megsajnálta a macskát. Nekik adta a pénzzel teli tarisznyát, és a macskát hazavitte.

Az apja nagyon mérges lett, de mit használ a mérgeződés.

Adott neki egy másik pénzzel teli tarisznyát, és megint útnak eresztette. Vitte a fiú a pénzt.

Ment, mendegélt, és az egyik helyen a pásztorok egy kutyát kínoztak. A fiú pedig megsajnálta a kutyát is, és megvette a pénzén. Hogyne mérgeződött volna az apja! De mit használ a mérgeződés! Harmadszorra is pénzt adott neki.

Ismét útnak indult a fiú. Ment, mendegélt, és az egyik helyen a kaszások egy kígyót kínoztak. Megsajnálta a kígyót is. Odaadta nekik a pénzét, és a kígyót nem ölték meg. A kígyó így szólt a fiúhoz:

— Gyere el hozzánk, és az anyám megjutalmaz.

A fiú elment vele. Amikor a kígyó anyja megtudta, hogy mi történt, a fiút hétszer lenyelte, hétszer kiköpte, azután megkérdezte:

— No, ki veled, mit adjak neked?

A fiú mondta:

— Amitkérsz-követ adj, ha van neked!

A kígyó adott neki, és a fiú hazavitte. Az apja öröme határtalan volt. Azt kérte az amitkészkötőtől, hogy a magányosságukon segítsen. Alig ejtette ki a kívánságát, ott termett a ház sarkában egy olyan szép lány, hogy a napra és a holdra lehetett nézni, de rá nem.

Az uraság valahogy hírére vette az amitkészkövek. Amikor egyszer az apa és a fia dolgozni voltak, elment hozzájuk, és elcsalta a lánytól a követ.

Ahogy az amitkészkő az urasághoz került, a fiú kővé változott. Az uraság gondtalanul élt. De a macska és a kutya összebeszéltek. Hosszas tanácskozás után bementek az uraság házába. Az uraság éppen aludt. Az amitkészkövet az uraság a nyelve alatt rejtegette. Amikor a macska ezt megtudta, elkapott egy egeret, és ráparancsolt:

— Az amitkészkövet juttasd a kezembe!

Az egér beledugta a farkát az uraság orrába, az uraság ettől nagyot tüszentett. Az amitkészkő kirepült a szájából, és a macska elé esett. A macska rávetette magát, felkapta, azután pedig a fiúhoz dörzsölte. A fiú hétszer olyan szép lett, mint amilyen volt.

A fiú pedig fogta a követ, és így szólt:

— Váljon az uraság ordas farkassá!

Az uraság ordas farkassá változott, a kutyák utolérték, és szétmarcangolták. Az uraság vagyona a fiúé lett, s gazdagon és boldogan élt apjával és gyönyörű asszonyával.

*

Így az oszét népmese. És aki kételkedik a jász – oszét, magyar – oszét rokonságban, az olvassa el Illyés Gyula Hetvenhét magyar népmeséje közül A kígyókirály gyűrűje címűt!

Molnár Illés Gábor

LÁNCREAKCIÓK

1. No, ne húzd ki magad, Paks!
 Se ne érezd magad feszélyezve,
 Fricskát most nem te kapsz,
 Legyen most tollamra tűzve
 Megyeszékhelyem: Szolnok.
 Ott történtek eme perverz dolgok.
 Mikor még tán az atomreaktor
 Amott még halvány gondolat sem volt,
 Sőt mikor még a világon se,
 Ily láncreakció már akkor is folyt
 Világszerte!
 Méghozzá itt, egy hír szerint imigyen:
 (De szenvedő alanyát nem irigylem.)
 Ily bölcsesség szállta meg McMurfit:
 Hogy mi elpusztulhat, az el is romlik.
 Így esett az meg egy hűtőszekrényel,
 S ehhez egy háziasszony szerelőt igényel.
 De a szerelő csak nem jön, s neki menni kell
 Bevásárolni,
 Hogy ebédre azért még legyen valami,
 Mire a férje megjön ebédelni.
 A kulcsot átadja szomszédasszonyának,
 Hogyha jön a szerelő, ne legyen az másnap
 Megjavítva.
 Ehhez viszonyítva
 Rövidesen meg is jött.
 Már szerelte is, sőt
 Derékig a fridzsiderbe hajolt,
 Mikor a cekkeres hölgy behatolt
 Saját lakásába.
 De rövidzárat okozott a sok gond,
 S kiment fejéből a
 Szerelő esetleges jelenléte.
 S ő, a balga, azt hitte,
 Hogy nem más az, mint férje,
 Ki a hűtőben matat,
 Ebédet keresve.
 Mert érkezett ő megkésve
 A traccsolás miatt.
 E helyzet egy hátsó gondolatra is ad
 Okot:

*A hölgy lehajolva két golyót megfogott
A kék munkásnadrágban.
Ez oly váratlanul érte emberünket,
Hogy ijedtében felegyenesedett.
De isten úgy büntet
Meg mást mostanában,
A baj okozója helyett,
Hogy fejét úgy bevágta a szerencsétlen,
Hogy máris elterült lenn,
A konyha-kövezeten,
Egy idegen lakásban.
A hölgyre nagy hatás van
Ebből kifolyólag,
Merthogy ez a hólyag
Lám, nem is a férje.
S szalad jajveszékelve,
Hogy a mentőket kérje
Az ájult idegen segítségére.
A szomszédasszony is ájtott,
S hökkenve kérdezte,
A konyhaköre lökött
Hűtőszerelőre nézve:
„Mi történt a szerencsétlennel?” —
Az szól, mindent lerendezve a mentőkkel:
„Jaj, ne is mondjam,
Azt hittem az uram,
S hátulról „megzacskóztam”,
Mert a hűtőbe volt bújva.
A férjemen pont ilyen ruha
Volt: kezeslábasa bújít.
Ez bevágta a fejét, és elájult.”
Ezen a barátnő olyan jót nevetett,
Hogy nevéttében levert egy befőttés üveget,
És hát persze
A fekvő
Szerelő
Kopasz fejére!
S az üvegben
Hát éppen
Paradicsomos lecsó volt!
S úgy nézett az ki, mint holt,
Kit jól agyonverték.
Így érkezett meg
A rohamosztag.
S magukkal egy hordágyat hoztak,*

És rápakolták a szerencsétlent.
 Kérdezték: „Mi történt a férjével?”
 „Még csak nem is férjem,
 Sőt, nem is ismerem”.
 „Hagyd, hogy elmeséljem”,
 Szól a szomszédasszony,
 Ki viszket, hogy ilyet mondhasson:
 „Hiszen az én érdemem
 Is, hogy így járt a szerencsétlen!”
 S elmesélte a történeteket.
 Ezen a két mentős olyan jót nevetett,
 Hogy a lépcsőn lefelé menet:
 A hordágyról a szerelő leesett,
 És keze-lába eltörött.
 E történet így végződött.
 Ó egy peches ember,
 Hát érje be ezzel!

2. EGY MÁSIK ESET

A Damjanich-fürdőben esett.
 Egy hölgy a medencéhez kijött meztelen.
 Észre sem vette, hogy teste lenn
 Sincsen betakarva.
 Csak mikor a víztükörben meglátta.
 De akkor oly nagyot sikoltott,
 Hogy aki eleddig nem látott
 Egy meztelen hölgyet ott,
 Most mind odafigyelt,
 Hogy egy nő ugyan mi lelt,
 Hogy ruha nélkül jött fürdeni?
 Vagy nagyon meghúzták,
 És ez izgatta agyát,
 Vagy nem dugta meg senki,
 Már hosszú ideje.
 S neki menekülnie
 Kellott az öltözőbe.
 Bizony, akkor még ily prúd világ járta.
 És vesztére, egy férfi jött a járda
 Közepén, vele szemben,
 Egy frottír köpönyegben.
 Mert a nő lehúzta azt róla,
 Mitől a férfi úgy el volt ámulva,
 Hogy mit akar tőle egy meztelen nő?
 S miért oly fesztelen ő?

Hogy észbe sem kapott,
Máris elbúcsúzhatott
A fürdőköpenyétől.
A világ nem összedől,
De hát ilyenképpen
Ő állt ott meztelen,
S majd futott
A betakarózott,
Idegen nő után!
No, de útja nyomán,
Hogy kiabálva
Futott utána:
Sorra felugráltak a napozó,
Csupasz mellű nők,
Kik hitték: a célpontok ők.
Nekik ebből az volt az apropó,
Hogy a szőrös, meztelen férfi
Biztos rájuk éhes.
S ahogy a melltartót kényes
Szervükről levették, napoztatni
Hátsó felüket:
Csak így lehetett,
Hogy ijedtükben szaladtak szerteszét.
Közben a férfi látta csak hűlt helyét
Az ismeretlen nőnek,
S a köpönyegének.
S lógó orral és pocccsal
Tárgyal az úszómesterrel,
Hogy adna rá valamit éppen,
Mert a kabinkulcs is a zsebében
Maradt.
De, ki arra haladt,
Neki mesélhet bármit ez
A l á t h a t ó a n perverz,
Pucér egyén,
Ki nézett ki hülyén,
A nők kacagó kereszttüzeiben.
Mert rájöttek, hogy nem éppen
Veszélyes rájuk nézve.
S hogy fejeződött be?
Már elmosódott a vége,
Így maradt csak a lényegről emléke
Eme szemlélődőnek,
S persze néhány nőnek.

3. ÉS A HARMADIK TÖRTÉNET

Jászberényben történt meg.
 A szőlőből hazafele jövet
 Megállítottam a biciklimet,
 Mert a vasúti sorompót leengedték.
 Elöttem egy paraszt vezetett egy kecskét.
 De őt a sorrend nem feszélyezte.
 Így hát a kecskét előre vezetve
 Várta a vonatot.
 Közben felsorakozott a várakozók serege.
 A vonat nem jött mégse'.
 Egy motor egy kocsi előtt pufogott.
 Idegesíthette a lovat nagyon ott,
 Mert az a motoros vállába harapott.
 Ez mérgében a motorról leszállott,
 S a lónak öklével a pofájába vágott.
 Az meghökölt,
 És lelökött
 A kocsival az árokba egy Trabantot.
 Ez eseményekre, tessék:
 A paraszt sorompóhoz kötötte a kecskét,
 Hogy megnézzze,
 Mért vannak oly sokan összeseregelve?
 S egyszer csak magasba emelkedik a kecske!
 Mert a vonat elrobogott,
 És felhúzták a sorompót.
 Még szerencse, hogy nem távirányítós volt,
 Így a bakterházból azt leeresztve,
 Életét köszönhette
 Egy lónak a kecske.
 Persze,
 Csak közvetve.
 És áttételesen, miért ne:
 Figyelmeztetésül — Paksra is érte! —
 Szemléltessük, hogy a környezetszennyezése,
 Milyen veszélyes az élőlényekre!

4. MOST LEÍROK

Olyan reakciót,
 Mely, mint az elektromosság
 Vagy az inger terjedése:
 Eme hasonlatosság.
 Már olyan gyors a hatás,

Mint egy atomvillanás!
 Betértem egy zenés étterembe
 Vacsorázni, egy nyári este.
 Előttem mindenféle
 Nők és férfiak
 Vidáman táncoltak.
 S mi lezajlik egy pillanat
 Tört része alatt,
 Mit leírni hosszan tudok csak:
 Egy kecskeszakállas, táncos úr eme szőrzete
 Egy „angolbogyós” asszonyság mellét ingerelte,
 Ki kacagva hátracsapta fejét.
 Csikófark frizurája hegyével egy pincért
 Kopasz fején megcsikizve,
 Ki oly alacsony volt.
 És éppen hozott
 Pár adag fagyaltot.
 De ettől kapott
 Olyan táncra,
 Hogy lebillent a tálca,
 S a fagyalt dőlt
 Egy másik hölgy
 Mély dekoltázsába,
 Ki a krémest falatozta.
 Ez őt úgy megzavarta,
 Hogy felcsapott a villa,
 És, ó, milyen rémes:
 Partnerét betakarta
 A franciakrémest!
 De ezzel még nincs vége!
 Én, ki mindezt végignézve
 Teli szájjal, sárgaborsó főzelékkel:
 Úgy elfog engem egy röhögési inger,
 Hogy e plakátragasztóval betérem a szemközt ülőket,
 Kik az egészből semmit sem értettek.
 S a sárgaborsó úgy képükbe spriccel,
 Hogy élnem kell eme régi viccel:
 Mintha macska fosott volna
 A ventillátorba!!!
 Konyec fityma!

Jász rokonaink, az oszétek verseiből*
 Svetlana Nagajeva: OSZÉT ASSZONYI LÉT

A lelkem kristálytisztá szilánkjait
 Az álmatlanság éjbe szórta.
 Hisz az asszonyi élet nehéz s rövid,

*Harmatban olvad napsugárba.
Szomorúságomban érintésével
Eltörli, mi nem kedves szívemnek.
A pénzhajszja keservei benne tűnnek el,
S a sors-szaggatta gyászos életek.
A Föld szorításában égő lelkemnek
Apró részecskéi maradhatnak meg,
Emlékművemként sziporkáznak fenn,
Mint csillagok a hajnali csendben.*

ARDONI VÉN TÖLGYFA

*Fenséges tölgy! Hús árnyad adod nekem,
Hány kérdésre keresed a választ?
Mi mindent láthattál hosszú éveken,
Hányszor hullattad lombkoronádat?
Hallgatag szoborként állsz itt sok éve,
Gyökered táplálja a folyópart,
És mennyi ágad tör a magas égre,
Megerősödsz, túlélve sok vihart.
Én, az ember, eddig élni nem tudok,
Testemben nincs e hatalmas erő,
Bár átérzek sok örömet, bánatot,
Szomorúság nem ettől jó elő,
Hanem, hogy kialszik földi életem,
Sötétség vesz körül siromban csak,
Nem hagy más nyomot utánam semmi sem,
Valaki nincs! – jelzi a világnak.*

Utasi Hajnalka:

ANGYALARCBA FORDULT NYÁRI KARC

*Sárga loknik kacagnak,
Súgva-búgva vihognak.
A mező csupa angyalarc,
Pillanatkép: nyári karc.*

*Dámák vonulnak,
ameddig a szem ellát.
Napra várnak,
Alkotják az a capellát.*

*Kacéran fordulnak, forognak.
Míg az Est kopogtat.*

*Bál elomlik,
Dal iramlík,
Fény hajózik.*

Csend.

*Hajnalpír bolydul,
Mosoly szabadul.
Napbárka fordul,
Aranyméz csordul.*

*Sárga loknik kacagnak,
Súgva-búgva vihognak.
A mező csupa angyalarc,
Pillanatkép: nyári karc.*

SZÁRNYAK NÉLKÜL

*San Gennaro véréből
serkent elő Márai
rátaláltam
Szindbáddal együtt
indulunk haza*

Ki teremtettél húsból, hitből, vérből, versből.

*szárnyatlan létünkéből
ráncolt homlokkal iszik a reggel
hozzánk bújik a nap
ki vagy ? – kérdez a felejtő.
ki vagyok ? – válaszolj, Teremtő !*

Ki teremtettél húsból, hitből, vérből, versből.

*fáj az üresség, a hiány !
minden angyal
Hozzád kiált !
várj !
hozom és tűzre dobom
az emberi árulást !*

Ki teremtettél húsból, hitből, vérből, versből.

*szóltál: adjak és segítek
megyek adok, nem kérek
nem panaszlom, ha belém tépnek
Édesanyám szíve lámpás
nem enged át kísértésnek
bennem szent a jóság*

*sorsom húsból, hitből, vérből, versből csorgatod
testem földi
szellemem égi vízben mosdatod
kérelek, Uram, adj erőt a folytatáshoz !
bár tudom,
szárnyak nélkül
itt lenn elbukom*

*PÁVAÉNEK
MENNYBE MENTEK A JÁSZSÁGI TÁNCOSOK
PÁVAÉNEK (PARAFRÁZIS NÉPDALRA)*

*Lement a nap, nincsen meleg,
Pávaének bennem kereng,
Barna leány benne forog,
Szőke legény rámosolyog.
Este van már, nincsen meleg.*

*Forog a szerelemkerek,
Kézen fogva bandukolunk,
Arcunkra pirt csókoltatunk.*

*Szőke legény benne forog,
Barna leány rámosolyog,
Pávaének bennem kereng,
Lement a nap, nincsen meleg.*

*Kézen fogva bandukolunk,
Arcunkra pirt csókoltatunk,
Pávaének bennem kereng,
Lement a nap, nincsen meleg.*

Este van már; nincsen meleg.

Táncuk már a Mennyben kereng ...

Érsek Attila

APPONYI ALBERT RÉSZVÉTELE AZ ORSZÁGGYŰLÉSI VÁLASZTÁSOKON

Emlékiratai, a megyei és a jászberényi sajtó tükrében 1890-ig

Bevezetés

Gróf Apponyi Albert munkássága valójában nem úgy él a köztudatban, mint ahogyan az őt megilletné. Ennek egyik oka alighanem az, hogy az emberek többsége a nevével kapcsolatban a trianoni békediktátumra emlékezik, amelyen Apponyi volt a magyar küldöttség vezetője. Az általában már nem tudatosult az utókorban, hogy Apponyi nem fogadta el a békediktátumot, visszaadta megbízatását.¹

Apponyi Albert korának elismert nemzetközi politikusa volt, a Pázmány Péter Tudományegyetem Jogi és Államtudományi, Bölcsészeti Karának és Orvostudományi Karának tiszteletbeli doktora. „Császári és királyi kamarás, belső, titkos kamarás. Az Aranygyapjas-rend lovagja. A főrendi ház örökös tagja. Magyarország fődélegátusa a Nemzetek szövetségénél. Országgyűlési képviselő, a képviselőház elnöke. Tagja a Magyar Tudományos Akadémia igazgatótanácsának. A Szent István Társulat elnöke, a Kisfaludy Társaság tagja”, 1906—1910 és 1917—1918 között vallás- és közoktatásügyi miniszter.² Jászberény városának díszpolgára és országgyűlési képviselője volt 1881—1933 között.

E tömör felsorolás is mutatja, hogy Apponyi gazdag, tartalmas, hosszú életutat járt be. Apponyiról főként korabeli feldolgozások, művek állnak rendelkezésünkre pl.: Kornis Gyula: Apponyi világnézete (1935); Pethő Sándor: Gróf Apponyi Albert (1926); Preszly Elemér: Apponyi Albert (Életrajz; 1934).

Mai szakirodalom Apponyiról alig van, különösen az általam választott időszakban. Cseh Géza szolnoki levéltáros tanulmányát (doktori disszertációját) tudtam elsősorban használni: Országgyűlési választási mozgalmak Jászberényben a kiegyezéstől a millenniumig (Zounuk, Szolnok, 1988). Rövid tanulmányomban elsősorban Apponyi emlékirataira, beszámolóira illetve a feldolgozatlan korabeli megyei és jászberényi sajtó anyagára támaszkodtam.

Így emlékezett Apponyira Berzeviczy Albert, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, 1934-ben Apponyi Emlékiratai (1899-1906) című művének bevezetésében: „Őt a múltba való visszatekintésre az elvesztett háborút követő nemzeti katasztrófánk indította, melynek hatása alatt – bár nem akart nemzetünk jövője iránt kétségbeesni – mindenesetre egy nagy nemzeti korszakot kellett lezárultnak éreznie, s hivatottságot kellett magában éreznie, hogy e korszak megítéléséhez, mint annak egyik főszereplője is, visszaemlékezéseivel hozzájáruljon.”³

Apponyit emlékiratai 2. kötetének megírására a magyar országgyűlés képviselőháza 1931. május 28-án kérte fel. Almásy László képviselőházi elnök előterjesztésében a fel-

¹ Tál Gizella: Apponyi gróf és a jászok (Jászkun Krónika, 1996. április 26.) 5. o.

² Sugárné Koncsek Aranka: Mit tett Apponyi Jászberényért (Jászkürt, 1996. június 1.) 9. o.

³ gróf Apponyi Albert: Emlékiratai (1899-1906) (Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1934) 9. o.

kerést a következőkkel indokolja: egyrészt a jövő történetírásának fűződnek ehhez érdekei, másrészt az ország érdekében áll az, hogy gróf Apponyi Albertnek a közéleti működéséből származó tapasztalatai és az általa átélt események adatai hitelesen megjelenjenek.⁴

Az alábbiakban röviden bemutatom Apponyi Albert választási tevékenységét 1872-1890 között.

Apponyi, a Deák-párti politikus

1872-ben Apponyi is bekapcsolódott az általános választásokba. Jelöltséget vállalt Pest megye szentendrei kerületében. Deák-párti volt, katolikus színezettel. A képviselőházban kíváncsisággal fogadták, szerinte kevesen rokonszenvvel. A baloldal a konzervatív ivadékokat látta benne. Valóban barátságos fogadtatásban csupán a konzervatív elemeknél talált, élükön Sennyey Pállal, bár őket is feszélyezte a fellépéshez tapadt klerikális színezet.⁵ Ezt a nehéz helyzetet enyhítette Deák Ferenc iránta való jóakarata. A parlamenti élet első nehéz hónapjaiban olykor valósággal tüntetett mellette, s ez kedvezővé tette a helyzetét.

Hamarosan a bomlás jelei mutatkoztak a Deák-pártban. Deák nem rokonszenvezett Lónyay Menyhért politikai módszerével, s lassan gyengült Deák vezető helyzete is. A párton belül frakciók keletkeztek. Ezzel szemben a balközép vezéreinek, Tisza Kálmánnak és Ghyczy Kálmánnak, főleg az elsőnek, tekintélye nőttön-nőtt, s a Deák-pártban gyarapodott titkos bámulóinak száma. Tisza Kálmán bámulatos ügyességgel használta ki ezt a helyzetet. A pártja köréből kiindult támadásokat nem fékezte, hisz azok főintézője egyik benső bizalmasa, Csernátony Lajos volt, de azokkal magát egyénileg nem azonosította, és inkább kiegyenlítő szerepet játszott, nagyban megbénítva ezzel a Deák-pártnak úgyszólván gyenge védekező kedvét. A helyzetet súlyosbította a pénzügyekben beállott zavar. Apponyi ebben a helyzetben nem találta a helyét, s jóformán teljesen visszavonult a képviselőháztól, és hónapokig el sem ment oda. Sennyeyt szívesen követte volna, de ő zárkózottan és tartózkodóan viselkedett.⁶

Ez így folytatódott 1874 végéig, amikor is a Deák-párt agóniája akut stádiumba lépett: Deák betegen visszavonult, a pénzügyi helyzet rosszabbodott, a frakciók harca türehetlenné vált. A liberális Deák-pártiak legyőzték a konzervatív eredettel szemben táplált ellenszenvet, felajánlották Sennyey Pálnak a vezéri pálcát, mert csak tőle várhatták a párt megmentését. Sennyey azonban nem vállalta a vezérséget. Apponyi egyetértett vele, amikor nem vállalkozott olyan politika képviselőjére, mely nem volt az övé, melyet elfogadott ugyan, de valójában nem hitt benne teljesen.⁷

A Deák-párt többé nem volt fenntartható eredeti formájában. Tisza Kálmán volt az egyetlen erős ember, így a hatalomnak az ő kezébe kellett kerülni – írta Apponyi. E természetes folyamatnak egyetlen akadályát, a közjogi álláspont különbségét, Tisza elhárította azzal, hogy az 1867. évi közjogi alapot elfogadta. Így mindazok, akik a Pragmatica

⁴ Apponyi (1934) 6. o.

⁵ gróf Apponyi Albert: Emlékirataim (Ötven év, ifjúkorom, huszonöt év az ellenzéken) (A Pantheon Irodalmi Intézet RT kiadása, Budapest, 1922) 55. o.

⁶ Apponyi (1922) 59. o.

⁷ Apponyi (1922) 60-61. o.

Sanctio alapján állottak, és a régi magyar szabadelvű párt hagyományait vallották, egy párttá egyesültek. Ennek következménye volt a konzervatívok különválása Sennyey Pál vezérlete alatt.

Választási mozgalmak Apponyi Albert jászsági fellépésétől 1890-ig

Az 1878-as és 1881-es választások

„A dualizmus időszakában – 1913-ig – az 1874. évi 33. tc. határozta meg a választójogosultság kritériumait. A törvény nem volt egyéb, mint az 1848. évi 5. tc. szabatos újrafogalmazása. A csekély változtatások inkább csökkentették a választópolgárok számát, mintsem növelték volna. Az 1874. évi 33. tc. 4. paragrafusa szerint a községekben a választójogosultsághoz minimum 1/4 telekkel, a Jászkun és Hajdú Kerületekben nyolc hold (1200 négyszögöles) földterülettel kellett rendelkezni a mezőgazdasági foglalkozásúaknak. A törvény 6. paragrafusa szerint a gyárosoknál, kereskedőknél, háztulajdonosoknál és kézműveseknél 105 forint jövedelem volt a feltétel.

Jászberény 1872-ben a községrendezési törvény végrehajtása során rendezett tanácsú várossá alakult. Az 1874. évi 33. tc. pedig a városokban kedvezőbb feltételekhez kötötte a választójogosultság arányát, mint a községekben. A törvénycikk 3. paragrafusa szerint a szabad királyi és rendezett tanácsú városokban választójoguk van azoknak, akik:

- a) legalább három lakrészt elfoglaló házzal rendelkeznek.
- b) 16 forint tiszta jövedelem után fizetnek földadót.

A Jászkunságban és különösen Jászberényben a nincstelenek száma alacsony volt, a lakosság jelentős része választójoggal rendelkezett. Jászberény lakosságának, illetve választójogosultjainak magasabb száma lehetővé tette, hogy a város önálló választókerületet alkosson, és a később megalakult Jász-Nagykun-Szolnok vármegyétől is független központi választmányt tartson fenn.⁸ A másik hat választókerület a megyében: a jákóhalmi, karcagi, kunszentmártoni, mezőtúri, szolnoki, törökszentmiklósi.⁹ A szavazásokon általában –Jászberényben – a választásra jogosultak aránylag kis része jelent meg. Távolmaradásuk a közügyek, a politikai kérdések iránti érzelketlenséggel és a jászberényi lakosság alacsony iskolázottsági szintjével magyarázható.¹⁰ Így volt ez Apponyi képviselősége idején is.

Emlékirataiban Apponyi röviden visszaemlékezett az 1878-as és 1881-es választásokra. Összefoglalva a következő történt:

Apponyi az 1878-as választások idején járt első ízben Jászberényben, amikor barátját, az egyesült ellenzéki Liphay Bélát a város mandátumáért folyó harcban személyes jelenlétével támogatta. Apponyi sorra látogatta a legtekintélyesebb gazdákat, majd közvetlenül a választás előtti órákban nagy hatású beszédet mondott. Közreműködésének köszönhetően Liphay Béla a jászberényi választókerület mandátumát megszerezte.

⁸ Cseh Géza: Országgyűlési választási mozgalmak Jászberényben a kiegyezéstől a millenniumig (A Szolnok Megyei Levéltár évkönyve 3) Szerk.: Botka János; Zounuk (Szolnok, 1988) 91. o.

⁹ Jász-Nagykun-Szolnok 1887. június 19-i szám 1. o.

¹⁰ Cseh (1988) 92. o.

A jászberényi lakosság vezetőinek fejében már Apponyi sikeres bemutatkozásakor megfordult, hogy a következő választáson Jászberény képviselőjelöltjének őt kérjék fel. A hároméves ciklus leteltével 1881 májusában Liphay Béla az őt felkereső jászberényi küldöttséggel közölte, hogy a város képviselő-jelöltségét nem vállalja el ismét. Liphay váratlan visszalépése zavart keltett Jászberényben.¹¹ Ekkor már nyilvánvalóvá vált, hogy a kormány az állami kiadások korlátozása végett a királyi törvényszékek számát csökkenti, összevonásokkal hatásterületüket növeli, a jászberényi és karcagi törvényszéket megszünteti, s helyettük Szolnokon, a megye székhelyén hoz létre új törvényszéket. Ez az intézkedés, amely végül az 1885. évi tc.-ben fogalmazódott meg, a jászkun különállás utolsó maradványait is megszüntette. A törvény megalkotását azonban hosszas, mintegy négy éven át tartó huzavona előzte meg, amelyben a jászberényi és a karcagi választókerület képviselői a döntést igyekeztek elhalasztani.

1881-ben a jászberényi vezetés egy része úgy vélte, hogy a törvényszéket csak akkor lehet megmenteni, ha a város szabadelvű képviselőt választ, aki a parlamentben és a kormány előtt a helyi érdekeket jobban érvényesítheti. A jászberényi lakosság évtizedek folyamán kialakult ellenzékiességén azonban nehéz volt hirtelen változtatni, a sérelmeket félretenni és a célszerűségnek alárendelni. A városban 1881-ben a politikai erők meglehetősen szétforgácsolódtak, a kormánypárt, a 67-es ellenzék és a 48-as párt is szervezkedett, de kiemelkedő politikai személyiséget egyelőre egyik párt sem tudott jelöltként kiállítani.

Apponyi Albert május végén, egy este váratlanul megjelent Jászberényben. Eljött, hogy a helyzetet tanulmányozza, és a városban a pártot, amely 1881. március 23 óta a Mérsékelt Ellenzék nevet viselte, személyes fellépésével összetartsa. Legfőbb szándéka azonban a helyi vezetéssel való kapcsolat felvétele, és a választókerület mandátumának megszerzése volt. Bathó János jászberényi ügyvéd lakásán szállt meg, ahol a Mérsékelt Ellenzék jászberényi híveiből alakult küldöttség felkereste őt, és felkérte, hogy legyen képviselőjelöltjük. Az erre számító Apponyi szívesen tett eleget kérésüknek.

A választás előtt az esélyekről a következőket írta a Jász-Nagykun-Szolnok 1881. június 26-i száma: „Jászberényben múlt vasárnap kiáltották ki független párti jelöltül Almácssy Péter fiatal kezdő ügyvédet; az egyesült ellenzék részéről a jelölt gróf Apponyi Albert, és a kormánypárté Babics János, egy ízben volt képviselő és egri kanonok, kinek múltkori bukása, hír szerint, tán 200 forintjába került. Legtöbb kilátása van Apponyinak, mivel ha Almácssy túlsúlyban nem lesz, fuzionál a függetlenségi és egyesült ellenzéki párt – így írják ezt nekünk.”

Az 1881. június 29-én lefolytatott jászberényi választáson Apponyi győzelmet aratott. Almácssy Péter több mint 600 szavazat különbséggel alulmaradt a küzdelemben. A választáson Apponyi támogatására a Mérsékelt Ellenzék nagy személyiségei, a liberális nézeteket valló Szilágyi Dezső és Pázmándy Dénes is megjelentek, akik a választókat kitartásra biztatták.

Apponyival a választást követően is foglalkozik a Jász–Nagykun–Solnok foyóirat. Az 1881. július 10-i száma tudósított arról, hogy két helyen is megválasztották képviselőnek (a másik Békéscsaba). Az október 16-i szám szerint: „Jászberényben gróf Apponyi kijelenté, hogy bár nagy áldozatába kerül a csabai mandátumról lemondani, azt a beré-

¹¹ Cseh (1988) 99. o.

nyiek kedvéért mégis megteszi. A helyi érdekek megbeszélése végett, mielőtt ideje engedni, azonnal Jászberénybe rándul.” Megválasztását követően egyébként több ízben is járt Jászberényben Apponyi. A Jász–Nagykun–Szolnok tudósított arról az 1881. július 24-i számában, hogy a jászberényi Anna-bálon Apponyi is részt vett. Az 1881. október 30-i szám 3. oldalán rövid hírként jelent meg: „Gróf Apponyi országgyűlési képviselő október 13-án Jászberényben volt, s az ottani főgimnázium állapotáról bővebb tudomást szerzett magának” Nyilvánvaló, hogy Apponyi célja nem csupán ez volt, hanem tájékozódott a választókerületének helyzetéről is.

A jászberényi választók és képviselőjük, szoros kapcsolata nem tekinthető véletlennek, e viszony gyökerei Apponyi konzervativizmusában és Jászberény sajátos társadalmi-politikai viszonyaiban rejlenek.¹² Az utóbbinak a következő a lényege: Jászberényben a kiváltságos múltból eredő elzárkózás, a tőkés termelési módszerekkel szembeni idegenkedés, a lakosság alacsony iskolázottsági szintje, a kormánytól elszenvedett sérelmek a Jászkun Kerület és a törvényszék felszámolása miatt, a tágabb kitekintéssel, külső érdekeltségekkel rendelkező földbirtokosok és tőkések hiánya, a polgárosodott elemek, a zsidók rendkívül alacsony száma a városban az átlagnál is jóval elszigeteltebbé, partikuláris jellegűvé tette a politikai mozgalmakat.¹³

A város aulikus hagyományai, sajátos ellenzékiisége, amely a polgári állam, nem pedig a kiegyezés ellen irányult, többféle tekintetben egybeestek Apponyi programjával. A kormány adópolitikája által sújtott, és a közigazgatási átszervezések miatt mind anyagilag, mind pedig öntudatában sértett, a tőkés technikai vívmányoktól, gazdálkodási formáktól idegenkedő jászberényi lakosság úgy vélte,¹⁴ hogy Apponyi Albertben ideális képviselőt nyert. Apponyi érzellemmel, pátozzsal telített beszédei Jászberényben nagy sikert arattak. Szónoki fogásai, melyek szerint szónoklataiban az egyszerű embert az úrival egyenlő értékűnek nevezte, hivatkozásai becsületérzésre, amelyet az igazi egyenlőség alapjaként emlegetett és az adomaszerű betétek erősen hatottak a kiváltságos múltból származó öntudatát megőrző jászberényi lakosságra.

A város egyház-igazgatási szempontból az egri érsekség területéhez tartozott, amelynek élén 1873 és 1912 között Samassa József állt. A főpap Apponyi egyik legbefolyásosabb támogatója volt, az egyetlen a katolikus püspöki karból, aki a Szabadelvű Párttal nyíltan szembehelyezkedett.¹⁵ Apponyi így emlékezett rá: „A képviselőházon kívül álló tényezők közt egyedül Samassa József egri érsek, későbbi bíbornok, részesített nyílt támogatásban. Ő volt az egyetlen főpap, aki a Tisza-rendszernek meg nem hódolt. Hatalmas egyénisége és nagy tekintélye, az a szókimondó, mindig kíméletlen, mindig jó szándékú – bár nem mindig igazságos – kritika, melyet éppen elvbarátaival szemben gyakorolt leginkább, nagy hatással volt mind reám, mind elvbarátaimra... Ő sem lelkesedett... politikámnak közjogi irányban való fejlődéséért; le is szidott gyakran, mint az iskolás gyermeket, de egészen a legutolsó időig... támogattam... Én őt őszintén tiszteltem és emléket kegyelettel őrzöm.”¹⁶

¹² Cseh (1988) 100–101. o.

¹³ Cseh (1988) 108. o.

¹⁴ Cseh (1988) 102. o.

¹⁵ Cseh (1988) 103. o.

¹⁶ Apponyi (1922) 156. o.

E kapcsolatból következett, hogy a jászberényi papság is Apponyit támogatta, a népre gyakorolt közvetlen hatásával az ő pozícióját erősítette. Apponyi a későbbiek során nem volt hálátlan jászberényi híveivel szemben. Koncz Menyhért plébánosnak előbb esperesi, majd préposti címet szerzett, végül bejuttatta az egri kanonokok közé. Bathó János ügyvéd, a 1867-es ellenzék helyi pártelnöke királyi közjegyzői állást nyert el. Egyedüli akadályt Pintér Mihály közbirtokossági elnök, a város leggazdagabb lakosának személye jelentett. Pintér 1878-ig, a városi és közbirtokossági vagyon elkülönítéséig Jászberény polgármestere is volt. Hatalmánál és tekintélyénél fogva a gazdákra, elsősorban a tehetősebbekre jelentős hatást gyakorolt. Pintér Mihály, aki kormánypárti meggyőződése mellett mereven kitartott, 1881-ben váratlanul lemondott a közbirtokossági elnökségről. Leköszönése kétségtelenül a városmegyei vezetés beavatkozására történt.¹⁷

Feltételezhető, hogy Pintér politikai meggyőződése és szembenállása Apponyival fontos tényező volt bukásában. Nem tekinthető véletlennek, hogy a megyei vezetés a jászberényi vagyonfelosztást csak 1881-ben, Apponyi képviselővé választásának évében támadta meg, jóllehet a városi és a közbirtokossági jövedelmek szétválasztására már három évvel korábban sor került. Pintér Mihály lemondatása a közbirtokossági elnökségről a Szabadelvű Párt pozíciójának meggyengülését jelentette Jászberényben. (Mivel Apponyit – mint említettem – két helyen is megválasztották, egy ideig bizonytalan volt a mandátum sorsa. A Jász–Nagykun–Szolnok 1882. július 10-i cikke szerint, ha Jászberényben Apponyi visszalépett volna, Pintér Mihályt léptették volna fel képviselőként.)

A jászberényi Szabadelvű Párt az 1880-as években fokozatosan elhalt. A pártnak az 1884. évi választás idején még volt néhány híve a városban, de a főispán nem engedte, hogy Apponyival szemben kormánypárti képviselőjelöltet állítsanak. A támogatás fejében a Mérsékelt Ellenzék a jákóhalmi választókerületben állított jelöltet. E kettős lépés célja a Szolnoki Híradó című lap szerint az volt, hogy a 48-as Párttal szemben ne forgácsolódjanak szét az erők. Bár a parlamentben a Szabadelvű Párt és az 1867-es ellenzék szembeszállt egymással, a helyi források szerint az 1880-as években némi együttműködés is lehetett közöttük. A 67-es ellenzék gyenge volt ahhoz, hogy a választásokon a kormánypárt fölé kerekedjen.

Az 1884-es választások és küzdelem a törvényhatósági székhely megtartásáért

Az 1884-es újraegyesült Függetlenségi és 48-as Párt hatalmas táborával jóval veszélyesebbnek bizonyult. Ezért kerülhetett sor helyenként a kormánypárt és az 1867-es ellenzék együttműködésére. A jászberényi szabadelvűiek szervezkedése megosztotta volna az erőket, mivel a város választói közül még 1884-ben is sokan, főleg a nagygazdák a kormánypárthoz csatlakoztak volna. Ez azonban azzal a veszéllyel járt, hogy a 48-as Párt, a szavazatok relatív többségét megszerzi, és Apponyitól elhódítja a végre tartósan ígérkező jászberényi mandátumot.

Az 1884-es választás idején a kormány érdekeit képviselő főispán közreműködése ellenére a 48-as Párt meglehetősen erősnek bizonyult Jászberényben. 1884. május 22-én, tehát még hetekkel a választás napja előtt, jelentős Apponyi-ellenes incidenst sikerült provokálnia:¹⁸ „midőn gr. Apponyi Albert beszámoló beszédét tartani akarta, az e célból fel-

¹⁷ Cseh (1988) 103. o.

¹⁸ Cseh (1988) 104. o.

állított szószerket a csőcselék vette körül, akik közül néhányan úgy a képviselőre, mind pedig annak környezetére követ dobáltak. A helyszínen felállított szakasz honvéd huszárság a rendetlenkedő tömeget szétoszlatta” – hangzik Beniczky Ferenc Jász–Nagykun–Szolnok vármegye főispánjának jelentése a belügyminiszterhez a jászberényi képviselőválasztásról.¹⁹ Bár a jelentés szerint senki sem sérült meg, a beszédet Apponyi a piactéren nem tudta megtartani. Híveivel kénytelen volt elvonulni, és parlamenti működéséről zárt térben számolt be. Mint a jelentésből is kiderül a 48-as Párt hívei a „csőcselék”, vagyis a szegényebb lakosság köréből kerültek ki, akik közül sokan választójoggal sem rendelkeztek. A szavazóképes lakosság többsége azonban Apponyit támogatta, akinek személyében a helyi érdekek legbiztosabb képviselőjét látta.²⁰

Blénessy János (korabeli helytörténész) úgy tudta, hogy beszéde közben Apponyit bántalmazták. A választás szenvedélyes voltát a képviselő-testület 1884. május 25-i jegyzőkönyve is megőrizte, az eseményt így értékelték: „ami városunk jó hírnevét és méltóságát érzékenyen sértette.”²¹ Az 1884-es májusi incidensre feltehetően azért került sor, mert Apponyi nem tudta megakadályozni, hogy a királyi törvényszéket elvigyék Jászberényből. A 48-as Párt ezt a kudarcot kihasználta, és a néptömegeket a képviselő ellen izgatta. A Jász-Nagykun-Szolnok 1884. június 29-i száma így ír a júniusi választási végeredményről: „Jászberényben báró Orbán Balázs függetlenségi jelölttel szemben a volt képviselő, gróf Apponyi Albert, az egyesült ellenzék vezére választott meg nagy szótöbbséggel.” Ezt követően a 80-as évek második felében Jászberényben a megszüntetett Szabadelvű Párt után a Függetlenségi Párt is lassan elsorvadt.

A jászberényi törvényszék megszüntetése súlyos csapás volt a városra, s nemcsak 1884-ben, hanem előtte és utána is nagy vihart kavart. Ennek részletezése azért fontos, mert hosszú ideig meghatározta Jászberény és Apponyi kapcsolatát. A város és Apponyi minden lehetséges eszközzel küzdött a jászberényi királyi törvényszék megszüntetése ellen. Bathó János az 1883. június 2-i képviselő-testületi gyűlésen ezt indítványozza: „Az 1875. XXIV. tc. 1. paragrafusa szerint a karcagi és jászberényi kir. törvényszékek megszüntetése javasoltnak s helyettük egy kir. törvényszék Szolnokon szervezetni rendeltetik. E hír villámcsapásként sújtott közéletünkre, megsemmisítette a király és haza iránt vérrrel, vagyonnal mindenkor áldozatkész jászok kerületek törvényhatósági emlékének utolsó maradványát; megfosztotta ezen népszámra 26. rangú város jogkereső közönségét az igazságszolgáltató jogforrásból közvetlen meríthetés jogos igényétől, előnybe részesítve a népességre 38. rangú Szolnokot; elviselhetetlen kárt okozott Jászberénynek a kerületi székháznak a törvényszék részére való megvételével; a tiszta magyar városok legnagyobbikának szellemi és anyagi hanyatlását idézi elő. A viharból menekülés útját keresve, e sokat szenvedett ősfajú város a törvényhozás igazságérzetére apellál azon reményben, hogy a törvényhatósági székhely elvesztésével ütött sajtó sebeket annak politikai bölcsessége kíméletlenül feltépni s halálossá fokozni nem engedi. A képviselő-testület teljes erejéből igyekezni fog az érintett törvényjavaslat módosítása iránt a kellő lépéseket megtenni.”

¹⁹ Kiss József: Adatok Apponyi Albert oktatásügyi alkotásaihoz

Felelős szerkesztő Pethő László: Jászsági évkönyv 1993 (Jászsági Évkönyv Alapítvány, Jászberény, 1993) 50. o.

²⁰ Cseh (1988) 104. o.

²¹ Blénessy János: Jászberény életrajza a kiegyezés utáni évtizedekben

(Pesti Könyvnyomda, Jászberény, A Jász Hírlapban megjelent cikkek különlenyomata) 53. o.

A célravezető lépések megtételére a polgármester elnökletével kiküldi Tarnay Károlyt, Beleznay Ignácot, Bátor Gábort, Almássy Pétert, Sárközy Jánost, Bathó Endrét, akik 1883. szeptember 21-re elkészítették az emlékiratot, melyet Apponyi Albert gróf pártfogásával átnyújtottak az igazságügy-miniszternek, miniszterelnöknek és a képviselőháznak egyaránt. A sérelmes törvényjavaslatot harmadszori felolvasás alkalmával nem fogadták el, s így a törvényszék megmaradása egyelőre biztosítva volt. Ezért 1884. február 22-én „a képviselő-testület gróf Apponyi Albert és Éles Henrik országgyűlési képviselő uraknak tett őszinte, odaadó buzgalmuk, célhozvezető működésükért soha el nem múló hálás elismerését nyilatkoztatja ki.”²²

A jászberényi királyi törvényszék megszüntetése

Apponyi tevékenységét a helyi sajtó (Jászberény és Vidéke 1885. február 15. szám 4. o.) a következőképpen értékelte: Apponyi beszédet mondott a törvényszék ügyében 13-án, kivívta „a haza legnagyobb szónoka címet.” Csakhamar azonban kedvezőtlen fordulat következett. A város 1884. november 18-án 50 tagú küldöttséget menesztett a fővárosba. Hiába! 1885. február 10-én „Elefánthy Sándor polgármester szomorúan hozza tudomására a képviselő-testületnek ama csapást, mely a jászberényi kir. törvényszék megszüntetésére nézve az igazságügyi kormány részéről beadott törvényjavaslatnak elfogadásával bekövetkezett.”²³

A Jászberény és Vidéke 1885. február 15-i száma az 1. oldalán a következőket közölte: „Mi kifosztottunk mindenükből, elvettük mindenüket – jól van! – eltűrjük Szolnok hegemoniáját, de tudjátok meg, hogy az a kicsiny Jászberény, annak az óriási Szolnoknak, sohasem fog térdet hajtani; s ha Jászberénynek semmije se lesz többé, még akkor is többet érőnek, nemesebbnek, érdemesebbnek fogja minden elfogulatlan ember tartani Szolnoknál...”

Ebben a hírlapban sok cikk szól e témában (1885. február 22. 1. o.: „Törvényszékünk meghalt!” stb.). Végül a Jászberény és Vidéke 1885. július 12-i számában Elefánthy Sándor polgármester közleménye zárja le „végleg” e témát a törvényszék ügyében: Közli, hogy július 31-től megszünteti a jászberényi királyi törvényszék működését az 1885. évi III. tc. alapján 16890. és 26864. szám alatt kiadott igazságügy-miniszteri rendelet értelmében.

Az 1887-es választások

A harmadik választási hadjáratra Jászberényben – Apponyi szempontjából – 1887-ben került sor. A választáson Orbán Balázs újból megpróbálta régi híveit mozgósítani, de egy későbbi sajtótudósítás szerint „a 48-asok Apponyi fölényét látva már csak a zászló becsületéért harcoltak.”

Jászberény és Vidéke című hetilap 1887. június 19-i száma szerint Apponyi ellen alig volt komoly jelölt, báró Orbán Balázs „odaadta szép hangzású nevét egy oly veszett ügynek.” E helyi lapban a választás előtt (június 12-én) megjelent a jászberényi Apponyi-párt nagygyűlésének jegyzőkönyve, amit június 9-én tartottak. A Jászberény és Vidéke

²² Blénessy 53-55. o.

²³ Blénessy 55. o.

Apponyival szimpatizált. Jelezte ezt a június 19-i szám azon megjegyzése, hogy a szerkesztő sajnálja, hogy nem egyhangú szavazással nyert Apponyi (412-108), de örömmel állapította meg, hogy 5 évre ismét országgyűlési képviselő lett.

A lap július 3-i száma beszámolt arról, hogy június 26-án Apponyi párthíveivel (Modossy Imre, Grünwald Béla, Ábrányi Kornél, Bolgár Ferenc) megérkezett fél kilenckor az állomásra. Koncz Menyhért plébános köszöntötte őket. Az országgyűlési megbízólevél átvételéről a 2. oldalon a következő található: „Elefánthy Sándor polgármester egy, a már megszokott logikus egyszerűségében szép és rövid beszédben nyújtotta át Jászberény választóközönségének megbízólevelét. Beszédének legszebb költői hasonlata az volt, hogy a megbízólevél oly tiszta, mint Apponyi gróf jelleme, melyet sem vér, sem vesztegetés nem szennyezett be...” Az újságíró itt megjegyzi, hogy a beszéd további részét nem közölheti nehogy sajtóvétség bűnét (1848. XVIII. tc. 31. paragrafus) kövesse el, hisz nem politikai lap a Jászberény és Vidéke.

A Szolnokon megjelenő Jász–Nagykun–Szolnok viszont az 1887-es évben már politikai hetilap volt. Az 1887. június 5-i szám írta a választásokról: „A nemzet politikai jogai közül kétségkívül legszebb s legfontosabb: a képviselőválasztási jog. Ezáltal van a nemzetnek kezébe adva a lehetőség, hogy sorsát önmaga intézze.” A felelős szerkesztő és lapkiadó tulajdonos ifj. szolnoki Schetsik István volt. Nyíltan kormánypárti beállítottságú lapot vezetett. Az 1887. június 12-i szám 1. oldalán a következők álltak: „Ma a Hazát erősíteni: akarjunk, válasszunk kormánypárti képviselőket!... Ugyan mit is csinálna a mérsékelt ellenzék... ha kormányra találna jutni?... megalkudnék a kül- és belpolitikai körülményekkel s az ország nem nyerne mást, csak új embereket.”

Az olvasóközönség tájékoztatását szolgálta a Jász–Nagykun–Szolnok című lapban a választások törvényi hátterének magyarázata. Az 1887. május 29-i szám 1. oldalán tájékoztatott: „1874. XXXIII. tc. V. fejt. 58. paragrafusnak értelmében pedig a központi választmány az általános választásoknál a királyi meghívólevélnek a törvényhatóság közgyűlésében történt kihirdetése után következő napon azonnal összeül, s ez alkalommal megteszi a választásra szükséges intézkedéseket, s minden választókerület részére a választás vezérletére elnököt, jegyzőt és a szükséges számmal helyetteseket választ.”

Mindennek konkrét megvalósulásáról az 1887. június 12-i száma 3. oldalán ezt írta, hogy „Jászberényben a választók száma meghaladja az 1500-at, ezért két szavazatszedő küldöttség alakított. Az I., II., III. és IV. kerületbeli választók szavazóhelyisége a városház nagytanácsterme. Választási elnök Elefánthy Sándor polgármester, helyettese Sípos István; jegyzője Szabó József, helyettese Plenk Lajos; - az V., VI., VII., VIII. kerület és a tanyai választók pedig a polgármesteri hivatal helyiségében fognak szavazni. A küldöttség elnöke Eördögh János, helyettese Koncsek István; jegyzője Répási Mihály, helyettese Beleznay Dénes.”

A jászberényi sajtó szemlélete

A hosszabb időn át megjelenő jászberényi helyi lapok, a Jászberény és Vidéke, a Jászág és a Jász Kürt közül csupán a Jászberény és Vidéke volt rövidebb ideig politikai újság (1898-1901 és 1905-1906). A jászberényi lakosság, főleg a városi vezetés szemléletmódját, politikai nézeteit leginkább a helyi sajtó tükrözi. A kiegyezés utáni évtizedekben több hírlap jelent meg, s volt olyan időszak, amikor párhuzamosan két jászberényi újság is létezett. Elnevezésük szerint társadalmi és vegyes tartalmú közlönyökként jelentek

meg. Politikai lap indításához, vagy egy vegyes tartalmú újság politikai jellegűvé válásához az 1890-es években a kiadónak 5 ezer forint kauciót kellett letenni. Erre azonban Jászberényben csak rendkívül ritkán, a pártok közti harc kiéleződésekor került sor.

A társadalmi, szépirodalmi, illetve vegyes tartalmú lapok a parlamenti pártok ügyeivel és a dualizmus kori közjogi kérdésekkel nem foglalkozhattak. Az országgyűlési képviselők választási és parlamenti beszédeit, a pártok programjait nem közölhették. Nem tudósíthattak a képviselőházban folyó vitákról sem. (A Jászberény és Vidéke élén a szerkesztő személye megváltozott 1888-ban Golenich Károly betegsége miatt. A felelős szerkesztő Tóth Béla ügyvéd, a főmunkatárs: Bartók István főgimnáziumi tanár. Az általuk először szerkesztett 1888. szeptember 23-i számban a következő szerkesztői üzenetet tették köze: „Törekvésünk az leendő, hogy e lap vidéki társadalmunk és szellemi életünk minden nemes irányú nyilvánulásainak tiszta képét adja, s a közönségnek nemesítő és szórakoztató közleményekkel szolgáljon. Az éretlen és személyeskedő vitákat, botrányokat és pártoskodást gondosan kerüljük.”

E megkötések ellenére a korszak politikai mozgalmairól nagyon sok adatot nyújt a sajtó, hiszen a választások lefolyásairól, s főleg az eredményeiről, az országgyűlési képviselő megérkezéséről és ünnepléséről, amely nem számított politikai témának, olvasóikat részletesen tájékoztatták. Ezek a lapok a tilalmat megszegve néha politikai jellegűnek számító cikkeket is közöltek, amelyek követelménye a sajtóbírótság eljárása és szerkesztőre kirótt pénzbüntetés lehetett.²⁴ Ilyen sajtóvétséget követett el pl. a Jászberény és Vidéke című hetilap felelős szerkesztője, Golenich Károly. Erről a lap 1887. augusztus 21-i száma közölt részletet.

Abban, hogy a jászberényi újságok miért nem tették le a politikai jellegűvé váláshoz szükséges kauciót (a szolnoki lapok között tehát ebben a korszakban is volt politikai újság), a városi vezetés, illetve a lakosság érdeklődésének hiánya az országos ügyek iránt, és a partikuláris szemléletmód játszotta a legfontosabb szerepet. A városban nem volt olyan jelentős földbirtokos és gyáros sem, aki saját érdekeinek megfelelően egy politikai lap megjelenítését finanszírozta volna. A jászberényi sajtó számos esetben nyíltan is hangoztatta,²⁵ hogy a város lakosságát a képviselőház ügyei nem érdeklik. E partikuláris szemléletmód bizonyos fókig a magyarországi vidéki kisvárosokra általánosan jellemző volt. A jelenség más okokra is visszavezethető, így pl. arra, hogy a parlamenti politikai élet a vidéket érintő társadalmi, ill. gazdasági kérdésekkel alig foglalkozott, de akadály volt a lakosság alacsony műveltségi szintje is, s nem utolsósorban az egyedüli hírforrás, a sajtó viszonylagos fejletlensége.²⁶

Apponyi és a Jászság

Apponyi Albert és Jászberény város kapcsolata a magyarországi választások történetében egyedülállóan tartósnak bizonyult. A nagynevű politikus 52 éven át, aggkorában bekövetkezett haláláig Jászberény képviselője maradt.²⁷

Emlékirataiban így ír a jászsági kapcsolatról és megválasztásáról Apponyi: „Soha választott és választó közti viszony tisztább erkölcsi alapon nem nyugodott. Mikor jászberényi képviselőségen 25 éves jubileumát ünnepeltük, joggal mondhattam derék választóimnak,

²⁴ Cseh (1988) 106. o.

²⁵ Cseh (1988) 106. o.

²⁶ Cseh (1988) 108. o.

²⁷ Cseh (1988) 100. o.

hogy a mi összeköttetésünk azért olyan szilárd, azért oly kedves mindegyikünk előtt, mert senki sem mondhatja, hogy általa erkölcsileg hanyatlott, rosszabb lett, hanem ellenkezőleg mindenki érzi, hogy emelkedett, hogy jobb emberré, jobb állampolgárrá lett.”²⁸

Felhasznált irodalom

1. Apponyi Albert: Beszédei I-II. kötet
(Singer és Wolfner kiadása, Budapest, 1897 II. kiadás)
2. gróf Apponyi Albert: Emlékiratai (1899-1906)
(Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1934)
3. gróf Apponyi Albert: Emlékirataim (Ötven év, ifjúkorom, huszonöt év az ellenzéken)
(Pantheon R. T. kiadása, Budapest, 1922 II. kiadás)
4. Apponyi Albert: Nyílt levél Jászberény városa választóihoz
(Wodianer F. és Fiai könyvnyomdája, Budapest, 1910)
5. Blénessy János: Jászberény életrajza a kiegyezés utáni évtizedekben
(Pesti Könyvnyomda, Jászberény, A Jász Hírlapban megjelent cikkek különlenyomata)
6. Blénessy János: Jászberény természeti viszonyai és élete (1866-ig)
(Pesti Könyvnyomda, Jászberény, 1937)
7. Blénessy János: Jászberény történeti emlékei
(Kovács és Baranyi könyvnyomdája, Jászberény, 1933)
8. Blénessy János: A Jász Múzeum ismertetése Jászberény vázlatos történetével
(Kovács és Baranyi könyvnyomdája, Jászberény, 1933)
9. Cseh Géza: Országgyűlési választási mozgalmak Jászberényben a kiegyezéstől a millenniumig (A Szolnok Megyei Levéltár évkönyve 3.)
Szerk. Botka János: Zounuk (Szolnok, 1988) 87-120. o.
10. Jónás Károly: A magyar országgyűlés házelnökei a képviselőház könyvtári bizottságának élén (1887-1950)
(Valóság, 1995/ 8.) 65-76. o.
11. Kiss Endre: Apponyi Albert, az ideológus és politikus
(Történelmi Szemle, 1986/1.) 2-34. o.
12. Kiss József: Adatok Apponyi Albert oktatásügyi alkotásaihoz
Felelős szerk. Pethő László: Jászsági Évkönyv, 1993
(Jászsági Évkönyv Alapítvány, Jászberény, 1993) 47-60. o.
13. Kozári Monika: Ghyczy Kálmán naplója az 1874. évi kormányválságról
(Történelmi Szemle, 1996/1.) 99-124. o.
14. Sugárné Koncsek Aranka: Jász történelmi arcképcsarnok
(Jász Múzeum, Jászberény, 1995)

²⁸ Apponyi (1922) 69. o.

Felhasznált folyóiratok, hírlapok, napilapok

1. Berényi Kármentő: 1994/ 1., 1994/ 3., 1995/ 6., 1996. június 3.
2. História: 1996/5-6.
3. Jászberény és Vidéke: 1885-1890
4. Jász Hírlap: 1931. május 9-23., 1936. május 22., 1937. január 6., 1937. szeptember 11., 1938 áprilisi számok, 1939. február 11., 1939. február 18., 1939. június 6., 1939. december 16.
5. Jászkun Krónika: 1996. április 26.
6. Jászkürt: 1990 július, 1994/ 2., 1996
7. Jászság: 1880-1890
8. Jászsági Kürt 1890
9. Jászsági Híradó: 1890/ 1-47.
10. Jász-Nagykun-Szolnok: 1877, 1879-1890
11. Lehel Kürt: 1876, 1878-1881
12. Lehel Kürtje: 1890
13. Nemzeti Magazin: 1930. február 12.
14. Pesti Napló: 1933. február 9., február 11., február 14., február 15.
15. Rubicon: 1993/ 5.
16. Új Magyarország: 1995. június 3.

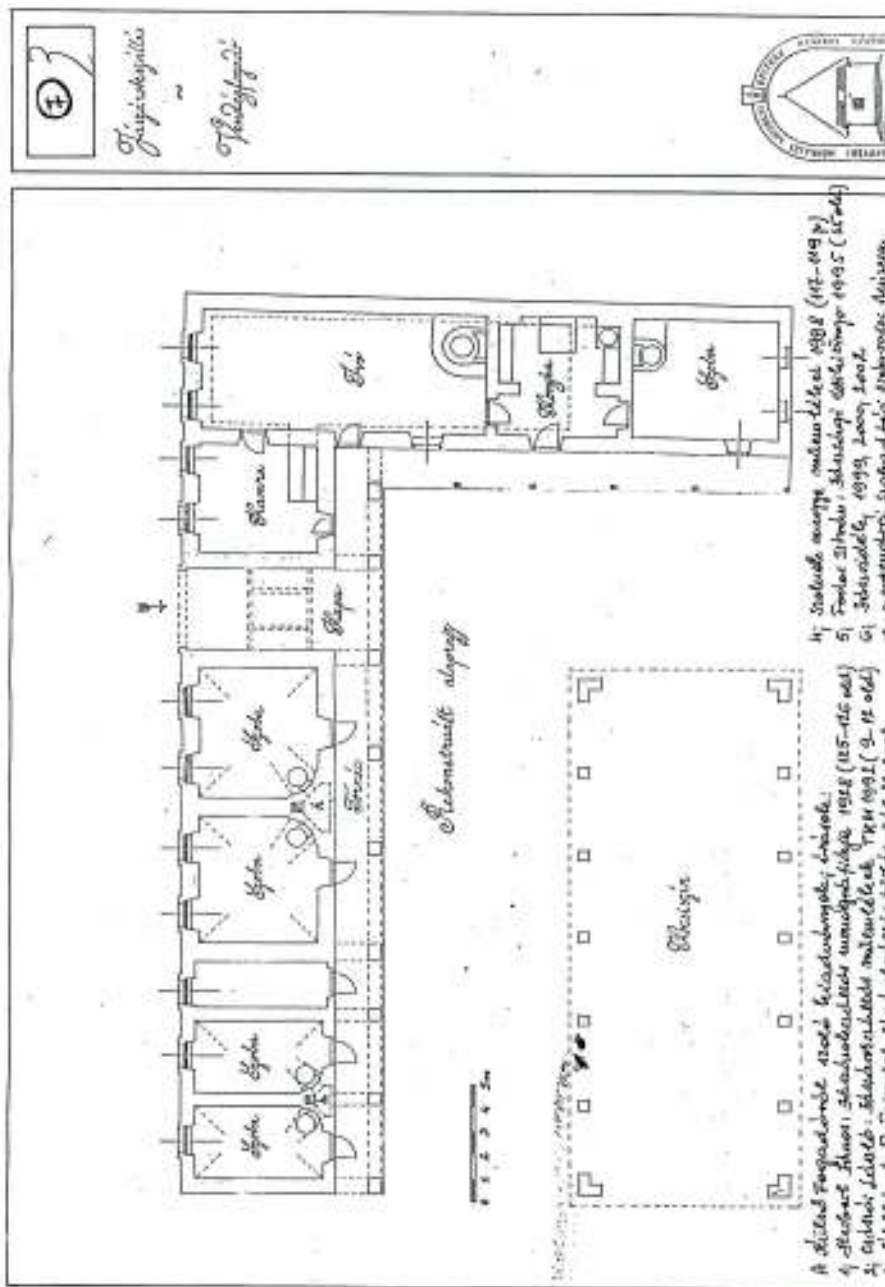
Földi József

A JÁSZÁROKSZÁLLÁSI KÜLSŐ FOGADÓ ÁROKSZÁLLÁSON ÉS SZENTENDRÉN

Jászárokszállás földrajzi helyzetének és történelmi múltjának következményeként nem bővelkedik műemlékekben. A Tájak Korok Múzeumok Kiskönyvtára 427. számú füzetében, annak szerzője, Császár László a 9. oldalon megjegyzi, hogy Jászárokszálláson három épületet tartalmaz a hivatalos műemlékjegyzék. Ezek: a plébánia templom, a Mária szobor és a Széchenyi út 104. szám alatti egykori fogadó épülete. Ez utóbbit, mi árokszállásiak – megkülönböztetve a település főterén található fogadótól – külső fogadónak hívjuk. A füzet 12. oldalán ismerteti a szerző az úgynevezett külső fogadót: „A Széchenyi u. 104. alatti egykori fogadó épület a XVIII. század második felében épült. L alakú, az utcavonalon álló szárnyán barokk kosáríves, kőkeretes kapubejárat, ettől balra 4, jobbra 7 ablakkal. E részen helyiségei részben kolostor-, részben teknőboltozatokkal fedettek, a sarkokban kályhafülkékkel. Az itt lévő folyosó pillér-árkádós, az árkádok lapos kosárgörbék. A hátranyúló szárny pillér-folyosós, síkmennyezetes. A hagyomány szerint itt szállt meg 1712-ben – talán az épület elődjében – a hazafelé tartó XII. Károly svéd király. A kapuív zárókőven postakürt utal a ház rendeltetésére, bár a Jászság jelképe, a Lehel kürt is lehet a forma.”

Megjegyzem, hogy a postakürt nem utalhatott a ház rendeltetésére, hiszen az a vendégfogadást, mai szóval az idegenforgalmat szolgálta elsődlegesen. Más kérdés, hogy az épület előtt forgalmas kereskedelmi út vezetett, ami egyben postaútvonal is volt. „Az állami kocsiposta, más néven delizsánsz járatokat Mária Terézia rendeletére szervezték meg az 1740-es években. A delizsánsz személyek, csomagok és levelek szállításával foglalkozó, rendszeresen közlekedő lovaskocsi járat volt. Az árokszállási postai tevékenység kezdete is erre az időszakra tehető, ugyanis 1745-ben a szabadságukat visszaváltók, a redemptusok nevei között már egy postamesteré is szerepelt, így 1756-ban a mezővárosi cím elnyerésében is szerepe volt a helyben működő postának. A települést érintő kocsiposta nyáron a Buda (Budapest)–Gödöllő–Hatvan–Árokszállás–Eger–Miskolc–Kassa–Eperjes útvonalon közlekedett. A helyi posta állomás szerepét a Külső fogadó töltötte be, ahol a postamester kicserélte és indította a felvett csomagokat, átvette az érkezett postanyagot, majd a Gyöngyös patakon lévő Nagyhídon át indult a lovas kocsi Eger felé. Télen a rossz, sáros utak miatt Gyöngyös érintésével közlekedett a kocsiposta, Gyöngyösre naponta egyfogatú lovas taliga, vagy lovas járt be Árokszállásról a postai küldeményekért.” (Idézet Kovács József: A jászárokszállási posta története címet viselő írásából) Az nem derül ki a rendelkezésre álló forrásokból, hogy a postamester és a fogadós egy és ugyanazon személy lett volna, amit kétlek. A fogadó ugyanis regálé jogot biztosított Árokszállás községének, majd városának, a posta viszont királyi monopólium volt. A postamester személyét nem dönthette el a helyi communitas, viszont a fogadót nyilvánvalóan annak adta bérbe, aki többet fizetett érte.

Amint azt Kovács József írásából is megtudhattuk, itt volt tehát a megállóhelye a delizsánsz forgalomnak, itt cseréltek lovat, de a leveleket egyfogatú taliga vitte Vámosgyörkre. Rossz időben lovasok mentek Gyöngyösre a község és Jászberény postájáért. A berényiek pedig tőlünk vitték haza leveleiket. Ferenc császár 1800-ban donáció gyanánt,

A Szentendrén felépített fogadó alaprajza

1. Szabványosított, modernizált, 1938 (191-194)

2. Földszintes, szobrászati díszítésű, 1935 (191-194)

3. Szabványosított, 1939, 1939, 1939, 1939

4. Szabványosított, 1939, 1939, 1939, 1939

A Szentendrén felépített fogadó alaprajza

1. Szabványosított, modernizált, 1938 (191-194)

2. Földszintes, szobrászati díszítésű, 1935 (191-194)

3. Szabványosított, 1939, 1939, 1939, 1939

4. Szabványosított, 1939, 1939, 1939, 1939

A Szentendrén felépített fogadó alaprajza

regále jogon Pethes Antalnak adományozta az árokszálási postát, melynek végrendeletileg Pethes Mihály közbirtokossági elnök lett az utolsó tulajdonosa.

Az 1988-ban kiadott Szolnok megye műemlékei című könyv 119. oldalán közöl egy fényképet a fogadó utcai frontjáról, melyhez a következő szöveget fűzi: „JÁSZÁROK-SZÁLLÁS, Széchenyi út 104., KÜLSŐ FOGADÓ, MŰEMLEK JELLEGŰ, barokk, a XVIII. század első fele. Földszintes épület, kőkeretes kapuval. A kőkeret zárókövén faragott jászkürt vagy postakürt. Kétoldalt egyenes záródású, szalagkeretes ablakkal. A régi postafogadóban – Csete Balázs szerint – 1712-ben megszállt a hazánkon átutazó XII. Károly svéd király is. Tágas udvarán érdemes megtekintésre a harmonikus megjelenésű, nyílt és zárt kosárféves árkádsora.”

Az épülettől kifelé, de ahhoz közel van Pethes András jászkapitány 1793-ból származó keresztye. Szemben az Adácsi út, az egykori Ferenczy villa, mellette a malom épület. A fogadó város felőli végénél állt a II. világháború előtt a Trianoni emlékmű. A külső fogadónak kis tornya is volt. Nem tudni, hogy csak dísznek volt az épület tetején, vagy volt valami más rendeltetése is. Azt sem sikerült megállapítanom, hogy mikor tűnt el a torony, mert már nagyon régóta nincs meg. Magát az építést is homály fedi. Egyesek szerint 1770-ben épült, de erre semmiféle dokumentummal nem rendelkezünk. Mások 1828-ban, a postakocsi-lóállomás helyén emelt új épületet emlegetnek, de erről sem rendelkezünk dokumentummal, sokkal valószínűbb, hogy inkább csak átépítés, bővítés történt. Azt minden, a témával foglalkozó valószínűsíti, hogy ezen a helyen nagyon régóta állhatott fogadó épület.

A Szabadtéri Néprajzi Múzeumban felépített fogadó

A földszintes külső fogadóba nemcsak királyok, hanem betyárok is jártak. Legendás betyár bujtató hely volt az árokszálási hagyomány szerint. Állítólag maga Rózsa Sándor is járt, de Bogár Imre, Bede András, Fazekas Dávid szintén megfordulhatott itt. Az árokszálási betyárok, mint Dékány Sándor és Szikra Balázs, viszont egészen biztosan otthon érezték ma-

gukat a külső fogadóban. A helyi hagyomány szerint a gémeskútra kötöttek szalmát vagy ruhát, ami felhúzott állapotban figyelmeztető volt a szegénylegényeknek, hogy zsandárveszély közeleg. Ilyenkor a betyárok állítólag, a pincéből nyíló titkos alagúton átmentek az út másik oldalán lévő malom területére, sőt egyesek szerint az innen még több mint 500 m-re lévő kápolnába. Más változat szerint a malomba vezetett az alagút. Itt a molnártól elkérték a kápolna kulcsát, és egy másik alagúton jutottak el a Havi Boldogasszony tiszteletére emelt, a Berek nevű határrészben található kápolnába. Ennek a bizonyos alagútnak nagyon mélynek kellett lennie, ha volt ilyen egyáltalán, mert a malom és a kápolna között már akkor is a Gyöngyös, vagy más néven, gyöngyösi Nagypatak folydogált. Olyan legenda is járt szájról szájra Árokszálláson, hogy a Serföző ház pincéjéből mentek a betyárok alagúton a temetőbe, ahonnan a külső fogadóba már könnyen eljutottak.

Az erre utazó gazdag kereskedők gyakran betértek ide, ami kiváló alkalmat adott a betyároknak a zsákmányszerzésre. A fogadó utcára merőleges szárnyában volt egy nagyobb terem, ez volt az ivó. Ez után következett a szabadkéményes konyha, majd a fogadós szobája. Az utcai szárny boltozott termei valamikor vendégszobaként működtek. A fogadóhoz tartozott egy fehérre meszelt, hosszú istálló is, ahol a váltó lovakat őrizték.

A postakocsi állomás a Pethes család birtokában volt, de magát a fogadót határozott időre folyamatosan bérbe adta az árokszállási előjáróság, és nyilván annak a jelentkezőnek adta oda, aki többet fizetett érte. Sugárné Koncsek Aranka (Jász történelmi arcképcsarnok, Jászberény 2003.) kutatásainak eredményeként tudjuk például, hogy a jászberényi születésű, majd 1898-ban I. Ferenc Józseftől vámosgyörki előnévvel nemesiséget kapott Kerékgyártó Árpád, apja a sebész végzettségű Kerékgyártó Ignác, 1819-ben családostól ideköltözött Árokszállásra, és a külső fogadót bérelte a volt Postaútnál.

Árokszállás előjárósága később új alapokra akarta helyezni a fogadó hasznosítását. A Jászság című újság 1892. szeptember 3-i számában a következőket írták: „A képviselőtestület most akarja feladni a tulajdont! A Fehérló vendéglőt és a külső „Jászkürthöz” címzett szállodát.” Ez a kis újsághír is azt valószínűsíti, hogy nem postakürt, hanem jászkürt, vagy másképpen Lehel kürt van a kapubejárat fölött. Az újság szerint szegényházzá kellene a fogadót átalakítani, mivel Árokszállás 12 ezer lakosából 1,5 ezer koldus. Ebből azonban semmi nem valósult meg, mivel az 1800-as évek vége felé és az 1900-as évek elején továbbra is ’rossz lányok’ kínálták szolgáltatásaikat a vendégszobákban. Kadi Mari híres-hírhedt kasszírónő volt a külső fogadóban, de másnak is nevezhetnénk. Még nótában is megörökítették: „Három deci tejfél, Kadi Mari kejj fél! Három deci író, Elszaladt a bíró.” A nóta másik, hosszabb változata: „Három deci tejfél, Kadi Mari kejj fél! Három deci író, Haldoklik a bíró. Azt a híres Bogár Imrét Elvitte a ráró.” Továbbra is eredeti funkcióját látta el az objektum, mert a Jászárokszállás és Vidéke című hetilap 1910. március 20-i számában – többek között – arról tudósít, hogy az árokszállási ifjak a külső fogadóban elhatározták, hogy a viszneki fiatalokkal együtt csónakot készítenek. Az ötlet szerintem már igen jó hangulatban születhetett...

Helyi újságunk 1914. július 24-i számából tudjuk, hogy ekkor Nemoda József gabonakereskedő vette bérbe a külső fogadót, méghozzá 3 évre, évi 1.665 koronáért, az eddigi 1.500 korona helyett. (Nemoda József, Fehér Émán és Csuka Bálint közösen alapítottak gabonakereskedő társaságot.)

Az 1920-as, 30-as években pénzügyőr laktanya lett az épület. A vendégszobákból négy finánc család részére szolgáló lakást alakítottak ki. Pincéiben számos emberi cson-

tot találtak, de nemcsak ott! Családunk hagyományából ismerem a következőket: anyai nagymamám, Papp Károlyné, Bartók Mária testvére, Bartók Margit 1924-ben férjhez ment Mészáros Imre pénzügyőr felvigyázóhoz. Ők is a külső fogadóban kaptak szolgálati lakást. Nem tudtak azonnal beköltözni, mert a szobákban már elkorhadt a hajópadró, ki kellett azt cserélni. Amikor a munkások szedték fel a deszkákat, döbbenetes látvány tártul a szemük elé: emberi csontvázak feküdtek a padló alatt.

Később, 1943-ban, rövid ideig Leventeotthon lett. A fogadó istálló épületét csődörösök használhatták, mert 1943-ban arról tudósított a Jászvidék, hogy „A Külső fogadóba Jászberényből 6-7 darab mént hoztak”. A pénzügyőr szakasz 1944. június elején egy kiürített főtéri zsidó házba költözött, mert helyükre, a gettónak használt külső fogadóba a jászapáti és más községek zsidó lakosait hozták. A front közeledtével, 1944 vége felé állandó német katonai ellenőrzési pontot állítottak fel a külső fogadónál. November elejétől állandósultak a légítámadások, majd november 16-ig váltakozó sikerű harcok dúltak az előrenyomuló szovjet és a hátráló, de időnként visszatámadó német-magyar katonaság között, majd november 16-án, délután 2 és 3 óra között a Vörös Hadsereg végleg elfoglalta Árokszállást. A külső fogadóval átlósan szemben, a malom előtt sokáig ott volt ki-löve egy hatalmas Tigris tank, és ott feküdt egy német katona holtteste.

A II. világháború befejezését követően élelmiszer elosztó központot és szükséglakásokat alakítottak ki a fogadó vendégszobáiból. A Nemzeti Bizottság 1946. április 14-i ülésén Hudomel József községi orvos javasolta, hogy a külső fogadónak legalább egy helyisége fertőtlenítő legyen. Nem tudom, hogy végül hol lett a fertőtlenítő kialakítva, de az biztos, hogy a Legeltetési Bizottság használta ezután a külső fogadó területét.

Az 1957. május 3-án megtartott tanácsülésen Görbe Ignác felvetette, hogy a külső fogadó épülete műemlék, ezért véleménye szerint kár lenne azt megbontani, a Háziipari Szövetkezet pedig a kapott telken építsen! Belényesi István, akkori vb titkár erre így reagált: „Egyesek szerint ez az épülettömb magán viseli a műemlék jellegét, de kapja meg, legyen a Szövetkezet figyelemmel a műemlék jellegére!”

Ezt követően az 1957. július 26-i tanácsülésen foglalkoztak újra az ingatlan sorsával. A 89/1957. vb. határozat szerint a Legeltetési Bizottságnak meg kell osztani az ingatlant a Háziiparral. A Szövetkezet tartós használatra és kezelésre megkapja a ráeső ingatlanrész. Végül a legeltetési Bizottság kivonult innen, és az 1960-as évektől a Hímző és Szőnyegszövő Háziipari Szövetkezeté lett az objektum. A fogadó istállóját azonban sokáig csődörösök használták fedezettető állomásnak. Később a Háziipar ezt a telekrészt is megvette, az istállót lebontották, és helyére emeletes kockaépületet húztak. Szerencse, hogy a központi épület még áll, jóllehet sem az akkori árokszállási vezetés, sem a Háziipari Szövetkezet vezetése nem volt annak teljes tudatában, hogy mekkora eszmei érték sorsa fölött dönthetnek az akkori viszonyok között szinte korlátok nélkül. Az 1960. január 5-én megtartott tanácsülésen „a Háziipari szövetkezet főkönnyelője örömmel üdvözlö, hogy a vb. a Szövetkezet részére örök és korlátlan használati joggal átengedte a külső fogadó épületét. Ezzel megnyílt a lehetősége, hogy komoly építkezésekkel a szövő részleget összevonják.”

Évtizedek teltek el, mire a nagyközség vezetése ismét foglalkozott az épülettel. A Háziipari Szövetkezet Szövőrészlegének megszűnése miatt az MSZMP árokszállási végrehajtó bizottsága 1985. február 3-án – többek között – a fogadó további sorsának kérdését is napirendre tűzte. Ekkor Habán Ferenc felvetette, hogy falumúzeumnak alkalmas lenne a külső fogadó. Búzás Józsefné megjegyezte, hogy „Ez az épület – úgy tudom – műemlék.”

Habán Ferenc javaslatából nem valósult meg semmi, majd a rendszerváltást követően az önkormányzat eladta a külső fogadót egy árokszállási magánszemélynek, aki egy ideig kocsmát üzemeltetett benne. Jelenleg szükséglakásokként hasznosítja a vendégszobákat, egy termet pedig bérbe adott.

Nagy fájdalomunk, hogy az épület falán nincs a műemléki jegyzékben való szereplésre utaló olyan tábla elhelyezve, amely figyelmeztetne az épület védeltségére. Ezért fennáll a veszély, hogy unokáink már nem gyönyörködhetnek ebben a hangulatos, jellegzetes épületben. Még nagyobb biztonságot jelentene, ha a külső fogadóban, az egykori – a Pest–Eger–Kassa útvonalon elhelyezett – postakocsi állomáson postamúzeum, vagy postatörténeti kiállítás jönne létre. Nem először fordultam kérrrel 2006 februárjában a Kulturális Örökség Minisztériumához és a Műemlékvédelmi Felügyelethez, továbbá a svéd nagykövetséghez. Kértem, hogy helyezzenek el egy, az épületet műemlékként megjelölő táblát, és emléktáblát az épület falára, melyen XII. Károly svéd király ott tartózkodását örökítenék meg. (Akkor még én is abban a tudatban voltam, hogy megszállt nálunk a svéd király.) Azt is kezdeményeztem, hogy postatörténeti kiállítás céljára, postamúzeumként hasznosítsák ezt a jobb sorsra érdemes épületet, melynek jelenleg igen elhanyagolt a külseje, a belseje, az udvara és környezete is. Be kellett azonban látnom, hogy az épület kulturális célokra történő hasznosítására jelenleg nincs esély.

A múzeumi fogadó belső képe

Szinte minden, a külső fogadóval foglalkozó írás világgá kürtölte, hogy ebben szállt meg 1712-ben XII. Károly svéd király. Senki nem vette a fáradságot, hogy utána nézzen a dátumnak, és a király úti programjának. Pedig ez azért lett volna érdekes, mert ez a nevezetes király XII. volt a svéd Károly királyok sorában, még nem 1712-ben taposta lovával a jász földet, hanem 1714-ben! Amíg nem olvastam el XII. Károly, a „Vasfejű”-nek nevezett svéd király szárnysegédjének naplóját, magam is azt terjesztettem, hogy nálunk ám maga a svéd király is megszállt. A naplóból azonban kiderül, hogy nálunk, meg még

nagyon sok helyen, nem szállt meg a király, csak lovat váltott. Ez a tény nem kisebbiti fogadónk érdemeit, mert nem valószínű, hogy azért nem szállt meg, mert elégedetlen lett volna a színvonallal, hanem azért, mert egyszerűen nem volt erre ideje. Erről a nevezetes útról így ír Benda Kálmán: „A lakott helyeket lehetőleg elkerülve, Kolozsváron, Zilahon át Debrecennek, majd onnan a pesti útra fordultak, s részben lóháton, részben kocsin vágattak Bécs felé, csak néhány órás pihenést engedtek maguknak, többnyire lovat váltottak.” „November 22-én éjjel a Keleti-tenger partján fekvő stralsundi erőd kapuján két lovas kért bebocsátást.” „Károly és kísérelője 16 nap alatt 2150 kilométert tett meg, idegen, részben ellenséges területen, ahol felismerésük végzetes következményekkel járhatott volna. De ha még erre nem tekintünk, akkor is ez volt a történelemben ismert legnagyobb lovasteljesítmény.”

Kétségkívül nagy esemény volt a király utazása, ritkaságszámba ment, hogy egy uralkodó több országon át utazik, méghozzá komoly kíséret és hadsereg nélkül. Nem csoda, hogy annyi legenda, mítosz keletkezett a király útjával kapcsolatban. Pl. Szepes megyében Toporcon pihent, ma is mutogatják a szobát. Keresztfalván is úgy tartják, hogy ott töltötte az éjszakát, pedig nem is járt arra, mert Besztercén és Désen át jött. Höltövényen a kovács patkolta a lovát, Brassóban istentiszteleten vett részt, Kőhalmon úrvacsorát vett magához, Segesváron poharat is mutogatnak, Zsibón megszállt, jóllehet ezeken a helyeken sem járt. Árokszálláson viszont valóban járt, Heves felől érkezett, lehet, hogy lovat váltott itt. A kolozsvári postaállomástól a következő útvonalon haladt végig Magyarországon Bécsig: Kórod–Berend–Zsombor–Magyar–Egregy–Beréd–Zilah–Kémer–Déda–Székelyhid–Margitta–Léta–Pályi–Debrecen–Fegyvernek–Újváros–Hortobágy–Csege–Poroszló–Árokszállás–Hatvan–Aszód–Kerepes–Pest–Buda–Veresvár–Dorog–Nyergesújfalu–Neszmély–Gönyű–Győr–Öttevény–Németfalu–Altenburg–Bécs. Amíg XII. Károly követe Töröcsvártól Bécsig 18 nap alatt tette meg az utat, a király Vöröstoronytól Bécsig: 8 nap alatt! Világhírű gyorslovaslás!

Frappánsan és rendkívül korrekten summázta véleményét a király körül kialakult vitában Jász Faragó Sándor a Jászvidék 1932. június 19-i számában: „Azt olvastam az egyik újságban, hogy XII. Károly svéd király 1712-ben a jászok földjén járt, mégpedig pontosan Jászárokszállás földjén, sőt betű szerint a földjén, mivelhogy épp a mi falunkban szállt meg egy éjszakára, tehát le is keltett szállnia guruló alkamatosságáról.

És igenis, hogy útja egy részét közlekedési alkalmatosságon tette meg (Brassótól Bécsig) és igenis, hogy végeredményében mégis távlovaglás volt, mivel az út többi részét (jó párezer kilométert) mégis lóháton. De ez mindegy is.

Én se azt kutatom hát ezek után most-már, hogy kocsin-e, vagy gyalogszerrel, egyenes úton-e, vagy vargabetűvel utazott át a falunkon a svéd király, azt se, hogy ottháltában a «külső» vagy a «belső» fogadót tisztelte-e szállásaként, csak azt veszem tudomásul, amit a történészek is megerősítettek komoly forrásokra támaszkodva, hogy a svéd király egy alkalommal csakugyan vendégünk volt!”

Erre az írásra hamarosan reagáltak a Jászvidéken, méghozzá a következőképpen:

„A múlt hetekben Jász Faragó Sándor, a „Jászvidék” kitűnő munkatársa tollából megjelent egy kis cikk: A svéd király falumban címmel, amely cikkből azonban kihagyta azt az érdekességet, hogy az egész esemény miként került most szőnyegre.

Az egyik pesti újság megírta, hogy az öngyilkos Ivar Kreuger, a híres svéd gyufakirály még 1928-ban, egy nappal a gyufaszerződés aláírása előtt, hogy a készülő nagy üz-

letnek finom csomagolást adjon, a budapesti váci utcai leánygimnázium falán egy emléktáblát helyeztetett el, melyen az áll, hogy: XII. Károly svéd király 1712-ben ott szállt meg, amikor a törökországi Benderből, gyors lovaglással Magyarországon keresztül egy dán kikötővárosig ment.

A postafogadónak nevezett épület ma is megvan és talán Árokszállásnak a legrégebbi épülete, ami még aránylag jó állapotban van. Mi csak külső fogadónak nevezzük, és amikor még itt vezetett egy országos jelentőségű út, különösen nagy vendégforgalma lehetett. A postaállomásra dél felé menő országút annyira fontos állomás volt, hogy a gyöngyösiek, hatvaniak is ide jártak a postájukért.

Sajnos, községünknek most nem áll módjában, hogy méltó módon megörökíthesse ezen eseményt, mert van ezer más gondja, de ha az érdemes vezetők érintkezésbe lépnek az illetékes fórumokkal, úgy nagy lehetőség van arra, hogy a külső fogadó rövidesen, mint történelmi szempontból is, értéke lesz Árokszállásnak.”

Ballagi Aladár is azt állította, hogy a király nem Pesten, hanem egy éjjelen át a jászárokszállási postafogadóban szállt meg, de a svéd szárnysegéd naplója vitán felül hitelesebb forrás nála. Fogadónkba már Kazinczy Ferencet is megszállatták, pedig csak megebédeltették, mert így írt a Fogságom naplójában: „December 18. Ebéd Árokszállás, éjszaka Hatvan.” Azt azonban nem tudjuk, hogy ez az ebéd a külső vagy a belső fogadóban zajlott-e le.

A svéd király azonban Kazinczynál jobban foglalkoztatta az embereket, mert a Jászvidék 1938. szeptember 4-i számában nagy eseményként tállalták egy finn író látogatását, ami az is volt, hiszen Árokszálláson nem sok finn író szokott megfordulni: „Érdekes vendége volt aug. 24-én községünknek. Jarventus Arwi finn író, ev. főesperes, aki jelenleg Magyarországon tanulmányúton van, kereste fel községünket. A községháza irattárában egy svéd királyra vonatkozó adatokat keresett, aki állítólag községünkben is tartózkodott. A finn író a volt külső fogadóban is járt, amely épület igen régi s több történelmi nevezetességű esemény fűződik hozzá.”

Több mint tíz éve már, hogy 2001. május 26-án az Árokszállásiak Baráti Körének (ÁBK) szervezésében felavattuk a külső fogadó mását a szentendrei falumúzeumban. A jubileumi ünnepségre 2011. május 28-án, szombaton került sor Szentendrén. Az ünnepségre két autóbusszal érkeztek Árokszállásról az ÁBK vezetői és tagjai, az önkormányzat képviselői, a könyvtár és a művelődési ház vezetői és munkatársai, valamint nem utolsó sorban a Parázs együttes táncosai. A Múzeum bejáratánál, a Skanzen legfrekvenciáltabb helyén, a mezővárosi tájegység utcasorában az első épület egy működő vendégfogadó, amely teljes egészében közönségforgalmi célokat szolgál. Épületének megformálásához a szerintük 18. századi árokszállási külső fogadót vették mintának, belső berendezését és kiegészítő épületeit a mai igényeknek megfelelően alakították ki. A fogadó udvarán téglapillérekre állított kocsiszín emelkedik, amely jó időben a csoportos étkezést szolgálja. A Jászárokszállási Fogadó egész évben várja vendégeit. Étlapján Magyarország különböző vidékeiről tájjellegű ételek és borok gazdag választékát kínálja. Mi, árokszállásiak most már csak abban reménykedhetünk, hogy eljön még az az idő, amikor mi vesszük majd mintának a szentendrei fogadót, és nem kell odautaznunk, ha színvonalas vendéglátásban szeretnénk a külső fogadóban részesülni.

id. Frivaldszky János

A SUJAI SUJÁNSZKY CSALÁD

Jelen Évkönyv lapjain korábban már közöltünk adatokat a felvidéki Ozorócról származó, s a Jászságban jelentős szerepet játszó Ozoróczky családról.¹ Szintén erről a vidékről, a történelmi Magyarország Trencsén vármegyéjéből való a Sujánszky család, amelynek egyik ága szintén élt Ozorócon, egy másik ága pedig Gyöngyösre származott el. Ez utóbbiból való az a Sujánszky Euszták ferences szerzetes, aki az aradi vértanúkat kísérte el egészen a bitófa alá. Egy másik Sujánszky pedig 56-ban szabadságharcos volt. A család története a középkorig nyúlik vissza.

A Sujánszky család az egykori Trencsén megyében, a lietavai uradalomban fekvő Rajec városka melletti Suja kisközség soltészcsaládjá. Nevüket a kialakult szokás szerint arról a faluról – Sujáról – vették, amelynek örökletes bírói és részben birtokosai is voltak. Szlovákul a név írása Šujansky, magyarul létezik Sulyánszky alak is. A család akkor került a látókörömbé, amikor a Sujával szomszédos Frivald (ma: Rajecká Lesná) községből származó családom, a Jászságban Fridvalszkynak ismert Frivaldszkyak,² majd az említett településeket magában foglaló Rajeci völgy történetét³ kutattam. E kutatásaim közben felbukkant adatokat mind megőriztem és feldolgoztam, sőt, e családot illető részleges anyakönyvi kutatást is folytattam Rajec anyakönyveiben, amelyek Suja népmozgalmi adatait is tartalmazzák. Az a teljességre törekvés, ami saját családjunk történetét illette, e kutatástól távol áll. E közleményben foglaltak leginkább a család eredetének és legrégebbi genealógiájának tisztázását szolgálják. Eddig ugyanis a Sujánszky család leszármazásáról semmit nem lehetett tudni: Nagy Iván⁴ és Kempelen⁵ mindössze nemesésvizsgálati adatokat közölt, (az előbbi az 1736., 1745., 1768., 1803. és 1837. évekből, az utóbbi 1754/55-ből) Schneider 1732-ből.⁶ A modern családkutatók közül Federmajer csak 17. századi adatokat hoz⁷, Szluha Márton monográfiája⁸ nem is tartalmazza a családot címszóként.

Az Illésházy család levéltára tartalmaz 17. századi adatokat a rajeci és sujai lakos Sujánszky család juhai után a lietavai uradalomnak teljesített járandóságokkal kapcsolatban az 1655., 1656., 1660., 1661., 1662., 1663., 1664., 1665., 1666., 1667., 1668., 1669. és 1675. évekből.⁹ A Szlovák Állami Levéltár Biccsei Levéltárának fondjaiban¹⁰ nem találtam leszármazási táblákat, de Sujánszky-fondot sem. Viszont értékes forrás Rajec

¹ id. Frivaldszky János: Az Ozoróczkyak a Jászságban. Jászsági Évkönyv, 2008. 232. old.

² id. Frivaldszky János: A frivaldi Frivaldszky család története. A szerző kiadása. 2006. 260 old. (Továbbiakban: Frivaldszky)

³ id. Frivaldszky János: A Rajeci völgy betelepülése és középkori története. (A Nógrád megyei múzeumok évkönyve, XXXI. 2007. 38-64.)

⁴ Nagy Iván: Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal. 1-12.k. Pest 1857-1865.

⁵ Kempelen Béla: Magyar nemes családok. I-XI. Bp., 1911-1932

⁶ Schneider Miklós: Trencsén megye 1725-32. évi nemesség vizsgálatai. Szombathely, 1938

⁷ Federmajer, Frederik: Lexikón erbov šľachty na Slovensku I. - Trenčianska stolica, 2000.

⁸ Szluha Márton: Árva, Trencsén és Zólyom vármegye nemesi családjai. Budapest, 2006.

⁹ MOL, P1341: Illésházy-család, 27. ladula, fasc. 7. 102, 196, 314, 342, 385, 435, 448, 503, 544, 557, 575, 637, 708. fol.

¹⁰ Štátny Archív, Býtča: Trenčianska Župa: Conscriptioes Nobilium- Genealogiae; Familiae, Nobilitaria; -Rodné archívy (L.I.):

legrégebbi anyakönyve,¹¹ amely házanként közöl népesség-összeírást az 1690., 1728. és 1734. évekből az egyes személyek (hozzávetőleges) életkorával. Az anyakönyv születési és halálozási bejegyzései 1675-tel, a házasságok 1711-gyel kezdődnek. Forrásul szolgáltak a Trencsén megyei nemesség-összeírások¹² az 1725., 1733., 1736., 1747., 1748., 1854., 1765., 1766., 1776., 1781., 1801., 1802., 1824., 1832. és 1836. évekből, amelyek közül az 1781. évi (igen hozzávetőleges) életkori adatokat tartalmaz, az 1801. évi pedig többgenerációs leszármazási vázlatokat. Ebben szerepelnek már a család egyes ágainak elnevezései is, amelyeket a későbbi névsorok is tartalmaznak, s a leszármazás tisztázását jelentősen megkönnyítik.

Az adatok feldolgozásában a Frivaldszky család esetében kidolgozott módszert¹³ követtem, a Sujánszky család egyes tagjait is a saját családomnál alkalmazott kódok rendszeréhez hasonlóval¹⁴ azonosítom. A leszármazási táblákon szereplő ?-jeles születési adatokat az említett hozzávetőleges, – olykor egymásnak ellentmondó – életkori adatokból becsültem meg, a többi születési évszám anyakönyvi adat.

A. A kezdetek:

Suja községet még 1325 táján alapították. Ám 1385-ben a betörő csehek elpusztították, ezért újraterelítették. Egy 1392. nov. 9-én kelt oklevél szerint Hennes_{A24} fia, Péter_{A32} és Hanko_{A23} fia, János_{A31} kapta 10 aranyért az advocatit és iudiciatit a „nagyobbrészt elhagyott” Suja és Gyurcsina helységekben azokkal a jogokkal, amelyekkel a Rayecz-i populus rendelkezik.¹⁵ Az, hogy e két személy együttesen tette le az összeget, arra utal, hogy közeli rokonok lehettek, Hennes_{A24} és Hanko_{A23} testvérei egymásnak. Az előbbi lett a Sujánszky, az utóbbi a Gyurcsánszky család alapítója, amelyek ezek szerint közös őstől származnak. Sőt, más is megállapítható róluk.

Négy évvel korábban, 1388 szept. 21-én bizonyos Wan-ok (Wanov) fiai, Krisun_{A21} és Miklós_{A22} soltészok a Lietava vára melletti Podhorie újraterelítésére vállalkoztak, – akiknek őse telepítette már korábban ezt az irtásfalut – megkapva hozzá a zsolnai német szabadságot.¹⁶ E Vanov családnév 1530 körül felbukkan Suján is, az egyik telek jobbágycsaládjá nevéként.¹⁷ A család „nemzetes” rangú, tekintve, hogy a családnév „-ov” végződésű. A „nemzetség” őse tehát ugyanaz a Van_{A01}, akinek két leszármazottja 1388-ban már soltész lett Podhorién.¹⁸ Ez a Vanov család a 14. században a jelek szerint rendkívül gazdag lehetett, hogy rövid időn belül három falu soltészességét tudta megszerezni. Rajeci eredetű lehetett, amely ebben az időben jelentős település volt. Ami a nevet illeti vagy a szláv Ivan rövidülése, esetleg a délszláv, ugyancsak Jánost jelentő Zwanysé, amely

¹¹ Štátny Archív, Býtča, Matriki

¹² Štátny Archív, Býtča, Trenčianska Župa: Conscriptioes Nobilium

¹³ id. Frivaldszky János: A Frivaldszky-családfa Nagy Ivánnál. (Turul, 1997, 3.- 4.sz. 109-113.)

¹⁴ Frivaldszky: i. m.

¹⁵ Zsigmondkori Oklevéltár, Akadémiai Kiadó IV: 2214,

¹⁶ Lombardini, Alexander: Lietava. Slovenské Pohľady, 1884 441-442.

¹⁷ Štátny Archív, Býtča, Oravsky Kompossessorat (N.III.) Andreánskeho usporiadanie (továbbiakban: OK) fasc. 182. no. 1/5

¹⁸ id. Frivaldszky János: „Nemzetes” családok az egykori Trencsén- és Nyitra- vármegyében. (Turul, 2008 2. 43-39.)

1405-ben elő is fordul a környéken,¹⁹ sőt Rajecen 1485-ben egy Iwaniš is.²⁰ Emiatt lehetséges, hogy e tekintélyes Van esetleg délszláv származású volt, s a Podhoriét telepítő ős Károly Róbert kíséretében jött be Magyarországra, mint a Podmaniczkyaké is.

Ez után vagy száz évig nem hallani Sujáról és soltészcsaládjáról. 1488-ban viszont említik Johannes_{A61} de Suge ottani bírót, valamint Venceslaus_{A71}-t is, a Sujánszky család egy másik tagját,²¹ a soltész fiát, esetleg legidősebb öccsét.

1530 körül a Sujánszky soltész neve Mátyás_{A81}, Mathey Vojtov,²²

Tekintve, hogy a soltészesség öröklődött, e személyek a családalapító Hennes_{A24} elsőszülött leszármazottjai.

B. Nemesi család a 17. században.

A Sujánszky családról a 17. század elejétől már folyamatosan vannak adataink. 1608-ban a sujai soltész Sujánszky Mihály_{B01}.²³ A család ekkor még kevésbé volt tekintélyes, miután az 1610-es években az egymást érő Thurzó-lakodalmakon az ünnepi személyzetben egyszer sem szerepeltek.²⁴ 1626-ben Suja soltészei Michal_{BC1} és Giurik_{B11} Sujanszky.²⁵

A család 1631-ben nemesi oklevelet kap.²⁶ A nemesi levél két testvérnek, az említett Györgynek_{B11} és Mihálynak_{BC1} szól, valamint anyjuk révén féltestvéreiknek, Jánosnak, Menyhértnek és Sámuelnek.²⁷ Aki révén ebben rangban részesültek, az édesanyjuk lehetett, aki nyilván egy befolyásos nemesi család tagja volt. Első házasságából való gyerekeiknek nemesi leszármazottjai nem maradtak. Őnekek, idősebb korban lévén, nyilván már nem is született gyermekük. Az, hogy a nemesi levél előbb említi Györgyöt_{B11}, s csak utána Mihályt_{BC1}, – ellentétben az urbáriumokkal, amelyek az életkori sorrendet követik – arra utalhat, hogy a nemesség adományozása elsősorban Györgyre_{B11} való tekintettel történt.

A címerleírás: „A pajzs kék udvarában hármashalom középsőjén arany koronából kinyúló három arany búzagalász, oldalvást jobbról ezüst félhold, balról arany csillag ragyog. A pajzs fölött sisak koronáján felemelt szárnyakkal galamb áll, csőrében három búzagalászt tartva. Foszladék jobbról aranykék, balról ezüstvörös.”²⁸ Figyelemre méltó, hogy a búzagalász- és a hármashalom motívum a Frivaldszky-címerben is megvan, a félhold és a csillag pedig az uradalmi központ Lietava várkapuján máig látható Kinizsi-címer eleme, amelyből a Frivaldszky-címer a benyúló kart vette át.

1633-ban Suján Michal_{BC1} és Girik_{B11} együtt soltészek, e mellett 1633-ban Sujánszky Georgius_{B11} Rajecen bírói tisztséget is visel, ahol 6 ½ prut (virga) földdel rendelkezik.²⁹ Ez feltehetően felesége hozománya, aki rajeci polgárlány lehetett. Rajecen ez időben válsztott bíróság volt, ami egy évre szólt.

¹⁹ Lukinich Imre: A podmanini Podmaniczky család oklevéltára I-V. Bp. 1937-1942 I. 9.

²⁰ Chaloupecky, Václav: Středoveké listy ze Slovenska, 1937. 148.

²¹ MOL, DL. 19421. (A kiadási hely nem Regéc!)

²² OK, fasc. 182. no. 1/5

²³ MOL, P1341: Illésházy-család, 27. Ladula, fasc. 10. Ratio victualium 1608

²⁴ Radvánszky Béla: Magyar családélet és háztartás a XVI-XVII. Században. 1879.

²⁵ Kušik, Michal: Urbare feudalnych panstiev, Bratislava, 1959 II. 234.

²⁶ Nagy Iván: i. m. X. 398.

²⁷ Federmayer: i. m. 249-250.

²⁸ Nagy Iván: i. m. X. 398.

²⁹ MOL P1341: Illésházy-család, 27. Ladula, fasc. 9. Urbar Lethawsky, 1633.

Ugyanez a György_{B11} 1635-ben már a trencsényi váruadalom provizora. 1648 előtt halt meg.³⁰ A nemesi levél keltekor nem volt ebben a tisztségben, a nemesi címerben lévő búzaszálak ezért nem a provizorságra utalnak (mint a Frivaldszky címerben), hanem a soltészségre.

Az 1646/47 évi összeírás idején Györgyöt_{B11} Suján írják össze, testvérét, Mihályt_{BC1} viszont már Alsóozorócon.³¹ Ozoróc birtokosai ekkor, – s még a 18. sz. végén is – az Ottlikok,³² Mihály_{BC1} felesége ebből a családból való lehetett.

A trencsényi provisor György_{B11} fia kell legyen az a Mihály_{B21}, akit 1664-ben trencsényi bírónak választottak, s 1682 után halt meg.³³ E 17. századi Sujánszky Mihály_{B21} felesége a Túrócban törzsökös nemes lászlófalvi Eördögh Katalin.³⁴ A Sujáról Trencsénbe költöző György_{B11} és Mihály_{B21} 1635, ill. 1667-i pecsétlenyomatainak a közölt címerleírásról eltérően nem galambot, hanem griffet; nem búzát, hanem valami azonosíthatatlan növényt, illetve a címerben kettős keresztet láthatunk. Ez az ellentmondás a közlő Federmayer szerint további kutatást igényel.³⁵ Ebben a kutatásban támpont lehet az a körülmény, hogy a Sujáról elszármazott családtagok a pecsétkészítés idején nem voltak a címeres levél birtokában, s talán túl kisszerűnek találhattak holmi búzát és galambot. Mint egyszerű soltésznél jelentősebb tisztségű személyek, abban is reménykedhettek, hogy ezekkel az elemekkel új címeres levelet kaphatnak. Ha voltak is ilyen terveik, nem teljesültek.

A Suján maradtakról a lietavai uradalom említett számadáskönyveiből értesülünk: 1655-ben Suján juhái után adózik Sujánszky György_{BD1} soltész, valamint Sujánszky János_{BE1} és András_{BF1}, 1656-ban csak Sujánszky György_{BD1} soltész és János_{BE1}. Ezt követően ezek az összeírások évekig nem nevezik meg Suján a soltészt, 1664-ben és 1665-ben a soltészségből nincs is jövedelem, 1675-ben a soltész már az „idősebb” Sujánszky János_{BE1}, György_{BD1} áttelepült Rajecre.

Az összeírásokból kiderül, hogy a két legifjabb testvér Rajecre költözött, birtokukat bátyjai nyilván pénzen váltják meg. Rajecen adózik ugyanis juhái után a lietavai uradalomnak Sujánszky Menyhért_{B23} 1660-ban (1656-ban még nem, közben érthette el a nagykorúságot), 1661-ben, majd ismét 1666-ban, 1667-ben, 1668-ban és 1669-ben. Az adózó személye – az egész család nevében – Rajecen Tóbiás_{B24} az 1662, 1663, 1664, és 1665. években. Végül György_{BD1} 1675-ben.

E Sujánszkyaknak ismerjük egy lánytestvérét is. Raychi János és neje Schujánszky (Schvianszky) Judit_{B22}, továbbá nőtlen bátyjai, András és Menyhért, valamint szüleik, Raychi – más néven Benedicti – István és Dubraviczky Dorottya III. Ferdinándtól 1655. évi máj. 27-én nemességet nyertek. Ezt ugyanazon évben Bars-megye hirdette ki, – nyilván itt éltek. Egyik utódjuk Rajczy Sámuel 1760. évben Rajecről Gyöngyösre költözött, s Trencsén-megye bizonyítványával igazolta nemességét.³⁶ A Rajczy-Sujánszky házaspár, tekintve, hogy még gyerektelen volt, mintegy húsz éves lehetett.

³⁰ Federmayer: i. m. 249-250.

³¹ Federmayer: i. m. 249-250.

³² Vályi András: Magyarországnak leírása, Pest, 1789 II. 730.

³³ Federmayer: i. m. 249-250.

³⁴ Szluha: i. m. II. 541. "lójai Sulyánszky"

³⁵ Federmayer: i. m. 250.

³⁶ Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Elektronikus Könyvtár, 1760. év 177. A. sz. 209. A. sz. 348. jkl.

A 17. század a család virágkora. 1738-ban a családban nincs nyoma az iskolázottságnak,³⁷ s annak sem, hogy a 18. században Suján és környékén a Sujánszkyak nemesi családokkal házasodtak volna.

C. A beckói ág.

Az ozoróci Sujánszky Mihály_{BC1} ága az Ozoróchoz közeli Beckón telepedett le. Leszármazottja, – feltehetően unokája – Sujánszky András_{C31} (1678 - Beckó 1728) felesége az 1659 óta nemes nemesmitici Jaross Zsuzsanna.³⁸ Valószínűleg az ő révén kerültek Beckóra, lévén Nemesmitic vele szomszédos község.

Erről az ágról a nemességvizsgálatokból kapunk adatokat. Sujánszky András_{C41} 1745, 1747, 1754, 1765. és 1768. években írják össze kuriális nemesként, András_{C51} az 1765. és 1768. évben, András_{C61} 1803, 1832, 1636. és 1837. években, ennek testvérét Jánost_{C63} 1803, 1824, 1836-ból, s a harmadik testvért, Mátyást_{C62} 1803, 1832. és 1836. évekből. Ő Bars-megyébe költözik. András_{C61} öt fia az 1837. évi nemességvizsgálatban szerepel: Ferenc_{C71}, József_{C72}, Károly_{C73}, Antal_{C74} és Imre_{C75}.

Antal_{C74} életkora alapján azonos azzal a Sujánszky Antal_{C74} pesti ügyvéddel, (1777+- Pest, Belváros 1832),³⁹ akinek felesége Deák Erzsébet, és fiuk Sujánszky_{C81} Antal (Pest, 1815 - Esztergom, 1906) esztergomi kanonok, címzetes püspök, költő.⁴⁰ Ő tekinthető a Sujánszky család legtekintélyesebb tagjának. Található még egy róla elnevezett Sujánszky-graduálé is Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban. Az a Sujánszky Ödön, aki 1905-ben festményt vásárol, és 1906-ban kiadja Antal_{C81} műveit, közeli rokona lehet, talán a testvére.

Szintén közeli rokon lehet az a Sujánszky József, aki Kojanik Amáliával házasságot köt Pesten, a Belvárosban 1878-ban.⁴¹

Ugyancsak a beckói rokonságból való lehet Sujánszky János, aki 1810-1820 közt Jásdon plébános, valamint az a négy Sujánszky kispap akik – nyilván a tekintélyes főpap rokon példáját követve – a pesti központi szemináriumban tanulnak 1859/60-ban: Alajos (1855-1894?), András (1856), János (1856-1907) és László (1859-1902).

D. György ága Rajecen.

Sujánszky György_{BD1} – mint láttuk – 1675 előtt települt át Rajecre, elidegenítve birtokát rokonainak. Felesége Misiak Anna. Gyermekikkel az anyakönyvekben és az 1690. összeírásban találkozunk. Fiának, Györgynek_{D11} felesége Anna, összeírják őket 1728-ban és 1734-ben is Rajecen. Fiai: János_{D21}, felesége Jursky Ilona (1729); György_{D22}. felesége Katalin; András_{D23}, felesége Trzub Katalin (1735); Miklós_{D24}, felesége Dubrovka Anna (1735). Leszármazottjaikról nem tudunk semmit, miután a Rajecen élőket a nemességvizsgálatokban nem ismerték el, – elvesztvén nemesi birtokukat.

³⁷ Fallenbüchl Zoltán: Az 1738/39 évi diákösszeírás Bp. 1985

³⁸ Szluha: i. m. I. 282. "lójai Sulyánszky"

³⁹ MOL Daróczi genealógiai gyűjteménye (továbbiakban: Daróczi)

⁴⁰ Szinnye József: Magyar írók élete és munkái. I-XIV. Bp., 1891-1914 XIII: 114. Arcképe: Magyar Katolikus Lexikon XII. 386.

⁴¹ Daróczi

Nem tudjuk, kiknek a leszármazottja az a Sujánszky Márton, akit Katalin nevű feleségével, János nevű fiával, ennek Borbála nevű feleségétől származó gyerekeivel – köztük Jánossal, akinek felesége Anna – 1690-ben, ill. 1728 és 1734-ben Rajecen összeírnak.

Vagy az a Sujánszky János, akit Katalin nevű feleségével, János, András és Gáspár nevű gyerekekkel, ezek Zsuzsanna, Borbála és szintén Borbála nevű feleségével, s gyerekekkel szintén ugyanezekben az években összeírnak mint rajeci lakosokat. Lehetnek még Menyhért_{B23} vagy Tóbiás_{B24} gyerekei is.

Rajecről származhatott el még a 17. században a Bánkon 1715-ben élő Sulyan Ádám jobbágy, aki a Sujánszky család tagja, miután itt 1770-ben Sulyánszky Ádám jobbágyot említenek, I. világháborús hősként ugyanitt Sulyánszky János honvédet.⁴²

E. A Richtarech ág Suján.

Ezek Sujánszky János_{BE1} leszármazottjai, akik a soltészbírói („richtar”) tisztséget birтокolták onnan kezdve, hogy György_{BD1} elhagyta Suját. 1683-ban soltész Suján. Fiát, Sujánszky Jánost_{E11} a 1688. évben bíróvá választják a szomszédos Rajecen,⁴³ ott lakik, ott írják össze 1690-ben. 1730. március 26-án végrendelezett, özvegye frivaldi Frivaldszky Anna (1664?-1734u).⁴⁴ Fiuk Miklós_{SE21}, akit Rajecen írnak össze 1690., 1728. és 1734-ben, felesége Anna, fiuk János_{E31}. Ő a század közepén visszatelepszik Sujára, s az ő fia lesz az „ifjabb” Sujánszky János_{E41}, akit Suján elismernek nemesnek 1766, 1776. és 1801. években, fiaival Jánossal_{E51}, és Józseffel_{E52}, akiket 1766, 1776, 1781. és 1801-ben „Richtarech” melléknévvel. Előbbi fia András_{E61}, akit 1801-ben.

F. Mlinarech ágak Suján.

A két Suján maradt Sujánszky közül az idősebbé lett a soltész tisztség, az ifjabbé soltészmalom és annak haszna, amint ezt Frivaldon is látni. Így e „molnár” („mlinar”) András_{BF1} fiának tekinthető az a Sujánszky György_{F11}, akit Mlinar melléknéven 1690-ben Suján összeírnak Katalin nevű feleségével, gyerekeivel. Közülük András_{F22} (felesége Anna) összeírják 1690, 1728, 1734, 1736, 1748, 1754 és 1766-ban „ifjabb” megjelöléssel. Ez nem azt jelenti, hogy a később említendő Gábor-ági „idősebb” Andrásnál_{G25} életkorban lenne fiatalabb (mert nem az), hanem annyit, hogy az övéhez képest fiatalabb ősnek a leszármazottja.

Két fiának maradtak leszármazottjai:

György_{F32}, akit összeírnak 1728, 1734, 1766, 1776, 1781 és 1801-ben. Fiát, Jánost_{F43} 1781, 1801, 1824-ben Mlinarech melléknéven, 1801-ben még fiait és unokáit is. János_{F52} azzal a Sujánszkyval azonos, akinek felesége Szmétana Anna. Fiukat, a Suján született Jánost_{F62} gyöngyösi lakost, 1845-ben hirdetik ki nemesnek.⁴⁵ János_{F42} testvérét, Mátyást_{F44} összeírják 1801-ben és 1824-ben azzal a megjegyzéssel, hogy Gyöngyösre költözött. Ott 1806-ban ipart űz, gyermekei Sujánszky Anna_{F53} és Sujánszky György (Gyöngyös, 1811- Imreg, 1875) ikertestvérek. Utóbbi Euszták_{F54} néven ferences szerzetes lesz. A sza-

⁴² Börzsönyi Helikon, 2007.

⁴³ Lombardini: i. m. II. 449.

⁴⁴ Štátny Archív Žilina, Mestečko Rajec, 10. Mestska kniha (1688-1799);

⁴⁵ Orosz Ernő: Heves és volt Külső-Szolnok egyesült vármegyék nemesi családjai, Eger, 1906

badságharc jelentős alakja, Aradon ő látja el kivégzés előtt az aradi vértanúkat.⁴⁶ Kortársa a szintén Gyöngyösön (is) működött jász Ozoróczky Péter és Frivaldszky Mátyás ferenceseknek.

Miklósnak_{F33}, akit összeírnak 1766, 1776, 1781 és 1801-ben, felesége Dorincka Zsuzsanna. Ennek családjához költöznek Nagycsernára. András_{F46} fiuk itt bérmelegszik 1798-ban (ugyanazokban az években írják össze, mint apját). Mátét_{F47} írják 1781, 1801 és 1836-ban össze, ekkor – anyjára tekintettel – Dorinecz melléknéven. Józsefet_{F48} 1801-ben és 1824-ben írják össze, hozzátéve, hogy Gyöngyösön él.

A fenti Mlinarech főágon kívül van egy mellékág is.

Őse egy Sujánszky özvegy, Katalin, fia János_{F25}, akinek felesége szintén Katalin, és két fiuk van. Leszármazottja közülük Miklósnak_{F35} van, akit feleségével Borbálával (esküvő: 1711) és két gyermekükkel Suján 1734-en összeírnak. Harmadik gyermekük lehet az a Miklós_{F57}, akit mint a Mlinarech ághoz tartozót összeírnak 1748, 1754, 1766, 1776 (mint e néven „idősebb”), 1781 és 1801-ben, valamint fiaikat.

G. Gábor-Krajcirech ág Suján.

Ennek az ágnak a névadója Sujánszky Gábor_{G01}, aki jelentős személy lehetett, miután még testvéreinek leszármazottjait is órára nevezték el. Maga az ág is tekintélyes, holt sem a soltészbírói tisztséget, sem a soltészmalom jövedelmeit nem örökölték. Egy, korábban elszármazott Sujánszky visszatért leszármazottjairól lehet szó, legnagyobb valószínűség szerint Mihályról_{B21}.

E Gábornak_{G01}, aki 1690-ben már nem él, fia János_{G11}, akit 1690-ben Suján írnak össze („Gábor” melléknéven), 1734-ben és 1736-ban, felesége Katalin, fiuk János_{G21}, akit 1734, 1736 és 1754-ben; 1749-ben bérmelegszik, felesége Anna, fiuk János_{G33}, akit 1754, 1766, 1776, 1781 és 1801-ben írnak össze nemesnek; fia András_{G44}, akit 1766, 1776, 1781, 1801, 1824-és 1836-ban (ekkor „Gábor” melléknéven), 1798-ban bérmelegszik. Testvére János_{G40}, aki 1766, 1776, 1781, 1801 és 1824-ben szerepel a nemesi összeírásban (e két alkalommal „idősebb” megjelöléssel). Ennek fia János_{G51}, aki 1766, 1801, 1802 és 1836-ban.

János_{G11} fia György_{G23} is, aki 1723-ban feleségül veszi frivaldi Frivaldszky Mária-t. Összeírják Suján 1690 és 1734-ben, 1748-ban „Gábor” leszármazottként. Fia lesz az a György_{G36}, akit, és akinek leszármazottjait „Gábor” melléknéven írják össze. Őt 1754, 1766, 1776, 1781-ben, 1801-ben már elhunytként. Miután később leszármazottjait 1836-tól „Krajcirech” néven ismerik, valószínűleg szabó lehetett, amint több leszármazottjáról ezt tudni is lehet. Az 1766, 1776, 1781 és 1801-ben összeírt György_{G44} Ság-ha (Ipolyságba) költözött. Az 1766, 1776, 1781, 1801 és 1802-ben összeírt Gábor_{G54} 1783-ban elveszi Skolnik Juditot. Fiai: a Győrött cipész és 1801, 1802, 1824, 1836-ban összeírt József_{G52}, és az 1801, 1802, 1824, 1836-ban összeírt András_{G53}.

György_{G36} fia még az 1766, 1776, 1781, 1801, 1802, 1824 (e két évben „ifjabb” megjelöléssel) és 1836-ban összeírt János_{G46}, Ennek fia szintén János_{G54}, aki 1801-ben még gyerek. Szabó lesz, felesége Kaluzai Anna. Gyerekeik František_{G62} (Rajec, 1832 - Česky Tešín 1907) szlovák nyelvész, pap, népművelő. Ennek húga Anna_{G63}, s van még három fi-

⁴⁸ Jekelfalussy József: Magyarország iparosainak és kereskedőinek név- és címjegyzéke 1885 1087

vére is.⁴⁷ Ezek közt van Sujánszky János_{G61}, aki 1884-ben Rajecen szabó.⁴⁸ Ő látható a rajeci intelligencia csoportképén 1910-ben, ahol kb. 70 évesnek látszik.⁴⁹ Felesége Kvasay Mária.

Csak sejthető, hogy ide tartozik még Rudolf Šujansky (1898-1954), akit a közeli Domanižán temettek el. Valószínűleg fia a szintén domanižai ifjabb Rudolf Šujansky (1924-) helytörténész, restaurátor, aki 2009-ben ilyen minőségében kitüntetést kap.

1891-ben még további két Sujánszky iparos él Rajecen,⁵⁰ talán ők is ebből az ágból valók.

György_{G36} fia még József_{G47}, aki 1766-ban, valamint Sámuel_{G48}, aki 1766, 1776, 1781 és 1801-ben szerepel a nemesi összeírásokban. Ez utóbbi szintén Győrbe költözött, őt követhette említett unokaöccse, József_{G52}.

Az 1690. évi összeírásban megadott felsorolásból az derül ki, hogy Gábor_{G01} testvére volt az a János_{G02}, akinek felesége Ilona, de utódjuk nem maradt. Szintén testvére az az András_{G03}, akinek fia szintén András_{G13}, aki felségével, Borbálával és gyerekeivel szerepel az 1728 és 1734. összeírásokban, köztük Andrással_{G25}, aki nyilván azonos azzal, akit Gábor-áginak és „idősebbnek” írnak össze (a Mlinarech András_{H01}hoz F22 képest) 1748, 1754, 1766 és 1801-ben, habár Gábornak_{G01} nem volt egyenes leszármazottja.

H. Mikulasech ág Rajecen, majd Suján.

Ez az ág a Rajecre költözött Menyhért_{B23} vagy Tóbiástól_{B24} származik le. Ez idő szerint minden fogódzó hiányzik, hogy el lehessen dönteni, hogy melyiküktől.

Rajecen 1690-ben összeírják Sujánszky András_{H01}, akinek felesége Anna. Leányuk, Anna_{H11} 1711-ben férjhez megy Tretina András_{H02}hoz, húga, Katalin_{H12} ugyanakkor Galik Miklóshoz.

András_{H01} melletti házban lakóként írják össze – nyilván mint testvérét – Miklóst_{H02}, felségével, Paulovicz Katalinnal és gyermekeikkel. Ezek közül Miklós_{H15} alapít családot, 1711-ben elveszi Juval Annát, 1728-ban írják össze őket. Fiuk szintén Miklós_{H21}, aki 1728 és 1734-ben szerepel Rajecen az összeírásban, felesége Borbála. Ő tekinthető a Suján 1754 után felbukkanó Mikulasech ág ősenek. Az ő fia tehát az az András_{H31}, aki 1766, 1776 („idősebb”) és 1781 években szerepel a nemesi összeírásban. Fiai:

1. János_{H41}, aki 1766, 1776, 1791, 1801 és 1802 években; fia az 1801, 1802, 1824-ben összeírt András_{H51}.

2. Miklós_{H42}, aki ugyancsak az 1766, 1776, 1791, 1801 és 1802 években szerepel a nemesi összeírásban, felesége Mieres Anna, 1768-ban házasodtak össze. Fiuk József_{H52}, őt 1801, 1802, 1824 és 1836-ban írják össze nemesként.

3. József_{H43} 1766, 1776, 1791, 1801-ben írják össze Rajecen, 1798-ban ugyanott megbérmálkozik, de nemsokkal később már Győrbe költözik. Fiai közül Gáspár_{H53} 1776 és 1781-ben, József_{H54} 1781-ben szerepel nemesként.

⁴⁶ Sujánszky György Euszták (Eustach): Az aradi rendház naplója (1847-1851) METEM, 2007

⁴⁷ Slovenský Biografický Slovník, 1987 XIII. V. 541-542.

⁴⁹ Spravodajca mestského múzea Rajec, 2000, 2.

⁵⁰ Jekelfálussy: i. m. 1891

4. András^{H44} már ezt megelőzően Győrbe vándorolhatott, de 1776, 1781, 1801-ben még Suján összeírják.

I. Ághoz nem köthető Sujánszkyak.

Az egyik győri Sujánszky ág leszármazottja lehet az 1884-ben és 1891-ben Keszthelyen élő könyvkötő Sujánszky Zsigmond;⁵¹ valamint az 19. sz. végén ugyanott élő két nyomdász, Sujánszky József és László (1903-) – az előbbinek talán fiai.

Ugyancsak innen származhat az a Sujánszky Jenő (Suja 1885k-), 1912-ben végzett gyógyszerész, akinek Bolits Olgától való gyerekei, Sujánszky Vera (1927-) és Sujánszky Jenő (Bp. 1929-2006 u). Ez utóbbi ötvenhatos szabadságharcos, s úgy tudja, hogy apja Suján született.⁵² Ez az értesülése azonban téves, mert Jenő nevű Sujánszky sem Suja, sem Rajec keresztelési anyakönyveiben az 1878-1895 közti években nem szerepel. A Jenő keresztnév mellett teljesen idegen is volt abban a színszlovák nyelvi környezetben.

Suján 1836-ban már újabb melléknevekkel találkozunk, amelyek nyilván az eddigi említett ágak további elágazásait jelzik, de nem állapítható meg, hogy melyik hová tartozik:

Ilyen alág jelző melléknév a Miko, Galko (Halko), Uher, Burjanec.

A 19. század végén már Rajec környékén is élnek iparos mesterséget űző Sujánszkyak: Így 1884-ben Sujansky Vince, József és János ácsok Suján,⁵³ 1891-ben már csak egyikük.⁵⁴ Šujansky František (1872-1949) tímár volt, felesége Židek Jozefina (1874-1951). Fiuk, Ferdinand (Rajec, 1899-Handlova 1980) gépészmérnök, főiskolai tanár. Három gyereke született, közte Milan (1941-).⁵⁵ 1884-ben és 1891-ben Sujanszky József és Antal is tímárok, de Kiszuca-Ujhelyen,⁵⁶ 1884-ben és 1891-ben Sujánszky Mátyás mesterember Sztranszkén.⁵⁷

A vasútnál is többen találtak munkát: 1911-ben Sujánszky János, vonatmálházó, Zsolnán, Sulyánszky Lajos vasúti díjnok Várnán (Varin). A vasúti szolgálat a család tagjait távolabbra is elszármaztatta. Így Sujánszky István térfelügyezőként dolgozott Érmihályfalván, Sujánszky Zsigmond állomás-elöljáróként Nagyléta-Vértesen.⁵⁸ Jelenleg is élnek Szlovákián kívül Magyarországon és Romániában Sujánszkyak, sőt Amerikába kivándoroltak is.

⁵¹ Jekelfalussy: i. m. 1885 800.; Jekelfalussy: i. m. 1891 1119.

⁵² Ferenczy Erika: Doku '56 Siófok. Visszaemlékezések. Siófok, 2006. 49-96

⁵³ Jekelfalussy: i. m. 1885 22.

⁵⁴ Jekelfalussy: i. m. 1891

⁵⁵ Slovenský Biografický Slovník, 1987. V. 541.

⁵⁶ Jekelfalussy: i. m. 1885 1283; 1891

⁵⁷ Jekelfalussy: i. m. 1885, 1891

⁵⁸ Magyar vasúti almanach és sematizmus 1911

LESZÁRMAZÁSI TÁBLÁK

Van	-----	Krisun					
A01	-----	A21 és	Podhors				
	-----	Miklós	zky				
14. sz. eleje	-----	A22	család				
		- 1388					
		Hanko	János	Gyuresá	-----	-----	Vanov
		A23	A31	nszky	-----	-----	család
		-----	-----	cs.	---	---	1530
		1392	1392				
	-----	Hennes	Péter	Sujánsz	János	Vencel	Mátyás
	-----	A24	A32	ky cs. --	A61	A71	A81
	---	-----	-----	---	----?	---	---
		1392	1392		1488	1488	1530

A. A soltési
őscsalád

Mihály	Beckói
BC1	ág

(1595k- 1646u)	
	György György
	BD1
	ág

	(1620k- 1675u)
	Mihály ? Gábor
	B21
	ág
	(1623k- 1682u)
	János Richtare
	BE1
	ch ág

	(1625k- 1675u)

Mihály B01 (1570kk -1625e)	András BF1---- ---- (1631k- 1658u)	Mlinare ch ág
György B11---- --- (1600k- 1648)	Judit B22 (1633k- 1655u)	
	Menyhé rt B23 (1636k- 1669u)	?? Mikulas sech ág
	Tóbiás B24 (1639k- 1665u)	

B. A nemesi
őscsalád

				Ferenc C71 (1775k- 1837u)	
				József C72 (1778k- 1837u)	
--	András C31---- --- (1678- 1728)	András C41---- --- (1700kk -1768u)	András C51---- --- (1725kk -1768u)	András C61---- --- (1755kk -1837u)	Károly C73 (1778k- 1837u)
				Antal C74---- ----	Antal C81 (1825-

(1777?- 1906)
1837u)
Imre
C75
(-
1837u)
Mátyás Bars
C62----- megye

(1775e-
1837u)
János
C63
(1775e-
1837u)

C. A Beckói ág

	György D11----- --- (1674?- 1734u)	János D21 (1709?- 1734u)
	Borbála D12 (1678?- 1690u)	György D22 (1712?- 1734u)
	Zsuzsan na D13 (1679?- 1690u)	András D23 (1716?- 1735u)
György BD1---- --- (1620k- 1675u)	János D14 (1685- 1690e)	Miklós D24 (1719?- 1735u)
	András D15	Anna D25

(1686-1690e)	(1724?-1730k)	
Katalin D16	Katalin D26	D. György ága Rajecen
(1687?-1690u)	(1726?-1730k)	

János BE1----	János E11-----	Miklós E21-----	János E31-----	János E41-----	János E51-----	András E61
-----	-----	-----	--- ?	-----	-----	(1801e -
(1625k-1675u)	(1650kk-1730)	(1683-1734e)	(1714?-1734u)	(1742e-1803)	(1766e - 1836u))
		János E22			József E52	
		(1689-1728e)			(1768?-1801u)	

E. Richtarech ág
Rajecen majd
Suján

			György F41	György F51	József F61
			(1760e-1824u)	(1780k-1801u)	(1801e-)
			János F42-----	János F52-----	János F62
			-----	-----	(1801e-1845u)
		János F21	Gáspár F43		
		(1670?-1690u)	(1779?-1801e)		
György F11-----	András F22-----	András F31	Mátyás F44-----	Anna F53	
---	---	(1716?-)	---	(1811-)	

András BF1----- --- (1631k- 1658u)	(1650k- 1690u)	(1678?- 1767?) Katalin F23 (1682?- 1690u)	1766u) György F32----- --- (1720?- 1801u)	(1781u- 1824u) András F45 (1776e- 1781e)	György- Euszták F54 (1811- 1875)	
		György F24 (1689?- 1690u)	Miklós F33----- --- (1738k- 1801u)	András F46----- --- (1770k- 1801u)	András F53 (1801e)	
			Tóbiás F34 (1740k- 1776u)	Máté F47 (1779?- 1836u)		
				József F48 (1781u- 1824u)		
				György F49 (1781u- 1801u)		
				András F63 (1765?- 1801u)		
	János F25----- ----- (1662?- 1690u)	Miklós F35----- --- (1684?- 1735?)	András F55 (1711?- 1734u)	János F64 (1771?- 1801u)		

		Menyhért F36 (1686?-1690u)	Anna F56 (1720k-1734u) ? Miklós F57----- (1735k-1801u)	Gáspár F65 (1775?-1801e) József F66 (1779?-1801e)		F. A Mlinarech ág
				György G31 (1717?-1734u)	János G40----- (1766e-1824u)	János G51 (1766e-1836u)
		Anna G22 (1687-1690u)	Zsuzsanna G32 (1720?-1734u)	András G41 (1766e-1836u)		
János G02 (1642?-1690u)		János G21----- (1693?-1754u)	János G33----- (1725?-1801u)	Miklós G42 (1766e-1766u)		
Gábor G01----- (-1690e)	János G11----- (1665k-1736u)	György G23----- (1694?-1748u)	Anna G34 (1724?-1734u)	György G44 (1766e-1801u)	József G52 (1801e-1836u)	
			János G35 (1727?-1734e)	Gábor G45----- (1766e-1802u)	András G53 (1801e-1836u)	

			?György G36--- --- (1734u-1781u)	János G46----- --- (1766e-1836u)	János G54----- --- (1801e-1801u)	Ferenc G62 (1832-1907)	Mihály G71 (1878-)
				József G47 (1766e-1776e)		Anna G63	Ferenc G72 (1880-)
				Sámuel G48 (1766e-1801u)		János G61----- --- (1840k-1910u)	Izidor G73 (1882-)
			András G25----- --- (1716?-1801u)	József G49 (1766e-1801u)			Mária G74 (1888-)
András G03----- --- (1655?-1690u)	András G13----- --- (1684?-1734u)	Zsuzsanna G26 (1716?-1734e)	András G50 (1766e-1802u)				
	Zsuzsanna G14 (1686?-1690u)	Anna G27 (1718?-1734u)					

G. A Gábor-Krajcirech ág

	Anna H11 (1685?- 1711u)				
	Katalin H12 (1686?- 1711u)				
András H01----- --- (1664?- 1690u)	Borbála H13 (1687- 1690e)				
	Miklós H15----- --- (1685?- 1734e)	Miklós H21----- --? (1715?- 1734u)	András H31----- --- (1766e- 1801e)	János H41----- --- (1766e- 1802u)	András H51 (1801e- 1824u)
Miklós H02----- --- (1666?- 1690u)	György H16 (1687?- 1690u)			Miklós H42----- --- (1748e- 1802u)	József H52 (1801e- 1836u)
	János H17 (1681- 1690e)		János H32 (1776e- 1776u)	József H43----- --- (1748?- 1798u)	Gáspár H53 (1776e- 1781u)
	András H18 (1688- 1690e)			András H44 (1766e- 1801u)	József H54 (1781e- 1781u)
					H. A Mikulasech ág

Csomor Józsefné

EGY JELES GENFI FIZIKUS A JÁSZSÁGBÓL

Mielőtt a riport fontosabb kérdéseire rátérnék, elárulom, mi első unokatestvérek vagyunk. János édesapját Zsembery Istvánnak hívták, az én édesanyám, pedig Zsembery Katalin névre hallgatott. Mindketten érdeklődünk a család eredete után, a következő adatokat János kutatta fel.

– *Légy szíves ismertess néhány fontos évszámot! Melyik vármegyében éltek apáink, anyáink?*

– Őseinkről az első forrást 1234-ben találtam meg, amikor Marcellus filius Mykus de genere Sember eladja a földjét, s az oklevélben így szerepel a neve. A „Zs” hangot csak jóval később használják. Először tehát Sember, Semberi, Zsemberi alakban szerepelünk különféle okmányokban, s egyes családok i-vel, mások y-nal írják a nevüket. A hangsor egy néptörzs nevéből eredt, s mai tudásunk szerint bölényt jelent.

A család többsége Hont vármegyéből származik, s jeles tagjuk ennek a megyének képviselője volt az 1300-as években. 1342-ben egyik ősrünket ott találjuk Nagy Lajos seregében, amikor Nápoly ellen vonulnak. Arra igazán büszkék lehetünk, hogy a Zsembery család néhány tagja védte hazánkat a török ellen, mint végvári harcos. Ezt onnan tudjuk, hogy az 1594-ből származó érsekújvári zsoldlistán szerepel.

– *Hont vármegye sem tartozott a legnyugalmasabb területek közé, mi történt a XVII. században?*

– A lakosok egy része szétrajzott dél felé, s az 1600-as években már találkozunk nevünkben Vas megyében, Rákoscabán, Szadán, Jászapatiban. A törökidő után a megirtított falvak népességét pótolni kellett valahonnan.

– Kiváló katonának tűnnek őseink.

– Újabb bizonyíték az 1860-as évekből származó katonai összeírás, amelyben szintén megtalálható a nevünk.

– Birtokomban található nagyapánk – Zsembery János huszár – obsitos levele 1887-ből, akit 32 éves korában szerelték le, miután huszárként 12 évet, 9 hónapot és 21 napot szolgált Magyar Királyi Honvédségnél. Sajnos nem ismerhettük, 1899-ben meghalt. Az is figyelemre méltó, hogy Apáti redemptusai közül 1745-ben két Zsembery család szerepel.

– *A múltból térjünk át a jelenre. Mikor születettél, milyen volt a gyerekkorod?*

– 1935. július 25-én láttam meg a napvilágot. Édesapám a MÁV-nál dolgozott, mint lakatos, édesanyám otthon volt a négy gyerekkel: Istvánnal, Irénnel, velem és Icaival. 8 éves koromban édesapánk meghalt, s anyámra hárult a négy gyermek felnevelésének minden gondja. A MÁV aránylag jó nyugdíjat adott az összeg azonban később inflálódott, pótolni kellett valahonnan a pénzt. Édesanyám elment napszámosnak, és szívesen végezte a különféle munkákat. Felügyeletünk Irénkére maradt, aki akkor 11 éves lehetett. Ha már nem bírt velünk, sími kezdett, amit nem tudtunk elviselni, s hamarosan visszaállt a rend. Az inflációs évek után a nyugdíj már többet ért, a család kissé fellélegezhetett. A szerény anyagi helyzet ellenére a bátyámból mérnök, belőlem fizikus, Icaból tanítónő lett. Irénke pedig a postánál helyezkedett el.

– *Hol kezdted tanulni és mikor?*

– Jászapatin 1941-ben, az ún. Központi-, később Szent Imre Iskolában okítottak. Nem laktunk közel az intézményekhez, ezért télen bizony fáztunk a nem túlságosan meleg kabátban. Oktatóim közül szívesen emlékszem vissza Szabadi István tanító úrra, aki meglehetősen szigorú de rendkívül igazságos ember volt. Beszerveztek a cserkészek közé, ahova különféle kellékeket vettünk. Arra jól emlékszem, hogy cserkész ingre még futotta, de kalapra, arra az áhitott darabra már nem volt pénzünk.

– *Mikor kerültél felsőbb iskolába?*

– 1949 őszén kezdtem meg a tanulmányaimat a jászapatí Mészáros Lőrinc Állami Általános Gimnáziumban. Abban az időben kiváló tanárok tanítottak bennünket. Úgy emlékszem néhányan a katonaságtól jöttek, ezt a ténytet bizonyítja a rajtuk lévő katonaruha.

– *Kiket tartottál az átlagosnál jobb tanárnak?*

– Jó szívvel emlékszem vissza Rusvai Erzsébetre, akit Pötyikének hívtunk, Kovács Zoltánra (Zolikára), Rédl Lászlóra, akitől ugyan egy pofont kaptam mindjárt találkozásunk kezdetén. Nem volt tudomása ugyanis arról, hogy a tanév kezdete után, októberben vettek fel a gimnáziumba. Hiányzott papírjaim közül a pártajánlás. Az általa feltett kérdésre nem tudtam válaszolni, ezért kaptam a meg nem érdemelt pofont. Később azonban jó viszony alakult ki közöttünk, mert szerettem a matematikát mind nála, mind Bolváry Ödön tanár úrnál, akit ifjú figyelőnek neveztünk, mert a legváratlanabb helyen bukkant fel a fiatalok között. Szívesen emlékszem osztályfőnökünkre, Horváth Dezsőre, aki nem számított a fegyelmezés bajnokának, de segítőkész, emberséges lényé miatt megkedveltük. Pókász Endre ország-szerte híres színi előadásokat rendezett, pl. Passiót, de nagyon élveztük Shakespeare Hamletjét is. Paál Ferenc tisztelendő úr kiváló szervezőként maradt meg emlékezetemben.

– *Hogyan vettél részt a gimnázium közösségi életében, a sportban, amelyet Korszó Miklós tanár úr nagy lelkesedéssel irányított és kiváló énekkarunk is volt.*

– Sajnos kevés idővel rendelkeztem, ezért délután ritkán tudtam visszamenni az iskolába. Otthon is kellett segíteni, mindig akadt valami munka; valamint volt egy kedves ismerősünk, Sárkány Kálmán, akinek gazdag könyvtára volt, és megengedte, hogy oda be- szabaduljak. Mindent elolvastam, ami csak a kezembe került. Meg kell azonban jegyez- nem, hogy klasszikusokról és nem lektűrökről volt szó. Tehát a gimnáziumi évek alatt ismerkedtem meg a magyar- és világirodalom kiemelkedő alkotásaival. Időnként – természetesen – részt vettem különféle közösségi munkában is.

– Magam is tapasztaltam, hogy a Zsembery-család tagjai kitűnnek az olvasás szere- tetével. Alig tudok olyan nőt vagy férfit mondani, akit ne láttam volna néhányszor könyv- vel a kezében. Sokszor mentünk a közelünkben lakó Zsembery Imre keresztapámékhoz, akinek foglalkozása lakatos mester volt, s legtöbbször könyvbe temetkezve találtuk. Édes- anyám, aki szintén négy gyermeket nevelt, mellette varrónőként tevékenykedett, ha akadt szabad ideje, azonnal olvasott, és ő is klasszikusokat.

Az is feltűnő, hogy ezen az ágon, közeli unokatestvéreim közül 4 tanítónő és 5 kö- zépiskolai tanár működik.

– *Úgy tudom, a szünidőben fizikai munkát végeztél?*

– Igen. Egyszer Eger alatt kubikoltam 2 hónapig. Lőszerraktárt építettünk. Megás- tuk a jó mély gödröt, majd befedtük, s tetejére gyepkockákat helyeztünk, hogy se lentről, se fentről ne vegyék észre.

– *Azt hallottam, hogy a Sülyi Állami Gazdaságban is dolgoztál, milyen részterületen tevékenykedtél?*

– Ott – többek között – mindig rakodtak, hol ezt, hol azt. Így aztán rakodómunkás lett belőlem az egyik nyáron, valamint részt vettem a rizsföldek csatornázásban is.

– *Anyagilag megérte hónapokig fizikai munkát végezni?*

– Aránylag jól fizettek, anyagi gondjaim csökkentek. Pista bátyám ipari tanuló lett, s mivel ökölvívással is foglalkozott, meglehetősen jó eredménnyel, később a Honvéd vá- logatott tagjaként sportolt. Az egyesület taníttatta a Budapesti Műszaki Egyetemen, mér- nököt képeztek belőle. Később a Kilián György Repülő Műszaki Főiskola parancsnoka lett Szolnokon.

– *Te hogyan kerültél Budapestre az Eötvös Loránd Tudományegyetemre?*

– Akkoriban különféle egyetemekről, főiskolákról jöttek diákok ismertetni az ott folyó munkát. Busai Misi nevű fiú magyarázta, mit jelent a fizikusképzés, milyen visz- onyok vannak a fővárosban. Gyorsan döntöttem: miért ne próbálnám meg a kutatófizikusi tanulmányokat.

– *Mikor kezdted meg egyetemi pályafutásodat?*

– 1953 őszén lettem első éves fizikus az ELTE-n. Igaz, az első két évben közösen hallgattuk az előadásokat a fizikai szakos tanárjelöltekkel, harmadévben vált szét a két csoport.

– *Anyagi javakban – úgy tudom – ti sem bővelkedtetek, miből éltél Pesten?*

– Elég jó ösztöndíjat kaptam, amelyből eltartottam magam. Jegyzeteket vásároltam, fizettem az étkezést, s kulturális igényeimet is ebből fedeztem.

– *Hol laktál?*

– Kollégiumban, kicsi szobában, ahol hatan éltünk, ott azután nem tudtunk tanulni, csak az egyetemen. Az ELTE-n rendelkezésünkre állt a könyvtár, s a társakkal is megbe- szélhettük, ha elakadtunk valamelyik problémánál.

– *Részt vettetek-e mozgalomban, sporttevékenységben, a kulturális életben?*

– Szinte semmire sem volt időnk, sokat tanultunk. Este a kollégiumban beszélgettünk, szombatoként, pedig táncolni jártunk. A mi sportolásunk abban merült ki, hogy a heti egy testnevelési órán körbefutottuk a pályát. Egy-egy jobb mozi – illetve színházi előadást megnéztünk.

– *Milyen volt a kapcsolatotod az évfolyamtársakkal?*

– Nagyon jónak mondható. Néhánnyal mind a mai napig tartom a kapcsolatot. Jó léggör uralkodott mind az egyetemen, mind a kollégiumban. Ez utóbbi a Ráday utcában működött.

– *Milyen volt a fizikusképzés színvonala az ELTE-n?*

– Matematikából kiváló. Fejér Lipót nagyszerűen oktatott, sokat köszönhetek neki. Ha összefutott egy-egy hallgatóval az egyetem folyosóján rendszerellenes kifejezéseket használt, de ő megtehetette, hiszen világhírű tudós volt, s ez védelmet jelentett számára. Császár Ákost is csak dicsérni tudom, valamint Marx Györgyöt, aki fizikából okított bennünket, s nagyon színesen, élvezetesen, szuggesztíven adott elő.

– *A Lehel Vezér Gimnáziumban is többször járt, s mi, human érdeklődésű emberek is szívesen hallgattuk korszerű, érdekes előadásait. Milyenek voltak a marxista szemináriumok?*

– Kezdetben főleg Sztálint idézték, gondolatait boncolgatták; részleteket elemeztetek velünk. 1953-ban bekövetkezett halála után megváltozott a helyzet. Akadt olyan hallgató is, aki megsiratta, de az én baráti köröm tagjai nem tartoztak közéjük.

– *Mi jellemezte az 1956 előtti időket?*

– A forradalom előtti hónapokban a hangulat lassan pozitívan változott, úgy is mondhatom kiengedett. Alig volt már tanítás, helyette főleg „rehabilitálni” jártunk a Kerepesi temetőbe. Az igazságtalanul elítélt, majd kivégzett személyek sírjánál valaki beszédet mondott, valami hasonlót: „Bocsássad meg elvtárs hibánkat, ígérem, hasonló bűnt többet nem követünk el.”

– *Az 1956-os forradalmi eseményekre hogyan emlékszel vissza?*

– Október 23-án a tüntetés az ELTE-ről indult. Emlékezetem szerint kb. 200-300 diák kezdett lassan vonulni. Csatlakoztam hozzájuk, és lassan mentünk a Múzeum körúton, majd átmentünk a Rákóczi útra. Zászlókat lobogtattunk, feliratokat vittünk, éltettük Nagy Imrét. Ahol elhaladtunk kinyitották az ablakokat, biztattak bennünket, éltették a szabadságot. Egyre többen csatlakoztak hozzánk, a tömeg állandóan gyarapodott, a hangulat visszaadhatatlanul lelkesé vált. Vonultunk tovább a Bajcsy-Zsilinszky-. Szent István körúton a Margit-hídig. Itt meg kellett állnunk, mert a Duna túlsó partján lovas rendőrök álltak, s ettől kissé hátrahőköltünk. Hamarosan elparancsolták őket e területről, így fegyelmezetten folytattuk utunkat a híd másik oldalára, de sokan – a tömeg miatt – a hídon rekedtek, köztük mi is.

– *Időben hogyan taglalnád az eseményeket?*

– Úgy gondolom, hogy 13 óra körül kezdődött a tüntetés, a délutánt a lelkes vonulás töltötte ki: zászlólengetés, jelszavak hangoztatása, Nagy Imre éljenezése. Mindenki önfeláldan boldog volt, úgy véltük vége van a zsarnoki rendszernek, a személyi kultusz éveinek. Lassan azonban szürkülni, esteledni kezdett, ideje volt visszamenni a kollégiumba. Szálláshelyünk közel volt a Bródy Sándor utcához, s tudomásunkra jutott, hogy a rádiót lövik. Az ottani eseményekben nem vettünk részt, de a kollégiumba érve alaposan meghatytuk vetettük a forradalmi nap történetét.

– *Milyen eseményekben vettél még részt?*

– Október 24-én már nem volt oktatás az egyetemen, ismét bekapcsolódtunk a tüntetésbe. Ott voltam én is – több diáktársammal együtt – a parlament előtti téren. Itt megint igazi forradalmi, hangulat alakult ki. Elénekeltek a Himnuszt, vártunk – vártunk, és a tömeg nem oszlott szét. Végre kijött Nagy Imre, s kezdte mondanivalóját: „Elvártásak”. Hallottam, ahogy – tiltakozásul – felmordult a tömeg. A hangváltás után azonban megnyugodott mindenki.

– *Nem gondoltál arra, hogy valami bajod történhet? Olyan nagy tömegben lehettek provokátorok, akik szétzilálják az eseményeket, megbontják az emberek sorait.*

– Egy kis félelem sem volt bennem. Az egész eseménysor valótlannak tűnt. Évekig tartó terror után eddig nem tapasztalható felszabadultságot éreztem. Ha nem vagyok ott, soha nem élem át azt a fantasztikusan nagyszerű érzést. Az idő azonban rohant, ismét visszaballagtunk a kollégiumba, és újra megbeszéltük a látottakat, hallottakat.

– *Tehát csupa pozitív élményről tudsz beszámolni?*

– Többségében igen, azonban nem minden felelt meg az én ízlésemnek. Az pl., amikor a felakasztott ávos katonát napokig hagyták a kötélben lógni, s az emberek szinte zárandokoltak megnézni őt.

– *Mi történt a forradalom kitörését követő napokon?*

– Jó világ köszöntött ránk. Két hónapra járó ösztöndíjat kaptunk. Igaz, az élelmezési feltételei romlottak, a menzán csupán este étkeztünk, a többi ételmezt magunknak kellett beszerezni. A boltokat kirabolták, így egy-két áru megvásárlása egyre nehezebb lett.

– Mi azonban úgy tudjuk, hogy az emberek nem fosztogattak, a szétlőtt kirakatokban otthagyták a jól látható árucikket, s ha el is vitték, helyette odatették a pénzt.

– Ilyen is történhetett, mi azonban – sajnos – nem ezt tapasztaltuk. Mindent vittek, ami mozdítható volt. Ekkor – mint minden nagyvárosban – éltek lumpen elemek is, akiknek nem számított semmi a forradalom sem.

– *Mikor éreztétek, hogy baj van?*

– Amikor megérkeztek az első szovjet tankok, és löni kezdték az egyetem épületeit, bentről pedig a felkelők viszonozták a támadást. A mieink molotov-koktélt készítettek, és a tankok hátul található rácsozatára dobták.

Egy fiatal srác az egyetem területén halt meg. Valószínűleg a padlásról lőhetett a harcokszikra, s ez a tény az életébe került. Őt eltemettük, de nem tudtuk meg, hogy ki lehetett, mert semmilyen dokumentum nem volt nála. Körülbelül 16 évet élhetett meg a majdnem gyermek forradalmár. Újév után, amikor visszatérhettünk az egyetemre, már nem találtuk a sírhelyet; a fiút valakik kiásták, és ismeretlen helyre szállították.

– *Úgy tudom a forradalom kitörése után téged is beszerveztek nemzetőrnek.*

– 1956. november negyedike előtt toboroztak a hallgatók között olyanokat: „Akik szeretik hazájukat, és hajlandók megvédeni azt, minden támadás ellen.” Azt is elmondták, védeni kell értékes objektumokat, s e cél érdekében feljegyeznek bennünket.

– Úgy tudom – annak idején – a nyári szünetekben kaptatok katonai kiképzést, ennek következtében valamelyest értettetek a fegyverekhez.

– Igen, részt vettünk Taktaharkányban, valamint Veszprém környékén kiképzésben, tehát amikor megkaptuk a tárcsás géppisztolyt, ismertük legalább a részeit és a legfontosabb tudnivalókat.

– *Kikkel találkoztak személyesen az ismertebb forradalmárok közül?*

– Ki kell emelnem Kopácsi Sándort, aki lelkesítő beszédet mondott előttünk, és ő maga adta át a fegyverhez tartozó engedélyt. A kis ünnepség után alakzatokba fejlődünk mintegy húszan, és a Váci úton haladva visszamentünk a kollégiumba. Megkaptuk beosztásunkat is: mikor, hova kell mennünk éjjel vagy nappal. A mi csoportunk tagjainak a Magyar Nemzeti Bank pénzlerakatát kellett védeni Zuglóban. A Thököly úton gyalog vultunk végig az objektumig, amelyre néhány napig vigyáztunk. November negyediké után sejtettük, hogy a szovjet túlerő leveri a forradalmat.

– *Mikor hagyta el Pestet?*

– Decemberben hazamentem Jászapátiába, onnan hallgattam – rádión keresztül – az eseményeket. Januárban azonban újraindult az oktatás egyetemünkön, ismét voltak előadások, a diákszálló is működött.

– *Ha látszólag nem ért sérelem, miért távoztál külföldre?*

– Hamarosan tudomásomra jutott, hogy keresik azokat a hallgatókat, akik részt vettek a röpcédulák előállításában, sokszorosításában. Egy társunkat már letartóztatták, később tudtam meg, hogy öt évet ült börtönben. Egy másik barátunk Lipnik Péter külföldre távozott, így ketten maradtunk, akik alatt forró lett a talaj, mert a röpcédulák készítésében segédkeztünk mi is. Azonnal menni kell – mondta a haverom. Felkészülésre nem volt időnk, mert a nyugati határ zárva volt, csak Jugoszlávia felé menekülhettünk.

– *Mikor történt mindez?*

– 1957 februárjában zsebre tettem egy fogkefét, a leckeönyvemet, rádiótelepet, s elindultunk Grenács Lacival Mohács felé Ikarusszal. Lipnik Péter apja elvitt bennünket a határig. Hajnalban indultunk egy olyan terepen, amely mindennek mondható volt, csak nem életbiztosításnak. Mocsaras, teljesen ismeretlen vidéken haladtunk a bizonytalan cél felé. Érdekes, hogy az akasztófahumor nem hagyott el bennünket. Laci még ilyen tréfát is megengedett magának: „János, menj előre, te tudsz úszni!” Körülbelül 60 percet mehettünk a nehéz terepen, amikor emberekre bukkantunk, akik fát vágtak. Ők eligazítottak bennünket, így Topolyára érkeztünk, mint elérendő célhoz. Azonnal elmentünk a jugoszláv rendőrségre, ott igazoltattak bennünket, majd felraktak teherautóra, és hamarosan Eszékre érkeztünk. Itt már előbb létesítettek egy menekülttábor, hodályszerű épületbe irányítottak, ahol legalább 800 fő tartózkodott egy légtérben.

– *Milyen volt az ellátás? Amit eddig ismertté az egészségből, nem okozott megnyugvást.*

– 4 egymás fölé helyezett ágyat kaptunk, folyóvízhez alig jutottunk, mert a sok embernek egy-két nap állt rendelkezésére. Ruhát nem adtak, a rajtunk levő, otthonról hozott öltönyben aludtunk. El lehet képzelni, hogyan éreztük magunkat néhány hét után! A februári hidegben sok embernek kedvbe sem volt tisztálkodni. Bizonytalanságot, depressziót azonban időnként felváltotta a remény.

– *Az étkezés milyen volt?*

– A lehető legrosszabbakat kaptuk enni. Például bálnahúsból készített fasírozottat, amelynek külsején nem látszott, hogy milyen szörnyű íze van. Ha beleharaptunk, undorral tettük le, pedig nagyon éhesek voltunk. A tésztát és a burgonyát sokkal jobban elviseltük. Sokan hasmenést kaptak. Nekem is van egy fényképem ebből az időszakból, alig lehet felismerni, olyan ijesztően lesoványodtam.

– *Mennyi ideig tartott a táborélet?*

– 1957. február 8-tól július végéig. Gondosan kikérdezték mindenkit, s a körözött személyeket, elmebetegeket, gyanús alakokat (egy rablógyilkost is felfedeztek) Tito em-

berei visszatoloncolták Magyarországra. Mindezekkel éltünk együtt a nagy hodályban. Voltak tehát közöttünk politikai menekültek, akik egy részére a biztos halál várt volna otthon; de akadtak kalandorok, bűnözők; egészségesek és betegek; nők, férfiak, gyerekek is. Így természetesnek mondható verekedések és egyéb rendzavarások is előfordultak.

– *Semmi vigasztalót nem tudsz mondani?*

– Azért voltak kellemes percek is. Egy férfi klarinétozott, s zenéjével jó hangulatot teremtett, megfordította a reménytelenség pillanatait, s úgy éreztük, lesz kiút abból a kiábrándító helyzetből.

– *Mely országok segítettek?*

– Belgák, svédok, norvégok, franciák, amerikaiak, nehéz lenne mindenkit felsorolni.

Küldöttségek érkeztek, s kezdtek toborozni különféle helyekre és munkákra, feladatokra. Egy részük fizikai, más részük szellemi foglalkozásuk után érdeklődött, s a meg egyezés után elszállítottak bennünket a megjelölt országba. Ha valakinek rokona élt valamelyik államban, őket elvitték rokonokhoz, ismerőshöz.

– *Téged kik és hová soroltak?*

– Maróthy László nevű férfi diákokat toborozott, és irányított különféle helyekre. Elég sokan jelentkeztek felhívásra, többek között én is. Maróthynak feltűnt a nevem, mert pécsi tartózkodása idején megismert egy Zsembery nevű egyént, s talán ezért is. Szárnyai alá vett, én pedig beajánlottam a barátaimat: Lipnik Pétert és Grenács Lacit.

– *Időben hol tartunk?*

– 1957. augusztus elsején Németországon keresztül Belgiumba, a vallon Liege-be érkezünk egy-két napi utazás után. A katolikus Karitásztagjai segítettek bennünket elszállásolni, s első feladatunknak jelölték a francia nyelv elsajátítását.

– *Az intenzív tanulás után hová kerültél?*

– Egy hónap után franciául kellett felvételezni a Leuvenben működő egyetemre.

– *Milyen tárgyakból vizsgálták képességeidet?*

– Fizikából és matematikából. Ekkor derült ki, milyen jó képzést kaptam a magyar professzoroktól, sikerült megállni a helyemet. Megkaptam a Ford-ösztöndíjat is, amely többet ért, mint egy ott dolgozó munkás havi keresete. Szép lett a világ, tanulhattam nyugodt körülmények között két magyar diáktársammal együtt. Velük magánháznál laktunk, ketten még főztünk is magunknak. A harmadik társunk szintén próbálkozott, de megkértük, ne tegye, főzünk inkább helyette, mert nem ízlett az ő étele. Az ösztöndíjból jutott pénz kevés szórakozásra, eljártunk például táncolni, de ezen az egyetemen is keményen kellett tanulni.

– *Ezek után simán vetted az akadályokat?*

– Nem mondhatnám. 1958 nyarán a Szent Mihály útján mentem éppen, ahol Ady is sétált, s elütött egy autó. Hat hónapot egy párizsi kórházban töltöttem. A Luxemburg kertekhez közel található ez a létesítmény, egyik legjobb kórháza a környéknek. Ha máshová kerülök, talán levágják a lábam, annyira megsérült. A lelkiismeretes orvosok azonban több műtétet hajtottak végre, amelyek nagyon fájdalmasak, de eredményesek voltak. Fájdalomcsillapítót, azonban nem adtak, hogy a szervezetem ne szokjon hozzá. A francia orvosok tökéletes munkát végeztek, később futballoztam is a gondosan kezelt lábammal.

– *Azt tapasztaltad, hogy az orvosok kiválóak voltak, de milyen volt a helyiség, ahol feküdtél?*

– A teremben 30-40 ágy volt, s két hónapig, amikor sínbe tett lábbal kellett feküdnöm szemlélhettem, hogy hozzák a sebesülteket, viszik a halottakat, távoznak a gyógyultak.

Elég sok arab emberrel is találkoztam. Azért a haszna is volt a hat hónapi kényszerpihenőnek, hiszen intenzíven gyakorolhattam a francia nyelvet.

– *Te aztán nem tartozol az örökké panaszkodó emberek közé, mindig kiegyensúlyozott, életvidám voltál. Mi történt a kórházi kezelés után?*

– Mivel tanulmányaimat meg kellett szakítani, 1959 szeptemberében folytattam azt. Ismét visszatértem Leuvenbe, ebbe a szép hangulatos diákvárosba.

– *Mikor fejezted be az egyetemet?*

– 1960-ban képzett fizikus lett belőlem.

– *Kik támogattak Leuvenben?*

– Itt működött a Magyar ház, amelyet Muzslai atya, egy jezsuita vezetett. Időnként ugyan „lekommunistázott” bennünket, de mint kiváló szervező mindenkinek minden segítséget megadott. Néhányan lakhattak a Magyar házban, pénzt, ötleteket adott. Állandóan jöttek – később is – magyar diákok, s Muzslai atyára mindig számíthattak. A ház azóta is működik, valószínűleg már nem az atya vezetésével.

– *Belgiumban kaptál munkát?*

– Nem, de nem is kerestem. Mivel elemi részecskék kutatásával akartam foglalkozni, olyan intézetbe kellett bejutnom, ahol már működött nagy – legalább 3-4 GeV-es proton gyorsító. Az egyetemen megismerkedtem az alapvető kutatási technikákkal, s a Francia Atomenergia Bizottság (CEA) Saclay kutatóintézetébe kerültem. Akkoriban egyéni kutatóként dolgoztam, a későbbiekben mindez nagyot változott.

– *Milyen változásokra gondolsz, hol végeztétek a kísérleteket?*

– Előbb Saclayban, majd Genfben kerültem a CERN Európai Atommagkutató Központba. A tudomány fejlődéséről illusztrációként annyit, hogy mára a CERN proton-proton ütköztetőjének teljesítménye a régiek ezerszerese, hiszen a proton energiája eléri a 7 TEV-et. Az egyéni kutatómunkát felváltotta a team munka. A CERN-nél csoportokat hoztunk létre, amelyben elektromérnökök, fizikusok 3-en együtt dolgoztak. Ma már akár 1000 tagból is áll egy kutatócsoport. Néhányan végzik az érdemi munkát, a többiek csupán asszisztálnak, ők ügyelnek arra, hogy minden zökkenőmentesen menjen.

A kutatóintézet fenntartása nagyon sokba kerül, az eredmények igen hamar elévülnek, ezért óriási verseny folyik a kutatók között. Túlzás nélkül állíthatom: életre-halálra ment és megy a küzdelem. A CERN a legújabb hadron ütköztetőjével (LHC) ma is a világ élenjáró kutatóközpontja, ahol szépszámu magyar fizikus is dolgozik.

– *Mennyit dolgoztatok naponta?*

– Amikor egy-egy kísérlet megkezdődött, éjjel nappal a gyorsító mellett tartózkodtunk; izgatottan figyeltük, milyen új elemi részecskék jönnek létre. Emellett egymásra is figyeltünk, hiszen aki hamarabb produkált eredményt, az – szemben a lemaradókkal továbbra is számíthatott kutatásai finanszírozására.

– *Végeztél tudományos munkát?*

– Az eredményeket publikáltam a Fizika Leters és a Nuclear c. folyóiratokban. Meghatározták, hogy milyen hosszúságú cikket vesznek át, nem szerették, ha túlságosan bő lére eresztjük gondolatainkat. Sok cikket írtam, amelyek közül 15-20-nak a tényei ma is megállják a helyüket.

– *Visszatérve egyéni sorsod alakulására, ez hogyan alakult?*

– Pályakezdőként Párizsban a Jourdan Boulevardon, a Nemzetközi Diákvárosban, az ún. Belga házba laktam.

– *Leuvenben – úgy tudom – megismerkedtél Claire-rel, akit később feleségül vettél.*

– 1960. november 10-én házasodtunk össze a belga leánnyal az egyetemváros templomában.

A kollégiumot elhagyva kivettünk egy házat, közel a kutatóközponthoz. 51 éve vagyunk házasok, négy gyermekünk született. A legidősebb Franciska az Agroiskolába járt, ide elég nehéz bekerülni, magasszintű a képzés, ennek következtében nagy a túljelentkezés. Bárhol elhelyezkedhetett volna, de ő a számítástechnikát választotta, programokat készít. Náluk négy unokám született.

Második gyermekem Klára szintén egyetemet végzett egy biztosító társaságnál személyzetis. Harmadikként született János István, ő közgazdász, és export – importtal foglalkozik. Két gyermek apja. Legfiatalabb lányom Anna, aki biológiát tanult, de ő is a számítástechnika területén dolgozik. Két unokámat neveli.

– Gyermekeink mindegyike egyetemet végzett, és biztos, jó munkahelyük van.

– *Azt látom, hogy magyar neveket választottál, de bizonyára a francia változatot használjátok.*

– Természetesen. A Klára pl. Claire és így tovább.

– *A sok munka mellett jutott idő a gyermekeidre is?*

– Mivel elég sokat utaztam, így a gyermeknevelés feladata a feleségemre hárult, de én is megtettem mindent, amire időm jutott.

– *Említetted az utazást, mely országokban és milyen céllal jártál?*

– A munkavégzés is áttevődött Párizs mellől a svájci-francia határra, így eleve távolabb kerültem a családtól. Ezen a területen építették fel – 1968 körül – a legnagyobb gyorsítót, s ott folytak a kísérletek. Havilzing is fontos helynek számított, ott is többször megfordultam. Minden országot képtelenség lenne felsorolni, de Brazília, Kanada, Svédország, Németország, a Szovjetunió jelentős állomások voltak az atomkutatásban. A tudomány is egyre inkább nemzetközivé válik.

– *Úgy tudom a nagy hírű Berkeley Egyetemen is többször dolgoztál. Ott milyen feladatokat kaptál?*

– A nukleáris adatokat Genfben felvettük, de itt még nem rendelkezünk olyan nagy kapacitású számítógéppel, mint a Berkeleyn. Ezért ott kaptunk számítási időt, hogy egy ottani professzorral feldolgozzuk azt a kísérletet, amelyet a CERN-nél előbb elvégeztünk. A gépet nagyon kihasználták a különféle helyről jött tudósok, ezért előfordult, hogy éjjel dolgoztunk.

– *Szép pályát futottál be, büszke lehetsz rá. A tevékeny évek után vajon hogy éled a nyugdíjas éveket, hogy érzed magad?*

– Mint Marci Hevesen. Naponta egy órát sétáltatom a kutyámat a közeli erdőben. Rendszeresen internetezek, megnézem a szakma legújabb eredményeit. Valamikor a gyerekekkel rendszeresen eljártunk Belgiumba a nagyszülőkhöz. Legutóbb kivettem a francia tengerparton egy jó kis házat, s élveztük a nyár örömeit. Olykor főztem is, mert a feleségem, gyerekeim engem jelöltek ki erre a nemes feladatra.

– *Magyarországra mióta jársz, jártok?*

– 1968, az amnesztia kihirdetése óta. Örömet jelent, ha együtt vagyok a testvéreimmel. Szüleim és Irénke sajnos már meghaltak. Beszélgetek a volt iskolatársakkal, barátokkal. A gyermekeimnek is az időből van a legkevesebb, ezért programot egyre nehezebben tudunk egyeztetni, s Belgiumba is alig járunk.

– *Nem lehet elkerülni a kérdést, szenvedtél a honvágytól?*

– Amikor elhagytam Magyarországot, még édesanyámtól sem tudtam elbúcsúzni, csak üzentem neki. El lehet képzelni, mit érzett a család minden tagja és én is. Az új hazában minden új volt, mindent meg kellett tanulni. A szokásokat, az emberek magatartását, a nyelveket és még külön a tudomány nyelvét, az illetet és megannyi mást. Mindenhez alkalmazkodni kellett. Kétségtelen, hogy az édesanyám utáni sóvárgás volt a legfájóbb érzés. Néhány év után enyhült a honvágy, s 10 év után lassult a fel-feltörő fájdalom a haza után.

Az amnesztia óta már bármikor jöhettem, s ez megnyugvással töltött el.

– Köszönöm, hogy mindig szakítottál időt arra, hogy ezt az izgalmas, érdekes, meglepő fordulatokban gazdag életutat bemutattad. Nagyon megérdemled a nyugodt, békés nyugdíjas éveket családotd körében

Csörgő Terézia

TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI DIÁKSZIMPÓZIUMOK A LEHEL VEZÉR GIMNÁZIUMBAN

A környezet- és természetvédelem nem új keletű téma. William Shakespeare (1564-1616) – angol drámaíró, költő, a világirodalom egyik legnagyobb alakja – szavai bizonyítsák ezt:

A természet varázsát ontja bőven,
A fűben, a fában és a kőben.
Ó, nincs a földön oly silány anyag,
Mely így vagy úgy ne szolgálná javad.
De nincs oly jó, melyben ne volna vész,
Ha balga módra véle visszaélsz.

A mai világunknak is szünni nem akaró, heves vitákat gerjesztő, alapvető problémája a környezet- és természetvédelem.

A szülőknek igen nagy a felelőssége abban, hogy a gyermekek kicsi gyerekkortól kezdve megtanulják, a viselkedés, a szokások előttük lévő gazdag kosarából mit vegyenek ki. A jó és a rossz szokások is egy idő után rögzülnek. Így lesz, így van ez a környezethez, a természethez való viszonyukban is.

Mivel a szülő a mindennapi életben modellként szerepel gyermeke előtt, a szeretetkapcsolatok révén, az érzelmi kötődés erejével, nagy hatásfokkal érhet el eredményt.

Az iskolának már elsősorban az értelemre kell hatnia úgy, hogy a gyermek értse, a környezet, a természet óvása szempontjából az apróságok is sokat számítanak, s ha azt akarjuk, a XXI. században is legyen élet a Földön, tenni kell érte.

A környezeti nevelés, a fenti célok elérése érdekében a Lehel Vezér Gimnáziumban (LVG) ez idáig 13 alkalommal került megrendezésre a Természet- és Környezetvédelmi Diákszimpózium, melynek mottójául a fenti Shakespeare idézetet választottuk.

Már korábban gondoltam arra, hogy számvetést kellene készíteni erről a nevelési formáról, s végül a meglévő dokumentumokból megpróbáltam összeállítani ezt a dolgozatot. Olyan sok mindenről szól a történet, hogy a teljességre törekedve, de a teljesség igénye nélkül készítettem el ezt az összeállítást.

Hogy kezdődött? Sok éven keresztül a hagyományos Jász–Nagykun–Szolnok megyei május–júniusi Környezet- és Természetvédelmi napok keretében, a diákjaink érdeklődése, kérése alapján, egy-egy tudományág neves szakemberét kértük fel előadás tartására.

1998-ban azonban az az ötletünk támadt, hogy e helyett szervezzünk a természetet, környezetet kutató, ilyen témákban elmélyülő diákok számára bemutatkozási lehetőséget minden május utolsó hétvégén, vagy június első hétvégén.

Az ötlet kitalálója, megvalósítója és minden évben főszervezője egy háromfős csapat. Az Élővíz Természetvédelmi Egyesület (később ÉTE) vezetői: Vidra Tamás tájegységvezető, a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósága, az ÉTE elnöke, Kovács Norbert környezetvédelmi agrármérnök, az ÉTE titkára, volt tanítványaim, s én, Csörgő Terézia.

A 2007/2008-as tanévben kilenc év szervezés után nyugdíjba vonulásom okán a főszervezői stafétát átadtam utódomnak, Berkóné György Ildikónak.

S az ötlet megvalósulhatott, hiszen Nagy András igazgató úr lelkesített bennünket, támogatta, segítette a munkánkat.

Az első alkalommal, 1999-ben a szervező az LVG, az ÉTE, a „Tehetséget 2000-re!” Alapítvány és az iskola „Diákok a természetért” c. pályázatot nyert diákcsoportja volt, a következő évtől kezdve már csak az LVG, az ÉTE és az iskola „Tehetséget 2000-re!” Alapítványa volt. A célkitűzésünk az évek során nem változott.

Mi a célkitűzésünk? A rendezvényünkre való felhívásunkban minden évben ez olvasható: „... nem versenyt hirdetünk, hanem egy kötetlen, a tapasztalatcserére és az ismeretszerzésre is lehetőséget adó találkozót, biztosítva ezáltal az élet jelenségei, a természet- és a környezetvédelem iránt érdeklődő diákoknak a bemutatkozást, kutatási eredményeik ismertetését.

Olyan 12-18 éves diákok jelentkezését várjuk, akik 8 percben szívesen beszélnének munkájukról, mely természetvédelemmel és/vagy környezetvédelemmel, s a kapcsolódó biológiai, kémiai, fizikai, földrajzi ismeretekkel foglalkozik.”

A diákszimpóziumi felhívást minden jászberényi, jászvári általános és középiskolába és Jász–Nagykun–Szolnok Megye középiskoláiba elküldtük, de kaptak meghívást tápiósági iskolák is. A 2005-ös évtől viszont már az Észak-Alföldi Régió iskolái számára is meghirdettük a rendezvényünket.

A második alkalomtól kezdve már az ország különböző városainak – Hatvan, Heves, Kazincbarcika, Mátrafüred, később Nagykáta, Kiskunhalas – iskoláiból is voltak diákelőadónk. Különböző, országos konferenciákon, versenyeken ugyanis egyéni beszélgetések során szóba került a rendezvényünk. A tanárkollégáknak megtetszett a lehetőség, jelentkeztek, jöttek és hozták a diákjaikat, ők pedig az előadásaitak.

Az előadásokat szakemberekből álló, 3-4 fős zsűri értékelt, de nem rangsorolta, hanem a legeredetibb, legönállóbb munkákat – a természet és a környezetvédelem fontosságát szem előtt tartva – díjazta.

A zsűri tagjai évente kiosztották a legjobb terepi munka, a legjobb irodalmi feldolgozás, a legjobb közös munka, a leggyakorlatiasabb munka, a legjobb válaszadó, a legeredetibb előadó, a legönállóbb munka, a legjobb előadó, a legjobb előadás, a legeredetibb témaválasztás, a legaktuálisabb témaválasztás, a legjobb előadásmód díját.

A díjazottak az oklevél mellett értékes könyvet kaptak, de voltak olyan évek, amikor természetvédelmi táborozást is nyertek.

Senki nem távozott azonban üres kézzel. Minden résztvevő megkapta a rendezvényen való eredményes munkát igazoló emléklapot, s gazdagabb lett egy, a szimpóziumra utaló, évente más-más színű matricával díszített bögrével, egy-egy természetvédelmi vagy környezetvédelmi kiadvánnyal, s ha anyagilag megoldható volt, egy matricás pólóval, az utóbbi években a resumekból készített összeállítással.

A zsűri állandó tagjai Kovács Norbert és Vidra Tamás, mellettük részt vett ebben a nem kis feladatban Schmotzer András biológia-földrajz szakos tanár, kutatási referens, a Bükki Nemzeti Park munkatársa, Antalicz Csaba ökológus, Csóka Annamária biológus, természetvédelmi referens, Kepes Zsolt természetvédelmi mérnök, természetvédelmi örkerület-vezető, a Duna-Ipoly Nemzeti Park munkatársai, Fercsik Péter a jászberényi Állat- és Növénykert igazgatóhelyettese, Tóth Imola biológia szakos tanár, Mester Árpád bio-

lógia szakos tanár (volt leheles diák), Czinege Anett geográfus, a Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség felügyelője, Miltner Zsolt biológia szakos tanár, Németh András ökológus, a Magyar Madártani Intézet munkatársa, Bori Attila ökológus, a Tápíómenti Területfejlesztési Társulás kistérségi megbízottja, Tomity Angéla ökológus, Schmotzerné Kis Marcella ökológus, Magda Andrea biológus, Sípos Katalin a Duna-Ipoly Nemzeti Park botanikai felügyelője, Ballmann Mónika biológus, MTA Állatorvos-tudományi Kutató Intézet, PhD hallgatója és Kis Viktor biológus, tanáregéd ELTE, mind a ketten lehelesek voltak és régi diákszimpoziumosok.

Az előadás elhangzása után a zsűri tagjai mellett a hallgatóság is tehetett fel kérdéseket, beszélgetés, esetleg vita alakulhatott ki, így a tapasztalatok cseréje adott volt.

A rendezvényünk másfél napig tartott, ami azt jelentette, hogy a résztvevők nemcsak az előadásokon találkoztak egymással, hanem lehetőségük volt személyes beszélgetésekre, eszmecserére is.

Az első nap programja kezdettől fogva az alábbiak szerint zajlott:

8. 00 órától gyülekező az iskola épületében

9. 00 órákor megnyitó

9. 15 – 13. 30 óra között diákelőadások, közben frissítő szünet

13. 00 órától ebédszünet

14. 30 – 17. 00 óra között diákelőadások, közben frissítő szünet

17. 15-től meghívott felnőtt előadó előadása

kb. 18. 00 órától értékelés, díjátadás

19. 00 órától kiutazás a szállásra, az Öregerdei Gyermektáborba

20. 00 órákor vacsora, majd esti természettudományos program

A találkozót megnyitotta Nagy András igazgató úr (1999, 2000, 2001, 2002, 2005), Hidvégi Péter a JNK-Szolnok Megyei Térségfejlesztési Hivatal munkatársa (2003), Szabóné Gara Irén környezetvédelmi tanácsnok (2004, 2006), Szádvári Gábor a JNK-Szolnok Megyei Közgyűlés tagja (2008, 2009), Tamás Zoltán a városfejlesztési bizottság elnöke (2007, 2010, 2011).

Évente egy-egy nagy érdeklődésre számot tartó előadás hangzott el a zsűri tanácskozása alatt, melyet neves szakemberek tartottak. Előadóink voltak Schmotzer András a Bükk Nemzeti Park munkatársa, Pataki Tamás erdőmérnök (volt leheles diák), Orbán Zoltán zoopedagógus (két alkalommal), Kis Viktor, aki az előadás tartásakor még gimnazista volt, Sági Oszkár solymász, Németh András ökológus, Takács Sándor természetfotós, Makovinyi Zoltán természetfotós, Vidra Tamás. 2010-ben pedig kísérleti bemutató és kísérletezési lehetőség volt, egy természettudományos pályázaton nyert, a "Legyél Te is felfedező!" c. tanulókísérleti eszközkészlettel.

Az Öregerdei Táborban, a szálláshelyen a főnökök Vidra Tamás és Kovács Norbert voltak, akik vacsora után igen változatos természettudományos programokat állítottak össze. Rajtuk kívül meghívott vendégek gondoskodtak arról, hogy újabb és újabb ismeretek kerüljenek a táborozók birtokába. Buschmann Ferenc lepkész, természetvédő vezetésével – több alkalommal is – az éjszakai lepkékkel ismerkedtek a gyerekek. Fekete Szabó Anikó drámatanár (LVG) vezetésével drámajátékot játszottak, ami természetesen a környezetvédelemről szólt. 2001-ben nagy élményt jelentett a táborozóknak az éjsza-

kai madárhang-vadászat, pl. a haris hangját hallhatták. Diavetítéses csillagászati bemutatót tartott Zágoni Balázs budapesti csillagász. A természetfotózásról hallottak előadást Szénási Valentintől, a Duna-Ipoly Nemzeti Park munkatársától.

A második napon, bőséges reggeli után, mód nyílt minden évben a Jászság értékeinek, szépségeinek, vagy valamelyik Jászberény környéki, közeli védett terület bemutatására, megismertetésére. Így került sor az elmúlt években több alkalommal terepjárára a Tápió-Hajta Tájvédelmi Körzetben és a Hajta-túra keretében növény- és rovarhatározásra.

A találkozó résztvevői látogatást tettek a Tápiósági Nagyrét kosborainál, Szentmártonkátán a homoki árvalányhajás homokbuckákon. Egy alkalommal megtekintették a Jászberényi Állat- és Növénykertet, s ott a madárgyűrűzést. Kipróbálták a hajtai új madárfigyelő helyet. Kirándultak Pándra és vizsgálták a környék élővilágát. Meglátogatták a farmosi Matolcsy kastélyban a Természetvédelmi Oktató Központot – a Vízparti Élet Házát. Végigjárták a farmosi Kékbecg tanösvényt. Élvezettel figyelték Szénási Valentin természetvédelmi ör madárgyűrűzési bemutatóját. Sor került a Tápiószelei Agrobotanikai Intézet meglátogatására, a Nagykáta melletti Nyík-réten a fátyolos nőszirm virágzásának megfigyelésére, Egreskátán botanászásra, a gémtelep megtekintésére, Csajbók István családi gazdaságának megismerésére, s ott sajtókóstolásra.

A résztvevőket, a vendégeket az előadások mellett kiállítások is várták. Láthattak bélyegkiállítást – leheles diákok, Purda Imre, Csuka Zsolt ill. egy másik évben Csanádi Sándor gyűjteményét –, ami az állat- és növényvilág szépségét mutatta be. Kuriózumnak számított Sápi Csilla állati koponyagyűjteménye. Láthatták a Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzetet képekben, Buschmann Ferenc lepkegyűjteményét, a Rekettye Egyesület az "Éltető víz" c. tablóját, ill. a „NATURA–2000” című, Szelényi Gábor és Szénási Valentin természetképeit tartalmazó kiállítását. Igen tanulságosak voltak az ÉTE Fenntarthatósági Tanösvényének bemutatását szolgáló poszterek, melyek egy vándorkiállítás anyagát képezik.

A résztvevő iskolák, az előadást vállalók száma évente változott, ennek oka a gyerekek érdeklődése, felkészültsége, más elfoglaltsága és az anyagiak. Azt előadások és az előadók száma nem egyezik meg, ugyanis több csoportosan végzett munka eredményével is megismerkedhettünk.

1. táblázat: Adatok évente

Év	Résztevő iskolák száma	Diákelőadók száma	Előadások száma	Leheles előadások száma
1999	5	15	12	8
2000	8	22	18	5
2001	8	21	18	5
2002	8	26	21	6
2003	7	35	32	9
2004	10	38	30	6
2005	13	40	32	4
2006	8	38	25	9
2007	8	46	36	13
2008	10	46	33	8
2009	5	34	26	18
2010	6	35	29	15
2011	8	45	33	11
		441	345	117

A rendezvényeinknek 33 iskola tanulói voltak aktív résztvevői. A vendégiskolák közül legtöbbször, 11 alkalommal, a Liska József Szakközépiskola és Gimnázium küldte el tanulóit a szimpóziumra. Legtöbb előadást a jászfényszarui Általános Iskola tanulói tartottak, és ők voltak legtöbben is. Utánuk a kiskunhalasi Bibó István Gimnázium következik, ahonnan 2011-ben már 19 tanuló 12 előadást hozott. Tanárnőjük, Tóth Piroska szerint nagyon jó gyakorlási, rutinszerzési lehetőség a szimpózium, s ugyanez a véleménye a többi felkészítő kollégának is.

Az alábbi táblázatban az iskolák nevei és a 13 szimpóziumon való részvételük jellemzői olvashatók.

2. táblázat: Adatok iskolánként

Iskola	Részvételszám	Előadásszám	Előadósám
1. Liska J. Szakközép. és Gimn. Jászberény	11	20	23
2. Klapka Gy. Szakközép. és Szakisk. Jászberény	2	3	3
3. Belvárosi Ált. Isk. Jászberény	6	11	14
4. SzIE Gyak. Ált. Isk. és Gimn. Jászberény	1	1	1
5. Mészáros L. Gimn. Jászapáti	2	3	9
6. Jászfényszaru Ált. Isk.	7	41	62
7. Jászfelsőszentgyörgy Ált. Isk.	2	3	5
8. Jászboldogháza Ált. Isk.	1	4	4
9. Varga K. Gimn. Szolnok	6	8	9
10. Versegly F. Gimn. Szolnok	1	4	4
11. Móricz Zs. Gimn. Kisújszállás	5	13	14
12. Újszász Gimn.	2	2	3
13. Ványai A. Gimn. Túrkeve	1	1	1
14. Nagy L. Gimn. Kunhegyes	2	2	2
15. Székács E. Szakközépiszk. Törökszentmiklós	1	1	1
16. Esze T. Gimn. Mátészalka	4	13	15
17. Kossuth L. Gyak. Gimn. Debrecen	1	5	6
18. Vadas J. Erdészeti Szakk. Mátrafüred	2	2	2
19. Eötvös J. Gimn. Heves	1	3	3
20. Bajza J. Gimn. Hatvan	7	10	18
21. Ságvári E. Gimn. Kazincbarcika	5	16	16
22. Irinyi J. Szakközépiszk. Kazincbarcika	1	1	1
23. Serényi B. Gimn. Putnok	1	4	4
24. Damjanich J. Gimn. Nagykáta	3	4	4
25. Vácz M. Ált. Isk. Nagykáta	2	4	4
26. Cegléd Várkonyi Ált. Isk.	1	3	4
27. Tápióbicske Ált. Isk.	1	2	2
28. Tápiószele Ált. Isk.	1	1	1
29. Tápiógyörgye Ált. Isk.	2	2	2
30. Tarnaörs Ált. Isk.	1	1	3
31. Bibó I. Gimn. Kiskunhalas	5	38	50
32. Nagykároly, Elméleti Liceum (Románia)	2	2	4
33. Lehel Vezér Gimn. Jászberény	13	117	147
		345	441

A diákok minden alkalommal nagyon sokféle témát dolgoztak fel. Az előadások tartalma és formája, a diákelőadók előadásmódja, eszközhasználata – kezdetben rajzolt plakátok, poszterek, írásvetítő, VIDEO, ma már projektor – a felnőtt előadóknak is dicséretére válna.

A környezetvédelemmel és a természetvédelemmel évente változó arányban foglalkoztak az előadások. Voltak visszatérő témák, azaz minden évben hallottunk – olykor több

előadótól is – a szelektív hulladékgyűjtésről, az újrahasznosításról, a Hajtáról, a Zagyváról, a megújuló energiaforrásokról, Magyarország Nemzeti Parkjairól, az év madaráról, az év fájáról, a szennyvíztisztításról, a víz-, a levegő- és a talajminőség vizsgálatáról.

A feldolgozott témák között szép számban szerepelt az egészség és a környezet kapcsolatával foglalkozó előadás, ez bizonyítja, hogy a környezet-egészségtani ismeretek, a környezetegészség kultúra életünk szerves részei, azaz a környezeti nevelés és az egészségnevelés együtt valósítható meg.

Az előadó diákok által elvégzett kísérletek, környezetben történt megfigyelések bemutatása mellett gyakran hallottunk szakirodalmi feldolgozásokat.

A következőkben szeretném bemutatni azt a sokszínűséget, ami a gyerekek érdeklődését jellemzi. Ehhez a 131 díjazott előadás közül válogattam. Elsősorban azon diákok nevét és előadásuk címét adom közre, akik nagyon aktuális, eredeti, igen önálló, gondolatébresztő ötleteket valósítottak meg szólóban vagy közös munkában.

A címek sok esetben hangzatosak, érdeklődést felkeltők, vagy első olvasatra kiderül belőlük, hogy miről fogunk hallani, de mindig mély tartalmat takarnak, melyet komoly kutató- és feldolgozó munka után értek el a diákok.

Természetvédelem, védett vagy védendő terület, élőlény bemutatása volt a célja sok előadásnak, pl.:

Krasnyánszky Krisztián (Liska): Tápió-Hajta vidék

Monoki Gizella (Kisújszállás): Baglyok szomszédágában

Kelemen István (Kisújszállás): Kisújszállási szenderek

Papp Máté, Ócsai Judit (Hatvan): Kisemlőstani kutató vizsgálatok a Gombosi tölgyesben

Szabari Margit (Szolnok, Varga Gimn.): A Tisza völgy: fajtánk bölcsője

Knorr Zsuzsa (LVG): Kígyók

Kis Viktor (LVG): A búbos pacsirták viselkedési ökológiája

Ballmann Mónika (LVG): A madarak

Kiss Dorottya, Szöllős Anna (Hatvan): Természetvizsgálat: kisemlős csapdázási módszerek

Pernyész Anita (LVG): A mindig jól öltözött bogár

Kiss Ádám (Hatvan): Madárlesen a ház körül

Kiss Orsolya, Szöllős Anna (Hatvan): Madárvonulás a Barabási Kaszonyi hegyen

Harmath Attila (Kunhegyes): A kunhalmok a múltban és a jelenben

Heutschy László (Kazincbarcika): A környezeti tényezők hatása a lepkék fejlődésére

Bordás Mariann (LVG): A vizek helikopterei, a szitakötők

Vancsik Dóra Elvira (Nagykátá Gimn.): Illatok és színek a magyar pusztán

Bozóki Balázs (Tápiószele): Magyarország kétéltűi – Barna ásóbéka

Dobos Nikolett, Bartus Marcell (LVG): Élet a holtak földjén

Tóth Diána (Jászboldogháza): A vasútállomás fái

Pituk Dóra (Mátészalka): A Keskenytájék környezeti állapota

Bethlendy Boglárka (LVG): Növényteni felmérés a Gaál-laposton

Barta Alíz (LVG): Erdőfoltok a Tarna ölelésében

Kelemen Daniella (LVG): A Zagyva – Jászberény dísze vagy sebhelye

Kiss Eszter (LVG): Egy év a madarakkal

Kovács Szabolcs (Tápióbicske): A gyurgyalagok Tápióbicskén
 Bordás Laura (LVG): Koncert a nádasban
 Gyetvai László (LVG): Magyar őshonos állataink
 Ónodi Gábor (Szolnok, Varga Gimn.): Kopog az erdő
 Kovács András (LVG): A virágzó Tisza
 Izsáki Gergő (Belvárosi Ált. Isk.): Szép, de csótány
 Senográdczki Ádám (LVG): A postagalambok versenyztetése

Környezetvédelemmel kapcsolatos méréseket, megfigyeléseket, következtetéseket mutattak be pl. a következő előadások:

Svoób Eszter (Heves): Elemelt elem
 Fodor Babett (Kazincbarcika): Víz, ami nem iható és ami iható
 Varga Zsuzsa (Szolnok, Varga Gimn.): Szolnok hatása a Tisza vízminőségére
 Bori Andrea (Túrkeve): A Kis-Berettyó környezetvédelmi gondjai
 Aranyos Evelin, Romhányi Orchidea (Cegléd): Levegőminőség vizsgálat zuzmótérkép alapján
 Nemes Zoltán (Debrecen): Debrecen talajszennyezettsége
 Fehér Eszter (LVG): A talajégetés felelőssége
 Sebestyén Erika (Kiskunhalas): A háztartásokban előforduló anyagok hatása a víz kémhatására

Petróczkí Henrietta (Kiskunhalas): Miért látunk egyre kevesebb csillagot?
 Lehr Krisztina, Nagy Zsófia (Kiskunhalas): Gyógyszermaradványok a vízben
 Halla Gabriella (LVG): A szmog, a por és a füstölő kipufogócső
 Földi Krisztina (Kiskunhalas): A DDT visszavág
 Környezet – egészség témáját dolgozták fel pl. az alábbi előadások:
 Háfra Edit, Czinege Dániel Zsombor (LVG): A tej
 Gáll Katalin (LVG): A szénmonoxid hatásai
 Horváth Gábor (LVG): Vizeletvizsgálat
 Gulyás Gábor (Liska): Élelmiszer-adalékanyagok
 Kókai Ákos (LVG): Az időjárás és az életünk
 Tóth Franciska (Jászfényszaru): A környezet és a leukémia
 Bárczi Barbara, Demény Brenda, Laska Zsófia (LVG): Mindenki allergiás?
 Bagaméri Liliána (Mátészalka): A zaj és annak hatása az emberi szervezetre
 Nádai László Árpád (Nagykátai Gimn.): A 21. század betegsége: a magas vérnyomás
 Czibolya Zoltán, Zsámboki Richárd (Jászfényszaru): Madárinfluenza
 Tóth Alexandra (LVG): Drog, alkohol és dohány – Fogyasztói szokások

Sok olyan tanuló van, aki az általános iskolában kezdte a szimpóziumon való részvételt, és folytatta középiskolás korában is. A nyolcosztályos gimnazistáink mellett a négyosztályos gimnáziumi osztályainkba járó jászfényszarui, belvárosi tanulók is 4-5 találkozáson mutatták be kutatásuk eredményét. Sőt Gyetvai László 6 találkozáson is igen eredeti módon tartotta tartalmas előadásait, s négy alkalommal díjat is nyert.

A táblázatokban olvasható számadatok mellett – úgy vélem – minősíti munkánkat az is, hogy minden évben vannak visszatérő diákok, újra jelentkező iskolák, sőt egymás utáni években testvérek folytatták a tevékenységet.

S minden évben voltak olyan jászberényi és nem jászberényi diákok, akik bár előadást nem tartottak, a jó hangulat, a társaság, a program, az új ismeretek szerzése miatt eljöttek a találkozóra, s meghallgatták társaikat, vagy részt vettek az öregerdei programokon.

A hallgatóság száma a rendezvény teljes időtartamát (másfél nap) vizsgálva kb. 60-70 fő évente. A meghívott vendégek, a szülők, az osztálytársak, az érdeklődő tanárok változó hosszúságú időt töltöttek a találkozón.

A diákjaink segítsége a rendezvény lebonyolításában elengedhetetlen volt. Minden évben 25-30 diák vett részt az előkészítésben (teremrendezés, ajándékok összekészítése), technikai munkákban, a regisztrációban, a várakozásra kijelölt terem felügyeletében, s minden kisebb-nagyobb tervezett vagy váratlan feladat ellátásában.

A résztvevők ebédhez való kísérete szintén az ő feladatuk. A vacsora előkészítésében is gyakran segítettek, hiszen a vacsora bográcsban főtt a szálláshelyen.

Az ebéd helyszíne egyébként az első három évben a Jászkürt Étterem, 2002-ben a Viktorió Pizzéria, ezután a Pipacs Étterem, ill. az iskolai menza volt.

A rendezvénynek természetesen volt anyagi vonzata, ami függött a résztvevők számától, az áráktól. A résztvevők fizettek az étkezésért és a szállásért, ami évről évre kisebb-nagyobb mértékben nőtt. (Sajnos sok iskola a befizetendő összeg miatt nem küldte el a diákjait.)

Emellett azonban évente meghatározott nagyságú pénzüsszegért pályáztunk a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítványhoz, Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Térségfejlesztési Irodához, Jászberény város Önkormányzata Oktatási, Közművelődési és Kulturális Bizottságához, Jászberény város Önkormányzata Környezetvédelmi és Városfejlesztési Bizottságához, a Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Közoktatási Közalapítványhoz. Két kivétellel minden pályázatunk nyertes volt.

A jó cél eléréséhez a rendezvényünket anyagilag támogatta a Megyei Közgyűlés mindenkori elnöke, Jászberény mindenkori polgármestere, az Élővíz Természetvédelmi Egyesület, a Lehel Vezér Gimnázium, a „Tehetséget 2000-re!” Alapítvány.

Dologi segítséget – természet- és környezetvédelmi kiadványok, „A Tápai-mente turistakalauza” c. könyv, feliratos pólók – kaptunk a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságától, a Jászberényi Állat- és Növénykerttől, a túrkevei NIMFEA Természetvédelmi Egyesülettől, az Agrárszakképzési Intézettől (Budapest), a Natura Környezet- és Természetvédő Közosségtől (Hatvan).

A diákszimpózium eddig elérte célját, hiszen a 13 rendezvény mindegyikén olyan általános és középiskolás diákok mutatkoztak be, akik kutató munkájukkal hozzájárultak a környezet- és természetvédelem eszméjének kiteljesedéséhez.

Ugyanakkor az itt szereplő diákok már az iskolai évek alatt megtanultak „szakirodalmazni”, szakirodalmi szöveget értelmezni, megtervezni egy kutatómunkát, türelemmel figyelni dolgokra, jelenségekre, rendszerezni, a tapasztalataikat szövegbe foglalni, táblázatot, grafikont készíteni.

A leírtakat, tényeket, következtetéseket a technika segítségével megtanulták közönség előtt előadni. A többiek előadását is látva egyre több tapasztalatot szereztek, finomították saját előadásmódjukat.

A regisztrált jelentkezést a jelentkezési lap és resume együtt adta. Meg kellett tehát tanulniuk az előadásuknak maximum egy oldalas összefoglalását (resume) elkészíteni, ami nem mindenkinek sikerült.

S nem mellékes, hogy a munka közben úgy kerültek kapcsolatba a körülöttük lévő világgal, hogy számukra természetes annak léte, teljessége, esetleges problémák megoldása, megoldatása.

A diákok munkájának értékét mutatja az is, hogy különböző pályázatokon is eredményesen szerepeltek. A diákszimpóziumi előadásokból készült dolgozatát több leheles diák elküldte pl. a Természet Világa c. folyóirat diákpályázatára. Ketten – Bordás Mariann „A Zagyva helikopterei”, 2005), Kovács András („A virágzó Tisza, 2007) – a „Biodiverzitás különdíj” kategóriában III. díjat kaptak, és megjelentették az írásukat a folyóiratban, s egy dolgozat – Kovács András („A baglyok és én”, 2006) – bár nem kapott díjat, szintén olvasható volt a Természet Világában.

Más iskolákból érkezett előadó diákok is beszámoltak hasonló eredményekről, többeknek itt kezdődött a tudományos pályája.

Ugyanakkor országos versenyek (pl. Kitaibel Pál Biológia Verseny, Kaán Károly Természetismereti Verseny, Hermann Ottó Biológia Verseny) gyakorló területe is volt a szimpóziium, hiszen ezeken a versenyeken is vannak hasonló kritériumok.

A pályaválasztásban is segít az ilyen találkozókra való felkészülés, az előadás tartása. A tanulók elmondása szerint a felvételi akadályokat is sokkal könnyebben vették, még akkor is, ha nem a természettudományos irányt választották. Sőt, sok volt diákunktól hallottam, hogy az egyetemi, főiskolai tanulmányai során pl. a referátum készítésekor, elmondásakor is hasznát vette az itteni tapasztalatoknak. Egyébként az LVG szimpóziuumon szereplő diákok továbbtanulását nyomon követve azt tapasztaltuk, hogy kb. 80 %-uk természettudományos területen folytatta tanulmányait.

A Természet- és Környezetvédelmi Diákszimpóziium olyan nevelési forma, amely a környezettudatos magatartás kialakítását célozza meg. A Megyei Pedagógia Napokon 2002-ben be is mutattuk a diákszimpóziumi tevékenységünket, „Hagyományteremtés és tehetséggondozás” címmel. Rajtam kívül négy diákunk – Szabó Zsuzsanna, Sápi Csilla, Nagy Hints Adrián, Knorr Zsuzsanna – is tartott előadást, melyet nagy érdeklődéssel és figyelemmel hallgattak a különböző szakos tanárok, s kérdéseket is feltettek.

2006-ban pedig, szintén az ilyen rendezvényen, „Természet, környezet, egészség és a leheles diákok” című előadásomhoz csatlakoztatva kiállításon mutattunk be – többek között – a diákszimpóziuumon elhangzott előadásokat, ill. hallhatták, láthatták a résztvevők Bárczi Barbara - Demény Brenda - Laska Zsófia, Senográdczki Ádám, Jávorcsik Márton - Gyetvai László diákszimpóziuumos diákjaink bemutatóját

A tudományos diákkonferenciánkról a Szolnok megyei Új Néplap, a Jászkürt, a Trió TV, a Trió Rádió is hírt adott, sőt a Mi újság Jászfényszaru? c. újság 2002. júniusi számában is örömmel fedeztem fel „A természettudomány csodái tudós-diák szemmel” megjelent beszámolót.

Az Új Néplapban 2000. május 30-án „Középpontban a víz”, 2001. május 28-án „A természetvédelemről”, 2008. május 29-én (a Jászsági Grátisban) „Közelebb kerülhetnek a természethez”, 2010. május 22-én „Kísérleteikről adtak számot” és 2010. május 21-én pedig az Új Néplap Extrában „Kísérleteikről is beszámoltak” címmel jelent meg cikk a diáktalálkozóról.

A Jászkürtben „Az ifjúságról nemcsak ifjagnak – Nem urai vagyunk a Földnek, hanem gyermekei” (2003. május 31.), a „VI. Természettudományos Diákszimpóziuum” (2004. május 29.), a „Természettudományos Diákszimpóziuum” (2005. június 4.), „Csak természetesen” (2006. június 3.), a „Kétnapos rendezvény a természetvédelem jegyében” (2007. június 16.) címmel olvashattak a rendezvényünkről.

A Trió TV 2007-ben bemutatta a Lehel Vezér Gimnázium diákjainak az adott évi diákszimpoziumos előadásait tartalmazó összeállítást.

A rendezvényünk sikeréhez természetesen nélkülözhetetlen volt az előadó diákok tanárainak munkája. A 13 év alatt közel ötven biológia szakos tanár készítette fel tanítványait valamilyen témában erre a megméretésre. A sok energia befektetését, az előadás elkészítésére felhasznált megszámlálhatatlan sok órát egy-egy jászberényi vagy jászági kiadvánnyal köszöntük meg.

A diákok előadása, munkája a felkészítő tanárok optimizmusát bizonyítja, de optimizmusukat jelenti az is, úgy vélik, ha nem is egyszerűen, ha nem is rövid idő alatt, de a gyerekekben ki lehet alakítani az igényt arra, hogy felfedezzék az ember és a természetes környezet, ill. az ember és a mesterséges környezet közötti kapcsolatot, annak jó és rossz oldalát. Ez oda vezethet, hogy nő azoknak a fiataloknak a száma, akik

- tiszteletet éreznek a természet iránt,
- igénylik azt, hogy kulturált környezetben éljenek,
- késztetést éreznek arra, hogy a környezetükben történő jelenségeket megfigyeljék, magyarázzák, az esetleges problémák megoldására törekedjenek,
- érzékennyé válnak a szűkebb környezetükön túl történő dolgokra, változásokra is, és képesek lesznek a lokálisból kiindulva a bioszféra és a biodiverzitás megőrzésére.

A 441 előadó diákot látva, a 345 előadást meghallgatva a szervezők is azt gondolják, ez talán nem reménytelen, de nagyon nehéz feladat. Ugyanakkor bíznak abban, hogy e nem teljesítményorientált találkozó, a Természet- és Környezetvédelmi Diákszimpozium folytatásával hozzájárulnak a feladat megoldásához.

KÉPEK A DIÁKSZIMPÓZIUMOKRÓL

1. kép: 2000-ben az iskolai könyvtárban
(Készítette: Kovács Norbert)

2. kép: Díjkiosztás 1999-ben
(Készítette: Kovács Norbert)

3. kép: Vidra Tamás magyarázatát hallgatják a gémtelenen 2011-ben
(Készítette: Rigó András)

Befejezésként a Környezet- és Természetvédelmi Diákszimpóziumon a Lehel Vezér Gimnázium három tanulójának különböző években elhangzott előadásának anyagát mellékeltem.

Pernyész Anita – jelenleg Phd hallgató a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán (Modern Magyar irodalom) – előadása 2003-ban, Halla Gabriella – jelenleg egyetemi hallgató a SOTE Fogorvosi Karán – előadása 2007-ben, Barta Alíz – jelenleg az LVG 12. C osztályos tanulója – előadása 2009-ben hangzott el.

A 8 perces előadások bemutatott képanyagából és grafikonjai közül csak néhány került az anyagba, de úgy vélem ezek nélkül is egyértelműen bizonyított, hogy egyszerűnek tűnő témából is komoly dolgot tud készíteni egy diák.

Barta Alíz

ERDŐFOLT A TARNA ÖLELÉSÉBEN A PAP-ERDŐ

A földrajzilag és botanikailag a Crisiumhoz¹ tartozó Jászság ma már több mint 80%-ban mezőgazdasági művelés alatt áll. Ennél fogva csak kevés természetes állapotúnak mondható területtel rendelkezik. Ezen kevesek közé tartozik a Jászdózsa határában elterülő Pap-erdő.

Nem is hinné az ember, mennyi értékes faj bújhat meg egy ekkora zsebkendőnyi tölgy- kőris-szil ligeterdőben.

E területről először a „Szolnok megye természeti értékei” című könyvben olvastam. A leírás felkeltette érdeklődésemet, így amikor nagyszüleimnél nyaraltam, gyakran felkerestem ezt a helyet, hogy gyönyörködhessem a természet ezer csodájában.

Már messziről kiemelkedik a tájból, mivel az ország erdőben legszegényebb részén terül el. A fák alatt megtaláljuk a ligeterdők jellemző cserjéit is, mint a veresgyűrűs somot, vagy az egybibés galagonyát. Az erdőfolt idős fákat is tartalmazó északi része az egykori Tarnát kísérő tölgy- kőris-szil ligeterdők maradványa, míg a magasabban fekvő erdőrészek a sziki tölgyesek felé mutatnak rokonságot. Lombkoronájában a jellemző fajok a kocsányos tölgy, a magyar kőris, és a szinte fává nőtt mezei juhar, de gyakori a tatárjuhar is, az erdő peremén elszórtan a mezei szil egyedeivel is összefuthatunk.

Az erdő bokros szegélynövényzetén átjutva, melyben kökény és kutyabenge az uralkodó faj, egy ösvényen befelé haladva tengernyi borostyán közül kandikálnak ki a különféle virágos növények.

Odvas keltike mező

¹ Crisicum: Tiszántúli flórajárás.

Elszórta találkozhatunk fürtös gyöngyikével, és nem ritka a feltűnő, sárga virágú salátaboglárka sem, nagy tömegekben látható a széleslevelű salamonpecsét is.

A területen tavaszi aspektust² vizsgáltam, melynek jellemző növénye az erdő alját szőnyegszerűen borító odvas keltike, lila és fehér virágú egyedei egyaránt fellelhetők.

A szakirodalom szerint a lila virággal rendelkezők gyakoribbak, de itt az ellenkezőjét tapasztaltam. Nagyjából egy időben, márciusban, áprilisban nyílnak, de virágzási idejük nagymértékben függ az adott év időjárásától.

Korábban a mákfélék családjába sorolták őket, de ma már más zigomor³ virágú, tejnedv nélküli nemzetségekkel együtt, fajaikat füstikefélék néven újabb önálló családnak tekintik. Nevét belül üreges gumójáról kapta. Az erdő belsejében az odvas keltikék érdekes mintázatát figyelhetjük meg. Bizonyos helyeken csak egy-egy tövet találunk, máshol egymás gumóját tapossák.

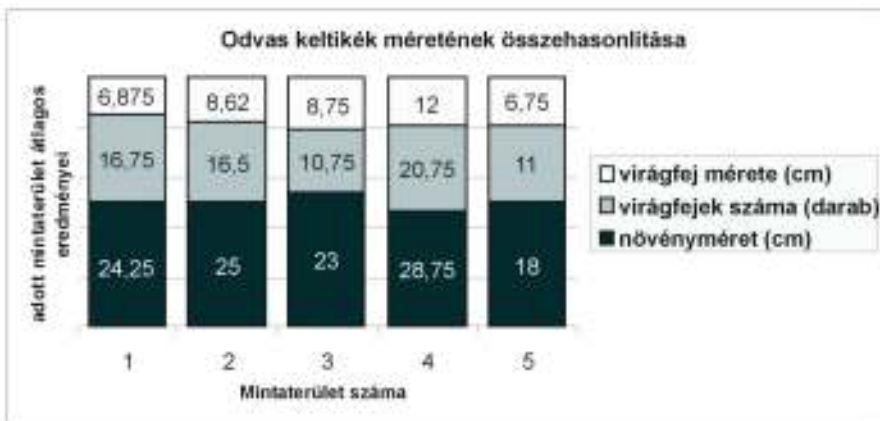
Virágaikkal együtt ekkor 20-30cm magasak. A területen talált 35 cm-es példány tiszteletet parancsolóan figyelt egy fa tövében. Ez a növény méréseim alapján 46 virággal büszkélkedhet, melyet 3 virágtengelyen fejlesztett.

A vizsgálat során mintaterületeket jelöltem ki. A kijelölésnél figyelembe vettem az erdő térszint és odvas keltikével való borítottságát. A 2x2 m-es vizsgálati zónákban az odvas keltikék számát, az egyedek nagyságát, virágméretét, valamint virágfejek számát néztem meg.

Az első és a második mintaterület értékei az erdőn átvezető ösvény melletti magasabb térszínről származnak. A keltikék mellett több háborgatást tűrő és nitrogénjelző növény, mint a vérehulló fecskefű, nagy csalán vagy a hagymaszagú kányaszombor látható.

A harmadik és az ötödik mintahely már az alacsonyabb területet képviseli, az ötödik egy régi, mára kiszáradt Tarna ágból származik. Cserjékben szegény, s az előzőekben megfigyelt lágyszárúak is eltűntek.

A negyedik már az erdő talán legérintetlenebb magasabb részein mért értékeket mutatja. A méréseimből az alábbi diagramot készítettem:

² Aspektus, jelleg: valamely életközösségen belül, ugyanazon élettérben, a természeti időre jellemző, más-más fajcsoport megjelenése.

³ Zigomorfi: Egy szimmetriasíkkal rendelkező, kétoldalian részarányos.

A számadatokat figyelembe véve a következőket állapítottam meg: a keltikék fejlődéséhez a magasabb térszint, a taposás mellőzése és a nitrogénben szegény talaj kedvezőbb.

A nyáron teljesen zárt lombzat miatt a Pap-erdő aljnövényzete szinte csak különböző geofiton⁴ és rizómás⁵ lágyszárú növényekből, később az erdei turbolya és az erdei szálkaperje tömegeiből áll.

Az erdő lombkoronaszintjében számos énekesmadár fészkel, például az erdei pinty, sármány, örvös galamb, és a vetési varjú.

Júniusi estéken nem ritka az idős tölgyesekhez kötődő, nagy zúgással repülő, védett szarvasbogár. Egy este én is bepillantást nyerhettem e társulás éjjel aktív izeltlábúinak világába. Ebben segítségemre volt Buschmann Ferenc, a Jászság egyik legnagyobb természetkutatója.

A fénycsapdázás során a tölgyön élő, többnyire áttelelő fajokkal találkoztam. Főleg az Orthosia és Conistra fajok repültek a lámpa fényére. Így közepes és foltos fésűsbagolylepkéből, illetve változékony és vörösféjű őszibagolylepkéből láttam a legtöbb egyedet.

Hasonló egyedgazdagsággal képviselte magát az áttelelő bagolylepke is, mely már az Eupsilia nemzetség tagjait képviseli. Igazi öröm volt számomra, hogy egy kis pávaszem is megtisztelte lámpánkat, mely nagyságával és szépségével teljesen elvarázsolt.

A fajgazdagsága ellenére sokan mégsem tisztelik e védett szegletet. Fémdobozokat, műanyag flakonokat találok minden alkalommal elszórva, és nylon zacskók lobognak felakadva a gyenge ágakra. Félig kivágott fákat pillantok meg, melyek az erdőirtás áldozatai lettek. Szomorú látvány. A gátról szemlélve a szántóföldek nyelve csapdossa az erdő szegélyét.

Sajnos az erdő és a vasúti töltés közötti rétet mára felszántották, pedig itt a mezei varfű virágaiból szívesen szívogatták a nektárt az acélszínű csüngőlepkék, bőven termelt a vadmurom, melynek virágait gyakran látogatták a sárgahátú és fekete csíkokkal díszített virágcincérek is.

Az ültetett lucernás homogén állománya végképp eltörölte az imént említett társulást, de kárpótolhat bennünket az a látvány, amely a Tarna gátoldal mentesített oldalán tárul szemünk elé.

A töltésen sétálva kékeslila fejecskeikkel hívja fel a figyelmet magára, mintegy 30-40 tőnyi réti iszalag. Megfigyeltem, átellenesen álló ép szélű tojásdad leveleit, és 4-5 csészelevelet tartalmazó bókoló virágfejeit. Mikor a határozókönyvben utánanéztem e növénynek, megtudtam, hogy repítőszőrös aszmag termései lesznek, és 2000 Ft-os eszmei értéket képvisel.

Ahogy közelebb hajoltam az iszalagokhoz, a fű között igen tetszetős fehér virágfejekre lettem figyelmes. Izgatottan kerestem a határozókönyvben, vajon mi lehet ez a gyönyörű növény. Hamar kiderítettem, hogy egy hagymás évelő növényre, az ernyős sármára, más néven madártejre bukkantam. Ahogy elolvastam a jellemzését, megtudtam, hogy csak a gátoldal egyes részein fogom megtalálni, mivel a szárazabb területeket kedveli.

⁴ Geofiton: Talajbéli módosult hajtással (hagymával, gumóval vagy gyöktörzzsel) vagy a gyökéren lévő rüggyel áttelelő növények.

⁵ Rizóma, gyökértörzs: Egyes növények vastag, rendszerint el nem ágazó és belül tömör, függőlegesen vagy vízszintesen növő, földalatti módosult szára.

A tarka gátoldal növényeit számos ízeltlábú keresi fel, egyesek, mint a különböző lepkék, zengőlegyek, bundásbogarak nektárszerzés céljából, míg mások, mint a szitakötők, pókok, az előbb említettek elfogása céljából.

Találtunk itt kéneslepkét, közönséges tarkalepkét, nagy szemfoltjaival próbált elriasztani egy nappali pávaszem. És meglepő nyugodtsággal tűrte a farkasalmalepke, hogy lefotózzam. Még épp időben érkeztem, hogy megmentsem a keresztspók csáprágói elől a gyűrűszövő lepkét. A szakirodalomból megtudtam, hogy e lepke kártékony is lehet, de egy kicsit elfogult vagyok a lepkékkel szemben. Mint egy repülő drágakő bukkant fel, és telepedett meg az egyik faágon egy sávós szitakötő, mely valószínűleg a Tarnán találta meg petéző helyét.

Már hazafelé indultam, mikor az esti szürkület hatására fehérén virító mécsvirágokat fedeztem fel. És mikor az egyik fejceskjét szerettem volna lencsevégre kapni, a fű között egy nagypotrohú, lassan mászó bogarat fedeztem fel, a hólyaghúzóknak közé tartozó közönséges nünükét.

Lehangoló látványt nyújt a terület, melyen a védett növények hajtásait quadosok gumikerekei teszik tönkre, illetve horgászok autója tiporja el. Elkésérítő, hogy ezen sokféle értéket semmibe vesznek.

Nagy öröömre szolgálna, ha minél többen jönnének rá, hogy a bennünket körbevevő természet a legnagyobb értékünk.

Halla Gabriella

KÖRNYEZETSZENNYEZÉS A LAKÓHELYEMEN

Bizonyára sokak számára ismerős a vicc. Tanító néni kérdezi biológia órán: – Gyerekek, ki tudja, mi porozza be a virágokat? Móricka jelentkezik: – Hát az autók! Sajnos ez így van, a viccbéli válasz nem az oly sokat emlegetett Móricka csökkent szellemi képességeinek tudható be, csak reálisan látja a helyzetet.

Nő az életszínvonal, egyre több ember engedheti meg magának az autót, ami köznapai szemmel nézve nem rossz, mert komfortosabb, mindig „kéznél van” sürgős esetben is. De a biológus nem csak néz, hanem lát is.

Lakóhelyemen, Jászsalsószentgyörgyön fut át a 32-es főút, hatalmas személyautó- és kamionforgalommal, és ezek következményeként jelentős kipufogógáz kibocsátásával és porral.

Ha közelebbről vizsgáljuk, a gépjárművekből távozó gázokat, hamar rájövünk hogy ezek igen veszélyesek globális, és helyi viszonylatokban is. 3%-ban tartalmaznak szén-monoxidot, melyről köztudott, hogy megköti a vér hemoglobinja, ezzel gátolva annak oxigénszállító képességét, nagyobb dózisban pedig halálos is lehet. A nitrogén-oxidok 0,1%-os jelenléte sem elhanyagolható, mert a savas esők egyik okozója, továbbá felelőssé tehető különböző légzőszervi betegségek és a kötőhártya állandó ingerlése következtében kialakuló állandó könnyezés miatt is. A kipufogócsöveken keresztül távozik még a levegőbe nitrogén, szén-dioxid és vízgőz is jelentős mennyiségben, és kisebb mértékben oxigéngáz, hidrogéngáz, kén-dioxid, és különböző szénhidrogének.

Nagymamám is az előbb említett út mellett él idestova 44 éve, és 26 éve asztmás. Ez inspirált a témaválasztásomra, és olyan egyszerű kísérletek elvégzésére, melyek a kipufogógáz káros voltára utalnak. Mivel nagymamámat nem szerettem volna különböző vizsgálatoknak alávetni, a bab mellett döntöttem.

A következőképpen végeztem a kísérletet:

50 babszemet műanyagzacskóba zártam, és azt megtöltöttem kipufogógázzal – itt megjegyezném, hogy már eleve a zacskó falát is szürke réteg fedte be –, fél óráig hagytam a babszemeket a gázban, majd megfelelő körülményeket biztosítottam a csírázáshoz.

Másik 50 szem babbal ugyanezt tettem, csak a zacskós-kipufogógázos szertartásból hagytam ki őket.

Az idő telt, múlt, az eredmény pedig megdöbbentő. Már a kísérlet elején voltak olyan babszemek, amelyek feladták a harcot, a kezeletlenből 2, a kezeltből 6 pusztult el. Az elkövetkező napokban pedig csírázásnak indultak a babszemek. A 10. nap végére 42 babszem csírázott ki a kezeletlenek közül, míg a kezelték közül csupán 30.

Ám nem csak a csírázott magok számában van eltérés, hanem a gyököcske, illetve rügyecske fejlődésében, növekedésében is. Az elültetést követő 5. napon a kezeletlen babszemek gyököcskéi 20 mm-esek, míg a kezeltéké csupán 15 mm-esek.

A rügyecskek is ilyen arányban fejlődtek, a 16. nap végére a kezeletlen babszemek rügyecskei 120 mm-esek, a kezeletlen babszemeké 55 mm-esek.

Nem csak a gázok, hanem a por is gondot okoz. Messze már azaz idő, mikor a helybéli emberek a településen áthaladó 1-2 lovas kocsí által felvert port voltak kénytelenek belélegezni. Ma már Jászsalsószentgyörgyön egy hétköznap délután 1 perc alatt akár 20-

40 kocsi is áthaladhat, ezek közül minimum 1 kamion.

Ismét vizsgálódásba kezdtem, és ismét könnyen elvégezhető kísérlethez nyúltam. Három alkalommal vettem mintát különböző magasságokban az út mellett, az úttól távolabb, és közlekedésmentes helyen. Segédeszközeim cellux és nagyító voltak, s a viszonylag primitív vizsgálat után is remekül látszott, hogy az út mentén mennyivel nagyobb a por mennyisége. A celluxon megtapadt porszemcséket nagyító alatt meg tudtam számolni.

Míg az úttól távol eső részről vett mintáknál átlagosan 6 porszem jutott a cellux 1 cm²-ére, a 32-es főút mellett ez a szám meghaladja az 50-et. A mellékletben részletes eredmények láthatók.

Ezek után nem is csodálkozhatunk, hogy a port belélegezve milyen sok ember küzd légzőszervi betegségekkel, s csak rothják a helyzetet a porhoz tapadó egyéb részecskék (pl. nehézfém-oxidok, esetleg radon).

A gépjárművek nagyon hasznosak, és nagyban megkönnyítik az életet, mondhatni nélkülözhetetlenek. De ha lehet, válasszunk katalizátoros gépjárművet, ültessünk minél több növényt lakóhelyünk környékére, vagy éljünk a magyar tömegközlekedés adta csodás lehetőségekkel, míg ránk nem virrad a napelemes, vagy vízzel működő autók kora.

Komolyabbra fordítva a szót: az előadás elején említett gázok igen nagy problémák okozói, és nem csak helyi, megyei, magyarországi vagy európai, hanem világviszonylatban is. Az előrejelzések baljósak, de hiszem, hogy az emberiség szellemiekben felnő ahhoz, hogy megértse, ha így haladunk tovább megállíthatatlan romlásba döntjük az életet adó Földünket.

Pernyész Anita

A BURGONYABOGÁRRÓL

A Jászberény melletti kis falucska, Jászfelsőszentgyörgy lakosa vagyok. A falu „íz-ig-vérig” mezőgazdasági település. Termelnek itt a búzától kezdve a kukoricán át a paprikáig minden fontos mezőgazdasági növényt. Mint mindenkinek a falunkban, nekünk is van egy darabka földünk, és azon a szüleim paprikát, burgonyát termesztenek. Idén még a szokásos permetezés előtt ellátogattam édesapámmal burgonyatermesztésünk helyszínére, és felfigyeltem arra, hogy szinte minden tőkén burgonyabogár van. Amikor haz értünk azonnal utánanéztem az érdekes bogárfajnak a szakkönyvekben. Sajnos kevés információt találtam róluk, így eldöntöttem, hogy megfigyelem őket. Ezen észrevételeimet, tapasztalataimat szeretném most megosztani Önökkel.

Általános dolgok a rovarokról

Rovarak (Insecta) mindenhol élnek a Földön: levegőben, vízben, sivatagokban, sarkvidékeken, magas hegységeken, sőt még az óceánok közepén is. Mára már jóval több, mint 750 000 fajukat írták le.

Az „Insec” szó azt jelenti, „bevágott” vagy „ízelt”. Nem véletlenül ez a latin nevük, mivel lábuk ízelt, s testük is szelvényezett. Minden kifejlett rovarra jellemző a három testtáj: a fej, a tor és a potroh. A rovaroknak mindig három pár valódi lábuk van (ezzel szemben a pókoknak négy, a rákoknak pedig öt pár). Elöl a rovar fején két csáp, azaz antenna ül, melyekben tapintó-, szagló-, ízlelő-, sőt hallószervek is elhelyezkedhetnek. Ezen kívül a rovarok rendelkeznek úgynevezett mozaikszemmel is, amely néha különálló kis szemek ezreiből tevődik össze.

A rovartestet egy viszonylag kemény páncél fedi, amely kitinből (nitrogéntartalmú szénhidrát) áll. Ez a páncél a kültakaró (külső váz), ami tartást ad a testnek és védi a kiszáradástól. Hasonlóan a lovagpáncélhoz különálló részekből, ízlekből (szegmentek) áll, melyek mozgékonyan kapcsolódnak egymáshoz.

Néhány szó a levélbogarakról

Az általában gyönyörű színezetű, kizárólag növényevő levélbogarak fajszáma a Földön 30000 körüli. Sok fajuk szabadon mászkál a növényzeten, mások a levélnyelek tövénél bújnak el, vagy a gyökerek belsejében élnek, sőt még víziek is akadnak köztük.

A közepes testnagyságú (5-8 mm), zömök alkatú levélbogarakat a fémes színük – melyben általában a zöld van túlsúlyban – jellemzi. Több fajuk, mint a burgonyabogár is – növénykártevő. Most pedig nézzük meg egy kártékony bogár mindennapjait.

A burgonyabogarak rövid története

A tudomány 1824 óta ismeri, de növényi kártevőként csupán 1865 óta tartják számon. Egyesek szerint Mexikóból származik, de a zoológusok az Egyesült Államokban levő Sziklás hegység (Kolorádó) lejtőit tartják az őshazájának, ahol vadon élő burgonyafélék levelével táplálkozott. A múlt század második felében a Vadnyugaton is termesztani kezdték a burgonyát, s az szinte táptalaja lett a bogárnak. Alig 25 év alatt elérte Amerika keleti partjait (vagyis nem kevesebb, mint 600 km-t tett meg). Először 1874-ben hurcol-

ták be Európába, Hamburgba, de akkor még sikerült kiirtani. A második behurcolás 1922-ben történt, Marseille-be, amely már végleges volt. Hazánkban 1947-ben honosodott meg.

A burgonyabogarak rendszertani besorolása

Törzs: Ízeltlábúak (Arthropoda)
 Osztály: Rovarok (Insecta)
 Rend: Bogarak (Coleoptera)
 Család: Levélrágók (Levélbogarak) (Chrysomeliade)
 Faj: Burgonyabogár (Leptinotarsa decemlineata)

A megfigyeléseim

Tavalyi év szeptemberében burgonyaszedés alkalmával lehetőségem volt 20 bogarat befogni. Ezeket befőttes üvegekbe raktam. 10 db-ot egy nagyobb üvegbe, 5-5-öt pedig egy-egy kisebb üvegbe. A 10-est a garázsunkban tartottam. Az egyik 5-öst bent a fűtőtesten, mert úgy hallottam, hogy a burgonyabogarak szeretik a meleget. Mindennap figyeltem őket. Jegyzeteket készítettem, majd ezeket összevettem néhány szakkönyvvel.

1. Hogyan néz ki a burgonyabogár?

A burgonyabogár vagy más néven kolorádóbogár általában kifejlett korában 7-13 mm hosszúságú. A fején fekete és sötét narancssárga színek váltogatják egymást. A fején található még 2 szem, 2 csáp és 2 rágó.

A tora (előháta) narancssárga alapon feketén foltozott. Érdekessége, hogy ez a folt minden bogárnál más-más mintájú. Olyan ez mint nálunk az ujjlenyomat.

A hátuk szárnyfedői sárgásfehérek, rajtuk 5-5 fekete hosszanti csík található. A csíkos „páncélzat” alatt szárny található, amit nem használnak olyan sűrűn, mint más rovarok. 3 pár lábuk van, melyek narancssárgák és feketék. A hasa narancssárga színű. Lárváit sötét narancssárgák fekete fejjel és fekete szemölcsökkel.

2. Mozgása:

3 pár lábán történik, ügyesen.

3. Mit eszik?

Mivel a levélrágók családjába tartozik, növényeket eszik: burgonya (termést és növényt egyaránt), paradicsom (termés), paprika és egyéb leveles mezőgazdasági növényeket. Lárváit és a kifejlett bogár „étrendje” között nincs különbség.

Úrüléke általában fehér színű, hosszúkás alakú, a burgonyában lévő keményítő miatt.

Vízre nincsen szükségük, mert a növényből nyernek elég folyadékot maguknak. Amikor egy befőttes üvegbe raktam a burgonyabogár két „nagy kedvencét” – a burgonyát és a paradicsomot – egyértelműen a burgonyát szerették jobban.

Érdekessége a burgonyabogárnak, hogy több km-es távolságból is megérzik, hogyha burgonya van a közelében.

Amikor az én befogott példányaimnak tettem először burgonyát, az összes, kivétel nélkül elkezdte enni a „finom falatot”.

4. Hogyan eszik?

A vágott burgonyán, az élén kezdi az evést, és „vési” a termést. Ha oldalról megfigyeljük, láthatjuk, amint húzogatja a csáprágóit a burgonya felületén, ez jellemző a le-

vélrágókra. Meglehetősen lassan eszik, de ha sokan vannak ez a lassúság elhanyagolható. Egy közepes méretű burgonyát az egyberakott öt bogár közel egy hét alatt ette meg. Képzeljük el, ha például 100-an vannak, mennyi burgonyát pusztíthatnak el 1 hét alatt egy kisebb burgonyaföldön.

5. Hol, milyen helyen és időben érzik jól magukat?

Természetesen a burgonyaföldeken érzik a lehető legjobban magukat. Szeretik a meleget. Májustól szeptemberig bármikor találkozhatunk velük azokon a helyeken, amelyeket elkerültek a permetezőgépek. A fagy beálltával a szabadon élők beássák magukat körülbelül 80 cm-re a föld mélyébe, és itt átteleznek.

A befogott bogarak közül, amíg jó volt az idő, az udvaron lévőek jól érezték magukat. Miután egyre többször lett fagy, ez az 5 fős bogárcsoportom elpusztult. A garázsban lévőeknek is több mint a fele elpusztult, 10-ből 4 maradt meg egy darabig. Azután azok is rövid időn belül egyenként elpusztultak. Az az 5 bogár, amelyeket a fűtőtestre tettem jóval tovább élt, mint az udvaron, illetve a garázsban élő társaik. De sajnos az elszigeteltséget még meleg helyen sem bírták sokáig. Decemberre az összes burgonyabogaram elpusztult.

6. Fejlődése:

A nőstény burgonyabogár évente mintegy 700 petét rak. A lárvák teljes átalakulással válnak bogárrá. Először van a lárvaállapot. A lárva a petéből kel ki. Növekedése közben bőrét többször le is veti, vedlik. A vedlés minden ízletlábúra jellemző. Az utolsó vedlés után báb alakul ki. Ez a második fázis. A burgonyabogarak a talajban bábozódnak. Végül a bábból kikel a kifejlett bogár (imágó). Ez a burgonyabogárnál néhány hétig tart csak. A burgonyabogarak elképesztően szaporák. A nőstény bogár 2 évig él, de ez alatt a két év alatt több mint 2000 petét rak le. Évente akár 3 vagy több nemzedékük is fel nőhet.

7. Különlegességei:

A burgonyabogarak teherbírása meglehetősen jó. Megfigyeltem ugyanis, hogy az egyik bogár vitte a másikat a hátán, tehát a burgonyabogár súlyának legalább az egyszeresét fel tudja emelni.

Alkalmazkodóképességük elég jó, de a bezártságot nem bírják pár hónapnál tovább még jó körülmények közt sem.

Veszély esetén behúzzák lábaikat, és halottnak tetetik magukat addig, amíg a veszély el nem múlik.

Úszni nem tudnak. A kapálódzásukkal egy darabig fenn tudják tartani magukat a víz felszínén, de aztán végül belefulladnak.

Köztudott, hogy a nagyobb bogarak megdőglenek a hátukra fordítva. Ez alól a burgonyabogár sincs felmentve, de kitartó kapálódzásával legtöbbször sikerül neki visszafordulni lábbal a földre.

A burgonyabogár elleni védekezésben nem hatásos a Chemotox, az Unifosz, de halálos a garázdálkodó bogárra a Bancol, a Decis, a Chinetrin rovarölőszer.

Ebből a dolgozatból, azt hiszem kimaradt néhány dolog, amit szavakkal nehéz lett volna leírni: olyan, mint például a megfigyelés izgalma. A munkám végére megszerettem ezeket az érdekes bogarakat

TISZTELT OLVASÓK, BARÁTAIM, ISMERŐSEIM ÉS ISMERETLENEK!

A szerkesztő, Pethő László felkérése, hogy fotóimmal vagy írásommal járuljak hozzá a Jászsági Évkönyv megjelenéséhez, váratlanul ért. Mi lehet érdekes és aktuális részemről, ami színesítheti a tartalmat? Korábban egy alkalommal már voltam szerző és egyszer értékelő “első olvasó”, aki az évkönyv hivatalos bemutatóján kap szerepet, így tudom, hogy ez az igényes kiadvány magasra emeli a mércét és elvárt színvonalra kötelez. Köszönöm a megtisztelő felkérést és igyekszem megfelelni az elvárásnak.

Néhány éve csupán aktív figyelője vagyok a jászsági életnek. Mint Katalóniában élő magyar, követem a jászsági-jászberényi híreket és a Jászok történelmi gyökereivel kapcsolatos írásokat továbbra is érdeklődéssel olvasom. Az utóbbi időben néhány forrásban talákoztam a jász-alán-vizigót-katalán kapcsolatokra történő utalással, aminek a további feldolgozása – mivel sok utánajárást igényel- esetleg a következő évkönyv egyik témája lehet.

Az idő rövideje miatt most fotók bemutatására vállalkozhatok. A válogatás nem volt könnyű, mivel csak monokrom fotók lehetségesek és az Évkönyv jellege miatt kerülnöm kell az elvont tartalmakat. Így végül helyi és különböző országok embereit és szokásos élethelyzeteket ábrázoló fotókat válogattam, amiket szeretettel ajánlok megtekintésre az Olvasónak.

Barcelona, 2011. október 23.

Kazsuba Mihály Attila

Helyi viseletek: Chiemsee - Németország, Sevilla - Spanyolország

Csángó piac, Jászberény

Poharazók (Monesterio, Sevilla)

Húsvét Hollókőn

Ünnepi sokadalomban: Las Fallas – Valencia, La Pilarica - Benejúzar

Fiatalkok Jordániában

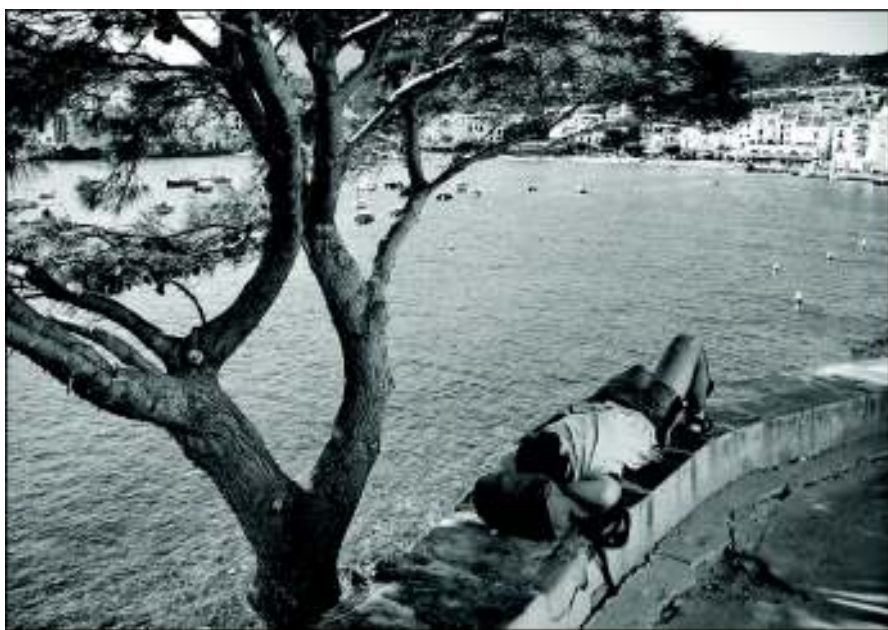
A tákosi paticsfalu református templom gondnoka

Sisa József képzőművész

Strandok és emberek: Playa de Guardamar – Földközi-tenger; Amman Beach - Holt-tenger

Délutáni pihenő: Sopron, Cadaqués –Spanyolország

Gyerekek: Barcelona, Tortosa - Spanyolország

Utcai zenészek: Párizs – Franciaország, Jerash - Jordánia

Esküvő Valenciában, elsőbálozók Budapesten

Esőben Párizsban és Rómában

Képzőművészet az utcán: Sevilla – Spanyolország, Quebec - Canada

Tehénpásztorok (Kleinwalsertal, Ausztria)

Vevőre várva – bolhapiac Párizsban. A szomszéd boltos – Mittelberg, Ausztria.

Lovak és gazdáik: Jászberény, Ópusztaszer

*Ismeretlenek: Zarándokok - Santiago de Compostela, Spanyolország.
Anonymus és követője, Budapest*

"A rejtvény és a költemény, ha nem is egy anyaméh gyermekei, de ugyancsak közeli vérrokonok... A rejtvényfejtők tán maguk sem sejtik, hogy midőn valamit kitalálnak, azt a szellemi gyönyört próbálgatják, mint amikor a költők valamire rátalálnak."

Illyés Gyula

Kalmár Pálné

A HOMO LUDENS, A JÁTSZÓ EMBER DICSÉRETE HUSZONHAT ÉVES A REJTVÉNYKLUB JÁSZAPÁTIN

Már sokan vizsgálták, hogy vajon mi is tette az embert igazán emberré. A válasz is sokféle: az, hogy két lábra állt, az hogy eszközöket használt, munkát végzett, mind mind igaz és még mennyi más is, de az emberi élet fejlődésének egyik elengedhetetlen eleme, jellemzője mégis a játék. Az ember ritkán játszik egyedül. A játék a szocializáció része, amely megtanítja az embert a közösségben élésre, az együttes gondolkodásra, a társak elfogadására, a közösség építésére. Nagy szerepe van abban, hogy szórakozzon, tanuljon, épüljön, aki hozzákezd valamilyen játékhoz. A játék ma már nem a gyerekek kiváltsága, hanem minden életkorban átélhető, gyakorolható, fejleszthető. Így lesz a játék a tanulás, az elsajátítás része, az egyéni és a közösségi élet koronája.

Sokféle játék van, ezek egyike a szellemi játék. A szellemi játékok a képességeket fejlesztik, az érzelmi fejlődésünket, társadalmi kapcsolatainkat segítik, s ezek egyik fajtája a rejtvény. A rejtvény legalább olyan régi, mint maga az emberiség. Már az antik világban is megtalálhatjuk a nyomait. A Bibliában Salamon királynak tesz fel találos kérdéseket Sába királynő, mindjárt tízet, s az Oedipus mondában is találunk rejtvényt (A leghíresebb mitikus szfinx a boiótiai Théba városának lakóit tartotta rettegésben, választ követelve tőlük egy találos kérdésre, amit a múzsáktól tanult: "Mi az, aminek csak egy hangja van, mégis reggel négy, délben két, este három lábon jár?" Aki nem tudott felelni a kérdésre, azt a szfinx felfalta. Végül Théba leendő királya, Oidipusz adta meg neki a helyes választ: "Az emberről van szó, aki csecsemőként négykézláb mászik, felnőttként két lábon jár, öregkorában botra támaszkodva."). A népmesék színes irodalmában (a legkisebb fiú találos kérdések megfejtésével győzheti le a gonosz sárkányt vagy a vasorrú bábát, a Vízi Péter, Vízi Pál mesében a király álmát kell megfejtetni stb.) pedig lépten-nyomon találos kérdésekbe ütközünk. Mi az oka ennek? Valószínűleg a „homo sapiens és a homo ludens” a gondolkodó és a játszó ember, aki egyaránt örömet talál a rejtvények kitalálásában és megoldásában.

A keresztrejtvény a legújabb kor szülötte. Sok híve van az intelligenciát, gondolkodást megkövetelő játéknak, ám kevesen tudják ki is találta ki tulajdonképpen.

A hagyomány szerint a keresztrejtvény sötét börtönben született. Megalkotóját és keletkezésének pontos idejét nem ismerjük, ám – mint annyi mindenhez – természetesen ennek keletkezéséhez is fűződik legenda. A legismertebb magyarázat szerint egy fokvárosi fegyenc alkotta meg az első keresztrejtvény-típusú fejtörőt unalmában. Victor Orville, angol földbirtokos volt az unatkozó, aki 5 éves büntetését töltötte egy dél-afrikai cellában. A vád az volt ellene, hogy ittas állapotban vezette gépkocsiját, közlekedési balesetet okozott, melyben a felesége életét vesztette. A vég nélküli nappalok-éjszakák kétségbeesett világában új ötlet fogant agyában. Zárkájának falára – ugyanis papírja a börtönben nem volt – meghatározott négyszögeket rajzolt, és a betűket olyan sorrendben próbálta elhelyezni, hogy azok vízszintes és függőleges irányban is értelmes szavakat, fogalmakat alkossanak. A börtön őrei örültek tartották Orville-t, aki éveken át éjjel-nappal telerajzolta általuk értelmetlennek vélt négyszögekkel cellájának a falát. A börtönorvos volt az első, aki felfedezte, hogy nem örültek, hanem zseniális ötletű emberrel áll szemben. Tudósította a világot, a sajtó szárnyra kapta a hírt, egymás után kapta az újságoktól a megrendeléseket. Mikor kiszabadult Orville, már gazdag ember lett, hatalmas vagyonra tett szert az ötletéből.

A valóság azonban valószínűleg sokkal szürkébb és unalmasabb ennél: a ma ismert keresztrejtvény ősenek tartott fejtörő hivatalos források szerint 1913. december 21-én jelent meg a The New York Sunday World című amerikai újságban. Készítője a lap egyik újságírója, Arthur Wynne, aki jelentős változást hozott a rejtvénykészítés történetében. Wynne egy olyan ábrát szerkesztett, amelyben függőlegesen és vízszintesen is más-más szót lehetett megfejteni. A meghatározásokat nemcsak egy számmal jelölte, hanem a megfejtendő szó első és utolsó négyzetének számát is kiírta.

Európában az első rejtvény Angliában látott napvilágot 1924-ben, ez azonban már sokkal nehezebb volt, mint az amerikai: nagyobb ábra, nehezebb meghatározások stb.

Magyarországra se nagy késéssel érkezett az első rébusz: 1925. január 22-én jelent meg az első "keresztrejtvény" (ami a mai keresztrejtvény őse) a Ma Este című hetilap hasábjain, Kristóf Károly tollából. Bár felépítése és nyelvezete nem teljesen felel meg a mai szokásoknak, mégis igen érdekes történeti emlék. A sikeres megfejtők nyereménye is nagyon újszerű volt. Egy akkoriban divatosá vált mahjongg játékot sorsoltak ki a bekezdők között.

Ezt követően néhány hét múlva szinte minden újságban helyet kapott a népszerű fejtörő. Sikerére jellemző, hogy a kiadók egymást túllicítálva próbáltak minél több olvasót meghódítani: például a Pesti Napló egyik keresztrejtvény-pályázatán a fődíj egy körüti bérház volt. Napjainkban pedig már több mint 100 rejtvényújság közül válogathatnak az újságos standokon az érdeklődők, a legismertebb rejtvényújság a Füles 1957. február 3-án, 54 évvel ezelőtt jelent meg először.

Azt pedig, hogy azóta mennyire népszerű lett a keresztrejtvény a nagyvilágban, a rengeteg különböző típusú rejtvényújság, rébuszbajnokság, internetes játék stb. bizonyítja. Értelmes és egyben unaloműző szórakozást nyújt, sőt még rengeteget tanulhatunk is belőle!

1968-ban, Pécsen alakult meg az első rejtvényfejtő-klub, ahol előbb háziversenyeket rendeztek, majd sor került az első városok közötti versenyre is, Szekszárddal. Később a Füles koordinálásával gombamód szaporodtak a rejtvényfejtő-klubok az ország minden táján, és rendszeresen találkoztak is országos versenyeken az ország legjobb rejtvényfej-

tői. Az évtizedek során kialakult szabályok szerint különböző kategóriákban (kezdőtől mesterig), illetve egyéni- és csapatfordulókban mérik össze tudásukat a rejtvényfejtők.

1996 óta a Rejtvényfejtők Országos Egyesülete szervezi a hazai rejtvényfejtő-versenyeket. Idén 20 versenyre került sor az ország szinte minden táján: Pécestől Békéscsabáig, Encstől Székesfehérvárig, Szegedről Balassagyarmatig.

Nem véletlen tehát, hogy az országban több rejtvényklub működik (ezek egyike a já-szapáti klub), mert bár egyénként is jó szórakozást nyújt, de csoportosan még nagyobb az élmény. Igazi játék. Vagy mégsem csak játék?

Ha a klubtagokat megkérdezzük, hogy számukra mi is a rejtvényfejtés, a válasz: elsődlegesen szórakozás, időöltés. A jó keresztrejtvény szinte kényszeríti a fejtőt, hogy az ábrát a lehető legteljesebben kitöltse. Ehhez mindenképpen időre van szükség, így a szabadidő eltöltésének egyik módozata. Mi kéthetente hétfőként találkozunk délután 4 óra-
kor. Ha valaki nem jön, szinte már hiányzik.

Ugyanakkor a jó rejtvény ismereteket is közöl, vagy a fősorok (a megfejtendő feladat) nyújtanak új információt valamilyen életbölcesség, ismert emberek nevei vagy más-milyen érdekes információ formájában, vagy pedig egyes rész-megfejtések formájában. A beírandó szavak legnagyobb része közismert, a maradék rész valamilyen kevésbé ismert információra vonatkozik. Az arány attól is függ, milyen szintű rejtvényfejtőnek szánják a rejtvényt.

Harmadrészt pedig fejleszti a szókincset és a kifejezőkészséget is. Ezt a meghatározások és a beírt szavakon keresztül teszik.

A mai rejtvények őse a ma bűvös négyzetként ismert típus. A legrégebbi – több mint 6000 éves – egy kínai emléken maradt fenn. Az ábrája a mai érdeklődők számára elég bonyolult: kis fekete és fehér körökből áll: a fekete körök a páros, a fehérek a páratlan számokat jelölik.

Ezt a típust elsőként indiai közvetítéssel az egyiptomiak vették át. Hitük és vallásuk szerint bűvös erő lakott a négyzetekben, és kőbe vésve, kifaragva a nyakukban viselték őket talizmánként, ami véd a rontás és a betegségek ellen. A bűvös négyzet görög közvetítéssel jutott el Európába a hiedelemvilággal együtt, ami egészen a középkorig megmaradt.

A bűvös számokat tartalmazó négyzeteken kívül ismerünk bűvös betűnégyzeteket is. Talán az első, ami fennmaradt, az ókori Pompeji romjai alól került a felszínre. Ez egy rendkívül különleges, palindrom (oda- és visszafelé olvasva ugyanaz) rejtvény: a Miatyánk (latinul: Pater Noster) betűiből állították össze, és lóugrásban bármelyik "P" betűből kiindulva összeállíthatjuk a "pater" (atya jelentésű) szót.

Ma már sokféle rejtvény van, éppen úgy, mint Gombóc Artúr repertoárján a csokoládé.

Vannak olyanok, ahol a kérdések jó része egy bizonyos témakörre korlátozódik. Mások megfejtése után a rejtvény egyes válaszai egy (híres) mondást eredményeznek. Általában egy kérdésre egy szó a válasz, de számos keresztrejtvényben több szóból álló válasz is megengedett, amikor a szavak hosszúságát számok mutatják zárójelben a kérdés után. A keresztrejtvénynek egy igen érdekes változata a kriptikus keresztrejtvény, amiben minden kérdés egy külön feladat, enigma, vagyis egy találós kérdés. Ebben a kérdést a feladat nyitjának, vagy kulcsának is lehet nevezni, ami tulajdonképpen egy utasítás a találós kérdés megoldására.

A rejtvények egy másik válfaját alkotják az úgynevezett logikai rejtvények, ezek közül igazán azok az érdekesek, amelyek nem igényelnek nyelvi és kulturális ismereteket. Gondoljunk csak a napjainkban annyira népszerű sudokura. Ugyanúgy meg tudja fejteni egy arab, egy európai vagy egy kínai. Ma már több mint 300 féle ilyen rejtvény létezik. 1992 óta évente rendezik meg a rejtvényfejtő világbajnokságot (World Puzzle Championship; www.worldpuzzle.org), emellett 2006 óta minden tavasszal sor kerül a sudoku-világbajnokságra is (WSC).

Van még: hagyományos, vonalas, olasz, szerkessze újra, megkevertük, félig megkevertük, kevert újraszerkesztés, rejtvénytíz, kockavadászat, vonalvadászat, plusz egy vicc. A mi klubunkban a klubvezető ilyenek közül választja ki az éppen megfejtendő 3 rejtvényt. Van kezdőknek, középhaladóknak és haladóknak való rejtvény. És verseny is, hiszen úgy érdekesebb, ha a végén van eredményhirdetés is.

Nem hajlandó viszont skandináv típusú rejtvényeket adni, mert azt „gyorsírásversenynek” tartja, pedig szeretnénk.

A klubunk ma már 26 éves. Megalakulása óta folyamatosan működik, Jászapátin ez az egyik legrégebben megalakult civil szervezet. Megálmodója, létrehozója, mozgatója, életben tartója Gulyásné Csintó Etelka, aki a tagokat megpróbálja folyamatos munkára és megjelenésre biztatni, jó szóval, néha cselszövésessel, egyéb praktikákkal. Gulyásné Csintó Etelka hosszú latolgatás után gondolt egy nagyot, és összehívta mindazokat, akik szereték a közös játékot, a rejtvényfejtést, és 17 taggal 1985. június 25-én megalakult a Jászapáti Rejtvényklub. Az alapítók közül ma már csak hárman tagjai a klubnak folyamatosan: Hubai Jánosné, Nagypál Istvánné, Gulyásné Csintó Etelka, de rájuk mindig lehet számítani.

JÁ(t)SZOK

Ez a kép került a klubtagok egyen-pólójára és ez lett a klub logója, ezzel hívta versenybe, játékba társait a klubvezető. Az első foglalkozással (mint könyvtári rendezvényt) egy munkaköri feladatát is „kipipálhatta”. A rejtvényfejtés a szenvedélye, ekkortól munkahelyi kötelessége is, nyugdíjazása után ismét csak a szenvedélye.

Közel 11 év tanítói munka után 1984-től tájékoztató könyvtáros lett. Amíg meg nem jelent a könyvtárban az internet és vele az internetes keresés (amit szintén imád!) a munkája és a hobbija, a szenvedélye azonos volt, folyamatosan „rejtvényt fejthetett”: Segíthette a kérdéseket feltevő olvasóknak megtalálni a választ tartalmazó könyveket. Különböző céllal kutakodtak: legtöbbször tanórán kapott feladattal, tanulmányi versenyek feladataival, de szép számmal az otthon fejtett pályázati rejtvények miatt jöttek.

Közülük alakult meg a rejtvényklub. A megalakulás történéseit és a következő esztendőket a klub naplója őrzi, fényképekkel, levelekkel, visszaemlékezésekkel, egykori rejtvényekkel együtt. Az első rejtvények „kézi munkával” történtek, vagyis otthon, írógépen, vonalzóval a klubvezető szerkesztette azokat, ma a számítógépek korában, internettel sokkal könnyebb az előkészítés. A fejtés sikeressége nem függ az iskolai

végzettségűtől, maga a klubvezető is beszámol arról, hogy volt olyan, hat osztályt végzett takarítónő klubtag, aki sikeresebben fejtett sok másnál, mert gyakorlottabb volt, otthon is sok rejtvényt fejtett, s néha már a meghatározásokból kitalálják, ki készítette a rejtvényeket.

1986. 02. 28. jelentős dátum a klub életében, először vett részt országos versenyen. A 4 fős csapat tagjai nagy lelkesedéssel meséltek az eseményről. Ennek hatására még többen jelentkeztek tagnak a frissen alakult Magyar Rejtvényfejtők Egyesületébe. Elhatározták az akkori tagok, hogy „mecénásokat” keresnek és szerveznek egy községi rejtvényfejtő versenyt is. Nem sokkal később, 1986. 07. 10-én csapatunk Encsen megnyerte az Új Tükör kupát! Megjött az első nagy siker, ez ismét szárnyakat adott.

1990 májusában megjelent a Jász Újság első száma. A rejtvényklub vezetőjeként Gulyásné Csintó Etelka kapta a REJTVÉNY rovatot. Öt éven keresztül a rejtvényklub tagjai (elsősorban Ferenczi Jánosné) készítették a rejtvényeket, de általában rá maradt... Ragaszkodott hozzá, hogy minden rejtvény apáti vonatkozású legyen.

1991. dec. 7. JÁ(t)SZOK néven rendeztünk országos versenyt (nomen est omen). Újítottunk: a helyszínen sorsoltuk csapatba a résztvevőket. Nagy siker volt! Erről a helyi lap, a Jász Újság egész oldalas cikkben számolt be. Ettől kezdve évente 70-80 fő részvételével szinte minden évben rendeztünk országos versenyt a klub születésnapjára. Megpróbálkoztunk hagyományos pontszerző verseny rendezésével is, de annak sokkal nagyobb a hely-igénye (kategóriánként külön helyiség). 2002-ben volt utoljára országos rejtvényfejtő verseny Jászapátin. Igény lenne a versenyre, de klubvezetőnk már nem vállalja ... más jelentkező meg nincs.

Magam is tapasztalhattam, hogy nagyon laza szervezettségű a klub. Lehet, hogy nagyobb határozottsággal, erélyesebb vezetési stílussal sikerült volna elérnie a vezetőnek, hogy minden klubtag minden alkalommal vegyen részt a foglalkozásokon. Vidéki, jászjákóhalmi, jásziványi, jászszentandrásai tagjaink is vannak, akiknek részvételét a busz indulása is befolyásolja, de maradnak, amíg maradhatnak, mert jó a társaság.

A rejtvényklub elsődlegesen egy lehetőség, amit teljesen kötetlenül akkor vesznek igénybe a klubtagok, amikor társaságra vágynak, beszélgetni akarnak, vagy az otthoni rejtvény befejezéséhez akarnak könyvet keresni, segítséget kérni, esetleg nem utolsó sorban "fejlődni" akarnak, tanulni a "jobbaktól" (pl. volt aki azért lett klubtag, mert meg akarta tanulni a sudoku fejtését).

A tagsággal egyetlen kötelezettség jár: a tagdíj fizetése. A tagsággal járó előny (azon kívül, hogy részt vehet a klubfoglalkozáson) az, hogy az országos versenyen való részvétel nevezési díját a klub fizeti. Ha valaki az év folyamán több versenyen is részt vesz, fizetni kell a ROE tagdíjat, ezt is a klub fizeti ebben az esetben. Nagy engedmény, hogy a klubkiránduláson kedvezményesen vehet részt, illetve a lottónyereményből nagyobb arányban részesedne, mint a versenyek többi résztvevője (a versenyeken az 1-4. helyezett díja, hogy lottózámokat mondhatnak, amit azon a héten meg is játszunk – csekély sikerrel, de annál nagyobb reménnyel).

Egy klubfoglalkozásra hívogató plakát így nézett ki. Ez is mutatja, milyen sokszínű programmal várja a vezető a tagokat, és a csak egyszer-egyszer játszani szeretőket.

Szeretne felkészülni a versenyekre? Legyen tagja a rejtvényfejtő klubnak!

A klubfoglalkozás időpontja:
november 19-én

JÁ(É)SZOK

Választható programok: (14-16 óráig)

- Keresztrejtvények különböző típusainak megtanulása, gyakorlása
- Internétes játékok
 - KvízKirály
 - KvízPart
 - MilliomosShow
 - önállóan keresett kvizek*
- Társasjátékok:
 - Kérdezz! Felelek
 - Szerencsekerek
 - Mindent vagy semmit
 - Lehet egy kérdéssel több?

Legyen Ön is milliomos! verseny a számítógépeken (16-17.30 óra)

Várom jelentkezését!

Gulyásné Csontos Erika

klubvezető

A versenyeken díjakat is lehet nyerni. Etelka elsősorban a Füles szerkesztőségétől szerzi be a díjakat (emblémás pólók, esernyők, újság-előfizetések, egyéb apróságok), illetve a város polgármestere, képviselő-testülete támogatja a rendezvényeket. Szeretnénk még több támogatót szerezni (valamikor húsznál többen is segítettek ajándékokkal, pénzzel, másolópapírral stb.), de erre egyre kevesebb a remény. A klub megalakulásának évfordulóját minden évben versennyel ünnepeljük, egyéni és csapatversenyeken mérik össze tudásukat a versenyzők. Nem is annyira a helyezés a fontos, hanem az együttes kíváncsiság, az öröm, ha valamit sikerült megoldani, s a közös bosszankodás, ha még annyira evidens dolgokról is kiderül, a verseny izgalmában valamit elrontottunk.

Minden évben a fénypontot a kirándulás jelenti. Sokaknak ez az egyedüli kimozdulási lehetőség a városból, s ha mindezt még rejtvényfejtéssel is össze tudjuk kötni, az az igazi. Mint az idén is. A délelőttöt a bükkszentkereszti látogatás töltötte ki: megismerkedtünk a település történetével, a neve eredetével, megnéztük a tájházat és üveghutamúzeumot, a szabadtéri néprajzi gyűjteményt, a millenniumi emlékparkot, meghallgattunk egy előadást a helyi „füvesembertől”, Szabó Gyuri bácsitól, gyógyfüvetet vásároltunk, élveztük a nyugalmat, ahogyan a kellemes érzés átjárta testünket a Boldogasszony kövénél. A helyi monda szerint Krisztus halála után anyja, Mária bánatában a világot járta. Bükkszentkereszt mellett elhaladva ezen a kövön pihent meg, amely felvette ültének formáját. Szűz Mária testétől költözött a kőbe gyógyító erő. Mivel a települést a 18. században alapították, újkori történetről lehet szó, melynek alapja, hogy a kácsi búcsúra igyekvők itt gyülekeztek, és onnan visszatérve itt pihentek meg. Állítólag nagyon gyorsan kipihenték magukat, ezért gondolták, hogy a kőtől kaptak erőre.

Egyébként azóta fizikusok kimutatták, hogy a kövekben valóban van valami, ami gyógyító hatást fejt ki, oda is írták mindegyik mellé, melyik kő mit gyógyít, s akár hihető, akár nem, mi is éreztük, ahogyan valami bizsergető érzés átjárta testünket. Talán ennek is köszönhető, hogy a délutáni verseny olyan sikeres lett.

Két kategóriában indultunk, a mesterjelölt és a mester kategóriára senki nem mert jelentkezni közülünk. Haladó kategóriában (25 fő nevezett), közülünk csak Ferenczi Jánosné, aki országos 2. helyezést ért el, mindössze egy hibát vétett, s igen gyorsnak is bizonyult, hatodikként adta le a megfejtését.

Kezdő kategóriában indult a jászapáti klub tagjainak többsége, (31 fő indult össze-szen az országból). Az első helyezett Nagypál Istvánné lett nulla hibával, 1-1 hibával Kalmár Pálné, Bokor Józsefné, Bódis Lászlóné a negyedik, ötödik, hatodik helyen végzett.

A háziversenyeken is ők ketten, Ferenczi Jánosné és Nagypál Istvánné az örökös első és második helyezettek. A többiek változó sikerrel szerepelnek attól függően, kinek melyik rejtvény a kedvence, s éppen milyent választott ki a klubvezető. De ők ketten helyben legyőzhetetlenek, s azok is maradnak még sokáig.

A régi híradásokat végiglapozva megállapíthatjuk, a negyedszázadnál is több év alatt komoly és eredményes munka folyt a klubban. Több dosszié van tele országos versenyek első-harmadik helyezéseiről tudósító oklevelekkel, fényképekkel. Egyéni és csapatversenyben minden alkalommal, ha elindult a jászapáti klub, nem tért haza érem, kupa és értékes ajándék nélkül. A legutolsó versenyen Martfűn a kezdő kategóriában Fodor István Ferenc első helyezést ért el, Ferenczi Jánosnének ezúttal meg kellett elégednie haladó kategóriában a 4. hellyel.

Klubtagok, vendégek és díjak

A jelenlegi klubtagok névsora: Ábel Károly, Ádám Józsefné, Balogné Gulyás Mária, Bábikné Molnár Rozália, Bódis Lászlóné, Bokor Józsefné, Borbás Lászlóné, Bugyi Kálmán, Donkó Sándorné, Kalmár Pálné, Farkasné Duchony Szabina, Ferenczi Jánosné, Fodor István Ferenc, Gressai Katalin, Gulyásné Csintó Etelka, Hubai Jánosné, Kemény Zoltánné, Kökény Györgyi, Mihályi Béla, Nagy Zoltán, Nagypál Istvánné, Tajti Lászlóné, Tősérné André Ibolya és Vágó Erzsébet. Nem klubtag, de vendégként szinte minden foglalkozáson részt vesz Deli Istvánné, Deli Vince, Gyárfás Róbert, Nagy-Péter László, Szabari Pál, és Tajti Lászlóné Pádár Ilona.

A rejtvényklub tagjai eltérő iskolai végzettségűek és nagyon eltérő életkorúak. A tízévesektől kezdve a dédnagymamáig minden korosztály megtalálható. A jó társaságon (és az aktív klubvezető szelíd noszogatásán) kívül tudományosan is megokolható a népszerűség és a részvétel a klubfoglalkozásokon: az utóbbi időben egyre több tudományos írás ajánlja a rejtvényfejtést az Alzheimer-kór ellen. Ezen vizsgálódások szerint a logikai játék és a rejtvényfejtés segíti az Alzheimer-kór kialakulásának megakadályozását. A magas iskolai végzettség ahhoz segít hozzá, hogy az egyén agya maga küzdje le a már kialakult súlyos kór pusztító hatásait – állapították meg amerikai kutatók. A korábban megszerzett tudás, a műveltség segít a negatív hatások leküzdésében. A kevésbé magas iskolai végzettségűek esetében pedig az állandó karbantartás, a rejtvények megoldása jár ugyanazzal a hatással.

A New York-i Yeshiva University Albert Einstein nevével fémjelzett orvosi karán végzett kutatási program alapján nemrégiben bizonyosodott be az, hogy a gyakran olvasó, rejtvényt fejtő, kártyázó, illetve hangszeren játszó idős emberek mintegy 60 százalékkal csökkenthetik annak kockázatát, hogy Alzheimer-kór, illetve más, időskori katasztrofális emlékezetromlást okozó betegség érje őket, azokhoz képest, akik ritkán foglalatostkodnak ilyesmivel. Azt azonban, hogy a már kialakult betegség tüneteit és lefolyását jelentős mértékben enyhíti, illetve lassítja a fiatalabb évtizedekben folytatott intenzív tanulás, illetve szellemi tevékenység, teljes egyértelműséggel csak most mutatták ki. (MTI közlése) Nem állítom, hogy ez is eszünkbe jut, amikor a rejtvényeket fejtjük, de az biztos, hogy nagy igyekezettel oldja meg mindenki a három, különböző nehézségű feladványt, hogy aztán magunk is nevéssünk azon, ha olykor triviális dolgokban tévesztünk, vagy örüljünk, ha olyan is eszünkbe jut vagy egyszerűen csak kijön a sorokból, amikre soha nem gondoltunk volna. Igaz örömforrás mindenki számára ez a kéthetenkénti hétfő délután. Mindannyian azt szeretnénk, ha még sokáig így lenne.

Befejezésül néhány vicc a rejtvényfejtőkről:

- A kaktuszgyűjtők klubjában csörög a telefon:
- Önök ismernek különleges kaktuszokat?
 - Igen, pl.: Ariocarpus, Lophophora, Melocactus, Obregonia, Turbinicarpus, Uebelmannia.
 - Na, ez az!
 - Hogy érti, ilyet szeretne vásárolni?
 - Nem, csak éppen keresztrejtvényt fejtek!

Belép a főnök a szobába, és látja, hogy az alkalmazott keresztretjvényt fejt. Ráüvölt:

– Ezt mivel tudja magyarulni?!

A dolgozó felnéz.

– Hány betűvel?

– Mondjál gyorsan egy egzotikus fűszert!

– Gulyáshoz kell?

– Nem. Keresztretjvényhez.

És egy aforizma:

"A keresztretjvény a szivar és a whisky mellett az unalom legnagyobb ellensége... Aki nem találja meg az élet boldogságát, annak ezek a fehér-fekete kockák menedéket kínálnak."

Winston Churchill

Megköszönöm Gulyásné Csintó Etelka szíves adatközlését, amellyel az írás elkészítéséhez hozzájárult.

Források:

klubnapló

visszaemlékezések

egyéb feljegyzések, plakátok, oklevelek

hivatalos versenyeredmények

www.sulinet.hu/tart/fcikk/Kjc/0/17872/1

www.egeszsegkalauz.hu

http://www.hazipatika.com/articles/Fejtorok_es_helyes_taplalkozas_a_szellemi_frissesegert?aid=20110830122501

Tímár Zsombor László

A TESTVÉRTELEPÜLÉSEK ÖNAZONOSSÁG MEGTARTÓ JELENTŐSÉGE

Tisztelt Konferencia! Kedves Hölgyeim és Uraim!

Gyimesfelsőlokiként és gyimesi csángóként nagyon büszke vagyok arra, hogy idén engem ért az a megtiszteltetés, hogy Gyimesfelsőlok polgármestereként aláírhattam Jászberény és Gyimesfelsőlok között a testvértelepülési és együttműködési szerződést. Azért is érzem megtiszteltetésnek, mert eltelt több mint húsz év azóta, hogy a két település között élő kapcsolat működik, főleg a kultúra terén, ami a népi táncot és a néphagyományt illeti. Ez idő alatt természetesen volt elődeim is sokat tettek azért, hogy ne szakadjon meg, és ne legyen törés az együttműködésben. Napjainkban, most bontakozott ki és fordult meg bizonyos jóhiszemű és évek óta a kapcsolatot ápoló személyek elméjében, hogy a kapcsolat minél több szintű kiszélesítése értelmében jó volna hivatalossá tenni ezt az amúgy is élő együttműködést. Ebben a kapcsolatépítésben élen járt Kocsán László barátunk, de minden jászberényi testvérünknek köszönjük, hogy eljött ez a szép pillanat. Ugyanakkor megtiszteltetés számunkra, hogy Jászberény városa, ahol már huszonegyedik alkalommal rendezik meg a Csángó Fesztivált, a három gyimesi csángó település és a számos moldvai csángó települések közül Gyimesfelsőlokot választotta testvértelepülésének.

Az önazonosság jelentése: identitás. Válasz arra, hogy közösségi szinten, kik vagyunk. Meghatározzuk magunkat nevünk, nyelvünk, nemzeti, etnikai, vallási hovatartozásunk, és egyéb körülményeink által, vagyis az identitás biológiai, érzelmi, társadalmi, jogi státuszaink összessége.

Az identitás megőrzésére irányuló törekvés célja, hogy a közösség lényegesnek ítélt jegyei, tulajdonságai változatlanul fennmaradjanak, hogy a közösség tartósan azonos maradhasson önmagával — olvastam valahol, már pontosan nem emlékszem, hogy hol.

De nem ez a lényeg, hanem az – igen ez így igaz, és jó példa erre –, hogy akkor, amikor még nehezebb volt magyarnak lenni Erdélyben és a székelyföldön, mint most (az úgynevezett dicső, román aranykorszakban, amikor el akartak fojtani bármiféle kulturális és hagyományaink ápolását illető törekvésünket, ami sértette és zavarta a nem velünk egy nyelvet beszélőket, nem is beszélve arról, hogy határozottan tilos volt érintkeznünk az anyaországba menekült, vagy még a háború idején kint maradt rokonainkkal), mi akkor is, a sok viszontagság ellenére is, megőriztük nyelvünket, kultúránkat, magyarságunkat, hovatartozásunkat, nemzeti öntudatunkat. És nagyon jól jött az 1989-es rendszerváltás után az anyaországi települések közeledése, nyitása az erdélyi, székelyföldi székelyek, gyimesi csángók és moldvai csángók felé, hiszen így újra lehetett éleszteni bizonyos már-már szinte feledésbe merült néphagyományokat, szokásokat. Ezekből a kapcsolatokból alakultak ki lassan a testvértelepülési kapcsolatok, amelyek mára már nagyon jól mű-

ködnék több területen is. És ha jól odafigyelünk, és okosan tesszük a dolgunkat, akkor nem gázolunk bele egymás hagyományaiba, múltjába, hanem tiszteljük és értékeljük azt. Ezeket közös rendezvényeinken be tudjuk mutatni egymásnak, és akár a nagyvilág érdeklődő tagjainak, hogy lássák azt, hogy önhibánkon kívül kerültünk mi magyarok abba a helyzetbe, hogy határokat húztak a fejünk felett, és szétválasztottak minket, a testvértelepülések intézménye által össze tudjuk fogni a nemzetet és ápolni, éltetni tudjuk kultúránkat, hagyományainkat, sőt gazdasági szinten is elő tudjuk mozdítani településeinket. Ezért is fogalmazták olyan nagyon szépen meg a testvértelepülési szerződés szövegében, hogy Gyimesfelsőlok és Jászberény települések a határon átívelő nemzetegyesítés jegyében, a közös történelmi múlt örökségeinek ápolását szolgálva a következő Testvértelepülési Megállapodást kötik. Micsoda szavak ezek! Ha igazából van nemzeti érzelem az emberben, hát elcsuklik a szó, nedves lesz a szem e szavak hallatán. Úgy gondolom, hogy büszkéek lehetünk mi magyarok, hogy a nemzetünkön belül ilyen sok népcsoport él, mert annál színesebb és gazdagabb a népi kultúránk, hagyományaink és szokásaink.

Gyimesbükkön, az ezer éves határnál, a felújított vasúti őrház szomszédságában lévő Kontumáci Kápolna előtt

A különböző nyelvek melegéből keltek ki a különböző népek, melyeket az atyafiság és az együttes érdek alapján a közös szó szervezett nemzetekké. Velünk is ez történt. A magyarságot is az atyafiság és az együttes érdek alapján a sors forrasztotta egybe; hazát a bátorsággal irányított életöszön szerzett neki, de nemzetté a magyar szó teremtette. Mint jelképes hatalom, a magyar szó nekünk a legnagyobb erekye. Kegyelet, hűség és becsület illeti őt.

Gyimesfelsőlok és Jászberény között megkötött testvér-települési szerződés ottani aláírása utáni emelkedett pillanat. Timár Zsombor-László és Szabó Tamás polgármesterek kézfogásukkal is szentesítik a megállapodást.

Gyimesfelsőlokon a testvértelepülési szerződés aláírásakor azt mondtam, hogy: minden népnek és nemzetnek a saját területén kell biztosítani és előmozdítani a kulturális azonoság tudatát. Mindemellett arra kell buzdítsuk a nemzetünkön belül élő népeinket, hogy ne adják fel nemzeti és kulturális identitásukat, annak sajátos, egyéni jellegét. Minden népnek, akár gazdag, akár szegény, megvan a maga őseitől örökölt kultúrája, vannak szellemi életének magasabb rendű – művészi, tudományos és vallási – megnyilvánulásai. Mivel ezek valóságos emberi értékeket tartalmaznak, súlyos hiba lenne veszni hagyni őket. Az a nép, amelyik eltűrné ezt, legjobb részét dobna el, az élet értelmét vetné el magától. Hitevesztett nép lenne az. És igazán csak az a szegény, akinek már hite sincsen.

Ebből érthetővé válhat mindenki számára miért küzdünk mi, csángó-magyarok: nem hatalomért, nem önmagunk tetszéséért, hanem hogy Isten és az emberek előtt azok lehessünk, akiknek születtünk.

Itt az ideje, hogy a csángó sors romantikáját pozitív oldalra billentsük, ne azt jelentse az oda látogatók és a magunk részére sem, hogy van egy nép, aki nyomorúságában is él, túlél, hanem azt, hogy van egy gyimesi csángó nép, aki kezében tartja a sorsát, tesz, épít, múltjának emlékeit, a hagyományokat megőrzi, Istenben bíz és boldogan él. Mi soha nem voltunk melldőngető nagy magyarok, de mindig vigyáztunk arra, hogy tiszták maradjunk, és úgy éljünk ahogyan azt elődeinktől tanultuk és örököltük: szerényen, méltóságteljesen és hittel az Istenben. Ezért kell nagyon figyelniük és tisztelniük egymás kultúráját, hagyományait és szokásait.

Gyimesfelsőloki Árpádházi Szent Erzsébet Líceum főépülete

A székely nép fia, Orbán Balázs, a legnagyobb székely író és történész, halálos ágyán feködt Budapesten, amikor meglátogatta két székely egyetemista. A beszélgetés után már elindulóban voltak, mikor megszólította őket, és azt mondta: „Álljatok csak meg, menjetek be a kamrába, húzzátok ki az asztal fiát, szedjétek össze minden szelet kenyeret, gyűjtsetek össze minden morzsát és vigyétek magatokkal!” Mit akart ezzel mondani Orbán Balázs? Azt, hogy tudta, neki mennie kell, és így akarta érzékeltetni a két egyetemistával, hogy nem szabad veszni hagyni értékeinket, minden egyes morzsát meg kell becsülni, ami örökségként marad, vagy maradt ránk elődeinktől, és azt tovább kell adni a jövő nemzedék számára.

Ugyanitt kell említenem a másik nagy székely írónkat, Tamási Áront, aki ugyancsak a szülőföld fontosságáról hagyott számunkra hagyatékot, és ezt mondja többek között, idézem: „A madárnak szárnya van és szabadsága, az embernek pedig egyetlen szülőföldje és sok kötelessége.” Ezt nem lehet nem megérteni!

A jászok és a székelyek egyaránt rendkívül büszkék gyökereikre, s éljenek az ország vagy a világ bármelyik részén, megtalálják azt a szálát, amely összeköti őket egykori szülőföldjükkel. Igen, gyökerek nélkül nem nőnek fák, múlt nélkül nincs jövő. Nekünk pedig ugyancsak okosan kell sáfárkodnunk értékeinkkel. Anyanyelvünk féltő ápolása, múltunk hiteles értékeinek felragyogtatása és tovább adása a két legfontosabb megtartó erő ebben a rohanó, majmoló és globalizáló 21. században.

Kívánom, hogy a testvértelepülés intézménye által ezt a két kiváló kultúrát, amit a Jázság és a Gyimesek adnak, meg tudjuk őrizni, önazonosságunkat, identitásunkat megtartani, hagyományainkat ápolni és gyakorolni tudjuk, településeink polgárai közül minél többen megismerhessék egymást, minél többször találkozhassanak egymással, és mindannyiszor testvéri jobbot tudjunk nyújtani egymásnak.

Adja Isten, hogy így legyen!

(A 2011. augusztus 13-án Jászberényben megrendezett tudományos konferencián elhangzott beszéd szerkesztett változata.)

Bartus Pál

A HAZAI SZÖVETKEZÉS ÚJRAÉRTELMEZÉSE

„Hozzá ne nyúljatok, mert évtizedekbe kerül, amíg helyreáll a bizalom.” Így vélekedett a nyugati szakértő, amikor a rendszerváltás hajnalán az állami vagyon privatizációjának keretében a tárgykörbe jogszerűen be nem vonható szövetkezeti közös vagyon kérdése is szóba került. Hozzányúltak. Az 1992 és 2006 közötti években négy törvény intézkedett a szövetkezeti vagyonról, és ezek közül három egyben átalakulási kényszert is előírt. Több mint négymillió szövetkező jogos tulajdona felett döntött az állam. A politikai fordulat éve után (1948-at követően) kisajátított, most „csak” osztott (nevesített) az állam, egyfajta kárpótlás, valójában a „szocialista” szövetkezetek szétszedését célzó terve alapján.

Az idők folyamán hatalmas vagyoni potenciál esett szét, a szövetkezeteknek ezt a helyzetet lereagáló és alkalmazkodó képessége visszaszorult, számuk alig egyharmadára, teljesítményük felére csökkent, tekintélyük jelentősen meggyengült. A szövetkezet szó új értelmet nyert a társadalomban, szinte szitokszóként lett aposztrofálva. A probléma azért keletkezett, mert a szövetkezeti formával szemben a hatalom bizalmatlan volt, ennek hatása – ma már tudjuk – hosszú évekre előre vetítve is rányomta bélyegét a szövetkezeti formára. A szakértő jóslása tehát beteljesült. Az ország döntő tömegeinek rendszerváltó hangulatában a szövetkezetek esetében elmondhatjuk: „a fürdővízzel kiöntöttük a gyermeket is”. Nem tudtuk ez időben a magyar szövetkezeti mozgalmat a klasszikus, a fejlett nyugati országokban is sikeres szövetkezeti formákhoz igazítani, megőrizni gazdasági erejüket és széleskörű társadalmi tevékenységüket.

A közelmúlt öröksége a szövetkezésben

A szövetkezetek társadalmi-, gazdasági feladatokat végző autonóm, demokratikus szervezetek. A nemzetközileg elfogadott alapértékek és alapelvek, a szubszidiaritás elve* szerint működnek. A helyi kötődésükhöz tradicionálisan településfejlesztő, szociális, kulturális tevékenység is kapcsolódik.

A rendszerváltás után a szövetkezeteket sokszor érték irracionális vagy éppen nemtelen támadások, amihez az állami szabályozás megfelelő jogi háttérrel jelentett. A tapasztalt túlzott buzgóság hatására megalkotott szövetkezeti törvények és ezek többszöri módosítása látott napvilágot. Az első szövetkezeti törvénycikk (1875) megszületését követő 135 évben nem volt tapasztalható ilyen aktivitás és változtatási szándék, mint az 1992 és 2006 közötti időintervallumban.

A szövetkezeti közös vagyon nevesítése, és a törvény által előírt első szövetkezeti átalakulás (1992) erre az időszakra esett. Ezzel együtt hosszan tartó legitimációs válság vette kezdetét, a piaci kedvezőtlen hatásokkal, a multinacionális tőke erőteljes expansziójával együttesen. (Ezzel párhuzamosan a hazai szövetkezeteket kizárták hosszú évekre az állami vagyon privatizációjából.) A modell szövetkezetek hálózatának létrehozása állt a szabályozás és a szövetkezetpolitika homlokterében. A szövetkezeti közös

* Minden döntést és végrehajtást a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni.

vagyon nevesítésével – Európában egyedülállóan – a jogalkotó az általa remélt célt, a szövetkezeti gazda státus és az ebből következő szemlélet erősödését remélte elérni. Ennek ellenére folytatódott a legitimációs válság, a jogszabályi környezetben zavarok mutatkoztak. Külső és belső okok miatt jellemző maradt a tulajdonosi bizonytalanság, a közös vagyon és a szövetkezetek piaca tovább zsugorodott. Sikertelen vagy befejezetlen szövetkezeti intézkedések és törvényi előkészületek történtek. A jogalkotó korszerű szövetkezeti szabályozásra képtelennek bizonyult, a szövetkezetekben zavaros belső állapotok keletkeztek.

A szövetkezetek másodsorú is átalakulási törvényi kötelezettség (2000) hatálya alá kerültek. Ehhez az időszakhoz kötődött a nem tag, kívülálló mezőgazdasági üzletrész-tulajdonokra vonatkozó törvényi rendelkezés, s annak az Alkotmánybíróság általi visszavonása. A célkitűzés az egyéni gazdaságra alapított szövetkezetek létrehozása volt. A szövetkezeti üzletrészek* kötelező, általános bevonásának és közös alapba helyezését törvényi előírása a távlatos határidő (5 év) és a közbenső kormányváltás miatt nem valósult meg.

Az új szövetkezeti törvényalkotás előkészítésének jegyében zajlott, hogy minimalizálták a megmaradt mezőgazdasági szövetkezetek szubvencióját, így azok az évtized közepére jelentős hányadukban felszámolódtak. A megmaradó szövetkezetekben tartóssá vált az identitási válság, súlyos tőkehiány jelentkezett, újabb szövetkezeti törvény előkészítése került előtérbe – eredmény nélkül. A kérdés lényege maradt megválaszolatlanul ezáltal, vagyis hogy ki viselje az üzletrészek rendezésének súlyos anyagi terheit: az állam, aki ezt az intézményt bevezette, vagy a vétlen szövetkezetek, esetleg osztozkodjon a rendezésben a két fél. Párhelyzet alakult ki. Újra felerősödött a bizonytalanság, s végül bekövetkezett a harmadszori átalakulásra való készletelés (2006). A maradék szövetkezetek jelentős része ismét áldozat lett, a szövetkezetek vagyoni alapja alapvetően megrendült, gyakorlatilag kiszélesedett és tartóssá vált válságuk. Az állam viszont megszabadult ezt követően az általa kreált üzletrész rendezésének terheitől, és neutralitást mutatott. Tömeges szövetkezeti átalakulás indult be újjól, de az igazsághoz tartozik, hogy az új formák alkalmazásával próbálkoztak újonnan alakuló szövetkezeti csoportok is az országban. (Ezt a viharos időszakot megpróbáltam a fenti sorokban nagyon leegyszerűsítve leírni. Tudom, hogy főleg a szakmától, a szövetkezeti mozgalomtól távol álló, annak történéseit kevésbé figyelemmel kísérő olvasó számára nem egyszerű kérdésekről van szó, sok esetben a benne élők is nehezen értették a folyamatot.)

A fogyasztási-, mezőgazdasági-, halászati-, hangya-, ipari-, takaré- és lakásszövetkezeti ágazatokban 1990-ben nyilvántartott 6781 szövetkezet közül két évtized alatt 4127 szűnt meg. Legnagyobb arányú csökkenés a leginkább válságba kerülő termelő-fogyasztási típusú szövetkezeti ágazatokban történt. Ezekben az ágazatokban a legitimációs folyamatok végére felerősödött a széleskörű privatizáció. Az üzletrészek koncentráálódtak, vagy átalakulásuk kapcsán részvényekben öltöttek új formát. Mondhatjuk, a szövetkezetek kapitalizálódtak, a tehetségesebbek, szorgalmasabbak és a szerencsésebbek tőkéjüket megsokszorozták, és sok esetben a válságba jutott szövetkezetek helyét erős gazdasági társaságok vették át. (Ez volt a szerencsésebb változat a tömeges felszámolásokkal szemben.)

* Az üzletrész a szövetkezeti közös tulajdon körébe tartozott, a tulajdonos, mint jogi személy, a szövetkezet volt. Ebben az összefüggésben az üzletrésztulajdon nem az egész szövetkezeti tulajdon lebontott arányos része, nem is vagyoni résztulajdon. Ezért az egyes tag jogosultsága nem vagyontárgyra, nem vagyonrészre vonatkozott, a tag csak jogtulajdonosként léphetett fel. A tag jogosultsága az osztalékra terjedt ki.

A szövetkezeti átalakulást a vég nélküli törvénykezés idejét túlélve, a Jászság szövetkezeti és átalakulóban lévő gazdaságai – országos mércével mérve is – a lehető legkisebb visszaeséssel élték át. Tőkeerős vállalkozók, a vállalkozás iránt fogékony kistőkék léptek be a gazdaságok szervezeteibe és tulajdonlásába. Az átalakuló szövetkezetek gyorsan lebontották a korábbi struktúrájukat, és rövid időn belül sikeres pályamódosítást hajtottak végre. A gazdaságok talpon tartása több ezer munkahely megmentését jelenti régióinkban, és bebizonyította a hazai tőkével működő magyar gazdaságok táguló piaci lehetőségeit. A versenyszférában bekövetkezett új tulajdonosi struktúrák mellett számos területen nyílik lehetőség szövetkezetek újraszervezésére. A 130 éves múlttal rendelkező magyar szövetkezeti mozgalom tapasztalatait felhasználva, valamint a szövetkezés nemzetközi formáit tanulmányozva, súlyos gazdasági válsággal küzdő országunkban komoly társadalmi, gazdasági és foglalkoztatási gondok megoldásában lehet szerepe a szövetkezésnek.

Gondolatok az új pályára állás lehetőségeiről

Alapvető kérdés az, hogy megvannak-e ma a szövetkezés, a szövetkezetek működésének legitim társadalmi, gazdasági feltételei? A válasz az egyértelmű igen. Tanulmányozni kell továbbá, hogy miként jelennek meg ezek a külső és belső viszonyokban: a szövetkezetek önszerveződésében (önigazgatásában), a versenyen alapuló piaci szférában és a szociális gazdaságban, a szövetkezeti autonómiát szem előtt tartó állami szerepvállalásban. A leegyszerűsített válasz, hogy jelenleg korlátozottnak mondható ez a jelenlét. A szövetkezés újraépítésében személy szerint jelentős szerepet szánok az állami akaratnak és a társadalom aktivitásának. Elsősorban az új, minden korábbi hibás struktúrától mentes, a mai törvényalkotási keretek közé beillesztett szövetkezetben látok lehetőséget. A legszélesebb társadalmi körből fakadó igényeket a politikának, az államnak nyitott füllel kell hallgatni, rá kell segíteni „felső” szervezéssel a kezdeményezésekre. Nem véletlenül fogalmazott néhány évvel ezelőtt az ENSZ főtítkára a Nemzetközi Szövetkezeti Napra írt köszöntőjében a világ kormányaihoz az alábbiakban: „Az okos kormányok felkarolják, segítik a szövetkezés gondolatát, s felhasználják annak erejét társadalmi és szociális gondjaik megsegítésére is.”

A szövetkezet keretében teremthető lehetőségek és esélyek kihasználása ma Magyarországon még nem érte el a potenciális szövetkezők, az intézkedésre és helyzetteremtésre hivatottak ingerküszöbét. Annak ellenére igaz ez, hogy láthatóan a vidék, a falusi lakosság a mai szűk esztendőinkben lényegében a szövetkezeti átalakulások vesztesének tekinthető. A falu önellátó szerepe – a korábban saját termelésben előállított élelmiszerekből is – megszűnt, melynek hatása egyre inkább érezhető. (Ennek pótlását a legjobb szándék mellett sem tudják megoldani az olyan rásegítések, mint a szociális boltok hálózata, vagy a fáradságot nem ismerő szociális munkások, tanácsadók szorgalma.) A jövő szövetkezet szervezőinek éppen ezért emberközpontú hálózat kiépítésére kell helyezni a hangsúlyt. A polgári társadalmakban az állam érdekelt a szövetkezésben, az általa gyakorolt hatalom és a szövetkezeti autonómia összeegyeztethető. Ez is része lehet egy közös célon alapuló társadalmi szövetség meghirdetésének. Stabillá teheti ezt a szövetkezetek középútas pozíciójának elfogadása és elismerése, ahogy a magyar szövetkezés úttörője, gróf Károlyi Sándor is gondolta. Az emberi erő újbóli felfedezése nélkül a szövetkezeti

eszmé ugyanis elvesztheti eredeti értelmét és tartalmát. A társadalmi és gazdasági integráció az élet minden területén a létezés, a megmaradás, a haladás megkerülhetetlen feltétele, így a szövetkezésben is.

A helyzetet jól példázza a Borsod megyei igrici romák esete. A Polgári Alapítvány részéről rendelkezésre bocsátott területen 70 roma család kezdte meg 3 évvel ezelőtt egy roma mintagazdaságban, mint zöldségtermelő szövetkezet a munkálkodást. Nehezen kezdtek, időközben azonban sikeres önszervező, önfenntartó munkaközösséggé váltak. Ez évben azonban a természet és a piac együttesen csapott le rájuk, odaveszett minden termésük, tönkrementek. Megsegítésükben a tenni képes szervezetek (szövetkezetiek is) – mint sok más esetben is – közömbösek maradtak, noha a környék elszegényedett kis-községei tucat számra szervezték és gondolkodtak hasonló program beindításán. Nagy társadalmi esély veszhet el. Vajon hogyan alakult volna sorsuk hivatalos roma program keretében, ha a deklarált, a szövetkezeti mozgalomból jól ismert kölcsönös támogatási és szolidaritási elv szellemében valamiféle segítséget, támogatást kaphattak volna. Az illetékes vezetők vagy szervek (legalábbis erkölcsileg) – úgy tudom – adósok maradtak. Nem hallatták hangjukat a szövetkezeti érdekképviselők.....

Jogos igény tehát a szövetkezeti forma pozitív megkülönböztetése a társasági formával szemben azon az alapon, hogy a szövetkezetek egy része a szociális gazdaságba tagolódo nonprofit szervezet része, más része, noha profit orientált piaci szereplő, alapszabályában rögzített társadalmi és szociális feladatokat is teljesít tagjai, a lakosság felé. A szolidaritási igény nem lehet kétséges, ez a mai Magyarországon is alaposan felértékelődik, ha másért nem, a szűkös anyagi források miatt is. Ez az ellentmondás a szövetkezet jövedelemtermelő képességével és az állami szerepvállalás összehangolásával jelentős mértékben oldható. A jó programalkotás és tiszta szövetkezeti elvek mentén történő szerveződés a mai társadalmi és gazdasági helyzetben is lehetőséget nyújt különböző típusú szövetkezetek szervezésére. Elsősorban ott látok lehetőséget, ahol szélesebb körű társadalmi bázison lehet dolgozni, ahol a tevékenységben érdekelt elsősorban a szervezet. Bőven van a szövetkezés történetében erre jó példa, de az ismert hazai példák mellett néhány nemzetközit is megemlítek: a japán családok teljes öntevékenységgel működő árubeszerezési szövetkezete a legolcsóbb értékesítő helyek folyamatos felkutatására, az oxfordi polgárok telefon szövetkezete, a Nyugat-Európában újrászerveződő egészségügyi, szociális szövetkezetek, a Spanyolországban sikeres oktatási- iskolaszövetkezetek (ismereteim szerint Madridban a 6-18 éves korosztály fele ilyen iskolákban tanul), a francia zöldségtermelő szövetkezetek, portugál halászati szövetkezetek, a spanyol cseresznyetermelők szövetkezetei, a végére egy morbid, ámbár igen széleskörű szövetkezés Svédországból, a Funerál Coop, amely temetkezési szolgáltatást végző szövetkezet, és mint ilyen vállalkozás, a legolcsóbb és a legnagyobb az országban stb.

A paletta tehát végtelen széles és színes, a szövetkezés mindig keresi a lehetőséget, a mozgástér bővítésének esélyét, a piaci szegmenseket. A társadalom igénye folyamatosan változik, de jelen van épp úgy, mint az üzleti lehetőség: mindig a küszöb előtt áll, és halkán kopog, csak meg kell azt hallani, és magunkhoz kell bocsátani. A szövetkezésben a szolgáltatás területe véleményem szerint ma Magyarországon kiaknázatlan lehetőség, ha az szervezetten, a fejlett nyugati láncoktól tanulva, a lehető szélesebb körűen szerveződik. Kevés, illetve alig van magyar szervezésű franchise ezeken a területeken. Egy ország piacát leginkább az ott élők ismerhetik, csak úgy, mint a fogyasztók

igényeit, s ez adhatja meg az új szövetkezések tartalmát, profilját. A szövetkezeti bázisú és hasonló hálózatok kiépítése érdekében bőven van tennivalója az ágazati, szakmai irányításnak, az országos szakmai szövetségeknek. Figyelembe véve az ország nagyságát (kicsinységét), aligha számíthat sikerre az a rendszer – legyen az szövetkezet vagy társaság –, mely versenyképesen akar tevékenykedni országos integráció szervezése nélkül. Az állami szabályozási normák stabilitást és kiszámíthatóbb jövőképet kell hogy adjanak ennek a területnek, amennyiben számít rendszeralapú működésükre. Létezik persze más megközelítés, ellenérv is. Ez a változat a közelmúlt szövetkezeti világa, amit minden értelemben túl kell haladni. A magyar szövetkezeti rendszernek tartósan be kell épülni a szövetkezetek nemzetközi világába – ma ettől távolodást tapasztalok –, ahogy tette ezt külpolitikájában a magyar állam a visegrádi országokkal, vagy épp az európai uniós tagságával.

A szövetkezés elterjesztése csak egy módszer, egy megoldási esély mai bajainkra. Világszerte ez a módszer bizonyított, és teszi ezt ma is a közjó javára, akár a világ leggazdagabb vagy leggazdagabb országait is tekintjük. Képes a társadalmi és gazdasági bajok részbeni orvoslására – hitem szerint – Magyarországon is.

Kármán Antal

TOP 10 JÁSZSÁG 2010

Az idén már negyedik alkalommal tesszük közzé a Jászság gazdaságának legjellemzőbb adatait.

A táblázatokban szereplő adatok elemzése és a megyei adatokkal történő összevetése:

- A számadatoknál a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Észak-alföldi Regionális Adó Főigazgatósága évenként megjelenő közös kiadványának, a TOP 50-nek az adatait vettük alapul (engedélyükkel), kiegészítve a cégektől közvetlenül kapott információkkal.

- A megyei kiadványban név szerint kizárólag azok a vállalkozások szerepelnek, akik hozzájárultak adataik megjelenítéséhez. Az 50 legjelentősebb vállalkozás közül 3 cég neve és adatai nem nyilvánosak; 1 cég csak a neve közzétételét engedélyezte; 19-en – köztük több jászsági is – korlátozták, konkrétan meghatározták a róluk megjelentethető gazdasági információkat. A táblázatokban ez utóbbi tény „n.a.”-val (nincs adat) jelöltük.

- A Jászságban 1.558 társas vállalkozás végzett tevékenységet 2010-ben, számuk az előző évhez képest jelentősen csökkent.

- Jász-Nagykun-Szolnok megyében a Jászság társas vállalkozásai realizálták az összes nettó árbevétel közel háromnegyed részét, 1.508 Mrd Ft-ot. A megyei 50 között kiemelt 24 jászsági vállalkozás 93,1 %-ban járult hozzá a kistérség összes árbevételéhez.

- 2010-ben a Jász-Nagykun-Szolnok megyei TOP 50-ben szereplő vállalkozások közül – ahová 2,8 Mrd Ft feletti nettó árbevétellel lehetett bekerülni – tehát 24 a jászsági, hárommal több, mint 2009-ben, a legnagyobb 10-ből 6, azon belül az első három a jászsági vállalkozás. A jászsági cégek helyezései a megyei TOP 50-ben:

- 1. Samsung Zrt., Jászfényszaru
- 2. Electrolux Kft., Jászberény
- 3. Jász-Plasztik Kft., Jászberény
- 5. Faurecia Kft., Jászárokszállás
- 8. Co-op Star Zrt., Jászberény
- 9. Szatmári Kft., Jászberény
- 12. Carrier Kft., Jászárokszállás
- 17. ModusLink Kft., Jászfényszaru
- 18. MÁV FKG Kft., Jászkisér
- 22. Jászapáti 2000 Mg. Zrt., Jászapáti
(eddig a TOP 10 Jászság cégei)
- 23. Kód Kft., Jászberény
- 24. Szatmári Malom Kft., Jászberény
- 27. Dometic Zrt., Jászberény
- 28. Pince Kft., Jászberény
- 29. Ruukki Tisza Zrt., Jászberény
- 32. Bundy Kft., Jászárokszállás
- 37. Jász-Plasztik Autócentrum Kft., Jászberény

- 39. Trend Kft., Jászberény
- 41. Darázs Keverő Kft., Jászberény
- 42. Palmi-Top Kft., Jászberény
- 44. Metálpaszt Kft., Jászberény
- 45. Linga Kft., Jászfákóhalma
- 46. Rosenberg Kft., Jászárokszállás
- 48. Jásztej Zrt., Jászapáti

- Történt egy névváltozás: a korábban Emcon Technologies Kft. néven szerepelt jászárokszállási cég 2010. december 31-én a Faurecia E.C.T.H. Kft. nevet vette fel.

- Nem szerepel a sorrendben a 2009. évi TOP 10 Jászság 9. helyezettje, a Ferro-Press Fémipari Szolgáltató Kft., mert termelő tevékenységét ugyan továbbra is Jászberényben végzi, de székhelyét 2010. június 18-tól Budapestre helyezte át.

- Új belépők a Jászságból a megyei TOP 50-ben: a ModusLink Magyarország Csomagolási Kft. 2009 októberében helyezte át a székhelyét a megyébe, Jászfényszarura, és 8,5 Mrd Ft-os árbevételével bekerült a jászsági TOP 10-be is¹; a Palmi-Top Kereskedelmi Kft. és a Rosenberger Magyarország Elektronikai Kft. export értékesítésének köszönhetően 1-1 Mrd Ft-tal növelte az árbevételét, így lett tagja a megyei TOP 50-nek.

- Külön kell szólni a Samsungról. A Samsung Electronics Magyar Zrt. 2009-ben és 2010-ben is a megyei TOP 50 és a jászsági TOP 10 rangsor első helyezettje lett. 2010-ben 26,3 %-kal, 205,4 Mrd Ft-tal növelte árbevételét, s ezzel a megye területén székhellyel rendelkező társas vállalkozások értékesítésének csaknem felét, 47,4 %-át adta. Exportja több mint másfélszeresére, 343,1 Mrd Ft-tal nőtt, a megyei export 72,4 %-át bonyolította, belföldi értékesítése viszont 137,7 Mrd Ft-tal csökkent, de így is 71,3 Mrd Ft volt. Adózás előtti eredménye 35,8 Mrd Ft-tal, üzemi (üzleti) eredménye 32,6 Mrd Ft-tal csökkent. A Samsung árbevételével és a többi gazdasági mutatójával alapvetően meghatározta a megye, azon belül a Jászság, a feldolgozóipari ágazat, azon belül a gépgyártás teljesítményét.²

- A 4 fő gazdasági mutató, melyeket a TOP 10 sorrendjének kialakításánál figyelembe vettünk, a következő:

- árbevétel (az értékesítés nettó árbevétele),
- export (az exportértékesítés nettó árbevétele),
- létszám (átlagos állományi létszám),
- hozzáadott érték (bruttó hozzáadott érték alapáras, közelítő értéke).³

- A jászsági nettó árbevétel listán a Samsung mellett a Jász-Plasztik és a Faurecia is jelentősen, az előbbi több mint egyharmadával, az utóbbi másfélszeresére növelte az árbevételét. A jászsági listán az 5. helyen történt helycsere a Co-op Star és a Szatmári között, 8. helyre került az új belépő ModusLink, 10. helyre lépett előre a Jászapáti 2000. A megyei listán a Szatmári Malom 60,1 %-kal növelte a nettó árbevételét, ezzel az előző évhez képest 12 pozíciót lépett előre, a 24. helyre.

¹ A ModusLink Kft.-ről az Ipari parkok a Jászságban című cikk után, a Jászfényszaru Ipari Centrum bemutatásában is szó esik, és egy fénykép is található.

² A Samsung korábbi fejlesztéseiről érdekes részletek olvashatók a Jászfényszaru Ipari Centrumot bemutató cikkben.

³ A pontos definíciókat a 2008-as Jászsági Évkönyv „Gazdaság” rovatában adtuk meg.

- Több ágazat és alágazat megyei árbevételi listáját vezetik jászszági cégek (a TEÁOR besorolást figyelembe véve). Így a mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás ágazatban a Jászapáti 2000. Mg. ZRt. (11,3 %-os ágazaton belüli részarányal); a gépgyártás alágazatban az Samsung Electronics Magyar Zrt. (73,1 %!); az építőiparban a MÁV FKG Kft. (16,5 %) az első; a szolgáltatás listavezetője pedig a ModusLink Kft (10,4 %).

- Az ágazatokon belüli rangsorokban a megyében gépgyártás területén a Samsungot az Electrolux követi, 3. a Jász-Plasztik, 4. a Faurecia, 6. a Carrier, 8. a Dometic és 9. a Ruukki. A kereskedelemben 3. a Coop-Star 4. a Szatmári, 8. a Pince és 9. a Jász-Plasztik Autócentrum. Az élelmiszeriparban 3. a Szatmári Malom, 7. a Darázs Keverő, 8. a Palmi-Top és 10. a Jásztej.

- A megyei társas vállalkozások által foglalkoztatottak létszáma több mint egyharmadának, 23.251 főnek a jászszági gazdálkodók, ezen belül 60,3 %-nak, 14.021 főnek a 24 kiemelt társas vállalkozás adott munkát. A megye 10 legnagyobb foglalkoztatójából 6 a Jászszágban működik, ezen belül is a 3 legnagyobb az Electrolux, a Jász-Plasztik és a Samsung; 5. a Coop-Star, 6. a Rosenberger, 8. a MÁV-FKG. A Jászszágban a létszám sorrendben nem történt lényeges változás. A Jász-Plasztik 270 fővel, a Co-op Star 102 fővel, a Faurecia 86 fővel növelte, az Electrolux 333 fővel, a Samsung pedig 327 fővel csökkentette a létszámát.

- Az export tekintetében a megyében: 1. a Samsung, 2. az Electrolux, 3. a Faurecia, 4. a Jász-Plasztik, 8. a Carrier. A Faurecia 9,1 Mrd Ft-tal, a Jász-Plasztik pedig 11,0 Mrd Ft-tal növelte exportját (ezzel lépett előre a 4. helyre). A jászszági sorrendben jelentős változások vannak: a Jász-Plasztik és a Carrier, illetve a Dometic és a Ruukki cserélt helyet, a Palmi-Top (8.-nak) és a Rosenberger (9.-nek) bekerült a 10 közé.

- A definíciójából is következően igen fontos mutató, a hozzáadott érték szempontjából – a sajnálatosan sok hiányzó adat miatt, ugyanúgy, mint az elmúlt évben – nehéz volt a reális értékelés. A megyei listát itt is természetesen a Samsung és az Electrolux vezeti. A jászszági sorrendben csak a Rosenberger 7. helye a változás.

- Összefoglalóan elmondható:

2010-ben a következő jászszági székhelyű cégek érték el jelentős fejlődést: a Samsung Zrt., a Jász-Plasztik Kft., a Faurecia Kft., a Jászapáti 2000. Zrt., a Szatmári Malom Kft., a Palmi-Top Kft., a Metálaszt Kft. és a Rosenberger Kft.

Ugyanakkor a 2010-es gazdasági mutatók alapján – összehasonlítva a 2008-as és 2009-es adatokkal – a jászszági kiemelt cégek felénél stagnálásban vagy visszaesésben mutatkozik meg a gazdasági válság negatív hatása mind az árbevételnél, mind a foglalkoztatottak létszámánál, mind pedig a hozzáadott értéknél.

Cégbemutató sorozatunkban ez alkalommal három gazdasági társaságot és – az Ipari parkok a Jászszágban című cikk után – három ipari parkot mutatunk be. Az utóbbi években mindhárom társaság jelentősen fejlődött. A Metálaszt Kft. már 2009-ben is tagja volt a megyei TOP 50-nek (a jászszági cégek közül a 20. volt, lásd: Jászszági Évkönyv 2010), a 2010-es számok alapján előrelépett az 50. helyről a 44. helyre. A Rosenberger Kft. most először lett tagja a megyei TOP 50-nek, a 46. helyen. A H-Generál Kft. pedig egy olyan két telephelyű (Jászberény, Budapest) gépipari vállalkozás, amely jelenleg még nem tagja a megyei TOP 50-nek, és amelyről – azon kívül, hogy az asztalitenisz sportot támogatja – nagyon keveset tud a közvélemény.

TOP 10 JÁSZSÁG

Árbevétel (M Ft)

			2009.	2010.
1.	Samsung Electronics Magyar Zrt.	Jászfényszaru	782.264	987.711
2.	Electrolux Lehel Hűtőgépgyár Kft.	Jászberény	196.476	182.476
3.	Jász- Plasztik Kft.	Jászberény	54.733	75.062
4.	Faurecia E.C.T.H. Kft.	Jászárokszállás	19.798	28.936
5.	Co-op Star Kereskedelmi Zrt.	Jászberény	17.619	17.426
6.	Szatmári Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	Jászberény	18.549	16.721
7.	Carrier Magyarország Hűtőberendezéseket Forgalmazó és Gyártó Kft.	Jászárokszállás	11.435	12.255
8.	ModusLink Magyarország Csomagolási Kft.	Jászfényszaru	-	8.424
9.	MÁV FKG Felépítménykarbantartó és Gépjavító Kft.	Jászkisér	8.839	8.174
10.	Jászapáti 2000. Mezőgazdasági Zrt.	Jászapáti	4.925	6.679

TOP 10 JÁSZSÁG
Létszám (fő)

		2009.	2010.
1.	ELECTROLUX LEHEL Kft.	3.972	3.639
2.	JÁSZ-PLASZTIK Kft.	2.097	2.367
3.	SAMSUNG ELECTRONICS Zrt.	2.081	1.754
4.	CO-OP STAR Zrt.	983	1.085
5.	ROSENBERGER Kft.	n.a.	812
6.	MÁV FKG Kft.	739	685
7.	SZATMÁRI Kft.	416	395
8.	RUUKKI TISZA Zrt.	497	385
9.	FAURECIA Kft.	284	370
10.	TREND Kft.	351	328

TOP 10 JÁSZSÁG
Export (M Ft)

		2009.	2010.
1.	SAMSUNG ELECTRONICS Zrt.	573.265	916.345
2.	ELECTROLUX LEHEL Kft.	148.676	130.944
3.	FAURECIA Kft.	19.571	28.701
4.	JÁSZ-PLASZTIK Kft.	5.609	16.611
5.	CARRIER MAGYARO. Kft.	10.944	11.692
6.	DOMETIC Zrt.	4.517	4.969
7.	RUUKKI TISZA Zrt.	5.175	4.597
8.	PALMI-TOP Kft.	2.306	3.292
9.	ROSENBERGER Kft.	1.972	3.017
10.	BUNDY Kft.	1.116	1.305

TOP 10 JÁSZSÁG
Hozzáadott érték (M Ft)

		2009.	2010.
1.	SAMSUNG ELECTRONICS Zrt.	69.340	n.a.
2.	ELECTROLUX LEHEL Kft.	29.569	22.787
3.	JÁSZ-PLASZTIK Kft.	n.a.	n.a.
4.	MÁV FKG Zrt.	3.538	3.577
5.	CARRIER MAGYARO. Kft.	2.767	3.070
6.	DOMETIC Zrt.	1.860	2.240
7.	ROSENBERGER Kft.	1.442	1.992
8.	FAURECIA Kft.	1.846	1.503
9.	RUUKKI TISZA Zrt.	1.407	1.199
10.	KÓD Kft.	1.044	1.155

METÁLPLASZT KFT.

A Metálplaszt Kft.-t 1990-ben alapították. A társaság kezdetben csak műanyag-feldolgozással foglalkozott, majd fokozatosan vezették be a szerszámgyártást és a fémfeldolgozást.

A gyár látképe

Fő tevékenységcsoportok:

Fémipar (szerszámgyártás, forgácsolás, képlékeny-alakítás, hegesztett szerkezetek gyártása)

Építőipar (vasszerkezetgyártás, csarnoképítés, gépészet)

Műanyag-feldolgozás (fröccsöntés, vákuumszívás, stancolás, ultrahanghegesztés)

Felületkezelés és díszítés (fém- és műanyag alkatrészek felületbevonása, festése, tamponnyomás, prézelés)

Az egyes tevékenységek jellegzetességei és az utóbbi évek fejlesztései:

Fémipar

Fröccsöntő és képlékeny-alakító szerszámok, célgépek tervezése és kivitelezése, forgácsolás, hegesztett szerkezetek gyártása jellemzi ezt a szolgáltatás csoportot.

Szerszámüzemük korszerű gépekkel van felszerelve, ahol jól képzett szakemberek az esztergályos, a marós, a lakatos, a szikraforgácsoló és a köszörűs műveletek elvégzését magas színvonalon látják el. Az egyik kulcsgép az NCT 104 vezérlésű EUROMIL-3000 CNC szerszám megmunkáló központ (3000 x 800 x 700 mm mérettartománnyal).

2006-ban szereztek be egy Charmilles Robofil 440 SL típusú huzalos szikraforgácsoló gépet (maximális munkadarabméret: 1200x700x400 mm, 550x350x400 mm elmozdulási lehetőségek).

A szikraforgácsoló gép

2007-ben került beszerzésre egy Coord 3 Hera ELIOS SP nagy pontosságú mérőgép (1500 x 850 x 700 mm mérési tartománnyal). Segítségével megoldott az alkatrészek mérése és a felületek letapogatása. Működtethető kézi és automata üzemmódban is.

A mérőgép

Építőipar

Vázszerkezetek gyártását, könnyűszerkezetes üzemcsarnokok kivitelezését végzik a tervezéstől a gépészeti beszerelésig.

Műanyag-feldolgozás

A fröccsöntés három műszakban folyik. A lehetőségek széles skáláját biztosítja, hogy gépparkjukban a 25 tonna záróerő / 25 cm³ teljesítménytől a 800 tonna / 4000 cm³-ig szinte minden kategóriájú fröccsgép megtalálható. Kartonplaszt és egyéb csomagolóanyagok kivágását 3 db kivágógép és 1 db hengerstancgép látja el.

2002-től folyamatosan fejlesztették gépparkjukat Engel (25 – 150 tonnás) és Battenfeld (270–800 tonnás) típusú fröccsgépekkel, melyek számítógéppel vezéreltek, automata, félautomata és kézi vezérléssel is működtethetők. A színadagoló berendezésekkel a vevő által kért szintet garantálják. A gépek robotokkal felszereltek, amelyek a kész fröccstermékeket a szállítószalagra helyezik, illetve a fém- és műanyagbetéteket a fröccsszerszámba illesztik.

A Hengerstanc gépük segítségével közepes- és nagyméretű papír és műanyag alapú hullámlemezek kivágása oldható meg gazdaságosan. Kis- és nagy sorozatgyártásra egyaránt alkalmas. A hengerstanc fotocellás érzékelővel és PLC vezérléssel van ellátva. A más termékre való átállás gyorsan, gazdaságosan megoldható.

A vevők igényeinek még jobb kielégítése érdekében 2011-ben befejeződött egy új, 8.600 m²-es műanyag-feldolgozó üzemcsarnok építése.

Az új műanyag-feldolgozó üzem

Felületkezelés és díszítés

2001-ben bevezettek egy új típustechnológiát, a prégelest, amellyel fröccsöntött műanyag alkatrészek díszítését, feliratozását végzik. A prégezőfólia adja a prégelt minta színet, úgy, hogy a felfűtött nyomóbélyeg a fóliáról az alkatrész felületébe süti a festéket.

A tamponozás rendkívül rugalmasan alkalmazható feliratozó eljárás, mind fémre, mind fára, mind műanyagokra, mind üvegre stb. A tamponok szilikonból készült nyomóformák, amelyek biztosítják a festék átadását a kliséről a munkadarabra. A Metálpaszt különféle típusú gépei függőleges irányú mozgással vízszintes felületre képesek homorú, illetve domború nyomatot készíteni.

A festést két gyártósoron végzik, a műanyag alkatrészek festése egy automatizált síkgyas Venjakob berendezésen, a fém alkatrészek festése pedig elektrosztatikus porszórással történik.

Logisztika

3.000 m² alapterületű raktárak alkalmas alapanyagok, késztermékek, csomagolóanyagok, fröccsöntő szerszámok tárolására. Ezáltal biztosítható, hogy a szállítás "just in time" rendszerben történhessen a vevők felé.

Minőség- és környezetirányítás

A cég az integrált irányítási rendszerét 2003-ban alakította ki az MSZ EN ISO 9001 (minőségirányítás) és az MSZ EN ISO 14001:1997 (környezetirányítás) szabványok követelményei szerint, amelyet működtet és folyamatosan fejleszt annak érdekében, hogy képes legyen a vevők, valamint a jogszabályok és szabványok követelményeinek megfelelni, törekedve a vevők maximális elégedettségére. 2008-ban megszerezték az ISO TS 16949:2002 szerinti autóiipari beszállítói tanúsítást is.

A cég legnagyobb és legnevesebb vevői:

az Electrolux, az Alpine, a BMW, a Carrier, a Dension és a Konica Minolta.

A Metálpaszt Kft. jelenleg mintegy 200 főt foglalkoztat.

A Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Közgyűlés 2008-ban Megyei Gazdasági Díjjal tüntette ki a cég tulajdonos ügyvezető igazgatóját a Metálpaszt Kft.-nek "az Alsó-Jászság legnagyobb és legjelentősebb középüzemévé fejlesztéséért, valamint kimagasló gazdaságfejlesztési és munkahelyteremtő tevékenységéért."

Névjegy:

Metálpaszt Fém- és Műanyagipari Kft.

5100 Jászberény, Jókai út 18/A

Telephely: 5141 Jásztelek, Jászberényi út 2.

T.: +36-57/462-061; 462-037

Fax: +36-57/462-061

E-mail: metal@externet.hu

Honlap: www.metalplaszt.hu

Cégvezető: Fülöp Béla ügyvezető igazgató

Rosenberger

ROSENBERGER MAGYARORSZÁG KFT.

Cégtörténet és fejlesztések

A jászárokészítési telephely kialakítása 2002-ben kezdődött el, amit rövid idő alatt ki-nőtt a vállalkozás.

Az ipari termelésben világszinten nehéz helyzetet eredményező gazdasági körülmé-nyek után a piac új lendületet kapott. Ennek pedig egyenes következménye, hogy fej-leszteniük kellett gyártó-, raktározó-, illetve logisztikai kapacitásukat. 2007-ben új gyár-csarnokot építettek, amelynek alapterületét tavaly megduplázták, illetve egy újabb te-lephelyen az alkatrészgyártást is megkezdte az év elején a gyorsan fejlődő vállalat. A gyár-bővítés után 17.000 négyzetméterre növekedett gyártóbázisuk.

Az új gyártócsarnok

Tevékenységek és a legnagyobb megrendelők

Az elektronikai alkatrészeket gyártó cég termelése két nagy csoportra bontható. Az egyik nagy terület a csatlakozó-, a másik a kábel-összeszerelés.

Olyan világcégeknek szállítanak a telekommunikációs és adatátviteli technika piacán, mint az Ericsson, az Alcatel, a Motorola, a Nokia, a Siemens, a Huawei, az Elcoteq, il-letve a Rhode & Schwarz, az autópárhelyen pedig az Audi, a BMW, a VW vagy épp a Da-imler tudható partnereik között.

A folyamatos termékfejlesztés mellett egyre nagyobb darabszámban készítenek kü-lönböző gyors adatátviteli csatlakozókat. Az óriáscégekkel az együttműködés csak magas fokú termelési hatékonyság, illetve folyamatosan bővülő volumen mellett, a magas mi-nőségi követelmények teljesítésével tartható fenn.

Számos új projekttel kezdtek el foglalkozni. Az autópárhely illetve a telekommunikáció mellett már az egészségügy és a hadiipar számára is gyártanak alkatrészeket.

Berendezések és személyzet

A gyártósorokon egyre nagyobb arányban jelennek meg a félautomata, illetve auto-mata alkatrészgyártó berendezések. Az eddigi, jellemzően összeszerelő üzem funkciót egyre nagyobb arányban egészítik ki a magasabb hozzáadott értéket jelentő gyártási fo-lyamatok. Mindez pedig magával hozza, hogy egyre több technikusra és termékfejlesztő

mérnökre van szükség a vállalatnál. Hasonlóképp nagy szükségük van gépészmérnökökre, finomelektronikai és mechatronikai szakemberekre. Alkalmazni tudnak a finomechanikai területen jártas technikusokat, szükségük van forgácsoló szakemberekre, a CNC-megmunkáló gépekhez értő szakmunkásokra, illetve számos területen van még szükség a betanított munkások tevékenységére.

A szerelőüzem

A jelen és a jövő

2011 márciusában kezdték meg a második telephelyükön az alpanyaggyártást, a forgácsolást. Mind az alkatrészgyártó üzemben, mind pedig az alpanyaggyártó telephelyükön számítani lehet újabb termelésbővítésre az elkövetkező hónapokban. A gyártás fejlődésével pedig egyértelműen együtt mozog a minőségellenőrző, a raktározási, illetve logisztikai kapacitásuk bővítése is.

A Rosenberger Magyarország Kft. kezdetekben alig félszáz embert foglalkoztatott Jászárokszálláson. Üzemeikben jelenleg immár mintegy 1200 embernek nyújtanak álláslehetőséget három műszakos munkarendben, és folyamatosan szükségük van a szakképzett munkaerőre, mert megrendeléseik alakulása azt mutatja, hogy további fejlesztésekre lehet szükség. Nem csak a városban élők számára teremtenek munkaalkalmat, hanem a kistérség számos településéről érkeznek üzemükbe munkavállalók. Összesítésében 12 buszjáratot működtetnek. Alkalmazottaik a Jászág mellett Hatvanból, Gyöngyösről, de még Heves városából, illetve a városok körzetében található kistelepülésekről is szép számmal érkeznek.

Névjegy:

Rosenberger Magyarország Elektronikai Kft.
5123 Jászárokszállás, Rosenberger Katalin utca 1.

Telephely: 5123 Jászárokszállás, Ipari út 7.

T.: +36-57/531-300

Fax: +36-57/531-301

E-mail: info-HU@rosenberger.de

Honlap: www.rosenberger.de

Cégvezető: Papp Francisco igazgató

H-GENERÁL Kft.

Cégtörténet, fejlesztések

A H-GENERÁL Szolgáltató és Kereskedelmi Kft. 1992-ben betéti társaságként alakult a jászberényi telephelyen. A cég tevékenysége különféle kereskedelmi szolgáltatásokat és fémmegmunkálást foglal magába. Vállalkozás fejlesztése során 1995-ben megvásárolták a budapesti ORION Elektronikai Kft. lakatos- és forgácsoló üzemét, a hozzá tartozó gépekkel és személyi állománnyal együtt. A növekvő megrendelések kielégítésére 1997-ben újabb lemezmegmunkáló-, eszterga-, és marógépeket vásároltak. 1998 áprilisában a cég kft.-vé alakult. 2000-ben egy nagyobb beruházás keretében új 1200 m²-es üzemcsarnokot, korszerű irodákat és szociális helyiségeket építettek jászberényi telephelyükön.

A jászberényi gyár

2003-ban jelentős beruházás keretében felújították budapesti üzemcsarnokaikat, szociális helyiségeiket, világítási és fűtési rendszerüket, új energiatakarékos gépekkel növelték gyártási kapacitásukat. Kialakítottak egy új, korszerű igényeket kielégítő üzemcsarnokot. 2004-ben megvásárolták budapesti telephelyüket, és az előző évben megkezdett beruházás keretében további felújításokat végeztek, a csatorna- és vízhálózat korszerűsítése mellett bővítésre kerültek az irodai helyiségek és azok berendezései. Kivásárlás keretében jelentősen növelték géppark állományukat, és ezzel egyidejűleg tömeggyártásukat.

Jászberényi telephelyükön 2007-ben közel 200 milliós beruházás keretében 2000 m²-es új, korszerű üzemcsarnok került átadásra, irodák, raktárak, szociális helyiségek és mérőlabor kialakításával. Az új üzemcsarnokban megrendeléseik még jobb teljesítését, ezen át a vevői elégedettség növelését három új 425 tonnás excenter présgéppel valósították

meg. Az általuk végzett gyártási folyamatok megfelelőségének eredményeként elért gazdasági növekedés lehetővé teszi számukra a szervezet további folyamatos fejlesztését, a kitűzött célok megvalósítását az infrastruktúra és az erőforrások tekintetében egyaránt.

A három új 425 tonnás excenterprés

A társaság mindkét telephelyén tanúsított MSZ EN ISO 9000:2001 (ISO 9001:2000) szabvány szerinti minőségirányítási rendszert és MSZ EN ISO 14001:2005 (ISO 14001:2004) szerinti környezetközpontú irányítási rendszert működtet, e követelményeket szem előtt tartva végzik irányítási, gyártási tevékenységüket.

Berendezések, alkalmazott eszközök

Gyártási tevékenységüket a megrendelői igényeket kielégítő, karbantartott berendezésekkel, gépekkel, egyéb eszközökkel biztosítják. Megrendelőik elégedettségét tükrözi, hogy gépeik – egy műszakra vetítve – közel 90%-os kapacitással dolgoznak, szem előtt tartva a környezetszennyezés megelőzését, a környezettudatos magatartás folyamatos fejlesztését.

Nagy excenterprés kapacitás áll rendelkezésre

Jelenlegi tevékenységek

A jászberényi telephelyen: fémmegmunkálás, lakatos munkák, kivágás, sajtolás, hajlítás, lemezlyukasztás, menetfúrás, ponthegesztési műveletek.

A budapesti telephelyen: gyártóeszköz (szerszám) tervezés, gyártás; fém alkatrészek gyártása, úgymint lakatos munkák, forgácsolás, lemezlyukasztás, nibbelés, CNC eszterga megmunkálás, vízzel vágó technológia alkalmazása, excenterprés munkák és hegesztés. Tevékenységi körükbe tartozik még: különféle számítógépházak elemeinek gyártása, mechanikai szerelése, fém irodabútorok és áruházi állványok, bemutató polcok gyártása, szerelése, intelligens HEXA csiszolóvászson és csiszolópapír gyártása.

Lemezlyukasztás és nibbelés

A H-Generál Kft. 2010-ben 133 főt foglalkoztatott, és több mint 1,3 Mrd Ft-os nettó árbevételt realizált.

Névjegy:

H-Generál Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.

5100 Jászberény, Móra Ferenc u. 3. I. 3.

Jászberényi telephely: 5100 Jászberény, Alsómuszály 58.

Tel.: +36-57/413-014

Fax.: +36-57/411-107

Budapesti telephely: 1106 Budapest, Jászberényi u. 29.

Tel: +36-1-262-58-78

Fax: +36-1-433-56-51

E-mail: hgeneral@hgeneral.hu

Honlap: www.hgeneral.hu

Cégvezető: Durucz Zoltán ügyvezető igazgató

Kármán Antal

IPARI PARKOK A JÁSZSÁGBAN

Az ipari park fogalma

Az ipari park olyan teleszerűen létesített ipari és szolgáltató létesítmények együttese, amely főként kis- és középvállalkozások számára a kor színvonalán képes biztosítani a korszerű gyártmányok előállításához, a modern technológiák alkalmazásához nélkülözhetetlen feltételeket.

A park egyfelől a termelőtevékenységhez elengedhetetlenül szükséges fizikai infrastruktúra (energia, víz, telefon, szennyvíztisztító stb.) igénybevételét teszi lehetővé, másfelől pedig olyan szolgáltatásokkal (szellemi infrastruktúra) segíti a vállalkozókat, amelyek ma már nélkülözhetetlen részei a sikeres üzletvitelnek (pl. ügyvitelszervezés, pénzügyi-számviteli ügyintézés, PR, marketing, külkereskedelem bonyolítása, hitel ügyintézés, beruházási, fejlesztési, jogi tanácsadás stb.). A park körülhatárolt működéséről gazdasági társaság gondoskodik.

Az ipari parkok tehát ingatlanüzletek. A befektető célja az, hogy a megszerzett területeket és ingatlanokat olyan módon alakítsa ki és fejlessze, aminek végeredményeként azokat különböző (közüzemi, infrastrukturális stb.) szolgáltatásokkal ötvözve, magas haszon reményében különböző konstrukciók (tulajdonjog átadása, bérbeadás stb.) formájában értékesíthesse. Az ipari parkok létesítése és fejlesztése általában az önkormányzatok aktív szerepvállalását, illetve cselekvési területük bővítését is eredményezi.

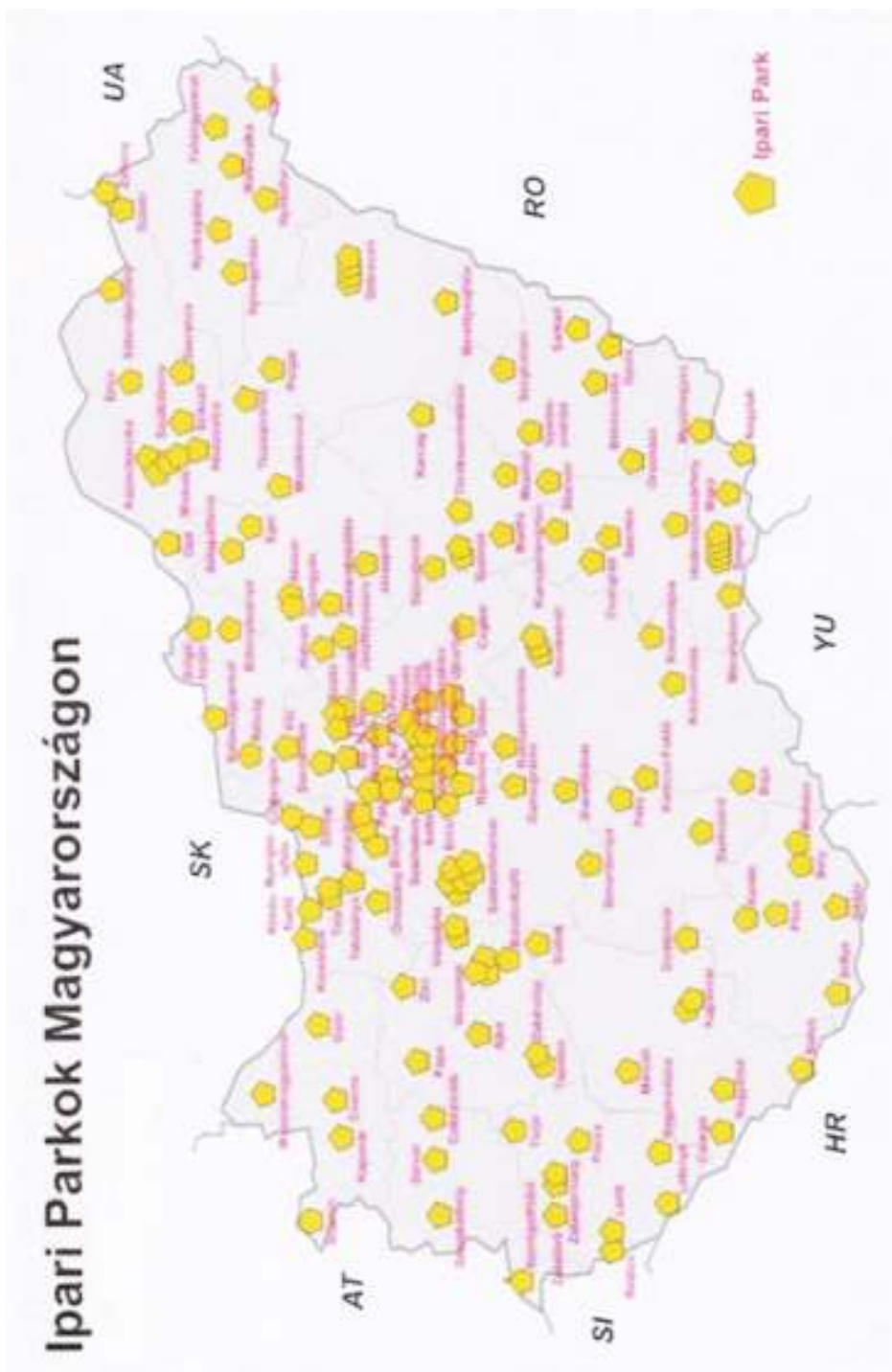
Jelentős forrásként megjelenik a bankszféra is, amely az úgynevezett projekt-finanszírozás keretében egy „zöldmezős” beruházásba a költségeknek akár 70-80 %-át is hajlandó megelőlegezni. Hasznuk a közvetlen kamatokon túl a létesülő új termelő és szolgáltató kapacitások pénzforgalmából származhat.

Ipari parkok hazánkban

Hazánkban az ipari parkok a huszadik század végén, a 90-es években jöttek létre a fejlett gazdasággal rendelkező országok mintájára. Megjelenésük kitűnő példája annak, hogy a rendszerváltás időszakában miként jöttek létre új szervezetek, s ezek hogyan tudnak érdemlegesen hozzájárulni az iparfejlődés, a gazdaságfejlesztés, a tőkeszervezés, a partnerkapcsolatok kiépítése, a marketing, az oktatás, a képzés és egyéb témakörök fontos és új kérdéseinek megválaszolásához. A gazdasági élet aktív szereplői hamar felismerték az ipari parkok kialakításában rejlő lehetőségeket.

Az ipari parkok a gazdaság konszolidálásának részeként és eredményeként alakultak ki, és értek el sikereket. Kezdetben a munkahelyteremtés, a fejlett technológia bevonása voltak az alapvető célok. Ma kiemelt gazdaságszervező funkciót látnak el, és létrehozásuk óta szerves részévé váltak az ország és a régiók életének; kapcsolatépítő, finanszírozási, ösztönzési megoldásokat kínálnak.

Az ipari parkok fejlesztésébe a kormány lényegében 1996-ban az Ipari Park cím támogatási pályázat kiírásával kapcsolódott be, amelynek köszönhetően a magyarországi ipari parkok száma 12 év alatt meghétszereződött (28-ról 206-ra nőtt), az ipari parkokban foglalkoztatottak száma 12 év alatt pedig több mint hétszeresére, 207.000 főre emelkedett. Hazánkban ma a 12.323 hektárnyi területen működő 206 ipari park biztosítja az ipari termelés és az ipari export több mint harmadát.

Magyarországon az ipari parkok differenciált struktúrája alakult ki, amely igazodik az egyes térségek adottságaihoz, épít a régiók munkaerő és infrastrukturális lehetőségeire (pl. kereskedelmi és szolgáltató területek, logisztikai és infoparkok).

Érdekképviselőjük közbejárásának is köszönhetően sikerült elérni, hogy a kormányzat és a régiók is támogassák az ipari parkokat, az ipari parkok pedig sokrétű szolgáltatásokkal segítsék elő a parkokba települt cégek, illetve az ipari parkok térségében működő kis- és közepes vállalkozások versenyképességének javítását. Intézményeiknek feladata, hogy előmozdítsák a csúcstechnológiát képviselő cégek magyarországi letelepedését, s azt, hogy idehozzák kutató-fejlesztő bázisaikat is. Folyamatos célkitűzés, hogy a nagy nemzetközi presztízzsel rendelkező egyetemeink, tudományos laboratóriumaink környezetében tudományos parkok jöjjenek létre, hasonlóan a fejlett iparral rendelkező országok gyakorlatához.

Az ipari parkok programjában ma a főbb tevékenységek: a tőkeszervezés, az innováció, a kis- és középvállalatok betelepítésének előmozdítása, tudományos parkok létesítése, a határon túli kapcsolatok kiépítése, vállalkozói övezetek létesítésének előmozdítása.

A magyar kormány fokozott figyelmet fordít arra is, hogy megerősítse az ipari parkok hálózattá fejlesztésének stratégiai szerepét. Ennek is köszönhető, hogy az ipari park egy modernizációs és tőkebefektetési folyamat kiemelt területévé vált az utóbbi néhány évben, és ez a pozíciója mindinkább erősödni látszik.

Az ipari parkok fejlesztési forrásigényei évről-évre dinamikusan növekednek, fokozatosan bevonva az EU forrásokat is ebbe a körbe. Célkitűzés, hogy az ipari parkok aktív szerepet vállaljanak a több megyét átfogó regionális programok kialakításából, s a betelepült cégek EU konform módon kapjanak segítséget versenyképességük javításához.

Ipari parkok a Jászságban

A Jászságban 3 ipari park működik, melyek az ipari park címet és az azzal járó támogatásokat 1998–2002-ben nyerték el. [Egy megjegyzés – nem minden él nélkül –: Jászberény városa ebből (is) kimaradt, ráadásul akkor, amikor az ipari park cím mellé az infrastruktúrafejlesztő beruházásokhoz viszonylag könnyen lehetett elnyerni jelentős állami támogatást pályázat útján.]

A 3 jászsági ipari park története, lehetőségei, jellege és jelentősége más és más.

A jászfényszaruinak három fő jellemzője van: az egyik magának a Samsungnak, mint multinacionális óriáscégnek a jelenléte; a másik, hogy az ipari park üzemeltetésére az önkormányzat egy kft.-t hozott létre; a harmadik, hogy az Ipari Centrum Kft. maga épített a park területén olyan üzemcsarnokokat, melyeket bérbeadásra, illetve eladásra kínál a betelepülőknek.

A jászárok szállását meghatározza, hogy négy nagy, a megyei TOP 50-ben is szereplő cég [a Carrier, a Bundy, a Zeuna (később ArvinMeritor, majd Emcon volt, ma Faurecia a neve)¹ és a Rosenberger] már az ipari park cím elnyerését megelőzően odatelepült a területre.

¹ A Carrier CR Magyarország Hűtőberendezéseket Forgalmazó és Gyártó Kft.-t és az Emcon Technologies Gyártó Kft.-t a 2008. évi, a Bundy Hűtőtechnikai Kft.-t a 2009. évi Jászsági Évkönyvben mutattuk be.

A több szempontból is legkedvezőtlenebb helyzetű jászapáti parknak még jelentős fejlődésre, új betelepülőkre van szüksége ahhoz, hogy egy igazán jól prosperáló ipari parknak mondhassa magát.

Források:

Lakatos Viktor: Az ipari parkok létesítése és a területfejlesztés lehetőségei (diplomaterv 1999)

a Közlekedéstudományi Intézet honlapja (2004. május)

a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium Üzleti Környezeti Főosztály honlapja (2010. január 18-i állapot)

a Jászságban „Ipari Park” címet viselő szervezetek információi (2011. október)

Bordás Borbála: Jászfényszaru Ipari Park, versenyben a világgal (2011, kézirat)

JÁSZFÉNYSZARU IPARI CENTRUM

Történet

Jászfényszaru évszázadok óta őrzi a mezőgazdasági termelés sajátos hagyományait. A múlt század hetvenes éveiben megjelent a könnyűipar és a televízió-gyártás, majd a 80-as évektől a mezőgazdasági feldolgozóipar mellett a fafeldolgozó és a fémfeldolgozó ipar is meghonosodott. A Kalapgyár és az Orion gyár nagy szerepet játszott az ipari termelő kultúra kialakításában. Ezzel párhuzamosan fejlődött a városi infrastruktúra, a szolgáltatóipar.

A helyi ipar fejlődése és annak további elősegítése érdekében Jászfényszaru Város Önkormányzata úgy határozott a kilencvenes években, hogy ipari parkot alakít ki, és annak üzemeltetésére 1998-ban létrehozta a Jászfényszaru Ipari Centrum Kft.-t (továbbiakban Ipari Centrum). Az Ipari Centrum még ugyanabban az évben 50 hektáros területre „Ipari Park” címet nyert el. 2001-ig egy körülbelül 12 hektáros területen kiépült az infrastruktúra (út, gázvezeték, ivóvízvezeték stb.), irodaépület és 1000 m²-es raktár létesült PHARE, GFC és TFC támogatásból. Felújították a város központjában található, a helyben Pap Kastélyként ismert épületet. Az új elnevezés Business Center lett, utalva a megváltozott funkcióra, ahol képzésekre, üzleti találkozók rendezésére is alkalmas, 40 fő befogadására képes tárgyalóterem, valamint üzleti szállásként 5 kétágyas szoba található. Hamarosan megkezdődik a pince rész felújítása, itt egy kisebb termet alakítanak ki asztaliteniszezési, és biliárdozási lehetőséget biztosítva. Napjainkra az épület külföldi igénybe vevői egy harmadik elnevezést is bevezettek a köztudatba: Yellow House, ami az épület jellegzetes, sárga színéből következik. A beruházáshoz – az összköltség meghaladta a 200 millió forintot – jelentős saját erőt biztosított az Önkormányzat.

2002-ben az Önkormányzat további, kb. 10 hektáros földterületet vásárolt. Ez lehetővé tette a következő évben egy háromoldalú megállapodás aláírását (Samsung, Önkormányzat, Ipari Centrum), és rekord gyorsaságú tervezést, az engedélyeztetést követően sorsdöntő beruházások valósultak meg. Az Ipari Centrum 60 millió forint pályázati támogatással mintegy 160 millió forint értékű beruházást valósított meg, a Samsung 32-es főút felé eső részén feltáró út és egy 100 férőhelyes kamionparkoló épült. Ez a beruházás lehetővé tette, hogy a Samsung a teljes gyáron belüli logisztikát ésszerűsíteni tudta, és egyúttal bővíthették a gyártókapacitást is. Néhány évvel később kiderült, hogy az Ipari Centrum által megvalósított beruházás megalapozta egy következő Samsung beruházás terveit, lehetőségét is.

2006-ban a Samsung ismét Magyarországot, ezen belül Jászfényszarut, az ipari parkot választotta fejlesztésének helyszínéül. Hat hónap alatt egy 20.000 m²-es alapterüle-

tet meghaladó gyárat épített az időközben meghatározó magyarországi vállalkozássá vált cég, és 2007 őszén megindult a termelés az új üzemben.

A Samsung bejárata

Ennél a résznél érdemes egy kicsit elidőzni. Sokan azt gondolják, teljesen természetes, hogy Jászfényszarun van, így ott fejleszt a Samsung. Ez a gondolkodás valamilyen szinten érthető, de igazából csak a közreműködők és a közvetlen környezet tudják, hogy mennyi munka, esetenként áldozat és anyagi befektetés kellett ahhoz, hogy a Samsung többszörösen is Jászfényszarut válassza. A cég a nyolcvanas évek végén jött Magyarországra, Jászfényszarura. A Samsung világcég, jelentős gyártókapacitásokkal rendelkezik a világ számos országában. Az, hogy a Samsung Jászfényszarun fejleszt adott esetben, nem automatikus, egy-egy beruházás helyszínének kiválasztása előtt több szempontot mérlegelnek (pl. logisztika, munkaerő, adózás), és több országot is megvizsgálhatnak. Így nem csak a települések, hanem az országok is versengenek. A négy évvel ezelőtti beruházásnál pl. szlovákiai, romániai, sőt más magyarországi helyszín is szóba került. Jászfényszaru adókedvezményrel, kapcsolódó beruházások megvalósításával segítette, segíti elő a cégek terveinek, fejlesztéseinek Jászfényszarun történő megvalósítását.

Az Ipari Centrum 2007-ben új beruházás előkészítésébe kezdett. A szándék az volt, hogy létesüljön egy olyan csarnok, amely bérbeadásával új céget, cégeket lehet az ipari parkba vonzani. Kétfordulós pályázati eljárást követően, mintegy 210 millió forintos beruházással 2010-ben került átadásra egy 1848 m²-es csarnok. A beruházáshoz 100 millió forintot meghaladó Európai Unió támogatást vett igénybe az Ipari Centrum, a fennmaradó összeget korábbi ingatlanadásból biztosította a cég.

Napjaink

1998-ban, az Ipari Park cím elnyerésekor 3 cég működött a területén, és néhány száz fő dolgozott itt. Azóta számos vállalkozás betelepült, jelenleg már 19 cég van jelen az Ipari Parkban. A cégek mintegy 2.000 főt foglalkoztatnak, részben helyből, részben to-

vábbi 30-40 településről. Emellett jelentős beszállítóvá lett néhány térségi vállalkozás is az elmúlt évek során.

Meghatározó iparágak az ipari parkban: elektronikai összeszerelés, logisztika, csomagolás, fafeldolgozás, fémfeldolgozás, bútorgyártás és újrahasznosítás. Betelepült, meghatározó cégek: Samsung Electronics Magyar Zrt., ModusLink Magyarország Kft, Hirsch Porozell Kft. A Samsung mind árbevétele, mind export árbevétele alapján Magyarország meghatározó cégei között található.

A ModusLink Kft.

Kezdetben két önkormányzati képviselő látta el az Ipari Centrum ügyvezetését, majd 2002 decemberétől egy személy ügyvezetőként intézte az Ipari Centrum napi ügyeit. Sokáig nem volt munkavállalója a cégnek, de az évek alatt a feladatok megsokszorozódtak, így a munkavállalók száma folyamatosan nőtt, 2011 áprilisától már hat fő igyekszik a kft. terveit megvalósítani.

Az Ipari Centrum küldetése egy modern, komplex, minőségi szolgáltatásokat kínáló, környezettudatos ipari park kialakítása és működtetése, hozzájárulva ezzel a település és a térség gazdaságának kiegyensúlyozott fejlődéséhez. A cég a hagyományos értelemben vett ipari park működtetésén túl – felhasználva korábbi ingatlanfejlesztési, ingatlanüzemeltetési, projektmenedzsment tapasztalatokat – olyan tevékenységeket is tud végezni, mint például városfejlesztési társasági funkció ellátása, projektmenedzsment, ingatlanüzemeltetés. Így a cég közreműködik Jászfényszaru Város Önkormányzata fejlesztéseinek előkészítésében (például óvoda, bölcsőde, sportszarnok építése). Az Önkormányzat részére nyújtott szolgáltatások és közös projektek előmozdítják az integrált városfejlesztési stratégia, valamint a gazdasági program megvalósulását.

Az Ipari Centrum konzorciumi partnerként részt vesz két nagy önkormányzati fejlesztésben. A szociális város rehabilitációs projekt az ún. Alvég megújítását szolgálja, míg a funkcióbővítő város rehabilitációs projekt a városháza és környezetének fejlesztésére irányul.

Célok

Az Önkormányzat 2009-ben elfogadta az Ipari Centrum következő évekre vonatkozó stratégiai tervét. Ennek alapján dolgozták ki és készítették elő a Jászfényszaru Ipari Park

Komplex Fejlesztése elnevezésű projektet. A fejlesztés célja: az ipari parkba lehetőségeinek, szolgáltatásainak bővítése az ipari park versenyképességének biztosítása érdekében. A projekt három fő részből áll. Vállalkozói ház épül, ami elsősorban kisebb helyigényű, kevésbé tőkeerős vállalkozásoknak biztosít helyszínt a működtetéshez. Az épületben bérelhető irodák és műhelyek lesznek, hasonlóan az inkubátor házakhoz. Mindezek mellett konferenciateremként is használható étterem, tárgyaló, vendégszobák és rekreációs lehetőség (szauna és fallabda) is lesz az épületben. Továbbá megépül egy 5.800 m²-es raktár, valamint hat, teljes infrastruktúrával ellátott telek kerül kialakításra. A fejlesztés megvalósítása az ide vonatkozó Új Széchenyi Terv pályázati kiírásának megjelenését követően kezdődhet. Az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács 2011. februárban kiemelt projektté nyilvánította a fejlesztést, ami azt jelenti, hogy a régió gazdaságának fejlődése szempontjából is fontos a beruházás.

Az Ipari Centrum törekszik a megújuló energialehetőségeket kihasználni. A tavaly átadott épület meleg vízzel történő ellátására napkollektorokat helyeztek el a csarnok tetejére, jövő tavasszal az irodaépület tejére kerülnek napelemek, majd a tervek szerint a következő beruházásnak is része lesz napelemes rendszer megvalósítása.

Az Önkormányzat novemberben benyújtotta egy iparvágány létesítését célzó projektelképzelés dokumentációját az illetékes szervezethez. A projekt kidolgozásához, megvalósításához szükséges támogatás biztosításával új lehetőségek nyílnának az ipari parkban működő cégek számára. A beruházás megvalósítása biztosítja az országos vasúthálózathoz csatlakozást, és az ipari park, így az ipari parkban működő cégek versenyképességének növelését.

A JIC irodaháza

Összegzés

Az Önkormányzat az elmúlt mintegy húsz évben igyekezett kedvező körülményeket biztosítani a városban, az ipari parkban működő cégek számára, hiszen a rendszerváltást követően az egyik legmagasabb munkanélküliség jellemezte a települést a térségben. Az Önkormányzat különböző eszközöket, módszereket használt, használ. Adókedvezmény (helyi iparüzési adó) biztosítása, az ipari park kialakítása és működtetése, beruházások

megvalósítása mind azt a célt szolgálja, hogy minél több cég, minél több munkahely legyen a településen.

A munka, a befektetés eredményei már jelentkeznek. Napjainkra Magyarország meghatározó cégévé nőtte ki magát a Samsung, közel húsz cég választotta Jászfényszarut, az Ipari Parkot. Hamarosan újabb cég jelenik meg az ipari parkban, az Ipari Centrum októberben előszerződést kötött egy céggel egy közel 35.000 m²-es földterület értékesítésére. A cég várhatóan 150 munkahelyet fog létrehozni a településen a következő egy-két évben.

A gazdaságba történő befektetés meghozta az eredményeket, így az Önkormányzat meg tudja valósítani azokat a fejlesztéseket, amik korábban amiatt maradtak el, mert a források jelentős részét gazdaságfejlesztési beruházásokra fordították, vagy adókedvezmény formájában a vállalkozásoknál hagyták. Az utóbbi években így már megújulhatott az általános iskola, a Művelődési Ház és az előtte lévő park, elindult, illetve hamarosan indulhat két városrész megújítása, és elkezdődtek az előkészületei további fejlesztéseknek.

A munka azonban nem fejeződhet be, folyamatos fejlesztésre, megújulásra van szükség annak érdekében, hogy a már itt működő cégek továbbra is kedvező helyszíneként értékeljék a települést, illetve hogy újabb cégek válasszák a települést. Az elkövetkező időszak nagy kihívása az, hogy olyan céget, cégeket sikerüljön a településre, az ipari parkba „csábítani”, amelyek másfajta szakértelmet is megkívánnak, mint a jelenlegi cégek. Így biztosítható lesz az, hogy még több helybéli számára biztosítsanak megélhetést az itt működő cégek, még több fiatal tudjon helyben munkalehetőséget találni.

Elismerések

Az eddigi munka, elért eredmények elismeréseként az Ipari Centrum 2010-ben „Az év befektetőbarát ipari parkja” elismerést kapta az ITD Hungary-tól. Az elismeréssel az ország 210 ipari parkjának befektetés-ösztönző tevékenységét, valamint az új beruházások és munkahelyteremtés kapcsán tett erőfeszítéseit díjazza a Nemzetgazdasági Minisztérium által felügyelt szakmai zsűri. Az elismerés jelentőségét növeli, hogy ez volt az első alkalom, hogy egy 6.000 fős kistelepülés ipari parkját választották az év ipari parkjának.

„Az év befektetőbarát ipari parkja” díj és oklevél

Ugyanebben az évben Jászfényszaru városa bronz fokozatú Befektetőbarát Önkormányzat elismerést kapott a gazdaság fejlesztésében tett lépései elismeréseként, az évek óta tartó, a település versenyképes befektetési helyszínné való fejlesztésében folytatott törekvéseért.

Elérhetőségek:

Üzemeltető neve: Jászfényszaru Ipari Centrum Kft.
Cím: 5126 Jászfényszaru, 2535/3/A hrsz.
T.: +36-57/424-240
Fax: +36-57/424-240
Mobil: +36-70/338-9446
E-mail: centrum@jaszfenyszaruiparipark.hu
Honlap: www.jaszfenyszaruiparipark.hu
Kapcsolattartó: Versegi László ügyvezető

JÁSZÁROKSZÁLLÁSI IPARI PARK

Jászárszálláson 1998-ban indult el a vállalkozói övezet kiépítése és betelepítése. A több évig tartó következetes fejlesztésnek köszönhetően a város megfelelt a 19/1997.(V.14.) számú IKIM rendeletben előírtaknak, így 2002. június 24-től jogosult az „Ipari Park” cím viselésére. A Jászágban Jászárszállás – Jászapáti és Jászfényszaru mellett – harmadikként nyerte el a megtisztelő címet, s napjainkban már az ipari parkban működő 15 üzem jelenleg körülbelül 3200 embernek ad munkát, tevékenységi körük igen szerteágazó, a vállalkozások 2011-ben tervezett együttes bruttó árbevétele megközelíti a 70 milliárd forintot. A város gazdasági hatása nemcsak a kistérségen belül, de a megyehatárokon túl is érzékelhető, az önkormányzat elkötelezettsége ennek fenntartására hosszútávon növeli a város versenyképességét.

Területi kapacitás

A már működő vállalkozások, illetve a betelepülni szándékozók számára 56 hektár terület áll rendelkezésre, melynek nagy része kiépített infrastruktúrával rendelkezik.

Elhelyezkedése, infrastruktúra, közlekedés

A város kedvező földrajzi elhelyezkedése, az M3-as autópálya könnyű megközelíthetősége kedvezően befolyásolta a vállalkozási környezet kialakulását.

A Rosenberger cég a közelmúltban segített megoldani az övezet ár- és belvízvédelmével kapcsolatos problémáit. Miután a területet az utóbbi időszakban többször is előlítés fenyegette, a német tulajdonú társaság a saját, új létesítményeinek építése során kitermelt földből nyulágat épített az ipari park legveszélyeztetettebb részén.

Az utóbbi időben szinte önálló városrészé alakult övezet további fejlődésének egyik akadálya a rossz közút minőség. Ezen belül is kiemelten fontos volna a Jászárszállást Jászágóval összekötő, jelenleg szinte járhatatlan út helyreállítása és korszerűsítése.

A település képviselő-testülete keresi a pályázati lehetőséget az infrastruktúra fejlesztésére. Több mint 300 millió forintos költségvetéssel a Szarvagy-patak védművének megépítésére pályázatot nyújtott be a város, melynek önrészét, 30 millió forintot, saját költségvetéséből biztosítja.

A folyamatos infrastruktúra-fejlesztéssel a város támogatni kívánja az új betelepülők zöldmezős beruházásait. Az ipari park háromoldalú elektromos betáplálással, földgáz vezetékesi lehetőséggel, jelentős tartalékú víz- és csatornaszolgáltatással rendelkezik.

A polgármesteri hivatal a cégek részére az engedélyeztetési eljárások szakszerű lebonyolítását, ügyeik gyors ügyintézését kínálja.

Az ipari parkban jelenleg működő cégek

Évtizedeken át itt működött a Hűtőgépgyár, mely eredetileg a jászberényi Lehel Hűtőgépgyár kihelyezett részlege volt. A kilencvenes évek végén került a Carrier Cr Magyarország Kft. tulajdonába, mely azóta is sikeres vállalkozásnak tekinthető, fő tevékenységi köre kereskedelmi hűtőbútorok gyártására terjed ki.

A kilencvenes évek közepén jött létre az Ádám-Trans Fuvarozó Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., mely közúti teherszállítással foglalkozik.

A Jászberényi úton található az Index Üzemanyagtöltő állomás.

A SKYCON Termelő és Szolgáltató Kereskedelmi Kft. fémszerkezetek, fém épületelemek gyártásával foglalkozik.

1998-ban jött létre a Bundy Hűtéstechnikai Kft., amely hűtőipari alkatrészek gyártására specializálódott.

Egy évvel később megkezdte működését a Zeuna Starker Kft. (később ArvinMeritor Emissions Technologies Kft., majd Emcon Kft., jelenleg Faurecia Magyarország Kft. néven), amely közúti járműmotor alkatrészgyártással foglalkozik.

A Rosenberger Magyarország Kft. 2001-ben kezdte meg tevékenységét (amelyet később két telephellyel fejlesztett) szigetelt vezetékek, hírközlési kábelek és csatlakozók összeszerelésével foglalkozik. A Rosenberger nemrégiben újabb 3,5 millió eurót befektetve önerőből bővítette duplájára gyártókapacitását, és több száz munkahelyet teremtett.

A Weger Hungária Kft. 2006-ban indította nem háztartási hűtők, légállapot-szabályozók gyártásával foglalkozó vállalkozását.

Az ipari park területén található még a Ficzek Tüzelő- és Építőipari Kereskedés Kft., melynek profilja az építőipari anyagok kereskedelme.

Helyi tulajdonú vállalkozás az Operatív 2000 Műszaki és Kereskedelmi Kft., amely fém alkatrész-gyártással foglalkozik.

Alkatrészek felújítását végzi a Kaszab és Társai Bt., mely 2006 óta működik a városban.

Az önkormányzat tulajdonában van a Víziközmű Jászárokszállás intézménye, amely a víz-, csatorna- és hulladékiszállítási szolgáltatást, valamint a városüzemeltetési feladatokat látja el.

Építési területtel rendelkezik a Horváth Trans Kft., és két mezőgazdasági vállalkozás is telephelyet működtet az ipari park területén.

Fejlődési lehetőségek

A már működő cégek vállalkozási profilja jelentős hatással bír az ipari park arculatára, elsősorban háztartási gépgyártással, járműipari tevékenységekkel stb. foglalkozó vállalkozások betelepülését segítheti elő, de más tevékenységi körű vállalkozások elindításának lehetőségét sem zárja ki.

A város és a térség szempontjából egyaránt fontos, hogy a környezetet nem terhelő tevékenységet folytató vállalkozások telepedjenek be az ipari parkba, melyek innovatív módon képesek hosszútávon tevékenykedni a térségben, annak fejlődését elősegítve, s ezzel ösztönözve a helyi kis- és középvállalkozások beszállítói tevékenységét is.

Elérhetőségek:

Üzemeltető neve:	Jászárokszállás Város Önkormányzata
Cím:	5123 Jászárokszállás, Árpád tér 1.
T.:	+36-57/531-050
Fax.:	+36-57/531-053
Mobil.:	+36-20/957-8437
E-mail:	gergely.zoltan@jaszarokszallas.hu
Honlap:	www.jaszarokszallas.hu
Kapcsolattartó:	Gergely Zoltán polgármester

JÁSZAPÁTI IPARI ÉS LOGISZTIKAI PARK

A Jászapáti Ipari és Logisztikai Park tulajdonosa Jászapáti Város Önkormányzata.

Elhelyezkedése

Az ipari park Jászapáti északkeleti részén található a belterületi határ, egyben az Új-szász–Vámosgyörk vasútvonal mellett, a 31. sz. másodrendű főútvonal mentén.

Az ipari park területi kapacitásai

Az ipari park területe összesen 26,65 ha, ezen belül jelenleg beépítésre kimért terület 38.000 m², további bővítésre felhasználható terület 125.000 m².

Infrastruktúra

Közlekedés: A közúti közlekedés szempontjából az ipari park elhelyezkedése kedvező, tekintve, hogy az északi határa és a park területétől északkelet-délnyugati irányban halad a 31. sz. másodrendű főút, észak-déli irányban pedig a 31. sz. főútról leágazva húzódik egy 5,0 m szélességű burkolt út, amely csatlakozik az úgynevezett pélyi földútba.

A 31-es főúton Budapesttől mért távolság 95 km. Az M3-as autópálya Hatvanban (40 km-re) és Füzesabonyban (45 km-re) érhető el.

A terület mellett húzódik az Újszász–Vámosgyörk közötti vasútvonal, mely összeköttetést biztosít a Budapest–Miskolc (26 km-re) és a Budapest–Szolnok (30 km-re) vasúti fővonalakkal. A MÁV vasútállomás közvetlenül az ipari park mellett található, mely kiváló lehetőséget kínál a logisztikai szolgáltatásokhoz, továbbá a vasúti rakodó mellett van egy 6 m széles betonút is (nyílt, füves) csapadécsatornával.

Az ipari parkban jelenleg működik egy ideiglenes mezőgazdasági repülőgép felszállóhely (Z137 T és M18 dromedár), és a szomszédos ingatlanon a LUKOIL üzemanyag-töltő állomás.

Ivóvíz, csapadékvíz elvezetés, szennyvízelvezetés: A terület ivóvízellátása megoldott, szolgáltató az önkormányzat által alapított Városüzemeltető Kft. A területen 2000-ben épült ki a csapadékvíz-elvezető rendszer, a városban pedig 2006-ban alakították ki a szennyvízrendszert, amelyre az ipari park területe egy 600 m-es hálózat megépítésével csatlakoztatható.

Gázellátás: A területre 1998-ban építették ki a földgázvezetékét, a szolgáltatást a TIGÁZ biztosítja.

Villamos energia ellátás: Az önkormányzat 2002-ben 1 MW teljesítményű trafót épített, melynek teljesítménye igény szerint tovább fejleszthető. A szolgáltatásról az ÉMÁSZ gondoskodik.

Hírközlés: A távközlési hálózat szolgáltatója az Invitel Zrt.

Munkaerőpiac

Jászapátiban a foglalkoztatottak összlétszáma 2893 fő,

ebből:

a mezőgazdaságban	393 fő,
az iparban (építőipar is)	1157 fő,
a szolgáltatásban	1343 fő dolgozik.

A foglalkoztatottak iskolai végzettsége:

8 oszt. alatt	44 fő
8 osztállyal	595 fő
szakmunkás	1006 fő
érettségizett	875 fő
felsőfokú végzettségű	373 fő

Jászapáti munkaerőpiaci térképén a vonzáskörzetébe tartozó 19 településen nincs jelentős foglalkoztatás, magas az álláskereső aránya, és a munkavállalók többsége ingázik (gyakran 45-60 km távolságra). Az említett települések összes lélekszáma 62.400 fő, melyből 25 km távolságon belüli lélekszám 51.600, de az ennél nagyobb távolságban élők sincsenek 35 km-nél messzebb Jászapátitól.

A munkaerő kínálatban a helyi, illetve a vonzáskörzetben élő álláskereső, illetve az ingázás tekintetében előnyösebb lehetőséget választó munkavállalók szerepelnek:

- a térségből ingázók (mintegy 1600-2000 fő) 20%-a	320 – 400 fő,
- a térségben lévő munkanélküliek (3641 fő) 25%-a	910 – 910 fő,
- a pályakezdők (600-800 fő) közül	100 – 150 fő,
összesen: (5841 - 6441 fő 20-30%-a)	1330– 1460 fő.

(Az összeállításkor figyelmen kívül maradtak a térségben nagyobb foglalkoztatási potenciával rendelkező járszági városok, és a hozzájuk közel fekvő települések álláskeresői, munkavállalói.)

Megvalósult és tervezett fejlesztések

Sikeres fejlesztés volt a 2006. évben állami (FVM) és önkormányzati támogatással megvalósult trafóállomás (20/400-as trafó) létesítése az ipari park területén.

További fejlesztéseket is terveznek, mint például:

- a szennyvízhálózat, az úthálózat, a víz, a villamos energia, a gáz, a közvilágítás bővítése,
- parkolóhelyek kiépítése,
- kommunikációs hálózat kiépítése,
- az ipari park területének növelése.

Jelenleg három új betelepülő ügyében folynak komoly tárgyalások. Az ipari park távlati fejlesztéséhez, a szolgáltatások bővítéséhez – amennyiben további ilyen irányú igények jelentkeznek – az önkormányzat önálló gazdasági társaságot tervez létrehozni.

A tulajdonos (projektgazda) elvárásai a befektetőkkel szemben, a megvalósulás előfeltételei:

- A legkisebb eladásra/bérlésre szánt telekméret 2.000 m², beépíthetősége 40%. Szabadon álló beépítés alakítható ki legkevesebb 4,5 m, legfeljebb 7,5 m építménymagassággal, de ha a technológia indokolja magasabb, csarnok-szerkezetű épület is építhető.

- Az eladási ár 2.000,- Ft/m² + ÁFA, amely egyedi elbírálás alapján a betelepülő fejlesztési céljaitól és a foglalkoztatottak létszámától függően csökkenthető.

- A területen kiépített közművekhez csatlakozási díjat kell fizetni.

- A parkba települni kívánó vállalkozások tevékenysége, az árbevétel nagysága, a foglalkoztatottak száma, a beruházások ütemezése és a referenciák tekintetében nincs kötés.

Az ipari parkban jelenleg működő cégek:

- Jászapáti 2000. Mg. Zrt.
- Centrum Kft.
- AIR PATROL Kft.
- LUKOIL Kft.
- HA-HÓ Kft.
- Jászmetál Kkt.
- Fehér Zoltán vállalkozó
- Recsi Ferenc vállalkozó

Elérhetőségek:

Üzemeltető neve: Jászapáti Városi Önkormányzat
Cím: 5130 Jászapáti, Velemi Endre u. 2.
T.: +36-57-540-100/122 mellék
Fax: +36-57-440-338
Mobil: +36-30-699-3624
E-mail: jaszapati1@vnet.hu
Honlap: www.jaszapati.hu/iparipark.php
Kapcsolattartó: Borbás Zoltán alpolgármester

Besenyi Vendel

A PÁSZTOR, AKI NEM HAGYTA EL A NYÁJÁT P.KOVÁCS KRISTÓF 1914-1944

A közelmúltban, 2009-ben ünnepelte a katolikus világegyház a ferences szerzetesrend megalakulásának 800. évfordulóját. Jászberény ősi ferences város, Szent Ferenc fiai a XV. század közepétől mintegy fél évezreden keresztül az 1950-ben történt kényszerű távozásukig fejtették ki áldásos tevékenységüket városunkban. Barátok voltak a szó szoros értelmében, a nép barátai. A történelem folyamán sok nélkülözésben és szenvedésben is volt részük, s többen a hitük és elveik mellett való kitartás, kiállás érdekében a vértanúhalált is választották.

A magyarországi ferences rendtartomány az elmúlt esztendőben hét magyar vértanúhalált halt szerzetes boldoggá avatási eljárását kezdeményezte. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia 2010 decemberében hozott döntése alapján támogatja ezt az ügyet. Az ügy aktái a híradások szerint már Rómában vannak. A hét szerzetes egyike: Kovács Kristóf kinek neve a jászberényi II. világháborús emlékművön is olvasható.

A városhoz való kötődése nemcsak szerzetesi mivoltából adódik, hiszen itt született 1914. december 16-án. A keresztségben az István nevet kapta, a rendbe való belépéskor vette fel a Kristóf nevet, mely Krisztushordozót jelent. Édesapja Kovács István, ácsként kereste kenyerét, s mellette csekélyke földterületén gazdálkodott. Édesanyja Bóta Mar-

cella a család háztartását vezette. Istvánnak még két testvére született: József 1918-ban (†2005) és Károly 1922-ben.

A négy elemi elvégzése után 1925-ben beiratkozott a helyi József Nádor reálgimnáziumba, ahol az 1932/33-as tanévben sikeres érettségi vizsgát tett. Gimnáziumi éveit alatti kitűnt könyvkötői tehetségével. Az intézetben mai szóval élve könyvkötő szakkör működött, feladatuk az intézet elhasználandó könyveinek újrakötése volt. IV. osztályos korától a VIII. osztály befejezéséig tagja volt a szakkörnek, melynek 3 éven keresztül (V-VI-VII. osztályos korában) a vezetője is volt. Ez irányú munkájáért minden évben dicséretet kapott. Osztályából 28-an jelentkeztek érettségi vizsgára, közülük 26-an sikeres vizsgát tettek. A 26 főből 13-an jelentkeztek papi pályára, közöttük ő is.

Érettségi után Szent Ferenc rendjébe kérte a felvételét, a szerzetességre érzett elhivatottságot. Példaként állt előtte a jászberényi barátok elhivatottsága és áldásos tevékenysége (a rend ebben az időben élte virágkorát Jászberényben) és szülei, főleg pedig Bóta nagymamája (Bóta Istvánné Hartyányi Mária †1945. április 9.) buzgó hite és mély vallásos elkötelezettsége. A Bóta nagymama ferences harmadrendi tag is volt. Teológia tanulmányait Jászberényben és Gyöngyösön végezte. 1928 és 1941. között a ferences rend Hittudományi Főiskolájának bölceleti tagozata Jászberényben működött. A papságra tanulók az első két évet itt végezték, a további 3 évet pedig Gyöngyösön.

Kristóf atyát 1938-ban Gyöngyösön szentelték pappá. Első szentmiséjét Jászberényben a Barátok templomában mondta.

1938. és 1942. között hol teljesítette rendi kötelességét, nem tudjuk. 1942-ben alapították Debrecenben a nyilastelepi kolostort, oda helyezték. Egy évig szolgált ott, majd 1943-ban, az ugyancsak újonnan alapított újvidéki rendházba kapott diszpozíciót. Rendtársai kiváló nevelőnek tartották, a hívek szerették. Egyik rendtársa Kamarás Mihály elmondása szerint érezte, hogy rövid életű lesz és azt is, hogy erőszakos halállal fog meghalni. Mintegy ezt bizonyítja az is, amikor 1944-ben szabadságon itthon volt, elbűszűzött a hozzátartozóitól.

1944. őszén, amikor a front közeledett Délvidék felé, a rendház értékeit felvitte a budai központba. A tartományfőnök jóindulatúlag figyelmeztette, jó lenne, ha nem menne vissza Újvidékre, mert a szerbek bevonulása után számíthat azok bosszúálló tevékenységére. Kristóf atya visszautazott, "úgy vélte ha jó pásztor akar lenni, akkor most itt az alkalom, hogy ezt bebizonyítsa. Közelednek a farkasok, akik a nyájra törnek, s ha a legfőbb pásztor úgy kívánja, akkor neki életét kell áldoznia juhaiért - nem pedig elmenekülnie" - írja róla Hetényi Varga Károly.

1944. október 20-án az utolsó magyar katonai és csendőralakulatok is elhagyták Újvidéket, október 23-án pedig bevonultak a városba a szovjet és szerb csapatok, akik kegyetlenkedni kezdtek. Kristóf atya tudta, ha a szerbek visszatérnek a Délvidékre, a magyar lakosság nem számíthat kíméletre. De tudatában volt annak is, hogy egy pap nem hagyhatja el őrhelyét, csak akkor, ha minden híve elköltözött. Rendtársaival és sok hívével együtt október 23- vagy 25-én vették őrizetbe őket. Először a péterváradai erődbe terelték valamennyiüket, majd hosszú gyalogmenetbe a Szerémségbe, Indija falu felé hajtották őket. Útközben a partizánok vasvesszővel és puskatussal verték őket és főleg pedig a papokat. - Kristóf atya lába súlyosan megsérült, majd egy katona bajonettel felhasította az oldalát, valaki pedig fejbe vágta, és dőlt belőle a vér. Ekkor már Indija határában voltak. Társai megittatták, de szájából véres víz csorgott vissza. Kamarás Mihály atya volt mel-

lette, utolsó szavait neki mondta: "Sic debuit esse." - Így kellett történnie. Egy arra haladó szovjet teherautó felvette a szenvedő Kristóf atyát, azonban egy ór felugrott a platóra és agyonlőtte. -1944. november 2-át írtak ekkor. - Holtteste a Szerémségben Indija határában tömegsírban várja a boldog feltámadást.

Kristóf atya hú maradt a rábizott hívekhez, s ez életébe került. Neve a jászberényi II. világháborús emlékművön meg van örökítve, azonban személye még itt Jászberényben is kevésbé ismert, a Katolikus Lexikon sem említi a nevét. - Egyszerű, szerény ferences barát volt.

Emlékét őrizzük meg az utókor számára.

Felhasznált forrásmunkák:

- „, Te meztelen Krisztus hol hagytad az ingedet?”

Kapisztrán szent Jánosról nevezett Ferences Rendtartomány és Vigilia Kiadó -2000.

- Hetényi Varga Károly: Szerzetesek a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában - Márton Áron Kiadó - Budapest- 2000.

- A Jászberényi József Nádor Gimnázium évkönyvei 1925/26 - 1932/33. tanévek.

Ézsias Adrienn - Horváth Brigitta - Kalló Brigitta:

A JÁSZJÁKÓHALMI ZSIDÓ TEMETŐ

Sokan nem is tudják, hogy egyáltalán volt zsidó temető a faluban, azt meg különösen nem, hogy még ma is létezik. Úgy éreztük, hogy a 24. órában vagyunk, hogy egyáltalán leírjuk, mi látható még belőle napjainkban.

Az első terepszemle alkalmával megriadtunk a várható munka nehézségétől, látva a tengernyi gatz, és az összefonódott lícium bokrokat. Amikor nekiálltunk a szövegek leírásának összevissza karmolt minket a szúrós növényzet, ruháinkat pedig a bogáncs díszítette. Némelyik felirat alig volt olvasható, néhány ledőlt emléket pedig meg kellett fordítani, hogy olvasható legyen. Egy olyannal is találkoztunk, ami úgy be volt süppedve és gazzal benöve, hogy a rajta lévő szöveg most is ismeretlen számunkra. Visszaemlékezők szerint az eladás előtt még nagyobb dzsungel volt itt, nagy, elvadult fák, bokrok nőttek ide.

Reméljük, hogy Jákóhalma történetének egy kis – de nem feledhető – részét sikerült megörökítenünk.

A 2000. március 21-i emlékkő

A Jászkun Hármás Kerületek nem engedték letelepedni a zsidó kereskedőket. 1850 előtt görögök kereskedtek a Jászság településein. Az 1848-49-es forradalom után megnyílt a lehetőség a letelepedéshez. Jákóhalmán 1850-ben még nem kapott engedélyt az első zsidó, de 1853-ban már két ilyen személy található a faluban. A letelepedéssel vele járt, hogy igényük volt különböző szolgáltatásokra. Természetesen kevesen voltak ahhoz, hogy minden helyben rendelkezésre álljon. Iskolába vagy templomba Jászberénybe járhattak, de a temetkezést szerették volna helyben megoldani. Nem tudjuk, hogy a zsidó temető pontosan mikor alakult ki, de a jelenlegi legrégebbi sír, a XIX. századból való. Az valószínű, hogy akik először jöttek Jákóhalmára még aktív korukban voltak, tehát csak később lehettek halottaik. A temetőjüket a község temetőjéhez nem túl messze, a vásártér szélén jelölték ki. A zsidó vallás szerint a sírokat nem lehet felszámolni, tehát ahová temetkeznek, az örök időkre ott is marad.

A jákóhalmi zsidók mindössze bő 90 évig éltek itt, mivel 1944-ben mindegyiküket Auschwitzba szállították. A temető az enyészet áldozata lett. Ismereteink szerint 13 jákóhalmi zsidó halt meg a koncentrációs táborban, kiknek a nevét a jászberényi zsidó temetőben állított mártír emlékművön találhatjuk meg. Jászberénybe szállították a Jászság zsidóit, és onnan indították utolsó útjukra. 1990-ben, amikor a II. Világháborús emlékmű elkészült a faluban, ez a 13 név is bekerült a hősök és áldozatok nevei közé. Az már a sors iróniája, hogy nemrégiben a többivel együtt ezeket a táblákat is ellopták az emlékműről. Hivatalosan nem tudunk róla, hogy maradtak-e életben a jákóhalmi zsidók közül, de valószínűleg igen, ugyanis voltak olyan visszaemlékezők, akik találkoztak évekkal később ott megfordult látogatókkal – és az egyik síron van egy titokzatos 1950-es karcolás. Ide, Jákóhalmára közülük senki sem jött vissza lakni.

1944 után nem volt gazdája a területnek: benőtte a gyom és a bokrok. A sírkövek ledőltek, eltörték. Sokat, az értékesebbek közül, az 1970-es években elhordtak olyan személyek, akik ezért a későbbiekben börtönbe is jutottak. A 70-es évek elején – visszaemlékezések szerint – sok olyan szép márvány síremlék meg volt még, mely ma már nincs. Az ezredforduló körül már csak 15 sírről van tudomás, de ezek egy része is jelöletlen.

A temető mai fekvése: közvetlen a falu belterületének határán, egy tanya mögött van. Éppen a tanya tulajdonosa – Balkányi Dénes – volt az, aki szorgalmazta, hogy jó lenne gazdát találni a temetőnek. Ez a gondolata onnan származott, hogy a rendszerváltozás után kapott földjébe beleesett a temető egy része is. A másik része viszont az önkormányzat tulajdona volt. Mindez az 1990-es évek elején derült ki. A tanyatulajdonos azért is szorgalmazta a rendezést, mert a gazonos területen rendszeresen patkányok jártak be a tanya felé, és neki kellett a fal közelében álló bokrokat irtani, hogy az épület fala ne rongálódjon, és egyáltalán kilásson. Ezek után az önkormányzat is bekapcsolódott a megoldás keresésébe, és közös erővel eljutottak Samuel Berkowitz-hoz. Ő Amerikából félig hazatelepült vállalkozó, aki Traubisoda gyáráról közismert. Megalapította a Mechon Simon alapítványt, mely a zsidó emlékek megőrzésével is foglalkozik. A Mechon eleve alapítványt jelent. Az ő szándéka az volt, hogy a régi temetőket meg kell őrizni az utókorak – már csak a zsidó hagyományok miatt is.

2000-ben Balkányi Dénestől és az önkormányzattól is megvásárolta a zsidó temetőt. Kitakarították, és nagy ünnepség keretében vették birtokba. A közepére egy új emléket állítottak az ősöknek, és jelképes temetést rendeztek. A község életében nagyon színpompás és meglepő esemény volt ez, hiszen ennyi pajeszos zsidót, fekete kalapban és fekete

kabátban még soha nem láttak. Az eseményeket több újság is figyelemmel kísérte, és a televíziós stábok is egymást érték. Erre az alkalomra bekerítették a temetőt, a tanya tulajdonosa is örült, hogy végre rend van a tanya körül. Ezt követően pedig tájára se néztek, és minden maradt a régiben: ismét ő írta ki néha a gazt és a bokrok nagyját.

A jákóhalmi zsidók pozitívan élnek a lakosság emlékében. Általában kereskedők voltak, de egyikük – Fränkl Jenő – cipőgyárat alapított az 1940-es évek elején. Még teljesen nem is üzemelt, mikor megtörtént a holokauszt. Ha ez nem így van, akkor talán ma Jákóhalma Martfüvel vetekedne a cipőgyártásban.

Név szerint is többet megemlíttettek közülük idősebb emberek a honismereti szakörben. Jóska zsidó kocsmáros volt, ahonnan a szüreti multság indult a csárdába. De említenek egy "Igenyes" zsidót, akinek gerincbántalom miatt volt jellegzetes tartása. Nem tudjuk mi volt a valódi neve „Nyestök” zsidónak.

Többen sírva búcsúztak tőlük 1944-ben, mert érezték, hogy többé nem fognak találkozni velük.

Az azonosított sírok:

1. A 2000-ben állított emlék szövege héberül és magyarul:
„Ne felejtsd azokat, akik elmentek és nincsenek eltemetve. Emléküket örökké őrizd meg.”
Mechon Simon Alapítvány
Temető Tulajdonosa
2. Perlusz Róza élt 36 évet, 1894. (Olvashatatlan szöveg). Ha az évszám a halál időpontját jelöli, akkor a megmaradt emlékek közül a legrégebbi sír.
3. Itt nyugszik Istenben boldogult Willner Sámuel. Élt 62 évet. Meghalt 1916. márc. 19-én.
Béke legyen porai felett. Emlékül állította hű neje, Klein Pepi.
4. Tusán Istvánné Klein Klára Szül: 1887. okt. 2. Megh.: 1909. szept. 6. Béke poraira. Emlékül hű férje
5. Itt nyugszik Heller Ignác (né?) Szül.: Treuman Lina Megh.: 1918. szept. 20. 55 éves korában
6. Itt nyugszik Klein Róza. Megh.: 1932. júli 20. Béke hamvaira! Csák Jb. (Az olvasható sírok közül a legkésőbbi temetés. Ezen a sírkövön a Csák Jb. azt a jászberényi sírkövet jelöli, aki számtalan sírkövet faragott a községi temetőben is, és több útszéli keresztet is a határban. Vélhetően a hozzátartozók közül valaki túlélte az elhurcolást, mert a kő síremlék tetejére rá van karcolva, hogy 1950)

Klein Róza sírja

7. Betét kőben héber szöveg, alatta: Klein József(né?) Engel Eszter Szül.: 1861. decz. 1. Megh.: 1900. márcz. 16. Béke hamvaira

8. Welner Hani Szül.: 1800. Megh.: 1892. máj. 2. Béke hamvaira (Ő lehetett a legöregebb, hiszen 92 évesen halt meg, s talán ő volt a legrégebbi születésű, aki még élete nagyobbik részét nem Jákóhalmán élte le.)

9. Willner Sámuelné. Szül.: Klein Regina Élt.: 29 évig. Megh.: 1900. nov. 14.

Willner Sámuelné földön fekvő síremléke

10. Az olvashatókon kívül még van egy nem olvasható, továbbá az említett, írással lefelé a földbe süppedt, valamint törmeléksírkövek egy kisebb kupacban. A 2000-ben állított emlékkő mögött van egy jelképes sír. Vélhető, hogy lehettek még 1932. utáni temetések is a következő 12 évben. Valószínűleg ezek a sírkövek lehettek a legjobb állapotban, szinte biztos, hogy ezeket hordták el a tolvajok.

A temető további sorsát illetően ez évben levelet kapott Fodor István Ferenc Berman Dávid úrtól, a Szolnoki Zsidó Hitközség elnökétől:

„Először is köszönetem fejezem ki, hogy hozzájárult akkori polgármesterként és a Horváth Péter Honismereti Szakkör elnökeként a temető újra átadásához. Sajnos a fényes ünnepség ellenére a temetőről nem gondoskodott kielégítő módon az új tulajdonos. Ma már benőtte a bozót és nincs látogatható állapotban.

A szomorú állapot ellenére örömteli fordulatról számolhatok be Önnek. Örömmel értesítem, hogy jákóhalmi fiatalok kis csoportja önként hozzálátott a temető rendbetételéhez, valamint új tulajdonos kereséséhez.

Tájékoztatom arról, hogy e munkálatokhoz a Szolnoki Zsidó Hitközség, mint területileg illetékes hitközség, hozzájárul, és lehetőségeihez mérten támogatásáról biztosítja a csoportot. Hogy a zsidó közösség egyetlen jászjákóhalmi öröksége ismét a békés és gyümölcsöző együttélés tanúja lehessen, kérem az Ön és szervezete erkölcsi támogatását is.”

Kutatás a bozótos részen

Farkas Ferenc

KÜLÖNÖS ÉLETPÁLYA – CSATAI BÉLA –

1917-ben született Jászárokszálláson. Apja, Emánuel parádés kocsis volt a „nagy Móczároknál”, anyja, Faragó Anna ugyanott konyhás. Gyermekkorában tanyán éltek, és szülei bojtárnak, béresnek adták, majd kubikos lett. Az egyik tanítója fedezte fel átlagon felüli képességét.

1947 őszén – alapos orvosi vizsga után – feleségével, Lukácsi Máriával /1922-1928/ és kislányával, Máriával, aki 1946-ban született, Svédországba ment. Útjuk utolsó szakaszát hajón tették meg kegyetlen viharban, Trelleborgban kötöttek ki, s innen busszal az elosztó helyre vitték a 24 /?/ családot. Egy gazda farmjára vetette őket a sors, ahol növénytermesztés és állattenyésztés folyt. Itt dolgoztak 1949 novemberéig, amikor az államközi szerződés értelmében hazatértek. Itthon keresményükből rangos családi házat tudtak vásárolni, és a továbbiakban csak a férj dolgozott, a feleség a háztartást vezette.

Hosszú éveken át vezetőként dolgozott a helyi térszben. Brigádvezetőként a gépészeti részleget vezette 1978-ig. Három házat épített, két hold földet vásárolt, azaz boldogult, hiszen külföldi vendégmunkásként megalapozta a család anyagi helyzetét.

Az életének 92. évében járó Csatai Béla ma is jó kiállású, kellemes beszélgetőpartner. Ügyei java részét ma is maga intézi, de természetesen segít neki a szomszéd házban lakó leánya, Bányainé Csatai Mária is.

A magyar mezőgazdasági munkásokat faházakban szállásolták el. Egy faházban két család kapott helyet. Két szoba, konyha és spejz állott rendelkezésükre beépített bútorokkal, tűzhellyel. A környéken rajtuk kívül egy cserépfalui és egy mátraballai magyar család élt és tevékenykedett.

A magyar kisgyermekeket svédek gardírozták, hogy a szülők gond nélkül dolgozhassanak. Ilyen körülmények között a kicsik hamar megtanultak svédül. Olyan is akadt közöttük, aki jobban beszélt svédül, mint magyarul.

Csatai Bélát nagyon megkedvelte a tulajdonos, a gazda, és szerette volna örökre fogadni, s ebben az esetben a farm tulajdonjoga reá szállt volna. Azért is kedvelték, becsülték, mert tudott gépkocsit vezetni /1940-ben a hadseregben szerzett jogosítványt/. Egyszer ő vezette a gazda gépkocsiját a 600 kilométerre lévő Stockholmig. Ott azonban a gazda vette át a kocsit vezetését. A felajánlott lehetőséggel Csatai Béla nem tudott élni, mert a felesége mindenképp haza akart jönni. Nem jöhetett szóba az sem, hogy Kanadában leljenek új hazára, ahogyan több sorstársuk tette.

A svédek nagyon kedvesek, segítőkészek voltak. Tudták, hogy a magyarok tudnak dolgozni, ha szükséges, sokat is. Csatai Béla a mi fogalmaink szerint túlórázott is. Ha készen lett a saját munkájával, szívesen beállt a felesége munkahelyén dolgozni.

Igazában egyetlen ütközéspont volt a kinti magyarok és a svédek között. Ott a lopás ismeretlen, nálunk viszont akkor nem volt az. Ha valaki lopott, a svéd hatóságok és a svédek is igyekeztek megszegényíteni. Vissza kellett adni az eltulajdonított tárgyat, és az újságokban is „megszéllőztették.” Olykor megbüntették, és arról is hallottak a kint dolgozók, hogy egyesekeket kitoloncoltak az országból.

Szárnyra kapott olyan hír is, hogy olykor a kint dolgozó magyarok között ellentét támadt, amely olykor tettelegességgé is fajult, mint nemegyszer itthon is.

Nem számított ritkaságnak, hogy az egyes svéd családok barátságot kötöttek a kint dolgozó magyarokkal. Az is megesett, hogy a magyarok hazatérése után levelezés kezdődött, néhányan pedig kiutaztak Svédországba, hogy megtekintsék gyermekkoruk színélyét, illetve meglátogassák a kint maradt ismerősöket.

A legtöbb kint járt család fényképek és újságkivágások révén őrzi fiatalságuk eme néhány évének emlékét. A legtöbbjük számára féltve őrzött emlék, sőt az is megesett, hogy az egyik család felnagyította azt a színes fényképfelvételt, amely az egykori, számukra oly fontos faházat ábrázolja.

Az akkor Svédországban vásárolt tárgyak mind a mai napig őrzik az egykori nem szokványos vállalkozás emlékét. Az egészen egyedinek számító kerékpárok, bútorok még a kilencvenes években is szolgálták a tulajdonosokat, de ma is akad egy-egy bútordarab, amely használható, és ugyanakkor emlékezteti a leszármazottakat, de a nem nagy számban élőket is az emlékezetes, alig több mint két esztendőre, amelyeket az egykori farmokon töltöttek.

A mezőgazdasági munka

A svédországi farmok berendezése jóval modernebb volt, mint amit itthon tapasztalhattak a magyar vendégmunkások. Az istállóba végzendő munkák nagy részét gépesítették. Így állították elő a tömegtakarmányt, a silót is. Nagyon magas, mintegy 18 méter volt az a fal, amely a raktározás és az előállítás célját szolgálta. A berendezés kapcsolatban volt a jászlakkkal, és így közvetlenül jutottak a takarmányadagok az állatok elé. Széna, lucerna, gomboshere alkotta a siló alapanyagát, amelyhez erőtakarmányt és vizet adtak, miután szecskázták az alapanyagot.

A teheneket géppel fejték, és ehhez nyolc férőhelyes állásokat alakítottak ki. A tej közvetlenül a tejszarnok által rendelkezésre bocsátott kannába jutott, és a csarnok naponta elszállította a hozamot. Pontosán kellett a munkát befejezni, mert ha időre nem készültek el, veszteség érte a farm tulajdonosát.

Kéthetente ellenőrizték a szarvasmarhák /fekete színű és „szarv nélküli” tehenek voltak/ tejhozamát, és csak az a tehén kapott abrakot /5 kilót/, amelyik legalább 30 liter tejet adott. A többi egyáltalán nem kapott abrakot, vagy jóval kevesebbet. Az adatközlők furszállották, hogy az állatokat halcsontból nyert liszttel is takarmányozták.

Rendszeresnek tekinthető, hogy a tejszarnok visszaadta a farmnak a szeparált tejet, és azt a malacok etetésére használták fel. Több helyen egy fedél alatt voltak a szarvasmarhák és a malacok.

Nyáron a tehenek kint legeltek, és villanypásztor „örizte” őket. Olykor megszöktek ennek ellenére, és akkor komoly munka volt megkeresni az elkóborolt állatokat. (Ilyenkor a mezőn is megfelelő fejőállások álltak rendelkezésre.)

Lovak, traktorok, autók is szolgálták a farmon folyó munka precíz végzését. A lovaskocsi a települések közötti közlekedést is szolgálta. Az ismerősöket így kereshették a kint dolgozó magyarok is. Egyáltalán, a svéd farmok jóval modernebbek voltak az itthon megszokottnál. Ezzel volt összefüggésben az is, hogy nagyon pontosan kellett a munkahelyen megjeleni, mert a rendszer nem bírta el a legkisebb lazaságot sem.

A növénytermesztésben előkelő helyet foglalt el a cukorrépa és a burgonya. Mindkét növényfajtát vermeléssel védték a nálunk nem szokásos hideg ellen. Szinte kazal méretű vermeteket készítettek, és nagyjából úgy fedték be, mint annak idején nálunk is.

Mínthogy az üzemi méretek jóval kiterjedtebbek voltak, mint ahogy itthon megszokhatták, a krumpli egy részét nagyméretű üstökben gőzzel főzték, és innen juttatták el a takarmányozás színhelyére.

Az állatorvosi ellátás azonnali beavatkozást tett lehetővé, hiszen a teheneket számmal látták el, s ezért az orvossal csak a számot kellett közölni, és annak ismeretében azonnal tudott intézkedni. Mindennek, és számos más intézkedésnek köszönhetően rend honolt a farmon. Köszönhető ez továbbá annak is, hogy a gazdasági egységet vezető szakember volt az első számú irányító, és az ő intézkedéseit talán a gazda sem másíthatta meg. Biztosra vehető, hogy felkészültsége vitathatatlan volt, és a gazda is igazán elismerte szakmai tekintélyét, s az ezzel járó felelősség is igazán komoly lehetett.

A magyar mezőgazdasági munkásokat némely helyen svédül tudó magyar segítette. Erre különösen az első időben lehetett szüksége, hiszen a jászok színmagyar vidéken születtek, a ezért ritkán láttak, hallottak olyanokat, akik idegen nyelven beszéltek. (Legfeljebb az egykori közös hadseregben szolgálók tudtak néhány német nyelvi fordulatot, és persze a hadifogságot szenvedettek tudtak olaszul, de többnyire oroszul, amint ez a szovjet csapatok bevonulásakor mindenki számára nyilvánvalóvá válhatott.) A Jászárokszállásról kikerültek közül talán csak Csatai Bélának voltak valamelyest idegen nyelvi ismereti, hiszen a második világháború idején kapcsolatba került német és szovjet katonákkal is. Mindennek ellenére a legtöbben gyorsan megtanulták a legfontosabbakat, és ennek következtében el tudtak igazodni a munkafolyamatokban. A gyermekek meg ugyanolyan gyorsan megtanultak svédül, mint magyarul. Volt olyan hatéves fiúgyermek, aki nem mehetett magyar iskolába, mert nem tudott a követelményeknek megfelelően magyarul. Tudunk olyan leánygyermekről is, aki svéd iskolába járt, és az adatközlők szerint ő tudott legjobban svédül. Ebből következően rendszerint ő töltötte be a tolmács szerepét (Bolyoczki Etelka). Ugyanakkor az is igaz, hogy a legtöbben el tudtak igazodni a legfontosabb információk között, azaz a munkavégzést ritkán akadályozta a nyelvismeret hiánya. Szükség esetén kevés szóval is el tudunk igazodni, különösen akkor, ha a befogadó ország polgárai segítőkészek. És a svédek e tekintetben is annak bizonyultak. (Ezt igazolja az a néhány levél is, amelyek svédül íródtak, s mégis célba érhettek.)

Csatai Béla emlékezete szerint még jegyrendszert volt Svédországban, amikor kiérkeztek. Őket ugyanazok a jogok illették meg, mint a svéd lakosságot. Kaptak 1 liter pálinkát, 1 kg csomagolt sonkát, kávé. Létezett gyermekadag is.

Nem fordult elő, hogy egy tájegységről munkát vállalókat ugyanott alkalmazták volna. A Csatai család két távoli település (Cserépfalu, Mátraballa) munkavállalóival került egy helyre.

Különös szerencsét jelentett az, hogy a svéd király vejének a fürdőhelye a farm közelében volt, és így újabb ismerősöket szerzett.

Úgy tűnik, hogy az ő gazdája befolyásos ember lehetett hazájában, és ennek következtében az átlagosnál tehetősebb életmódot élvezhetett.

A hazatérés

Sok kint dolgozó magyarnak megfordult a fejében, hogy Svédországban marad, és egy idő után új hazát keres magának. Nagyobb hányaduk kint is maradt, és többségük Kanadába ment, ott élte le életét, vagy él ma is, mint Bolyki Ferenc és testvére. (Később a harmadik fiútestvére követte testvéreit.)

Ebben több tényező is fontos szerepet játszott. A legfontosabb tényező talán az lehetett, hogy az akkori magyar nagykövet levelet küldött minden magyar vendégmunkásnak, közölvén, hogy otthon nagyon megváltoztak a viszonyok. Ezzel ellentétben megjelentek az akkori földművelési minisztérium szakemberei is, akik arra szerették volna rávenni honfitársaikat, hogy térjenek haza. Ezt számos ajánlattal igyekeztek elfogadtatni, amit persze később nem teljesítettek. A végső döntést azonban nem ez a két tényező határozta meg. Általában a feleségek kívántak haza, de volt olyan férj is, aki nem tudott megbarátkozni sem a svéd, sem a kanadai, sem az ausztrál körülményekkel, hanem haza akart jönni mindenképpen.

A hazatérés lényegében úgy festett technikailag, mint a kiutazás. Csatai Béla volt a hazatérést vezetőként irányító személyiség. Újra kegyetlen vihar kísérte őket, majd a határon elvették az útlevelüket, és az FM szakembereinek az ígéretéből semmi sem lett.

Többjüket megkérdezték az itthoniak, hogy minek jöttek haza. Sok tényező befolyásolhatta elhatározásukat, hiszen az itthoniak, az itthoni táj meg emberek nagy vonzerőt jelenthettek számukra. Feltehető az is, hogy az idegen közeg minden előnyével együtt sem tűnt egész életen át vállalhatóknak. Mert különös a külföldön való tartózkodás, élet- és lélektana. Olykor menthetetlenül „rászól” az emberre az otthon, a pacsirta, a délibáb, és ilyenkor nem könnyű a kint maradás mellett dönteni. Különösen annak, aki nem túl sokszor volt távol a szülőfalutól vagy várostól, és nem alakult ki benne az idegenben zajló élet feltételrendszere.

Csatai Béla szinte élvezettel beszélt, mesélt svédországi, majd az azt követő itthoni életéről. Gyorsan megbarátkozhatott a kinti élettel, de itthon is fontos volt számára, hogy megfelelő közegben tevékenykedjék. A háború meg a külföldi tartózkodás megtaníthatta arra, hogy alkalmazkodjék a körülményekhez, a különböző stílusú személyiségekhez. Úgy tűnik, van mesélő vénája, és ennek következtében nyitott, közlékeny személyiség.

Ő igazán „jóban van” svédországi élményeivel, s ennek következtében bármikor szívesen mesél, beszél fiatalsága több mint két esztendejéről.

A két év hozadéka

A megszerzett anyagi javak természetesen új életminőséget teremtettek a hazatérők számára. A családi ház volt minden külföldön munkát vállaló család álma, valójában ezért vállalták a kinti élet nehézségeit, keserveit. Emellett azonban szükségképpen sok egyéb tapasztalat birtokában tértek meg szülőhelyükre, s élményeik szükségképpen beépültek életükbe. A legtöbben ma is tudnak svédül számolni, és közkeletű kifejezéseket ma is szívesen elmondanak az érdeklődőknek.

Csatai Béla már a harmadik idegen nyelv elemeit ismerte meg kint tartózkodása során. (Német nyelvtudását természetesen tudta hasznosítani.) Úgy tűnik tehát, hogy Csatai Béla és leánya mindmáig szívesen emlékszik 1947-1948-1949-re.

Farkas Jánosné

NAPLÓ 1943-48 (II. rész)

A Napló első része a tavalyi évkönyvben olvasható. Akkor egy későbbi családbeli – unokameny – írt bevezetőt, most én, mint családon kívüli, de közösségen belüli teszem meg ugyanezt. Hogy ezen mit is értek? Az 1927-ben épült Klebelsberg iskolák környéke egy közösséget alkotott. Felépülésüktől kezdve egy kb. 5 km-es átmérőjű körből nem csak az iskolások, hanem minden arra lakó szellemi központja volt. A tanítás mellett ott zajlott a közösségi élet: bállok, színi előadások, politikai rendezvények és a vallás gyakorlása. A Varjasi iskola – mely saras időben szinte megközelíthetetlen volt – 10 km-re volt a falutól, Jászsókóhalmától. A tanteremben nyitható kápolna volt, havonta misével. Jézus Szívére volt szentelve; júniusban rendes búcsúja volt Pünkösöd után 3 héttel. A közelben lakó Terjéki László ajánlotta fel iskola céljára földje egy sarkát, ahol 2 évvel korábban már keresztet állíttatott. Mindezeket le kellett írnom, hogy a Napló írójához eljussak.

Én 1955-ben voltam elsős a két „tanerős” iskolában, ahol délelőtt a felsősök tanultak Papp Ilona tanító nénivel, délután meg az alsósok Tihanyi Károly tanító bácsival. Nyugdíjasként mind a ketten itt élnek a faluban ma is.

6 éves voltam hát, mikor először találkoztam Farkas Jánosnéval – mindenki Katika nénijével, – aki naponta megjelent a közeli tanyáról a varjasi keresztnél; friss virággal, kis kapával, locsolóval. Ő akkor 65 éves volt már – 7 évvel túl azon a naplóíráson, melyről talán a család sem tudott. Számomra akkor ő egy madár-csontú, kicsi, fekete ruhás néni volt, akit szinte naponta ott láttam. Addig nem találkoztunk, hiszen a tanyáinkat csak az iskolai körzet kötötte össze – egymástól 3 km-re lévén.

Érdekes, hogy említi a 100 éves tanyát. Lehet, hogy nem véletlenül, mert a mi ismereteink szerint a legrégebbi tanya lehetett a határunkban. A tanyáknak kedvező tagosítás 1856-ban volt Jákóhalmán.

Később aztán egyre többet megtudtam róla, hiszen ahogy nagyobb lettem, kitártult előttem a világ. Apámmal többször jártam a tanyán, ahol megvolt minden, ami egy módos tanyához kell: galambdúc, méhes – ami nekem új volt. A család mélyen vallásos volt; Katika néniről kiderül a Naplóból is, Jancsi bácsi gyakran beleszótt a mondandójába a „kedves fiam” kifejezést. Persze azt is tudták róla, hogy igen szeret kártyázni, meg sakkozni, talán jobban is, mint amennyire tudott. Így bizony megtörtént, hogy az apáti vásárban elkártyázott két ökröt. Aztán amikor közölte otthon Katika nénivel a „tényálladékot,” az annyit mondott: „Hát János, ha a jó Isten így akarta!” Mert ő ahhoz tartotta magát, hogy „hasztalan az ember iparkodása, ha nem járul hozzá az Isten áldása.” Ennyi volt a veszekedés. A Naplóban is említett Katika lánya mondta nekem, mikor felidéztek a hajdani emlékeket: „Nálunk egy kanálcörgés sem volt soha.” Vele szorosabb kapcsolatban voltam, hiszen igaz, hogy amikor ott tanított a Varjason, az még az én születésem körül volt – mezőgazdász fér-

jével elkerültek Túrkevére –, de nyugdíjasként visszatérve a faluba, aktív tagja lett a honismereti szakkörünknek. Hasonlóan – szinte napi – volt a kapcsolatom a másik lánnyal, Marika néivel, aki mint megtudtam, olyan súlyos beteg volt nagylány korában, hogy az édesanyja vizes lepedőbe csavarva hordta a hátán az orvoshoz a faluba. Emiatt ő 40 éves elmúlt, amikor el tudta végezni a Tanítóképzőt, és a másik tanyasi iskolában tanított, a Kapitányréten. Vele gyakran találkoztam az iskolájában is (tanácstag voltam arra 2 évig, meg kultúrígazgatóként előadásokat, filmvetítéseket szerveztem oda). Férje – Tóth Andor bácsi – a Kék Egérnek becézett tanyasi közös kocsmának és boltnak volt a vezetője. Idős korában Marika néni a kertbarát kör fáradhatatlan vezetője volt még jóval 80 éves korán túl is. Ezen kívül aktív honismeretes, aki a Jászjákóhalmáért-díjat is megkapta. A Naplóban is említett Franciska Gyöngyösön élt, Bálintról – a pincérről – álmélkodva beszélték a tanyasiak, hogy 17 tányért is ki tud vinni egyszerre. A Budapesten élő János idős korára hazaköltözött Jákóhalmára. Az ő János fia az egyetlen az unokák közül, aki ma a faluban él, a hat testvér már mind meghalt. Tanyai emlékeimbe beletartozik János – az unoka –, aki a nyári szüneteket a tanyán töltötte, mi meg némileg irigykedve néztünk a nálam 2 évvel fiatalabb vagány pesti sráca. Saját emléke, hogy nagyanyja többször „átzavarta” a kereszthez friss virágokkal, amikor ő nem ért rá.

Katika néni és férje 3 értelmiségi lány és 3 szakmunkás fiút adott az országnak a legnehezebb időkben – talán ők is úgy voltak, mint az én esetemben: „tanuljon a gyerek, mert nem lesz föld”. A Rákosi-kor már előre vetítette az árnyékát, látszott, hogy mi lesz a gazdák sorsa.

A Naplóról az előző rész bevezetőjében említett Lámi Anikótól – a később fiatalon elhunyt unokától – kaptam hírt, aki felajánlotta, hogy az általam szerkesztett Jákóhalmi Szabad Jász Polgárban le lehetne közölni folytatásokban. Aztán mielőtt láthattam volna – ő meghalt. Több év után a már ismert módon került Évkönyvünk felelős szerkesztőjének birtokába a kézirat, melynek második része itt olvasható. Kiderül belőle, hogy Katika néni ezt az utókornak szánta, de talán ő sem gondolta, hogy egyszer, halála után 35 évvel nyomtatásban is olvasható lesz.

(Az 1946. május 22-i bejegyzés valószínűleg az akkor náluk lakó Madarász Gizellától származik – fiatalos, gyakorlott írás, kevesebb helyesírási hibával.)

Fodor István Ferenc

(A Napló eredeti írásmódban, javítások nélkül olvasható.)

1945 Június 23 án

Majdnem minden nap megyek az iskolába imádkozni a világ békéért.

1946 Január 4 én

Lassan pereg a toll és a világ nincs igazi béke. Állomások közelébe lőszer benzint le rakatok elégedetlenség szegénység sírások hangzanak a végtelenségbe szűk

esztendő volt nem volt termés kevés búza volt vetve féltek az emberek vetni folyton ara gondoltak hogy „Jön a muszka ki taposa” kedves utókor talán e kosza betűket el se olvassa ember de nem azért írom én ezt hanem írom a gyönyörű természetnek a fáknek a drága vetésnek a virágnak a lomboknak a szorgalmas kis méheknek és mindenkinek a ki szereti a természet szépségeit, ami nem változott száz évvel ezelőtt is olyan volt mint most az isten czipocskája az ökör fark kóré az úti fű a sok porcsin és minden egy sem változott csak az emberek...azok változtak és a divat azok a ferdeére nyírt ruhák. Angol divat kiúzta belőlünk a nemzeti viseletet hogy a mai kor gyermekén minden van csak ruha nincs: ---- kedves olvasó az egész nyár el ment változatlanul mindenbaj nélkül nagy szárazság volt kevés lett mindenből...Most az idő járás hideg derült szép téli idő

1946 Márczius 24 én

Gyümölcs olto Boldog aszony elő estéjén. Tombol a hideg tavaszi szél zokog méla busan szól a betegekhez hogy gyertek itt nincs maradás Márczius beteget a földbe kívánja e hónapba temetük el Rusvay Gábornét a bátyám feleségét és a Kántor úgy monta „hoszú munkás élet jutalmát várom” jó csendes aszony volt nyugodjon békében.

Az idő járás száraz hideg régen volt eső végezgetünk mindent, rohannak a perczek futnak az orák peregnak a napok közelebb vagyunk a sírhoz minden nap szépen múltak el a napok a télen senki beteg nem volt itt telelt egy bomba károsult kis lány Budapesten laktak és a lakások megsemmisült és itt volt nálunk nagyon jó gyermek mindig imádkozik és egy rossz szó sem jön ki a száján boldogság az élet mellette, meg őrzött a jó Isten minden bajtól betegségtől mindentől a mi rossz oltalmazott minden imámat lépésemet ajánlom a Jézus leg szentebb szívének, hogy e viharos életbe őrizzen meg mindenkit, 33 darab tyuk van és 2 dr tojos lud, de már anyit tojtak és nincsen ülő tyuk ami ki keltené

1946 Ápr 13

Az üldözött édes anya az aki e sorokat ide írja az Istennek e gyönyörű szép napján fiatalnak nem tetszik az öreg minden szavát meg figyelik és ha lehet gúnyolják, lehet hogy senki nem lesz aki e kosza betűket olvassa, de nem is azért írom én ha neked írom gyönyörű természet rozsaszínű almafa virágok hajladoztak felém bucsúzik az Isten szent napja rám néz hogy már nem sokáig látsz Katika, igen érzem hogy fáj mindenem meg a szívem is.

1946 Május 15 én

Az idő járás borult esős február óta nem volt eső 55 évemmel még nem történt ilyesmi félelmökbe az emberek azt se tudták mit csináljanak minden ki száradt mikorra megszánt az Úr bennünket.

Lassan pereg a toll fáradt vagyok, de különben sincs semi bajunk sok csapástól, veszélytől őrzött az jó Isten bennünket, Katóka most készül a képesítőre.

Az őszi salátáért 200 dr tojást kaptam este felé van az idő pihenőre térek fájó szívem Istenek ajánlom

1946. Május 22.én

Szép idők vannak. Hála Istennek esőt is kaptunk mely minden szem aranyat ér. Végre megszűnt az a sok panasz, hogy „Jajj mi lesz velünk, ha nem lesz termés éhen pusztulunk.”

Íme az Isten megsegítette a népet.

E gyönyörű hónapban az isten erre küldött ami kis Varjasi iskolánkban két missioszt és egy nővérkét. Az oltárt díszítettem, amikor megérkeztek. Gábor, Sándor és Lujza testvéreknek hívták, nagyon kedvesek voltak.

Drága jó Katika néni meghívta ebédre és ebéd után szépen ell beszélgettünk. Kaptam tőle három szent képet és egy ima könyv jelzöt, melyre az volt rá írva: „Jézus szíve szeretlek én segits átt az élet tengerén...Katika nénit is megajándékozták szent képel. Katika néninek már nagyon sok ember hálával tartozik, de ő ezt nem kívánja, mert az isten mindig megsegíti: Katika néni a jóság: A missiosok három napig voltak itt. Minden este össze gyűttünk és hallgattuk a beszédjüket énekeltünk és imádkoztunk. Sajnos még voltak olyan emberek is, akik figyelem nélkül vették esetleg kineveték. Elmult a három szép nap is, de emlékük öröké megmarad.

1946 Junius 23

Dicsértések az Úr Jézus!

Ringadoznak a gyönyörű búza kalászkok küszöbön a termés betakarítás térden álva könyörgök az egék urához és kérem bocsássa meg minden bűneinket minyájunknak eben az ünnepélyes pillanatokban mikor az asztalra kerül az új kenyér szív repesve várjuk éhező emberek agodalmas családok kérjük az Istent hogy adja meg a Minden napi kenyérünket.

Száraz esztendő van, de azért minden szép nincs semi baj a Kaszap István könyvét olvasom.

1946 Október 6 –án

A mai napon indult meg az őszi esővégtelen szárazság és por fellegek után, e szomorú emlékü szent napon a mikor a 13 atradi vértanuk kivégeztetek emlékük öröké fog élni akik a haza szeretet oltárára saját vérükkel írták örök emlékü nevüket

Semi baj nincs minyájan egészségesek vagyunk a kis Katika tanít az iskolában, „Jézus szerető szíve elédbe borulok, hogy meg vezérelj őt az igaz utra hogy szeressen téged és sokat monjon a Te drága szívedhez szent malasztodat kérem hogy a kis földünk végén a Te tiszteletedre egy gyönyörű kis kápolnácska épülhessen minden nap ezért imádkozom hozzád Mária bűnbának édes Anya légy velünk mindig...Hull az eső zápor módra az este végezték el a vetést száraz rögek közé de most szépen megázik ez a termés kulcsa sok szép aprólék van pulyka liba csirke

Kedves utó kor ez évben Szeptember 10 én ismét fáj a job karom amelyik 17 éve hogy fáj, kértém az eget urát hogy adja vissza a kezem és meghalगतott ebe a szegény esztendőben minden doktor nélkü meggyógyította doktorok doktora

Francziska gyermekem most itthonvan it van velem a kedves drága gyerekem Madarász Gizella is itt van más fél éve jó gyermek szereti az Istent és nagyon jó erkölcsű megyek tömni a libákat kedves napló az Isten áldjon

1947 Január

Isten hozzott új esztendő jó portékád itt leendő „Adj buzát bort békeséget és megáldunk szívből Téged, elmúlt az ősz szépen, sok jó időt kaptunk egész karácsonyig dolgozhattunk és azután esett a sok hó és nagy hideg van kevés a takarmány meg a kenyér fájdalom sok éhező ruhátlan didergő ember van naponta foházkodok az egek urához hogy adjon hozá malasztot hogy el tudjuk viselni, kirabolt árva országunk beteg sebzett szívű fiai a kedves kis pesti lány a Madarász Gizike már elment. A jó Isten meg halgatta kérést állást adott neki. Drága utó kor neked is azt hagyom ha valami kérésed van bizalomal fordulj az egek urához és a segítő Szűz Anyához meg halgat téged.

Gyöngyösön voltam 10 napig anyi ideig még nem voltam oda a háztól de semi baj nem történt itthon és szerencsésen haza érkeztem, Bálint gazdasági iskolába jár menyi gond van az én őszbe vegyült fejemnek, Katóka tanít az iskolába itt a Varjason most szén szünet van gyöngyösön tartózkodik a Mari mama nagyon szereti és gyámolítja hisz még csak 21 éves rá fér ha gondolnak rá. Szegény Józsi fiam a legtöbb gondot ő okoz most, látom a ruhátlanságát fél czipőben járja a telet nem tehet róla, Isten veletek kedves olvasó az idő későre jár aludni megyek

1947 feb 10 hatvanad vasárnap

Tegnap egész nap esett a hó rettentő hideg volt óriási szél fúj magas hó kupacok zárják el a tanyai utat csendesen méla busan telnek a napok a mikor már fél századnál 6 ével többet értem bizony sokszor könyes volt a szemem, jobról balról hol az egyik hol a másik szomorít meg még a házi gazda is akor boldog ha valamivel meg bánthat, pedig ebe az éhező időbe nem érdemlem én azt amikor a háború kifosztot és 2 szűk esztendő követte, a kinek még földje vagy fizetése van az se eszik eleget akor 2 didergő kis gyermek könyörög egy falat kenyéért, a család tagja szemel kísér meg a jó férj is nehogy adjak valamit és durva szavakal kínoz tovább...

Kedves utó kor akor kel segíteni amikor leg nehezebb a sor én olyan szívesen lemondanék a fele enni valorol minden nap hogy egy kicsi juson az éhezőnek is, soha se azt kell nézni hogy kinek adok hanem hogy kinek a nevében.

Dicsértésék az úr Jézus!

1947 Április 1 Nagy kedden.

34 dik év fordulója édes jó Apám halálának drága jó ember volt az erkölcs utján és a társadalomba is az Isten nyugosztalja szegényt.

Az eső eseket veteményezgetünk mindent szegény öreg kezeim sokat fárad szép a kert meg a nádas kis ház benne méhek döngicsélése ibolya virág illat és fesledező tulipán bimbók nárczisok kinyílnak az Úr koporsójára nárczisok lila színükkel mintha mély fájdalomukat fejeznék ki az Úr Jézus szenvedésére

1947 Május 11

végtelen szárazság van nagy szegénység, nincs kenyér sehol bánatosan járnak a szegény nincstelenek éhesen rongyokba burkolva árva magyar hazánk fiai. Amerika küldi a viselt ruhákat és mi magyarok könnyes szemmel veszük magunkra az unra csomagok ruháit mivé lettél szegény árva nemzet, de nem panaszkodunk hanem ti jó lelkű emberek imádkozatok velem együtt kérjük a jó Istent ostorát fordítsa el tőlünk, az a sok rut bűn a mivel mindnyájan megsértjük felejtsd el, és kérjük, hogy adjon a földnek jó lelki pásztorokat és buzgó híveket és benne helyezem bizalmamat hogy nem fog bennünket el hagyni kicsik a buzácskák szomorú a határ de Istenbe vetett bizalmam nem gyöngül még egészségesek vagyunk semi baj nincs a múlt héten Lékó Bélla esperes mondott szent misét a Varjason régen volt már nagy lelki megnyugvás ez nekem. Kis csirkék, kis libák pulykák vannak egészségesen közöttök vagyok gyomlálók kapálók és mindent csinálók dolgozok egészségtől duzadt karjaimal, kedves gyermekek nagyon kérlek benneteket a vasárnapi munka hanyagolásáért mert azon nincs Isten áldása.

1947 Május 25 én

Piros pünkösd vasárnapján

E kedves drága szent napon mikor ezer és ezer templomban glóriaként zengenek a gyönyörű énekek és én itt vagyok a kis tanyán teljesítem nehéz kötelességemet nem fáj ez énekem csak az emberek durvasága teszi szomorúnak az életem menyi gonosz-ság menyi Isten káromlás van a durva emberek közt, a Jani fiam is otthon dolgozik még e két drága szép ünnepen is ütök az új cipőket azt képzelik hogy nincs fölötünk senki majd nem ösze roskadva írom e sorokat...és-és-azt hiszem hogy el jön még az idő a mikor meg bánja a tettét de nem tudom nem-e lesz késő?

Az idő járás végtelen száraz nincs eső egész Ápr és Májusba szomorú a határ nincs mező a jószágnak minyájan egészségesek vagyunk hál Istennek semi baj nincs tavaly is szárazság volt és végtelen nagy tél volt a méhek 8 családjából csak 3 maradt az akác virág rengeteg volt és gyönyörűen életre keltek a méhecskék.

Este van, köröskörül akár a néma síri halotti csend csupán a fuvalomnak csókja zendül s mint édes altató dal valahol egy kis tücsöknek hegedűje szól a hold miként a töröknek tar feje nevetve kandikál a földre le a napali por már vissza húzódott a földre a vad virágok édes illata leheletként húzódik be nyitott 100 éves kis ablakon, az ablak alatt 3 jázmin bokor most virágzik mint 3 óriási Menyaszonyi csokor mélabúsan látszik az éjcsöndjében mellette a kis regényes öreg száletni (?) ahol oly sok sakk parti lejátszódott és én it írom e sorokat meg lesve titokban madár repülését hajnali órákban patak csevegését.

1947 Péter és Pál napján

E gyönyörű drága napon volt a varjasi bucsu a Jézus szent szíve ünnepe ekor lett meg tartva mert nem kaptunk papot egy kedves Miszios barát mondott szent misét és szent beszédet soha még annál szebb nem is lehet a világon felhangzott az ének hogy Jézus Szíve szeretlek én segíts át az élet tengerén” hangzott az ég felé az egek urához engesztelés a mi végtelen sok bűneinkért dél után volt az édes Anyák ünnepe azt a meghatottságot amit éreztem el se tudom kedves olvasó mondani az egész iskolás növendékek mind montak egy gyönyörű szép verset. A szavalás után egy csokrot adott mind az édes anyjának és egy kis ajándékot adott én is kaptam egy szép hófehér csokrot a tanító nénitől és az a tanító nő az én kis lányom volt a kit 1947 Pünkösöd napján jegyezett el Torma Lajos gépész mérnök tan halgató kedves kis drága jó gyermek jó fiu ki ez jó erkölcsű Isten féltő ember becsülő gyöngyösi fiu a jó Isten adta a mi kis lányunknak és nekünk adja az ég hogy tartós boldogságok legyen. Most van a szent aratás

1947 október 10

Fuj már az őszi szél hullnak a levelek kit ere kit ara kergetnek a szelek, szent aratástól fogva nem írtam e kedves könyvbe meg örzött a nagy minden rosztol dolgoztam végtelen sokat és ki az a ki egészséget adot hozzá, A Nagy Isten akibe bízva hogy soha nem hagy el, fáj a szívem de nem részletezhetem, hogy miért? A kinek 6 gyermeke van annak mindig van egy tör a szívéhez közel nekem is van de az Úr velem és meg segít.

Az idő járás végtelen száraz soha nincs eső már elvetünk és gyönyörű saláta palántát neveltem azt ültetem el a héten és a fákat tisztogatom télire.

1947 November 10

Napló írás nem gyerekség a mi történik le kell írni fájó szível gondolok a mai napra is 6 felé jár az eszem e drága kis iskolai kápolnál írom e kusza betűket széjjel a gyerekek a nagy világba édes anya szíve csak velök van az apjuk Herczegfalván van már megy a Juhász Gergely lakodalmába, az idő járás hűvös esős a búza föld még feketlik semi bajunk nincsen.

1948 Február 4

Áldás teljes boldog új évet adjon a Mindenható oly régen volt már a kezembe a toll hogy igazán lassan megy már minden csak az örökös munka pereg a kezemből a mai napon 4 én vettem el az ekzspressz borsót és a mákot „kissé hűvös” idő volt, ilyen gyöngösi tél még nem tudom hogy lett volna soha nem fagyott és ránk fért mert se ruhánk se enni való senkinek egy szem krumli sincs a tanyavilágba de majd csak el hozza a jó Isten a szebb életet majd ad mindent hisz reméljük tőle, most jöttem haza Gyöngyösről. Semi bajok nincs csak az emberi szív elégedetlen mindig Januárba megválasztották Katikát tanítónőnek a faluba, Bálint gazdasági iskolába jár József ithon van ő végzi a téli szántásokat.

1948 február 7 én

Rettentő hideg szél fúj szombat délután írom e sorokat 2 napja hogy a borsót el ültettem 4 kilót aban a reményben hogy majd el is adok hát le írom hogy a jó Isten hogy áldja még a mákot is el vettem 33 darab tyúk van és 2 kakas 5 nőtény pulyka és egy him.

(vége)

Fodor István Ferenc

JÁSZSÁGI PÁVAKÖRI (EGÉSZEN) KIS LEXIKON

A pávaköri mozgalom nem köthető annyira pontos évszámhoz, mint a honismereti, de elfogadhatjuk 40 éves évfordulónak 2011-et. Elmúlt egy évtized a honismereti mozgalom után, és egy új mozgalom kezdett gyökeret eresztetni. Kiindulópontja egy új technikai eszköz volt. Helyszíne és közvetítője: a televízió, mely ekkor a népművelésben is vegyes érzelmeket keltett; jó ez nekünk, vagy nem? Az kétségtelen, hogy a kezdeti időszakban annak a néhány családnak és intézménynek, ahol televízió volt hatalmas látogatottságot jelentett. 20-30 szomszéd vonult át esténként kis sámlikkal a tévés szomszédhoz; a '60-es évek közepének táncdalfesztiváljain kiürültek az utcák. Egyetlen adást lehetett fogni, s akkoriban még hétfőn és pénteken azon sem volt műsor. Azokra a napokra tették át a művelődési intézmények a szakköreiket, rendezvényeiket.

Mindezek mellett azonban a tévéből elindult egy országos, sőt az egész Kárpát-medencére kiterjedő mozgalom. A közeli Poroszlón született Vass Lajos vezetésével 1969/70-ben sugárzott Repülj Páva népdal-vetélkedő sorozat fergeteges sikert aratott, s ennek hatására a következő években – nagyrészt 1971-től – sorra alakultak a Pávakörök itt a Jászságban is.

Ebben a kislexikonban azoknak a neve és néhány fontosabb adata található meg, akik az 1970–1980-as években vezettek pávakört, mert a rendszerváltozás után alakult népdalkörök már sok esetben más néven futottak, vagy egyesületként működtek. Természetesen, akik pávakört vezettek, azok akkor is szerepelnek, ha más néven már korábban is megvolt a csoport, vagy ma is működik – még ha nem is azon a néven és napjainkban vezetők. A kisszótárban a vezetők (akik általában a karnagyok) szerepelnek, mivel a szervezési munkákat a művelődési házak végezték. Néhány kivétel van: azoknál a csoportoknál, melyeket pl. tsz-ek, vagy vállalkozások indítottak, vagy működtetnek napjainkban – itt ugyanis külön szervező, vagy titkár is tevékenykedik – szintén itt vannak feltüntetve.

AGNETZ RÓBERTNÉ Lénárt Anikó (Jászberény, 1973–) Pusztamonostor népdalkörének vezetője 2004 elejétől.

AGÓCSNÉ BALOGH Mónika (Jászberény, 1974–) a jászapáti ÁFÉSZ jászszentandrászi Kunráth Sándor pávakörének vezetője napjainkban.

ÁRKY Kornél (Tiszabüd, 1926–Hejőcsaba, 2002) kántor, a jászapáti pávakört vezette 1974–1995 között.

BAGINÉ CZÉKMÁN Dóra (Jászberény, 1973–) a jászszentandrászi Kunráth Sándor Pávakör vezetője a 2000-es évek elején.

BANKA SÁNDORNÉ (Jászárokszállás, 1956–) A jászárokszállási pávakör vezetését 1980-ban vette át, s azóta vezet Rozmaring népdalkör néven.

CSERTA ISTVÁNNÉ Demeter Ilona (Kisújszállás, 1952–) alakulásától, 1985 ősztől a pusztamonostori népdalkör vezetője 2003 végéig, 1993-tól 2003 végéig párhuzamosan a jászfelsőszentgyörgyi Rozmaring pávakör vezetője is.

EGERVÖLGYI JÓZSEFNÉ (Aldebrő, 1924–) a jászfelsőszentgyörgyi Rozmaring pávakörből kivált Kéknefelejcs pávakör vezetője 2005-től, a megalakulástól.

FAZEKASNÉ Kisbakonyi Tünde (Jászberény, 1963–) a rövid életű jásztelki népdalkör vezetője annak fennállása, 1986-1989 között.

FODOR Dénes (Jászfákóhalma, 1940–) ének-zene szakos, az 1971 őszén alakult jászjákóhalmi pávakör alapító vezetője. Az 1990-es évek közepén néhány évig – iskolaigazgatói munkája mellett – nem ő, majd 1996-tól napjainkig ismét ő a vezető. A jászapáti Muskátlai népdalkör karnagya is 2003-tól napjainkig. Jászkisér népdalkörét 2003-2009 között vezette párhuzamosan az előző kettővel.

HALÁSZ Imre Ottó (Kunszentmárton, 1922–) zenetanár, a jászapáti menyecske kórus alapító vezetője 1972-től a pávakörre alakulásig, 1974-ig.

HORVÁTH TIBORNÉ Halász Irén (München, 1938–) a jászdózsai dalkör – mely az 1980-as évek második felében működött néhány évig pávakörként is – vezetője.

KALMÁR István (Jászladány, 1936–) népművelő-pedagógus. Már 1972-ben pávakört akart szervezni Jászladányon, mely ugyan nem járt eredménnyel, de az 1975–1990 között általa vezetett kóruson belül volt egy kisebb pávakörös csoport, mely rendszeresen részt vett ilyen rendezvényeken.

KERESZTESI József (Tarnaméra, 1931–) tanár, az 1976-ban alakult jászfényszarui pávakört vezette 35 éven át, 2011-ig. 2004-től a jászfelsőszentgyörgyi Rozmaring népdalkört is vezeti.

KISS Ernő (Jászapáti, 1939–Jászivány, 2005) Az 1973-tól Jásziványban működő pávakör vezetője volt. A pávakör érdekessége, hogy ellentétben a legtöbb ilyen csoporttal, itt fiatalok voltak a tagok. 1976-ban egyesült a jászapáti pávakörrel.

KÖKÉNY Györgyi (Jászberény, 1966–) 1995-től 2003-ig a jászapáti pávakör, majd 2003-tól a jászszentandrási Kunráth Sándor Pávakör vezetője.

KUNRÁTH Sándor (Miskolc, 1921–Jászszentandrás, 1998) Kántor-tanító, ének szakos tanár, aki Jászszentandrás 1959-ben menyecske kórust alapított, mely az 1970-es évek fordulójára férfiakkal is kiegészítve pávakörre alakult, melyet haláláig vezetett. A róla elnevezett kör ma a Jászság legrégebben alapított népdalköre.

MARTON LÁSZLÓNÉ Kertész Erzsébet (Jászsalsószentgyörgy, 1942–) tanár, pávakör vezető. A nívódíjas pávakör és citerazenekar egy évtizeden át működött. 1973-ban vendégük volt Vass Lajos karnagy egész estét betöltő program keretében.

MIHÁLYI Lászlóné (Jászapáti, 1939–) a jászapáti Muskátlai népdalkör titkára 1995 óta.

MOLNÁR Sándorné (Zagyvarékas, 1939–) a jászfelsőszentgyörgyi Kéknefelejcs népdalkör társadalmi vezetője.

MUHARI PÁLNÉ Terjéki Éva (Jászberény, 1955–) pedagógus, 1995–96-ban az új-jászerveződött jászjákóhalmi pávakört vezette.

NÉMETH József (Budapest, 1926–) ének-zene szakos pedagógus, nyugalmazott igazgató, Jászberény-Portelek 1971-ben alakult pávakörének harmadik vezetője az 1990-es évek közepétől napjainkig.

RÉPÁSI Ferenc (Jánoshida, 1922–Jánoshida, 1999) a jánoshidi népdalkör alapító vezetője az 1970-es években.

RUSVAI László (Jászapáti, 1929–Jánoshida, 1985) pedagógus, a jánoshidi népdalkör második vezetője.

SÁNDOR Gabriella (Jászárokszállás, 1955–) a jászárokszállási Csörsz pávakör alapítója 1977-ben.

SUBA Györgyné Kocsis Julianna (Jászapáti, 1939–) a jászapáti pávakör titkára 1972–1995 között, aki megírta az apáti kórusmozgalom – benne a pávakör – 100 éves történetét is.

SZENTIRMAY Zsolt (Jászberény, 1944–) a Jászberény-portelki pávakör alapító karnagya 1971-től 1983-ig. Zeneművészeti Főiskolát végzett, jelenleg Ausztriában él.

TÓTH BÉLÁNÉ Pataki Ilona (Jászberény, 1932–Jászberény, 1994) ének-zene szakos pedagógus, az 1981-ben alakult jászfelsőszentgyörgyi Rozmaring pávakör első vezetője. 1993-ban idős kora miatt lemondott. 1983-tól a Jászberény-portelki pávakör karnagya is volt haláláig.

TURJÁNYI Istvánné (Jászfelsőszentgyörgy, 1944–) a jászfelsőszentgyörgyi Rozmaring népdalkör társadalmi vezetője.

VAJDÁNÉ SAJÓ Ágota (Jászberény, 1970–) a jászszentandrászi Kunráth Sándor pávakör vezetője a névadó alapító vezető halála után.

Fügedi-Bárd Judit

A RÖPÜLJ PÁVA MOZGALOM

/1969/70-ben hatalmas siker volt a Magyar Televízió – akkor még mindössze egyetlen – programján a Röpülj Páva vetélkedő, melynek nyomán a következő években országszerte pávakörök alakultak, melyekből sok – még ha más néven is – a mai napig működik. A pávaköri mozgalom elválaszthatatlan Vass Lajos (1927-1992) nevéből, aki a közeli Poroszlón született, és közeli munkakapcsolatban állt Muharay Elemérrel, a jászberényi tanyavilágból indult jeles népművelővel is: Vass Lajos 1946-48 között a Muharay Elemér vezette Népi Ének- Játék- és Táncegyüttesnél tevékenykedett. E cikk szerzője – Fügedi-Bárd Judit Artisjus-díjas pedagógus, a Vass Lajos Kórus karnagya, aki doktori értekezését „A XX. század utolsó néptanító nótafája. Vass Lajos pedagógiai munkássága” címmel írta a Liszt Ferenc Zeneakadémia karvezetés DLA szakán, ahol 2008-ban avatták doktorrá. Ennek témánkhoz kapcsolódó fejezetét bocsájtotta rendelkezésünkre a szerző, melyet ezúton is köszönünk. A fejezet elején szereplő CSEMADOK a csehszlovákiai magyarok kulturális szervezete volt, és azért történik rá hivatkozás, mert Vass Lajos 1964-től haláláig havonta egy szombatot a Csehszlovákiai Magyar Tanítók állandó vendégkarnagyaként működött./

A CSEMADOK már 1968-ban rendezett a Röpülj Pávához hasonló népzenei versenyt Tavasz szél vizet áraszt címmel. „Nincs ugyan írásos nyoma, de feltehető, hogy Vass Lajosnak is része volt a rendezvény létrejöttében /.../ Ezen a népdaléneklés mellett a néptánc, a hangszeres népzene, sőt színpadi feldolgozásban a néphagyományok egyéb válfajai is helyet kaptak.”¹ A versenyt kis kihagyással azóta is két évente megrendezik. A Tavasz szél... a közös vonások ellenére nem tekinthető a Röpülj Páva közvetlen előképezésnek. Sokkal valószínűbb, hogy az érdeklődés ebben az időben olyannyira felerősödött a népművészetek iránt, hogy az egyik legjelentősebb, s mindenképpen legnagyobb hatású médium nem vonhatta ki magát az ehhez kapcsolódó kezdeményezésekből.

A Röpülj Páva mozgalmat a felületes szemlélő tulajdonképpen a „20. század Megasztár vetélkedőjének” is nevezhetné. Ám ez nem egy egyszerű vetélkedő volt. Ez egy olyan ember ötlete, aki felfedezte a média egyre nagyobb befolyását, óriási hatását az emberekre, s egy másiké, aki ezt kulturális nevelésre, a magyarság népi öntudatának építésére használta.² Ily módon korábban elképzelhetetlen mértékben széles réteghez tudta eljuttatni a népzene, s olyan embereket is megénekeltetett és megtanított a valódi népzene értékeire, akik azelőtt a népdalt összekeverték a magyar nótával. Ezen a ponton Vass Lajos neve ismét összekapcsolódik Kodály Zoltánéval, hisz mindkettejük célja: „Legyen a zene mindenkié”, különítsük el az értékes „saját” népzeneinket a zeneileg gyakran igen silány

¹ Vass Lajos emlékezete 86.

² Hogy ez mennyire tudatos volt, kiderül Vass Lajos későbbi nyilatkozatából:

„A végére hagytam azt a két fórumot, ahonnan a zene naponta kopogtat az otthonok életébe: a rádiót és a televíziót. A rádióban a zene igazán előkelő rangot foglal el. Külön kiemelem, hogy az énekkaroknak szinte egyetlen állandó és pótolhatatlan szereplési fóruma az Éneklő Ifjúság és a Kóruspódium.” A tévében is nyilvánvalóvá vált, hogy bizonyos zenei műsorok népszerűek.” Okulni kéne a külföldi példákból. „/.../ ha itt úgy látszik, hogy legjobban a versenyek kötik le a nézőket, akkor rendezzenek több versenyt!” VASS Lajos, Amatőrök ügyében, A Magyar Kodály Társaság hírei. 1990.

nótáktól. Vass Lajosnak e fórum segítségével ez tényleg sikerült. Elérte, hogy az emberek népdalokat énekeljenek, és érdeklődjenek azok iránt. Igazából ehhez persze kevés a média. Szükség volt egy olyan lenyűgöző személyiségre, aki elkötelezett híve az igényes népzenenek, és hittel, a téma iránti őszinte érdeklődéssel vezeti be a „laikus” közönséget annak rejtelmibe. Mert csak az tud hiteles lenni, átadni valamit embertársainak, aki maga is hisz abban, amit csinál, valamint értője is annak. Vass Lajos évtizedekig gyűjtött népdalokat, feldolgozta azokat. Használta a népzene jellemző stíluselemeit, fordulatait kompozícióiban is. Emellett jó pedagógiai érzékkel rendelkezett, tudta hogyan kell úgy tájékoztatni, művelni az embereket, hogy azt élményként éljék meg. Persze ebben segítségére voltak a kitűnő előadók, valamint az általa képviselt zene megkérdőjelezhetetlen értéke.

Bár a műsor nem Vass Lajos ötlete volt, hanem Lengyelfy Miklós szerkesztőé, a leginkább a közönséget célzó része, a közös éneklés a műsorvezetőhöz kapcsolódott. Saját elmondása szerint eleinte nem is akarta a szerkesztőség engedélyezni a közös éneklést, így az első két adás e nélkül ment le. Csak mikor Dunapatajról közvetítettek, ahol Kodály az utolsó előadását tartotta, engedélyezték a közös-éneklés kipróbálását a főpróbán.³ Innen-től viszont a közös éneklés ügye eldőlt – a nagy siker lavinaként söpörte el az előzetesen aggodalmaskodók érveit. (Vass Lajosban nyoma sem volt bizonytalankodásnak e téren, hiszen kórusaival rendezett koncertjein rendszeresen dalra fakasztotta a közönséget.⁴ Ettől az alkalomtól kezdve nem volt Röpülj Páva-adás a közönség aktív szereplővé válása nélkül.

A vetélkedő felpezsdítette a magyar kulturális életet, növelte a népzene iránti érdeklődést. A versenyzőkre szavazni kétféle módon is lehetett: telefonon, vagy egy-egy saját gyűjtésű⁵ népdal beküldésével. Vass Lajos maga is rengeteg levelet kapott, melyekben a nézők – gratulációjuk mellett – egy-egy népdalt is küldtek, valamint az ország különböző tájaira hívták népdalkörök előadásaira. A műsor hatalmas sikerét híven tükrözi az újságok rendszeres beszámolóí mellett, hogy a közbeszéd tárgyává lett, sőt paródia is született belőle.⁶ S még egy médiasiker: több cikkíró is úgy érezte, nem írhat a Röpülj Páváról anélkül, hogy egy népdal kottáját ne közölje. Ez szinte példátlan eredmény. Sem azelőtt, sem azóta nem volt arra precedens, hogy szakmai lapok mellett néhány dal kottáját (vagy bármilyen zenei anyagot) a legnagyobb példányszámú napilapok is leközöljenek. Ily módon Lengyelfy Miklós és Vass Lajos kezdeményezésére a teljes médiavilág megmozdult a televízió műsorának sikere kapcsán a népzene érdekében. Ezt fogalmazta meg Szigeti Piroska is: „Az igazi győztes azonban a népdal. Mert bármelyik versenyzőre is szavazott a sok tízezres közönség – a népdalra mondott igent.”⁷

³ Marosvásárhelyi Rádió, 1992. augusztus 10. Kelemen Ferenc riportja a Magyarok III. Világtalálkozója kapcsán. Első, vágatlan, tisztázatlan anyag másolata (Vass Lajos özvegyétől)

⁴ Mi már annak idején a régi Honvéd Együttesnél közös énekléssel zártuk a hangversenyeket, /.../ én tudtam, hogy nekem mindenki énekelni fog.” Kovács Júlia, „A Vasas együttes és karnagya. A legrövidebb út a népdalhoz.” Népszava, 1980. szeptember 25.

⁵ „egyes énekesekre lekottázott népdalokkal is lehetett szavazni. /.../ Csupán három nap alatt 1070 dalt küldtek eddig be az ország különböző vidékeiről a televízióba, amelyből 289-et fogadott el az Akadémia. Ezek bekerülnek majd a húsz kötetre tervezett /.../ Népzene Tárába.” A hónap embere: A pávás karnagy, Képes Újság 1970.III.28. XI/13. 8-9.

⁶ Hofi Géza, Röpülj pulyka

⁷ Szigeti Piroska, „Olvad a hó, tavasz akar lenni...” Pajtás 25/8

A vetélkedő iránti érdeklődés – Vass Lajos szerint – előre látható volt. „/.../ sok ember akkor is megnéz egy versengést, ha a téma nem is érdekli, csak azért, mert verseny.”⁸ Ám az érdeklődés fenntartása már nehezebb feladat. A műsor színvonala és a műsorvezető személyisége két olyan tényező, amely meghatározza, sikerül-e a képernyő előtt tartani a nézőket. Ráadásul a műsor nem csak közönségsikert hozott. A hatalmas nézettségre építve Vass Lajos újabb ötlettel állt elő: az adásban mindig elmondta kiknek köszönhetik a fellépők a ruháikat, felszerelésüket, útiköltségüket. Ily módon reklámozott, de nem a szokványos bevételi céllal: ezzel nem pénzt szerzett, hanem további személyeket, cégeket inspirált a kultúra támogatására.⁹ Ismét egy nagyszerű, a maga idejében úttörő ötlet a médiában rejlő lehetőségek kiaknázására.

Az adás kitalálói, életre hívói nem gondolták végig, hogy ez a típusú műsor politikailag ingoványos területre vezethet. Mivel az ősi magyar kultúra nem csak a Trianon utáni megcsonkított Magyarországhoz kötődik, ennek középpontba helyezése óhatatlanul erősíti a magyarság egészének – határon innen és túl – közös vonásait, a nemzeti érzést határokon átívelően. Ez az akkori éraban pedig elkerülendő volt. A hihetetlenül népszerű vetélkedőt azonban a döntőig már nem lehetett levenni a műsorról, újabb ilyen típusú versengésre viszont később nem kerülhetett sor. Az ezután rendezett hasonló vetélkedők hatása lényegesen kisebb volt, hiszen nem volt jelen Vass Lajos a „pávák pápája”¹⁰, hogy megénekeltesse, s tanítsa a nézőket.

Talán egy újabb hiteles emberrel meg lehetne ismételni azt az óriási népzenei fellendülést, ami a 70-es években a Röpülj Páva hatására létrejött. Persze akkor csupán egy tévéadó volt, ma viszont rengeteg különböző műsortípus közül választhat a kikapcsolódásképpen nem biztos, hogy művelődni vágyó közönség. Mindenesre, ha ma az egykori nézők egyike meghallja Vass Lajos nevét, az első dolog, ami eszébe jut: „Ő volt az a pávás ember, nem?”

A sorozat nemcsak pillanatnyi érdeklődést ébresztett a népzene iránt, hosszabb távú eredménye is született. Nyomában számtalan vidéki „Páva-kör” alakult, ahol felelevenítették a falusi szokásokhoz kapcsolódó dalokat, komoly közösségek épültek a népdaléneklésre.

Maga Vass Lajos is nyilatkozta, hogy a csodálatos ebben nemcsak a népi kultúra élővé válása, hanem az emberek egymásra találásának élménye is.¹¹

Vikár László nyilatkozatában egyszerűen, mégis találóan fogalmazta meg a Röpülj Páva jelentőségét: „Százak szereplését ezrek segítették és végül is milliók kísérték figyelemmel, sőt maguk is bekapcsolódtak az éneklésbe...Közvetett, vagy közvetlen hatása tovább gyűrűzik még.”¹²

⁸ Vértessy Sándor, „Harminc évnyi hűség (Próbaszünetben Vass Lajossal).” *Ezredvég* 1992/5

⁹ Ablonczy László, „Hogyan repül a páva? Találkozás Vass Lajossal.” *Magyar Ifjúság*, 1985.december 20.

¹⁰ Az elnevezés Juhani Nagy Jánostól ered, „> A pávák pápája<” Debreceni beszélgetés Vass Lajossal. *Hajdú-Bihari Napló*, 1974. szeptember 12-én megjelent cikkéből.

¹¹ „/A népdalköröknek köszönhetően az/ idősebb embereknek is van egy közössége” i.m.

¹² Kádár Márta, „>Ki kell használni a népdal népszerűségét< Vass Lajos portréja” *Csongrád megyei Hírlap* 27/241

Mátics Béláné – Németh József:

40 ÉVES A JÁSZBERÉNYI KOSSUTH ZRT. PORTELKI PÁVAKÖRE

1971-ben az egész országban 650 népdalkör jött létre Vass Lajos karnagy úr indítására, a „Röpülj Páva” mozgalom jegyében. Megalakult Portelken is a Pávakör Szentirmay Zolt zeneiskolai tanár vezetésével az egykori Március 15.-e Tsz kezdeményezésére.

Ennek szerencsés előzménye az volt, hogy a jászberényi tanyavilághoz tartozó tanyaközpontban 1969. október 19-én kultúrotthonot adtak át a termelőségvetkezeti elnökének – Pesti Kálmánnak – az ötlete nyomán, melyet támogatott a város vezetése is. Az intézmény vezetését Szakál István helyi pedagógusra bízták.

Mivel Portelken sok jó hangú és néhány citerához értő ember is élt, elsőként az intézményben alig két év elteltével a Pávakör alakult meg. Első vezetőjének vitathatatlan érdeme volt az együttes megszervezése, az első fellépések, a megyei rendezvényeken való részvétel. 12 év után zenetanári munkáját Ausztriában folytatta, ahol ma is él, már nyugdíjasként.

Őt Tóth Béláné Pataki Ilona, a jászberényi zenei általános iskola zenetanára követte, aki más településen is vezetett csoportot. Ő sajnos súlyos betegségben 11 év után elhunyt. Az ő idejében nagy változások történtek, hiszen a környező településeken is egyre több hasonló kör alakult, és széles körű kapcsolatteremtés indult meg közöttük. A rendszeres találkozók mellett meghívást kaptak a Budapesti Néprajzi Múzeumba is. A törökszentmiklósi nyugdíjas találkozón több esetben részt vettek; 1992-ben nívódíjat kaptak, a KÓTA minősítón, 1993-ban Zagyvarékason pedig ezüstminősítést. Erre az időre esett a 20 éves jubileum is, amikor a jászberényi kábel tévé felvételt készített velük.

A nagyrészt helyi lakosokból álló kört a tsz patronálta, majd a jogutód Kossuth Tsz., miután összevonták a két szövetkezetet. A tagok többségükben nyugdíjas, a környező ta-

nyákról bejáró, énekszerető asszonyok és férfiak voltak. Feladatuk tekintették a jázsági és a Portelek környékén még eredeti formában fellelhető népdalok megőrzését, tolmácsolását. Éneküket citerával, köcsögdudával, furulyával színesítették.

Miután az énekkar városi dalosokkal és zenészekkel is bővült, azoknak létszáma elérte, majd meghaladta a portelkiekét. Akkor az énekkar úgy döntött, hogy próbáikat a továbbiakban a városban lévő Kossuth Tsz. székházban tartják az Ady Endre úton, ahová busz szállította őket. A közös éneklés örömeért a tagok mindezt a többlet fáradtságot felvállalták.

Második vezetőjük halálával – 1994 őszén – néhány hónapra vezető nélkül maradtak. Ennek az időszaknak a zökkenőmentes átvészelésében nagy szerepe volt Mészáros Péter és Mátics Béláné vezetőségi tagoknak.

1995 februárjában a tsz. vezetése Németh Józsefet kérte fel a dalkör vezetésére, kinek munkáját 5 tagú vezetőség segítette. Az új vezetővel első fellépésük Jászfényszaruban volt, majd minősítőn vettek részt még abban az évben Tiszaszentimréren, ahol arany minősítést kaptak. Az eredményre felfigyelt a város vezetése is, és meghívást kaptak az első alkalommal megrendezett jászberényi jász világtalálkozóra, amin Göncz Árpád köztársasági elnök is részt vett. Még az évben elnyerték a III. Jázsági Dalostalálkozó vándorserlegét is Pusztamonostoron.

1996. nagyon munkás, de eredményes év volt. Meghívták őket az Országos Kossuth Szövetség tagjai közé, majd felléptek Szolnokon. Az évben volt a megalakulás negyedszázados évfordulója is, melyet a városi Déryné Művelődési Központban ünnepeltek, ahol Buday Péter megyei KÓTA titkár üdvözölte őket. Ősszel – szintén az évfordulóhoz kapcsolódva – Portelken rendeztek több hasonló népdalkör felléptével dalostalálkozót, amin megjelentek az egykori alapítók is: Pesti Kálmán, Szakál István, Szentirmay Zsolt a nejevel Ausztriából. A megemlékezést Sas István, a DMK igazgatója mondta.

A következő évben Jászárokszálláson nyertek ismét arany minősítést. Időközben H. Bathó Edit – a Jász Múzeum igazgatónöje – régi jász dalok gyűjteményét bocsájtotta rendelkezésükre, melyeket a XX. század elején gyűjtöttek lelkes zenebarátok, kántorok. Ennek a gyűjtött anyagnak a jász népdalaiból állított össze dalsokrot Németh József a dalkör számára, hogy a teljes feledéstől megmentse. 1998-ban a Kossuth Tsz. megalakulásának félszázados évfordulóján biztosították az ünnepi műsort.

Eddigi legnagyobb eredményüket 1999-ben Jászsalszentgyörgyön érték el, ahol elsőként a jász kórusok között elnyerték az Arany Páva díjat. Zenekaruk ez alkalommal szerepelt először önálló műsorral. A jeles díjat a Budapesti Néprajzi Múzeum patinás épületében adták át a többi népdalkör előtt. Nem sokkal később felavatták a Pávakör zászlóját is, melyet Farkas Mátyás apát úr szentelt meg. A két zászlóánya Mészáros Péterné és Szlobodnik Annamária volt. Az évben már minden hónapra jutott egy fellépés.

2000-ben ők szervezték a Jász Dalostalálkozót, és ők képviselték a várost a balatonberényi Berények Találkozóján. 2001-ben másodszor is megnyerték az Arany Páva minősítést – ezúttal Abádszalókon. 30. évfordulójukat a jász kórusok részvételével ünnepelték.

2002-ben az Országos Kossuth Szövetség Jászberényben tartotta VIII. Országos Népdalköri Találkozóját, melyet méltón megszerveztek. Elhunyt Pesti Kálmán a Pávakör alapítója és támogatója. Temetésén az „Elmegyek, elmegyek” című dallal vettek tőle búcsút.

2003-ban a KÓTA rendezvényének a házigazdája volt Jászberény, melyen a népdal-

kör harmadszor is elnyerte az Arany Páva díjat, Szlobodnik Annamária szólóénekes is, és a zenekar pedig szintén kapott arany minősítést. Abban az évben és két évvel később is részt vettek a jászberényi egyházi népénekes találkozóon Szent Rozália névünnepe alkalmából.

2004-ben meghívást kapott a dalkör Lengyelországba – Sucha Beskidzka-ba –, erősíteni a lengyel-magyar barátságot.

2005-ben negyedszer is megkapták az Arany Páva minősítést, ezúttal a megyeszékhelyen. A következő évben pedig a 35. évfordulón Lengyel Erzsébet, a KÓTA új megyei titkára – miután Buday Péter időközben elhunyt – Jászberényben adta át elismerő oklevelüket.

A következő esztendő tulajdonosváltást hozott, de az új tulajdonos – Darázs István vállalkozó – biztosította a Pávakört, hogy továbbra is folyósítja a zavartalan működéshez szükséges összeget. A nevük is a régi maradt, csak a próbák helyszíne változott meg: a DMK-hoz tartozó Ifjúsági Házba került át. A portelki iskolában kaptak egy helyiséget, ahol bemutatathatják az elnyert érmeiket, relikviákat.

2008-ban a zenekar kapott arany minősítést a Vass Lajos Szövetség zagyvarékasi minősítésén, és elnyerte hozzá az Oktatási és Kulturális Minisztérium különdíját is. Abban az évben meghívást kaptak a pesterzsébeti Csili művelődési házba is.

2009-ben a zenekar ismét arany minősítést nyert Szomolyán, Bolla János szólóénekes pedig Zagyvarékason. Jászberény város az évi Déryné-díjat Kövér István citerásnak adományozta sokoldalú munkájának elismeréseként. Németh József karnagy a zene terén kifejtett tevékenységéért a Magyar Kultúra napján megyei emlékérmét kapott.

2010-ben az 5. Arany Páva minősítést Abádszalókon nyerték el, a zenekar pedig Kunhegyesen kapott arany elismerést. Fózér Vendel Portelekről írt kötetében a „Maradjon meg emlékezetünkben” című könyvben megjelentette a Pávakör történetét korábbi fényképekkel.

A 2011-es év az ünneplés éve: augusztus 27-én a megyei vadásznapi keretében több népdalkör részvételével jó hangulatban ünnepelték a 40. évfordulót Jászberény főterén, melyet kvaterkázás követett a DMK Ifjúsági Házában.

40 év elmúltával sem áll meg az élet, megy tovább. Akik végigénekeltek, zenéltek az elmúlt négy évtizedet – tagjai lehettek egy emberi közösségnek –, azok folytatni fogják a munkát ezután is.

Kodály szavaival: „Lehet élni zene nélkül is, a sivatagon át is vezet út. De mi azt akarjuk, hogy az ember ne úgy járja végig élete útját, mintha sivatagon menne át, hanem virágos réteken.” Úgy legyen!

Óhidy Andrea

ZSOLNAI JÓZSEF

2011. január 12-én elhunyt Zsolnai József. Nevét valószínűleg minden magyar pedagógus ismeri. A Nyelvi, irodalmi, kommunikációs (NYIK) és az Értékközvetítő és képességfejlesztő pedagógia (ÉKP) programok kidolgozója, a pedagógiai akciókutatás magyarországi meghonosítója, több neveléstudományi szakfolyóirat és kutatóintézet megalapítója, a hazai pedagógia megújításának – ahogy ő maga fogalmazta – Don Quijotéja (Zsolnai 2002) több évtizedes „vesszőfutása” alatt a pedagógiáért (ebd.) hatalmas életművet hagyott hátra. Publikációinak száma közel 30 könyvet és mintegy 200 tanulmányt foglal magába. Munkájának elismeréseként több díjat és kitüntetést is nyert: Apáczai Csere János-díj (1987), Pest Megyei Tanács Alkotói Díja (1989), Magyar Köztársaság Érdemrend kiskeresztje (1995) Kiss Árpád-díj (2005) Veszprém Megye Érdemrendje (2010), Szent-Györgyi Albert-díj (2011). Zsolnai József az élethosszig tartó tanulásnak és a kutató pedagógus eszméjének nemcsak hirdetője, hanem mintapéldája is volt.

Az 1935-ben Ásotthalmán szegényparaszti családban született Zsemlye József a veszprémi Pannon Egyetem professor emeritusaként, a Magyar Tudományos Akadémia doktoraként búcsúzott el az élettől. Kutatói pályáját nem neveléstudományi, hanem nyelvészeti kutatással kezdte – az interdiszciplinaritás egész munkásságában fontos szerepet játszott. A következőkben egy nem publikált önéletrajzi összefoglaló alapján mutatom be pályájának legfontosabb állomásait.

Tudományos pályafutása a Szegedi Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékén kezdődött, ahol 1964-től tanársegédként dolgozott. Itt már Pedagógia Tudományos Diákkört vezetett, és az 1966-ban megrendezett I. Országos Felsőoktatási Pedagógiai Pályázaton második díjat nyert. Tanársegédként fejezte be a szegedi József Attila Tudományegyetemen a magyar szakot, kitűnő diplomával. 1971. februárjától a Kaposvári Tanítóképző Intézet docenseként dolgozott, először a Nyelv, Irodalmi Szakcsoport anyanyelv-pedagógusaként, majd 1972-től a Neveléstudományi Tanszéken. Ugyancsak 1971-ben kezdett el dolgozni a kommunikációkutatásra épülő anyanyelv-tanítási kísérleten, amely később a NYIK-programként vált ismertté. 1976-ban fejezte be az ELTE-n a pedagógia szakot, és ugyanitt szerzett „summa cum laude” minősítésű bölcsészdoktori oklevelet 1977-ben.

1977-től a Kaposvári Tanítóképző Főiskola szekszárdi kihelyezett tagozatára került. Itt a Nevelés-tudományi Tanszéki Csoport munkáját irányította, továbbá a hallgatók kutatás-módszertani felkészítését és az oktatók tudományelméleti és felsőoktatás-pedagógiai továbbképzését vezette. 1979-ben kinevezték az Országos Oktatástechnikai Központ Pedagógiai Főosztályának vezetőjévé. 1980-tól az Oktatáskutató Intézetben vezette az Iskolakutatási Osztályt. Emellett a képességfejlesztés lehetőségeinek és mértékének témáját kutató csoport munkáját irányította. 1982 és 1986 között a nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelés óvodai lehetőségeit tanulmányozta akciókutatás keretében. Ebben az időszakban kezdődött az a kutatása is, amely a tanítóképzés kritikus pontjait tárta fel. Ennek alapján 1987-ben kutatócsoportjával kísérleti tanárképzésbe kezdett a Jászberényi Tanítóképző Főiskolán.

1985-ben kísérleti iskola alapítására kért engedélyt, és 1999-ig a törökbálinti Kísérleti Iskola kutatásvezető igazgató volt. 1989-ben védte meg disszertációját, minek következtében a Tudományos Minősítő Bizottság a nyelvtudomány (nyelvpedagógia) kandidátusává nyilvánította. 1990. júliusában a művelődési és közoktatási miniszter megbízta az Országos Közoktatási Intézet megszervezésével és 1990-ben kinevezte az újonnan alakult intézmény főigazgatójává. A Magyar Pedagógiai Társaság közreműködésével kiadta az Új Pedagógiai Szemlét, és Iskolakultúra címmel megalapította az Intézet önálló folyóiratát és az OKI Kiadót. Az OKI keretei között munkálta ki közoktatásfejlesztési koncepcióját, amely „A magyar közoktatás minőségi megújításának szakmai programja” címen vált ismertté, s melynek alapján egy országos pedagógiai innovációt sikerült elindítani a Pedagógus Szakma Megújítása Projekt (PSZM) megszervezésével.

1992-ben az általa képviselt pedagógiai kultúra elterjesztésének segítése érdekében munkatársaival megalakította az Új Magyar Iskoláért Pedagógiai Egyesületet, melynek elnökévé választották.

1995-től 1998-ig a PJTE Tanárképző Intézetének igazgatója és Pedagógiai Tanszékének vezetője volt és pályázat alapján Széchenyi Professzor Ösztöndíjat kapott. 1999-ig a PJTE Tanárképző Intézet Kutatócsoportjának vezetője és a törökbálinti iskola kutatásvezető igazgatója volt. 1999 és 2005 között a mai Pannon Egyetem Pedagógiai

Kutatóintézetnek igazgatójaként dolgozott Pápán tudományos főmunkatársként, 2002-től egyetemi tanárként, majd professor emeritusként.

2000-ben a Pécsi Tudományegyetemen nyelvtudományból habilitált, 2002-ben MTA doktori fokozatot, valamint egyetemi tanári címet nyert. 2003-tól a Veszprémi (jelenleg Pannon) Egyetemen működő Interdiszciplináris Doktori Iskola Neveléstudományi Programját vezette, amelynek alapító tagja volt. 2009 óta szakmai vezetője volt a TÁMOP „A Közép-Dunántúli Régióban a pedagógusképzést segítő szolgáltató- és kutatóhálózat kialakítására” című pályázatnak, tudományos tanácsadója volt a Közoktatási Modernizációs Közalapítványnak (KOMA) és a Gallup Intézetnek. Tagja volt a kerettanterveket előkészítő Tudományos Tanácsadó Testületnek. Kurátorként dolgozott a Tudomány az oktatásért elnevezésű kuratóriumban.

A neveléstudomány elméletével foglalkozók Zsolnai József nevét elsősorban a Mi a baj a pedagógiával?, az Egy gyakorlatközeli pedagógia vagy A tudomány egésze. A magyar tudomány tudománypedagógiai szemléje c. könyvek szerzőjeként ismerik, míg a gyakorló pedagógusok a NYIK és az ÉKP programok kidolgozójaként, illetve a Törökbalinti Kísérleti Iskola vezetőjeként tekintenek rá. A neveléstudomány és a pedagógia, az elmélet és a gyakorlat összefonása, egymásra vonatkoztatása fontos szerepet játszott egész életművében: Elméleti kutatásainak kiindulópontja és végcélja mindig a pedagógiai gyakorlat volt, a gyakorlati pedagógiai tevékenység reflexióját, értékelését pedig mindig megpróbálta a tudományelmélet szintjén rendszerezni. „Íróasztalpedagógiát sohasem műveltem”, mondta magáról (Zsolnai 2002, 203).

Jászberényhez a tanítóképzés megújításával kapcsolatos munkája alapján kötődik: 1987-ben az akkori Jászberényi Tanítóképző Főiskolán (ma: Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsész tudományi Kar) bevezették az értékközvetítő és képességfejlesztő szakkollégiumot, amit a diákok csak „Zsolnai-szak”-nak nevezetnek. A Tanítóképző hallgatójaként 199 és 1995 között én is ezt a szakot végeztem el – így ismerkedtem meg Zsolnai József munkásságával, ami fontos szerepet játszott és játszik mind a mai napig – szakmai szocializációmban. Mint sokan, én is rögtön magaménak éreztem a program célkitűzéseit. Bár Tanár úr – ahogy sokan nevezték – pályázata a főigazgatói posztra nem volt sikeres, és a Zsolnai-képzés 1996-ban befejeződött Jászberényben, a kísérlet a Tanítóképző sok tagját motiválta a továbbtanulásra, kutatásra, publikálásra.

Személyesen csak sokkal később találkoztam vele, 2005-ben, mikor a Bielefeldi Egyetem munka-társaként egy német-magyar konferenciát szerveztem a pedagógusképzés aktuális (Bologna-reform által befolyásolt) helyzetéről. Tanár úrnak a magyar főelőadó szerepét szántam és nagy örömmre szolgált, hogy elfogadta a meghívást. A magyar delegáció többi tagja a Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsész tudományi Karának munkatársa, valamint Zsolnai Józsefné Mátyási Mária, Tanár úr felesége és egyben legfontosabb munkatársa voltak. A 2006-ban megrendezett konferencia egy többéves szakmai együttműködés kezdete lett, melynek többek között a Tanárkép és tanárképzés című könyv lett az eredménye (Óhidy/Terhart/Zsolnai 2008), amely németül és magyarul is megjelent. 2008-ban, mikor a Münsteri Egyetemen neveléstudományból doktoráltam, ő is tagja volt a szóbeli vizsga doktori bizottságának. Halálát nemcsak szakmai, de személyes veszteségként is megélem.

Tanár úr temetésére 2011. január 22-én került sor a törökbalinti temetőben. A Magyar Tudományos Akadémia Neveléstudományi Bizottsága, az Oktatáskutató és Fejlesztő In-

tézet, valamint a Pannon Egyetem 2011. június 10-én egy emlékkonferenciát rendeztek a tiszteletére. Életműve már a XX. és XXI. századi magyar neveléstudomány és pedagógia szerves részévé vált. Nyugodjék békében!

Irodalomjegyzék

Tanárkép és tanárképzés. A tanárképzés perspektívái Németországban és Magyarországon. Szerk. Óhidy Andrea–Ewald Terhart–Zsolnai József. Pápa, Pannon Egyetem BTK Neveléstudományi Intézet Pedagógiai Oktató- és Kutatóközpont, 2008. 330 p.

Zsolnai József: Vesszőfutásom a pedagógiáért. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002. 376 p.

Suba Györgyné

HARMINCÖT ÉVE ALAKULT A VÁNDORFY JÁNOS HONISMERETI SZAKKÖR

A hatvanas években a szövetkezeti, nagyüzemi gazdálkodás térhódításával, a munkafolyamatok gépesítésével, a tanyák eltűnésével egyértelművé vált a tradicionális paraszti lét megszűnése.

A földrajzi viszonyok változása, az új földtáblák kijelölése, a korábbi dűlők megszüntetése, a meliorációs (talajjavító) munkálatok, a vizenyős területek lecsapolása a földrajzi nevek változását, eltűnését is magával hozta.

A Jászságban először a Jászberényi Tanítóképző Intézet növendékei a jászapáti születésű Farkas Ferenc vezetésével kezdték meg a földrajzi nevek gyűjtését.

Ebbe a munkába bekapcsolódott Berki István csatornaőr is, akinek az új vízvezeték rendszer kiépítésének irányítása volt a feladata. Ő még ismerte a régi vízrajzi neveket, de már rálátása volt az új csatornarendszer kiépítésével létrejött változásokra is. „Élesben” látta a korábbiak eltűnését és az újak létrejöttét. Farkas Ferenc főiskolai tanár és Tóth János, a Jász Múzeum akkori igazgatója, Berki István csatornaőr és Győri János, a jászkiséri honismereti szakkör vezetőjének szerencsés találkozása alapján fogalmazódott meg egy jászapáti honismereti szakkör létrehozásának a gondolata 1976-ban.

Így egyfelől a személyi feltételek, másrészt a tsz. részéről az anyagi háttér biztosítottak látszott. Felvetődött a kérdés, hogy milyen funkciót tölthet be az alakuló szakkör. A válasz egyértelműnek tűnt. A gyűjtött anyaggal segítheti a tudományt, erősítheti a nemzeti, a jász identitást, és megteremtheti az örömmel végzett munka lehetőségét.

A férfiakból alakult közösség elsődleges feladatként jelölte meg az eltűnő tanyavilág helyeinek térképen történő bejelölését, egyes tanyák adatainak rögzítését. E terv megvalósítására hús szakköri tag gyűjtése mellett hét szorgos munkával teli évre volt szükség. Akkor még rendelkezésükre álltak olyan adatközlők, akik a 19. század utolsó évtizedeiben születtek. A szakkör akkori tagjai igénybe vették az aggkorúak segítségét is. Ezt a feladatot az utolsó 24 órában meg is oldották, amely összesen hét évet vett igénybe. Olyan párját ritkító, maradandó anyagot sikerült összegyűjteni, amelyet ma már a legnagyobb erőfeszítéssel sem sikerülhetne.

Az adatgyűjtés időszakában többen ajánlották fel a régi mezőgazdasági eszközeiket, felszereléseiket, használati tárgyaikat. Ezzel egy időben a termelőszövetkezetben kise-

lejtezésre került tradicionális eszközöket átadták a szakkör részére. A még használatban lévő régi felszereléseket védetté nyilvánították, amely értelmében kiselejtezés alkalmával a szakkör tulajdonába kerülnek.

Az összegyűlt jelentős muzeális tárgy elhelyezésére előbb egy kiürült brigádszállás, majd dohánypajta szolgált. Ezek rendeltetésszerű raktározásához, bemutatásához egy tanyát kellett keresni. A tsz. 1979-ben felajánlott egy tehenész házat, az egyik tanyaközpontban. A kapott épületet át kellett alakítani, és a melléképületeket a bontott anyagokból felépíteni. A tagok e munkákat még hagyományos módon, hagyományos anyagokból, saját kezűleg végezték el. Ez ma már szinte lehetetlen. A vályogvetéshez, a vakoláshoz szükséges fekete föld és agyag még csak akadna, de nincs törek, pelyva, és a simításhoz szükséges lótrágya sincs már. De hiányzik a szakértelem is, a fiatalabb korosztály már a kornak megfelelő anyagokból építteti a házát. Az elkészült épületek berendezése közben derült ki, hogy még sok tárgy hiányzik, amelyet a tagság felajánlásokból, néhányat vásárlásból pótoltt. A Tanyamúzeum ünnepélyes átadása 1979. augusztus 20-án volt.

A szakkör tagjai a harmincéves évforduló idején

Ezután biztosították a hétvégi nyitva tartáshoz az ügyeletet, a tanya és az épületek rendben tartását.

Rusvai László – a férfiakból álló szakkör mellett – hamarosan egy női csoportot hozott létre. Ők célul tűzték ki a régi világ szellemi emlékeinek az összegyűjtését. Rusvai László halála után Szikszai Gábor került a csoport élére. Az ő szakszerű irányításának köszönhetően jelentős mennyiségű és jó minőségű anyagot sikerült lejegyezni. Szikszai Gábor halála után Berki István, majd Fehér Ferencné (Suba Györgyné) vezette a szakkört.

A szellemi hagyományok gyűjtése 1995-ig tartott, ekkor a szakkörvezető Jászberénybe költözött, és ezután az ilyen irányú munka szünetelt.

Közben 1990-ben a tsz. szerkezetében váltás történt, de a szakkör életébe nem hozott nagy változást, hiszen a Tanyamúzeum fenntartását a jogutód szövetkezet, majd a mostani 2000. Mg. Zrt. biztosította/biztosítja.

A szakköri tagoknak továbbra is sok munkát adott a Tanyamúzeum állagának megőrzése, az ügyelet biztosítása. De egyre több gondot okozott a raktározott, a be nem mutatott, hatalmas anyag, amelyet egy pajtában tároltak. A pajta épületét át kellett adni a gazdaságnak, helyette építettek egy tároló helyiséget. Amikor ez megvalósult, a költöztes, az anyagok átszállítása adott bőségesen munkát.

Időközben 20-30 év telt el, és a tanyaépületek is megrongálódtak. Pályázaton nyert összegből és a 2000 Mg. Zrt. támogatásával 2008-ban tagjaink segítségével sikerült a tanyát felújíttatni, de már csak a modernebb anyagok felhasználásával.

Az ezredfordulóval a szakkör tagjainak egészen más irányú feladatokkal kellett szembeülni. Egyre égetőbbé vált az összegyűjtött hatalmas szellemi hagyomány közkinccsé tétele.

A tanyavilág anyaga húsz nagyalakú spirálfüzetben feküdt a jászapáti könyvtár helyismereti gyűjteményében. A jászapáti és a jásziványi tanyákról készült nagyméretű, bekeretezett térképek a Tanyamúzeumban és a tsz-irodában lettek elhelyezve.

A közzétételéhez szükség volt az anyag egységesítésére, és annak nyomdakész állapotba történő feldolgozására, amely munka öt évet vett igénybe. A kiadását a Jászapátiak Baráti Egyesülete, élén Lóczi Miklós elnökkel felvállalta. Az anyagi fedezet nagyobb részét a nagyszámú előfizetők biztosították. Suba Györgyné szerkesztésében és Farkas Ferenc lektorálásával 2001-ben Tanyavilág, eltűnt világ címen két kötetben jelent meg könyv formájában a hatalmas anyag. A könyv minden példánya rövid időn belül elkelt. Sajnos újra történő kiadását nem tudják megoldani. Itt csak az internet segítségével lehetne mindenki számára elérhetővé tenni.

A honismereti szakkör tagjai több alkalommal felkeresték a jászalsószentgyörgyi lakásán Rusvay Lajos jászapáti származású helytörténeti kutatót, akitől nagyon sok segítséget kaptak. Ő megírta Jászapáti történetét, amely 33 évig nem került kiadásra. Ezt is felvállalták, és 2003-ban Jászapáti története címen Suba Györgyné szerkesztésében, Bathó Edit lektorálásával jelentették meg.

Egy év múlva, 2004-ben újabb könyvet adtak ki, Jászapáti képekben címmel. Az anyagot a városi könyvtár fényképgyűjteményéből állították össze. A hiányzó képek pótlásához igénybe vették a honismereti szakkör tagjainak és a város lakosságának a segítségét is.

A szakkör 2006-ban ünnepelte alakulásának 30. évfordulóját. Ebből az alkalomból kiadtak egy könyvet „A jászapáti Vándorfy János honismereti szakkör harminc éve” címmel. Szerkesztette Suba Györgyné, lektorálta Farkas Ferenc.

E könyvek kiadása után egyre világosabbá vált, hogy az alapítás óta folyamatosan gyűjtött írásos néprajzi anyag rendezése és könyv formában történő megjelenése elodázhatatlan. A szakköri tagok írásaikkal kezdetektől fogva szinte folyamatosan részt vettek a megyei és országos néprajzi és helytörténeti pályázatokon. Rendre kaptak különböző szintű elismeréseket is. Ezeknek az anyagoknak a többsége ugyan fellelhető volt a múzeumunkban is, de egy jelentős hányada a könyvtárban vagy magánszemélyeknél kallódott. Közben folyamatosan készültek különböző témákban is leírások.

A közel 200 dolgozat szerkesztése során kiderült, hogy egyes témakörökben nem történtek gyűjtések. Ezek pótlása komoly feladat elé állította a szakköri tagokat. Sajnos, a ma tevékenykedő tagok közül kevés az adatközlő, mert életkorukból adódóan már nem

rendelkeznek a szükséges ismeretekkel. Szerencsére akadt olyan személy, aki ontotta a jobbnál jobb dolgozatokat a hiányzó témákban. Így sikerült 2009-ben a JABE felkérésére az előfizetők támogatásával és a pályázatokon nyert összegekből „Vallomások – Egy eltűnő világ emlékei Jászapátin és Jásziványon” címmel a sok írásos dolgozatot egy terjedelmes kötetben megjelentetni. Szerkesztette Suba Györgyné, és lektorálta Farkas Ferenc.

A tagság összetétele, a humán oldal is sokat változott az elmúlt időszak alatt. Az 1976-os kezdeti 20 fős csoport, születésüket tekintve az előző századfordulótól egészen az 1930-as évekig terjedt. A mai tagság zöme már az 1940-es évek után látta meg a napvilágot. Korukból adódóan emlékeikben más képeket őriznek az életükről, és az őket körülvevő világról. A szakkör jelenlegi tagsága már csak „másodkézből” ismeri a paraszti élet klasszikus formáját. Az első csoporttagok mindegyike végigdolgozta a paraszti élet minden jelentősebb mozzanatát a gyermekkortól a felnőttkorig. A mai tagság nagy része a mezőgazdaság egyes folyamait végezte a közösen, míg másik része teljesen más foglalkozást űzött.

Jelentős a tagság iskolázottsági szintje közötti eltérés is. Míg a szakkör kezdeti szakaszában a tagok általában a háború előtti kötelező hat elemít végezték el, úgy a mai tagság már többségében középfokú, de többen főiskolai végzettséggel is rendelkeznek.

Érdekes az öltözködésüket is megfigyelni. Az első csoportnál a férfiak fekete öltöny, fehér felgombolt ing, csizma, az asszonyoknál a konty és a kendő viselete általános volt. Ma már ennek a nyomait sem tudjuk fellelni. Korunkban a városi és a falusi ember öltözködése közötti különbség megszűnt.

A szakkörben végzett vagy éppen végezhető munka minősége is jelentősen megváltozott. Míg az első korszak tagjaira zömében az anyaggyűjtés, a jelenlegire inkább a gyűjtött anyag feldolgozása, közzététele hárul.

A kezdeti időszak nagy munkáját 1976-ban a Tanyamúzeum létrehozása, a második szakaszban, 2008-ban a felújítás és a költöztetés jelentette.

A múzeum épületeinek a karbantartása folyamatos munkát ad. De itt is megkülönböztethető a két korszak. A hagyományosan épített vályogfalú épületek vakolása, tapasztása nem okozott gondot, mert a szakköri tagok még ismerték ezeket a munkafolyamatokat, és beszerezheték a szükséges anyagokat is. A felújítás utáni malteros falak karbantartását viszont a fiatalabbak ismerik, és már csak ehhez szerezhető be a szükséges anyagok is.

Természetesen a felsoroltakon kívül a harmincöt évben folyamatosan biztosítják a nyitva tartások alkalmával az ügyeletet, fogadják a látogatókat.

Szervezik az országjáró túrákat, ismerkednek más tájegységek néprajzi hagyományaival.

Az évenként megtartott honismereti találkozók alkalmat teremtenek arra, hogy szentmisén emlékezzenek az elhunytakra, egy-egy aktuális témakörben újabb ismereteket szerezzenek, és egy közös ebéd elfogyasztása mellett kötetlen beszélgetésre is sor kerülhet. A találkozók rendszeresen részt vesznek a jászágói, a jászberényi, a jászdózsai, a jászájkóhalmi, a jászkiséri, a kocséri és a kunszentmártoni helytörténeti szakkörök is.

Kapcsolatot ápolnak a város más öntevékeny csoportjaival is.

A szakkör a Jászapátiak Baráti Egyesületével évente közösen szervezi meg az Aranypot és a kakasfőző versenyt, valamint a Tavaszindító Napokat.

A tagságnak továbbra is munkát ad a Tanyamúzeum működtetése, rendben tartása, az ügyelet biztosítása és a karbantartások.

A korábbi és a jelenlegi tagok folyamatos gyűjtésének eredménye, hogy jelentős írásos anyag áll rendelkezésre a második világháború emlékeiből. A könyvtár összegyűjtötte a második világháborúban odaveszett hősök névsorát, adatait. Érdemes volna ezekből is egy könyvet szerkeszteni és megjelentetni. Határidőként 2012 decemberét jelölték meg.

A következő évben emlékeznek a szakkör névadójának, Vándorfy János halálának századik évfordulójára.

Baráti kapcsolataik ápolását sem kívánják elhanyagolni. A szakköri találkozók szervezése, a találkozók, szakmai konferenciák való részvétel továbbra is szerepel a terveikben.

Antal Domokosné és Mihályi József koszorút helyez el Kocséron Muhoray György helytörténész sírjánál.

Országjáró túrák alkalmával lehetőség nyílik hazánk épített és természeti szépségeinek megismerésére.

A szakkör anyagi fenntartója a 2000 Mg. Zrt., de támogatást kap a Jászapátiak Baráti Egyesületéről, Jászapáti Város Önkormányzatától, a Jászok Egyesületétől, a Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Közgyűlés elnökétől is.

A szakköri tagok önhozzájárulása is biztos forrás a múzeum fenntartásához és a rendezvények kiadásaihoz.

A szakkör szakmai működtetésében nagy szerepet vállal a Jász Múzeum, a jászapáti és a jászberényi könyvtár igazgatója és munkatársai. De a honismereti szakkörök egymás közötti szakmai tapasztalatcseréi is igen hasznosak.

A szakkör életében, szakmai irányításában az alábbi személyek vállaltak meghatározó szerepet: Tóth János egykori múzeumigazgató, Farkas Ferenc nyugalmazott főiskolai

tanár, Hortiné Bathó Edit etnográfus, jelenlegi múzeumigazgató, Győri János, a jászkiséri Csete Balázs honismereti szakkör egykori alapítója és vezetője, Győri Jánosné, a jászkiséri művelődési ház nyugdíjas igazgatója, Szikszai Mária, a jászapáti könyvtár nyugdíjas igazgatója, Molnárné Szikszai Klára nyugdíjas tanárnő. Távoli jász barátaink: Józsa László kunszentmártoni és Antal Domokosné kocséri helytörténész. A szomszéd szakkörök vezetői: Gulyás János és Fodor Ferenc István. A kiskundorozsmai, zsembói barátság felújítása is jó irányban halad.

A szakkör tagszervezete a Jászok Egyesületének, a jó kapcsolatuk meghatározó személyisége Dobos László ügyvivő.

A rendszerváltás idején Borbás János egykori tsz. elnök vezetésével alakult egy zenekar, amely később része lett a szakkörnek, nemcsak a helyi, hanem a vidéki találkozók alkalmával is szórakoztatják a vendégeket.

A Jászapáti Vándorfy János honismereti szakkör folyamatos, tervszerű működtetésének a mindenkori szakkörvezetők a letéteményesei: Berki István, Rusvai László, Szikszai Gábor, Suba Györgyné, Mihályi József, de a tagság szorgalma, odaadása nélkül semmi sem valósulhatott volna meg.

A jelenlegi szakkör tagjai többségében jászapátiak, de vannak közöttük jászványiak is.

Ambrus András, Ambrus Andrásné, Bagi István, Ballagó Gyuláné, Barta István, Borbás Ferencné Miklós Ilona, Borbás Ferencné, Bordás Anna, Boros István, Bugyi Lajos, Deli József, Gáborné, Horváth Lászlóné, Ivanics Gyuláné, Kalmár Kálmán, Kelemen Béláné, Koczka Kálmánné, Mihályi János, Mihályi József, Nagy István, Nagy Istvánné, Nyitrai Istvánné, Nyitrai Józsefné, Simongáti Endréné, Suba György, Suba Györgyné, Gál Szikszai Ferencné, Szilák Miklós, Szilák Miklósné, Tajti Ferenc, Tajti Ferencné, Tajti László, Tajti Lászlóné, Tajti Istvánné, Tajti Sándor, Tajti Sándorné, Töröcsik Ferenc, Töröcsik Ferencné, Vágó Péterné, Vincze Miklós, Zemberi Lajos.

Kegyelettel emlékeznek az elhunyt tagokra, akiknek nagyon sokat köszönhetnek. Emléküket ápolják, és az ő lelkesedésük, odaadásuk és szorgalmuk legyen példa mindenki előtt.

BÚCSÚ HOMOKON ÉS PERESEN

Sárközi János fotói

Löffler Erzsébet

JÁSZBERÉNY KATOLIKUS ÉLETE

A lehető legszélesebb összefogással született meg 2010 decemberében a Jászberény katolikus élete c. tanulmánykötet –, melyet Suba Györgyné Kocsis Julianna szerkesztett – az úgynevezett KÉSZ könyvek negyedik köteteként. Az előzmények: A jászberényi főtemplom története 2002-ben; A jászberényi ferences templom története 2004-ben és a Jászberény műemlékei c. kötet 2006-ban jelent meg. Mindháromnak Sáros András volt a szerzője.

Amikor a széles összefogásra utaltam, nemcsak arra gondoltam, hogy a legutóbb megjelent mű sok szerző munkájának eredményeként jött létre, hanem arra is, hogy a szerkesztésben, lektorálásban, a fotók elkészítésében, a fordításban, a számítógépes előkészítésben, a nyomdai kivitelezésben, és nem utolsó sorban az anyagiak vállalásában az egész település összefogása mutatkozik meg, hisz mindenki megmozdult, aki valamilyen területen támogatni tudta a kiadvány megjelenését. Már első pillantásra, a könyv kézbevétele után megmutatkozik a „jász öntudat,” vagyis az a lokálpatriotizmus, ami szinte egyedülálló a mai Magyarország területén. Ez a lokálpatriotizmus mély vallásossággal párosul, a jászok az egri Főegyházmegye egyik legvallásosabb, egy tömbben élő katolikus népcsoportját képezik, ezen belül is Jászberény a Jászság „fővárosa.” Ennek a vallásoságnak történelmi hagyományai vannak, és az előzményekhez hozzátartozik az is, hogy a török hódoltság idején a gyöngyösi és a jászberényi ferences szerzetesek – noha ők is kénytelenek voltak rendházaikat elhagyni – időről-időre megjelentek, és háborítatlanul működtek a környéken, így sem a protestantizmus nem tudta itt számottevően éreztetni a hatását, sem a török hódoltság okozta elnéptelenedés nem veszélyeztette az itteni lakosságot és annak katolikus hitét. Ez az erős identitástudat és az összetartozás érzése ma is élénken él körükben, párosulva az élő katolikus hittel, ez ad a jászoknak tartást, erőt, öntudatot, ami ma sem kevésbé jellemzi őket, mint a korábbi évszázadokban.

Jászberény város védőszentje a 12. század elején remete életet élt Palermói Szent Rozália, akinek épen maradt holttestét abban a Monte – Pellegrino hegyén lévő barlangban találták meg, ahol 12 évet töltött magányban, és mindenkitől elhagyatva itt is halt meg. A halál nem váratlanul érte, valószínűleg beteg volt, egyik karját a feje alá tette párnaként, másik kezében a feszületet tartotta, és ebben a testtartásban találták meg évszázadokkal később. Rozália a járványos betegségben szenvedők oltalmazója és pártfogója lett. Holttestének felfedezése előtt – 1624-ben – pusztító pestisjárvány tizedelte meg Palermo városát, és a járvány megszűntét az 1624-ben a szent nő holttestének felfedezéséhez köthették. Mivel a 18. század első éveiben Jászberényt sem kerülte el a pestisjárvány – 1100 pestisben elhunyt halottat regisztráltak az anyakönyvek –, az itteniek is őt választották égi pártfogójuknak.

A kötet sorra veszi a város és környéke templomait, papjait, és azokat a vallásos társulatokat, melyek az egyházközségekhez kapcsolódva végzik tevékenységüket. Jászberényben megszámlálhatatlan a jótékony célú, kulturális és a közösségi imaéletet ébren tartó csoportosulások száma, mint ahogy tagjaik száma is rendkívül nagy. Rajtuk kívül lelkeségi mozgalmak és imacsoportok élénkítik a hitéletet mindegyik plébániai közösségben.

A mélyen vallásos jászok nemcsak példamutató életükkel tettek és tesznek tanúságot hitükről, hanem azzal is, hogy évtizedeken, sőt évszázadokon keresztül ők adták a legtöbb papot és szerzetest az egyháznak, illetve az egyházmegyének.

Már szó volt róla, hogy a jászberényi hitélet egyik leghatékonyabb mozgatója a Ferences rend volt. A török hódoltság idején elévülhetetlen érdemeket szereztek a katolicizmus fennmaradásában. Azokon a helyeken, ahol a rend nem tudott jelen lenni, sokkal intenzívebb volt a protestáns hit terjedése, terjesztése. A ferencesek bizonyíthatóan a 15. századtól vannak jelen a településen, 1472-ben készült el templomuk és kolostoruk. A hagyomány szerint már ezt megelőzően is működtek Jászberényben. Templomuk titulusa a Szűz Mária Szent Neve lett.

A szerzetesrendek 1950-ben történt feloszlatása után a jászberényi rendház rendkívüli méretei miatt több kolostorból ide internálták a szerzeteseket. Később idős apácákat gondozták az épületben. Fontos adatokkal ismerkedhetünk meg az internált szerzetesekkel kapcsolatban.

Az 1500-as évek elején települtek ide a beginák, akik a ferences harmadrend tagjaitként éltek közösségi életet, önmagukat Istennek szentelve. Az ő közösségüknek azonban nem sikerült átvészelnii a török időket.

A Szatmári Irgalmas Nővérek a 19. század második felében Bartakovics Béla érsek segítségével óvodát, elemi iskolát és felsőbb leányiskolát létesítettek a városban.

Az elmúlt évszázadban, a két világháború között, újból megjelentek a Ferences Szegénygondozó Nővérek, akik nagy segítségére voltak a városnak a nélkülöző szegények gondozásában, ellátásában.

Ma a következő egyházi intézmények működnek Jászberényben: A Katolikus Szeretszolgálat Szent Klára Idősek Otthona és a Nagyboldogasszony Két Tannyelvű Katolikus Általános Iskola. Az idősek Otthonában elhunyt szerzetesek adatait is felsorakoztatják a szerzők.

A könyv számos tanúságtételt tartalmaz, a város életének meghatározó személyiségei vallanak hitükről, keresztény családi életükről, az egyház és Isten iránti elkötelezettségükről.

Egy település múltjáról a legtöbbet mindig a temető mondja. Néprajzkutatók, falukutatók elbeszéléséből tudom, hogy amikor megérkeznek egy faluba, ahol azelőtt még nem jártak, első útjuk a temetőbe vezet, ott lehet a legtöbb információt gyűjteni a község múltjáról. Megtudhatjuk, hogy milyen családok éltek, élnek ott, fogalmat kapunk azok társadalmi helyzetéről, vallásáról, rokoni kapcsolataikról, a település földesurairól stb. Ezért hasznos, hogy a kötet nagyobb terjedelmet szán a jászberényi temetőknek is.

Külön fejezet szól a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége jászberényi csoportjáról, amely csoport az országban működő KÉSZ csoportok közül talán a leghatékonyabb és a legaktívabb. Nemcsak kulturális programok, kiadványok, hanem zárandoklatok, utazások jelzik működését. A csoport alapította 2009-ben a Szent Rozália-díjat, amellyel a városban folytatott kiemelkedő szakrális, kulturális és karitatív tevékenységet ismerik el. A kitüntető díjat évente egy alkalommal, Szent Rozália napján, vagy ahhoz közel eső napon adják át az arra érdemes személyeknek KÉSZ tagok, vagy katolikus közösségek vezetőinek javaslata alapján. A díj odaítéléséről kuratórium dönt.

Aki kézbe veszi a Jászberény katolikus élete c. kötetet, nemcsak egy igényes külsejű, gondosan megszerkesztett munkát tarthat a kezében, hanem segítségével bepillantást nyerhet a város múltjába, megismerkedhet jelenével, és mindenekelőtt megbizonyosodhat arról, hogy Jászberénynek van jövője. A jövő záloga éppen az, hogy ismerik és becsülik múltjukat, ezért van hitük és jövőképük.

Nagy Ferencné Berente Katalin

BARÁTSÁG/FREUNDSCHAFT.....

A Jászapátiak Baráti Egyesülete ismét egy kiadvánnyal örvendeztette meg a helytörténet iránt érdeklődők népes taborát. 2011. június végén jelent meg egy puha fedeles, közepe formátumú, 200 oldal terjedelmű könyv. A könyv címe „Barátság/ Freundschaft”. A cím utal a tartalomra, ami nem más, mint a magyar-német barátság. A könyvet a Jászapátiak Baráti Egyesülete adta ki. A könyvet írta és szerkesztette a „Jászságért” díjas és 2011 januárja óta a „Magyar Kultúra Lovagja” kitüntető címet viselő Suba Györgyné Kocsis Julianna. A szerző, akit a jászapátiak, illetve a jászsági emberek népművelőként, a népi hagyományok gyűjtőjeként, több helytörténeti kiadvány szerkesztőjeként ismernek, ezúttal a jászapáti és a német globigi (wartenburgi) termelőszövetkezetek több évtizedes cserekapcsolatának történetét vetette papírra.

A szerző célja ezúttal is az emlékek megőrzése és átmentése az utókornak. Munkáját jelentős mértékben segítették a fordítók, akik zömmel középiskolai tanárok. Német részről Helmuth Backhaus és Angelika Zückert, magyar részről pedig Suba György és Stuchlick Józsefné készítettek el a korrektúrát, valamint Farkas Ferenc lektorálta az elkészült szöveget. Dicséret illeti mindannyiuk munkáját, különösen azért, mert a határidő rövidege miatt kevés idő állt rendelkezésükre. A jászberényi Antander Kft. végezte a nyomdai előkészítést, a Signal-Print Kft. pedig a nyomdai munkát. Az eredmény a rövid ha-táridők ellenére egy küllemében és szerkezetében szép könyv lett.

A könyv egy német és egy magyar nyelven íródott fejezetből áll. A szerző gyűjtögető, rendszerező tevékenységének hála sok anyag gyűlt össze, amelyeket egybeszerkesztve most könyv formájában vehetnek kézbe az érdeklődők. Miután a két nép részéről 1200 ember volt közvetlen résztvevője a cserelátogatásoknak, úgy gondolom, hogy a kiadvány nagy érdeklődésre tarthat számot.

A szerző birtokában lévő eredeti német nyelvű levelek, visszaemlékezések az első részben magyar fordításban, a másodikban pedig eredetiben, németül szerepelnek. A német dokumentumokból az is kiderül, hogy ők milyenek látták a magyarokat. Mivel ezt az anyagot mégiscsak egy magyar szerző publikálta, sokkal inkább kiderül az, hogy a magyarok milyenek látták német barátaik mindennapjait. A szerző által magyarul megírt, gördülékeny stílusú visszaemlékezések a második részben német nyelven is olvashatók.

A könyvhöz Lóczi Miklós, a Jászapátiak Baráti Egyesületének elnöke és Ulrich Rehahn építész-mérnök írtak előszót. A két előszót követi a szerző bevezetője, amelyben ismerteti az anyaggyűjtés nehézségeit, valamint megköszöni az anyaggyűjtésben segítő németek, a lektor, a fordítók, és elsősorban a JABE, valamint annak elnöke, Lóczi Miklós nagylelkű támogatását. Ezután következik Jászapáti és Wartenburg, illetve Globig rövid bemutatása.

A könyv első nagy szerkezeti egysége a cserekapcsolat létrejöttének, fejlődésének élményszerű bemutatása. 1965-ben indult a két termelőszövetkezet kapcsolata néhány német szakember jászapáti látogatásával. Az első két évet kivéve az 1965-től 1990-ig tartó folyamatos cserelátogatások szervezője, lebonyolítója, a csoportok fáradhatatlan kísérője maga a szerző volt, akit a németek „Júliaként” ismertek. A német nyelvet autodidakta módon, évről évre többet tudva sajátította el. Szégyenkezés nélkül, őszintén leírja,

hogy az elején bizony rongyosra használta a szótárt. Ahogy teltek az évek, úgy lett a tolmácsolás egyre könnyebb, viszont egyre sokrétűbb szervező munkára volt szükség, mivel mindig több delegáció ment és jött. 1971-től minden nyáron 20-25 fős gyerekcsoport utazott a másik országba. A gyerekek szervezése, kísérése, ismerve az utazási körülményeket, még nagyobb felelősséget rótt a szervezőkre, mint felnőtt szakemberek esetében. Óriási előkészítő munkát kíván egy-egy ilyen csoport és utazás megszervezése manapság is, amikor a kapcsolattartásnak számtalan modern eszköze létezik. El lehet képzelni, hogy milyen nehéz lehetett ez 30-40 évvel ezelőtt. Fel kellett készíteni a vendéget fogadó, vagy a gyermeküket külföldre engedő családokat, és persze magukat a gyerekeket.

Én magam is résztvevője voltam ennek a nagyszabású cserekapcsolatnak. A második gyerekcsoport tagjaként utaztam az NDK-ba 1973 nyarán. Két hetet töltöttünk távol az otthontól, 10-13 évesek voltunk. Emlékszem, hogy Julika néni többször összehívott bennünket megbeszélésre, még rövid német nyelvtanfolyamot is tartott nekünk, hogy legalább köszönni, illetve megköszönni tudjunk. Persze abban bíztunk elsősorban, hogy szerény orosz tudásunkkal majd elboldogulunk valahogy. Utólag azt is elmondta, hogy féltett engem a honvág gyöttrő érzésétől. Hát, igaza lett! Ennek ellenére felejthetetlen élményben volt részem. S abban is biztos vagyok, hogy szerepe volt ennek a két hétnek abban is, hogy a rendszerváltást követően némettanár lettem.

A gyermekcsoportok mellett rendszeresen utaztak felnőtt csoportok is, 1977-től a nőnap alkalmából a munkában kitűnt nők repülővel tették meg a hosszú utat a partner német tsz-hez. Eleinte 2-2, majd később 4-4 nő utazott ki a nőnap ünnepségre. Édesanyám (halála előtt egy évvel) a 2. nőnap delegáció egyik tagja lehetett 1978-ban.

De kulturális csoportok is bekapcsolódtak a programba. 1976 augusztusában a jázszapáti pávakör, 1983 júniusában pedig a néptáncsoport utazott ki zenészekkel együtt az ottani tsz fennállásának 30. évfordulójára.

A szerző élvezetesen mesél a németek mindennapjairól, az étkezési, öltözködési és vásárlási szokásaikról. Leír több humoros esetet, egyesek eltévedésének és megkerülésének történetét, leírja mindazt, amire rácsodálkozott az NDK-ban. Engem is meglepett sok minden, nagyon élveztem például, hogy a vendéglátó család hűtőjéből bármikor kivehettem magamnak egy jégkrémet. Úgy emlékszem, hogy egy egész nagy dobozzal volt a hűtőszekrényben. Nálunk itthon szerintem még hűtő sem volt, nemhogy jégkrém, doboz számra!

Érdekes olvasni a mai embernek, hogy a szocialista hiánygazdaság viszonyai között milyen leleménnyel, mi mindent vettek az emberek egymás országában.

A rendszerváltás nagy fordulatokat hozott mindkét országban, és egyúttal a kapcsolat végét is jelentette. 1990-ben, az utolsó német csoport magyarországi látogatásakor, már Bécs nevezetességeinek megismerése is szerepelt a programban. A rendszerváltást követően a tsz-ek felbomlottak vagy átszervezték őket. Nem szakadtak meg azonban a többéves vagy évtizedes barátságok. Sok német és magyar is fontosnak tartotta egymás felkeresését akkor is, amikor már mindenki korlátlanul utazhatott bárhová.

1990 és 2010 között kereken húsz év telt el cserecsoportok jövésmenése nélkül. 2010 nyarán aztán az érintettek egy része, egy 47 fős társaság, a saját költségén elutazott az egykori NDK-ba, hogy felelevenítse régi emlékeit. A nosztalgiaút alkalmat adott a német ismerősökkel való találkozásra, valamint a kapcsolat kiépítésében nagy szerepet játszó, már elhunyt német személyiségek sírhelyeinek felkeresésére is.

A könyv harmadik részében, a függelékben kaptak helyet a névsorok (a cserekapcsolatban résztvevő sok-sok német és magyar ember neve).

A negyedik részben csodálhatjuk meg a szerző által összegyűjtött fényképeket, amelyek jól példázzák a kapcsolat elmélyülését és az idő múlását.

A könyv végén névmutató segíti az eligazodást.

Jó szívvel ajánlom ezt a könyvet mindazoknak, akik maguk vagy családtagjaik révén részesei voltak a szerző által felidézett cserekapcsolatnak, illetve akiket érdekel más népek élete, kultúrája, valamint a helyi közösség elmúlt néhány évtizedének története.

KRÓNIKA A JÁSZSÁGI TELEPÜLÉSEK ELMÚLT ÉVI ESEMÉNYEIRŐL

JÁSZAPÁTI¹

2010

Május

1. 14. alkalommal szervezte meg a Jászsági Gazdanapok rendezvényét a Jászapátiai Baráti Egyesülete, illetve a Jászapáti 2000 Mezőgazdasági ZRT. = UN. 2010.101. sz. 1. p.; JU. 2010. 6. sz.; UN. 2010.110. sz. Grátis 1. p.
2. 4. Ünnepélyes keretek között vette át mandátumát a helyi Választási Bizottság elnökétől, Nagypál Istvántól Pócs János országgyűlési képviselő. = JU. 2010. 6. sz. 2. p.
3. 9. A Városi Vegyes kar Réz Lóránt vezetésével megvédték arany minősítésüket a Székely Mihály kórustalálkozózn. = JU. 2010. 6. sz. 4. p.
4. 21. Továbbra is sikeresen működik a Jászapáti központú Jász-Invest ZRT, amely az Alsó-jászsági és a Dél-Hevesi COOP üzleteket működteti. = UN. 2010.117. sz. Extra 6. p.

Június

5. 1. Pedagógiai díjat kapott Borhy György MLGSZ kertészeti-műszaki tanára. = JU. 2010. 7. sz. 3. p.; UN. 2010.128. sz. 16. p.
6. 19. Az István Király úton található egykori középiskolai kollégium épületét bölcsődévé alakíthatja a sikeres pályázat után a város. = UN. 2010. 141. sz. 5. p.
7. 28-09. JABE megrendezte XIV. alkalommal a Jász Alkotó Közösségének alkotó táborát. = JU. 2010. 8. sz. 3. p.
8. 29. Versenymedencét avattak Jászapátin. = UN. 2010.149. sz. 5. p.

Július

9. 1. Völgyi István Jászapáti és Jászivány háziorvosa 23 éves magas színvonalú, lelkiismeretes, eredményes gyógyító munkájáért Semmelweis-megyei kitüntető díjat kapott. = UN. 2010.151. sz. 2. p.
10. 10. A Városi Könyvtárban Csipkeverő kör tartja foglalkozását.=UN. 2010.156. sz. 16. p.
11. 12. 14. alkalommal álltak össze az aratópárok, hogy rendet vágjanak a búzatáblában, mellettük 40 kondérban főtt a kakaspörkölt. = UN. 2010. 160. sz. 1. p.
12. 17. Több mint 650 millió forintot fordíthat az önkormányzat a városközpont megújulására. = UN. 2010. 165. sz. 5. p.
13. 31. Két évtized múltán elevenítették fel a németországi kapcsolatot a Jászapáti 2000 Mezőgazdasági ZRT régebbi és jelenlegi dolgozói. = UN. 2010. 177. sz. 5. p.

Augusztus

14. 3. "Csipkehét Jászapátin. Júliusban első alkalommal táboroztak a csipkekészítő asszonyok. = JU. 2010. 9. sz. 4. p.

¹ Összeállították: Tajti Józsefné és Balláné Szabó Ilona

15. 7. Lengyel aratonap apáti példa alapján. Sonina nevű településen Jászapátiról 20 fős delegáció vett részt az eseményen. = UN. 2010. 183. sz. 5. p.
16. 14. Tanév kezdetére 39 digitális táblát is felszerelnek majd a helyi általános iskolában. = UN. 2010. 189. sz. 5. p.
17. 19. Másodszor szervezték meg a Tölgyes Strandfesztivált, amely nagy siker volt a helybéli és az itt nyaralók körében. = UN. 2010. 193. sz. Grátis 2. p.
18. 20. Kökény Gábor vette át a Színjátszó kör Jászapáti Városért díját. Mihályi Balázné a Pedagógiai díj elismerésben részesült. A közszolgálati díjat Kóczián Imréné a bölcsőde vezetője kapta. = JU. 2010. 8. sz. 3. p.
19. 28. Jászapáti Város Kultúrájáért Közhasznú Egyesülete létrehozásáról döntött a Városi Vegyes kar, a Hétszínvirág Táncegyüttes és a Színjátszó kör. = JU. 2010. 12. sz. 2. p.

Szeptember

20. 2.: Pedagógiai díj született Pintérné Pomázi Rozália emlékére, melyet Pócs János országgyűlési képviselő alapított. = UN. 2010. 204. sz. 5. p.
21. 11. Vízitábort szerveztek a Jászapáti Általános és Alapfokú Művészeti Iskola diákjainak és kísérő nevelőiknek Abádszalókra. A gyerekek az ötnapos táborba kéreppárral mentek a Tisza tóhoz. = UN. 2010. 212. sz. 13. p.
22. 25. A Városi Vegyes kar tagjai készülnek a Martfői dalos találkozóra. = UN. 2010. 224. sz. 5. p.

Október

23. 4. Pócs János nyerte az önkormányzati választást = UN. 2010. 231. sz. 1. p.
24. 14. Megalakult Városunk új képviselő-testülete = JU. 2010. 11. sz. 2. p.
25. 16. Hatodik éve, hogy október végén, Jászapáti megrendezik a Hagyományos Szakmák, Szakmai Hagyományok című programsorozatot. = UN. 2010. 222. sz. 5. p.
26. 18-22. Hagyományos szakmák - szakmai hagyományok rendezvény keretében kiállították a Töklámpás, egyéb természetes anyagból készült világítóeszközöket és a gyerekek által készített madárijesztőket. = HM. 2010. 11. sz. 13. p.
27. 29. Borbás Zsolt a Jász - Nagykun Szolnok Megye Önkormányzatánál főállású alelnökként a gazdaság fejlesztését segítve a költséghatékony működésért dolgozik. = UN. 2010. 252. sz. 13. p.

November

28. 6. Pócs János országgyűlési képviselő és Szabó Sándor azzal segítettek a vörös iszap katasztrófa sújtotta területen, hogy 400 főnek osztottak meleg ételt. = UN. 2010. 258. sz. 5. p.
29. 35. Mészáros Lőrinc Gimnázium Szakképző Iskola és Kollégium gimnáziumi tanegysége nosztalgia estet, évfolyamok találkozóját szervezte meg. = UN. 2010. 74. sz. 5. p.
30. 27. A főtéren Karácsonyi Falut alakított ki a Város Önkormányzata Első gyertyagyújtás = HM. 2010. 12. sz. 1. p.

December

31. 1. Véget ért a 25. jubileumi év rejtvényversenye a Városi Könyvtárban = UN. 2010. 279. sz. 13. p.
32. 11. 2011-ben rendezendő Jászok Világtalálkozóján várhatóan Borbás Ferencet a jásziványi gyökerekkel rendelkező Jászapáti vállalkozót iktatják be jászkapitánynak. = UN. 2010. 288. sz. 13. p.
33. 21. Az év végén rendezett ünnepségen az önkormányzat elismerésben részesítette a város kiemelkedő eredményeket elérő sportolóit. = JU. 2011. 1. sz. 11. p.
34. 24. Pásztorjáték a templomban = HM. 2011. 1. sz. 1. p.
35. 28. Ma már ismét dolgozik 2,5 év, illetve 30 műtét után a súlyos közlekedési balesetet szenvedett Jászapáti élvő Illés Anita újságíró = UN. 2010.301. sz. 2. p.

2011

Január

36. 5. Csipkés siker a gödöllői divatversenyen = JU. 2011. 1. sz. 4. p.
37. 19. TIOP pályázat keretében 40 millió forintos fejlesztéssel valósult meg az Általános Iskolában az új digitális táblák használatbavétele. = HM. 2011. 1. sz. 11. p.; JU. 2011. 1. sz. 6. p.
38. 20. A Jászapáti Általános és Művészeti Iskola informatikai eszköztára a közelmúltban digitális táblákkal, laptopokkal és asztali számítógépekkel bővült. = UN. 2011.16. sz. 5. p.
39. 20. A Magyar Kultúra Napja alkalmából csütörtökön délután ünnepi megemlékezést rendeztek a Művelődési Házban. Fellépett a Városi Vegyes kar, Szabari Katalin versmondó Géczi Erika énekesnő és Pintér Anikó a Rácz Aladár Zeneiskola növendéke. = HM. 2011. 2. sz. 4. p.; JU. 2011. 2. sz. 6. p.; UN. 2011.18. sz. 5. p.
40. 20. Roma fórumot tartott hétfőn este Pócs János polgármester. A közmeghallgatáson a rendteremtés programjának meghirdetésére került sor = UN. 2011.16. sz. 5. p.
41. 22. A gimnázium dísztermében nagyszerű újévi koncertet szervezett a Rácz Aladár Zeneiskola. = JU. 2011. 2. sz. 6. p.
42. 22. A Kultúra lovagja lett Suba Györgyné = JU. 2011. 3. szám 5. oldal, UN. 2011. 20. szám 5. oldal
43. 22. Fiala tehetségek adtak koncertet a Kultúra Napján, Jászapáti. Felléptek Rácz Aladár Zeneiskola növendékei Várad László a Zeneakadémia ifjú tehetsége. = UN. 2011. 24. sz. 5. p.
44. 25. Január 22-én vehette át Budapesten Suba Györgyné a Magyar Kultúra Lovagja Díjat. =UN. 2011. 20. sz. 5. p.
45. 28. Közel félmillió adományt jutott el a vörös iszap katasztrófa károsultjainak Pócs János polgármester és Lénártné Emri Ildikó középiskolai igazgató. = UN. 2011. 23. sz. 3. p.

Február

46. .3. Egyházi iskolacentrum kialakításáról folytak tárgyalások a Római Katolikus Egri Főegyházmegye illetékeseivel. = UN. 2011. 28. sz. 1. p.
47. 5. Az iskola Tehetségért alapítványa jótékonyági estjén köszöntötte a városból elszármazott egykori diákjait, akik az élet valamely területén kiemelkedő eredményeket értek el. = JU. 2011. 3. sz. 1. p.
48. 7. Rejtvényfejtők Napja alkalmából csapatverseny volt a Városi Könyvtár olvasótermében. = UN. 2011.33. sz. 3. p.
49. 12. A 90 éves Győri Gyula pedagógust köszöntötték születésnapja alkalmából. = UN. 2011. 37. sz. 2. p.; UN. 2011. 40. sz. Grátis 2. p.; HM. 2011. 2. sz. 1. p.
50. 17. A város önkormányzata támogatja a felsőoktatásban tanuló diákokat. = UN. 2011. 40. szám 5. oldal
51. 18. Az elvetett magtól a kisülő kenyérig nyomon követhetjük a búza útját Borbás Zsoltnál Jászapátin. A családi gazdaságnak saját boltjaiban értékesíti az általuk megtermelt alapanyagból készült termékeket. = Szabad Föld 2011. 7 sz. 30. p.
52. 18. Kormányzati intézkedést kértek a jászszági és dél-hevesi polgármesterek Tál-lai András önkormányzati államtitkártól a Jászapátin tartott tanácskozáson. = UN. 2011. 41. sz. 2. p.; UN. 2011. 42. sz. 5. p.
53. 24. Nincs szakmai utánpótlás a ruhaiparban. Riport a Xanta Ruhaipari Kft. vezetőjével, Kovács Istvánnal. = UN. 2011. 46. sz. 5. p.
54. 25. Milliárdos fejlesztések a megyében. Nyilatkozik Borbás Zsolt a Megyei Közgylés alelnöke = UN. 2011. 47. sz. 4. p.
55. Kiegyezés korába utaztak vissza a Jászapátiak Baráti Egyesületének bálján résztvevők. Fellépők voltak Városi Vegyes kar, Hétszínvirág Együttes, Bon Bon Együttes. Méltatták Suba Györgynét a Kultúra Lovagja kitüntetése alkalmából. = UN. 2011. 52. sz. Grátis 2. p.

Március

56. 3. Budapesten az Utazás kiállításon mutatkozott be a Jászapáti Tourinform Iroda = HM. 2011. 3. sz. 9. p.
57. 3. Jászapátin jelmezbe öltöztek az Idősek Klubjának szép korúak is. = UN. 2011. 52. sz. 4. p.
58. 4. Birkás Márta a Szent István Egyetem Tanszékvezető egyetemi tanára az idei Mezőgazdasági Könyvhónap alkalmából a talajművelők zsebkönyve című munkájáért elnyerte z Év Szerzője díjat. = Szabad Föld 2011. 9 sz. 11. p.
59. 4. Jó tanuló, jó sportoló elismerést kapott Utassy Dominika úszó-triatlonista. = UN. 2011. 53. sz. 15. p.
60. 5. A Jász Polgárőr Egylet évertékelő tanácskozást tartott Jászapátin. A hatékony munkához az önkormányzatnak és a rendőrségnek a támogatása is szükség van. = UN. 2011. 54. sz. 5. p.
61. 06. Először szervezte meg a jászapáti egyházközség közössége a Keresztény Családok Farsangját. A hittanos gyerekek Noé bárkája történetét mutatták be. = HM. 2011. 3. sz. 8. p.
62. 10. A Nagyrédei Szőlőskert ZRT. Borászati üzemét is megvásárolta a Jászapáti 2000 Mezőgazdasági ZRT. = UN. 2011. 58. sz. 1. p.

63. 15. Március 15-én a Városi ünnepség műsorát az Általános és Alapfokú Művészeti Iskola diákjai adták, mely után Petőfi Sándor mellszobrának koszorúzására került sor. = HM. 2011. 3. sz. 1. p.
64. 16. Makó Pál diáknapi keretében a fotópályázat nyertesét Szalkári Rózsa művésztanár jutalmazta. = JU. 2011. 4. sz. 12. p.
65. 17. Bíróné Borosa Anikó az új jegyző Jászapátin. = UN. 2011. 63. sz. 2. p.
66. 19. Jászapátin az önkormányzatnál marad az általános iskola. A középiskola egyházi átvételéről tovább folytatódik a tárgyalás. = UN. 2011. 65. sz. 5. p.
67. 25. Borbás Zsolt nyilatkozik a szigorú, mégis tartható pénzügyekről. = UN. 2011. 70. sz. 4. p.
68. 31. Egészségnap Jászapátin a Művészetek Házában. A gyerekek rajzokon jelenítették meg az egészséges táplálkozás fontosságát. = UN. 2011. 75. sz. 5. p.

Április

69. 1. "Köztársasági Elnök Díszoklevele" kitüntetés adományozta Schmitt Pál Kiss János önkormányzati képviselő részére, aki a Jászapáti Gazdakör elnöke is egyben. = JH. 2011. 04 sz. 5. p.
70. 1. Elindult a próbaüzem, már áramot termelt a Jászapáti 2000 Mg. Zrt. Biogáz üzeme. = JU. 2011. 5. sz. 4. p.
71. 8. Pongó Gabriella festmény és grafika kiállítása nyílt meg a Vágó Pál Helytörténeti Gyűjteményben = UN. 2011. 87. sz. 4. p.; JU. 2011. 5. sz. 5. p.
72. 9. A Jászapáti Hétszínvirág táncgyűttes tagjai több kulturális programra készülnek. Májusban Kéméndre utaznak, fellépnek a Gazdanapon és Április 23-án Húsvéti táncházat szerveznek. = UN. 2011. 83. sz. 5. p.
73. 18. Jó munkájukért díjazták a jász honismereteseket, Jászapáti-ról Tajti Sándor és a jelenleg Edelényben élő Kientzl Imre részesült díjazásban. = UN. 2011. 90. sz. 2. p.

JÁSZBERÉNY²

2010

Június

74. 1. Felújították a Városi Bölcsődét. = J.06.10.
75. 3. Könyves Csütörtök a Városi könyvtár rendezésében az Ünnepi Könyvhét alkalmából, a múzeumok, a könyvesbolt, a Déryné Művelődési Központ és a J Galéria közreműködésével. = J.06.10.
76. 4-08.31. Jászberényi Nyár – Vigadalmi Napok rendezvényei. = Jászsági Grátis Jászberényi Nyár melléklet 06.17.
77. 11-12. Jászágó rendezte XVI. Jász Világtalálkozót. A 2010-es Jászágóért Díj kitüntetésre Szabó László néprajztudós, egyetemi tanár lett. = J.06.17.
78. 10. A Városvédő és Szépítő Egyesület Vásárhelyi Emlékünnepséget rendezett. A Vásárhelyi Emlékplakettet Sárközy Tamás a Jászberényi Állat- és Növénykert igazgatója és a Fürkész Óvoda kapta. = J.06.17.

² Összeállította: Hasznos Rozália

79. 18. A Jászkürt Fogadóban nyílt meg Gecse Árpád műveinek 38. egyéni tárlata. A Déryné Művelődési Központban bemutatták a művészről szóló monográfiát. = J.06.24.
80. 19. A berényi múzeumok is csatlakoztak a Múzeumok Éjszakája rendezvényeihez. A Jász Múzeum báb- és színházi előadással, nosztalgia divatbemutatóval mutatkozott be. Fellépett a Sárkánykönyv Dalnok Társulat, a Jászsági Hagyományörző Egylet, a Jászság Népi Együttes és a Holdugatók. A Hamza Múzeum a Gecse emlékműsort a Jászkürt Fogadóban tartotta. = J.06.24.
81. 22. A jászsági árvízkárosultak javára a Déryné Művelődési Központban a jászsági kórusok koncertet adtak. A jótékonsági rendezvény kezdeményezője a Déryné Vegyes Kar volt. = J.06.24.
82. Június vége: a Suski Föld Napjai rendezvényre önkormányzati delegáció látogatott Sucha Beskidzkába, Jászberény testvérvárosába. = J.07.08.

Július

83. 1. A Szent Erzsébet Kórház és az önkormányzat is megtartotta a Semmelweis Napot. Mindkét helyszínen az egészségügyi dolgozókat köszöntötték és jutalmakat adtak át. = J.07.08.
84. 4. A zsidó temetőben megemlékeztek a holocaust áldozatairól. = J.07.08.
85. 7-9. Az MKE Helyismereti Könyvtárosok Szervezete Országos Tanácskozásának Jászberény adott helyet. Rendezője a Városi Könyvtár, az előadások helyszíne a Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kara. = J.07.15.
86. 8. A Jász Múzeumban Nagyszüleink iskolája címmel nyílt kiállítás, elsősorban a megszűnt tanyai iskoláknak állítva emléket. = J.07.15.
87. 9-11. Első alkalommal rendezték meg az Érpárt Fesztivált. Koncertek, főzőverseny, fotókiállítás, tűzijáték volt a program része. = J.07.15.
88. 14-08.27. A Jászberényi Állat- és Növénykert zootábor szervezett. Testvérvárosaink, Sucha Beskidzka és Vechta diákjai is táboroztak itt a jászberényi gyerekek mellett. = J.07.15.
89. 14-16. Az Andrássy Rendezvényházban került sor a Város- és Faluvédők Szövetsége XXIX. Országos Találkozójára. Rendezője a Jász Múzeum volt. Alvári Csaba főépítész Jászberény városképének alakulását mutatta be. = J.07.22.
90. 15. Emléktáblát avattak a Jászkürt Fogadó falán Rákóczi Ferenc jászberényi tartózkodására emlékezve. A mű alkotója: Máté György szobrászművész. = J.07.22.
91. 17. 15. alkalommal rendezte meg az Electrolux Lehel Kft., a Lehel Sport Kft. és a Zagyvamenti Lovas Sportegyesület az Electrolux Díjugrató Lovasversenyt. = J.07.22.
92. 17. A Jászsági Vendéglátók Egyesülete kilencedszer rendezte meg a Jászsági Népi Ételek Főzőversenyét a Margit-szigeten. A Jászság Ínyesmestere címet a Jászsági Hagyományörző Egylet nyerte. = J.07.22.
93. 18. Jászsági dalos találkozót rendeztek Jászberény főtérén. = J. 07.22.
94. 23. A Városi Bíróság dísztermében nyílt meg a kortárs magyar ötvösművészek reprezentatív kiállítása. = J.07.29.
95. 31. Átadták a felújított Szabadtéri Színpadot. Nyitórendezvény a XVI. Társastáncgála műsora volt a Lehel-Melody TSE rendezésében. = J.08.05.

Augusztus

96. 5-8. A XX. jubileumi Csángó Fesztivál rendezvényei: Nemzetközi néptáncgála a Margit - szigeten, ugyanitt népművészeti vásár, országos gyermekrajzpályázat eredményhirdetése a Malom Film-Színházban, hagyományörző együttesek bemutatkozása a főtéren. = J. 08.12.
97. 7. 23-dik alkalommal rendezte meg a Szatmári László Jászsági Méhészegyesület a jászberényi mézvásárt. A bercsényi úti sportcsarnok kiállítás és mézvásár, a DMK Ifjúsági Ház szakmai előadáson színhelye volt. Ez évben a mézkirálynő Selmeczi Anna lett. = J.08.12.
98. 7. A Csángó Fesztivál részprogramjaként a Déryné Művelődési Központban negyedszer rendezték meg a Magyar-magyar Konferenciát. = J.08.12.
99. 12. A Szent Klára Idősek Otthona a Katolikus Szeretetszolgálat és a jászberényi intézmény hatvanadik évfordulóját ünnepelte. = J.08.19.
100. 20. Szent István napi megemlékezés: az ünnep szónoka Jakab István országgyűlési képviselő volt = J.08.26.

Szeptember

101. 4. A ferences templomban szentmisével, emlékbeszédekkel emlékeztek meg a szerzetesrendek 1950-ben történt felszámolásáról. = J.09.16.
102. 18. A Kulturális Örökség Napjai program keretében a Hamza Múzeum és Jász Galéria szervezésében megemlékeztek Jászberény neves művészeiről. Művészetbarát polgárok megkoszorúzták emléktábláikat, méltatták munkásságukat. = J.09.23
103. 16. Átadták a NVG Trans Kft. új üzemcsarnokát. /Cégtulajdonos: ifj. Nagy-Varga Géza./ = J.09.30.
104. 25. A Jászberényi Sportegyesület második alkalommal rendezte meg a Lehel Vezér Nemzetközi ITF Taekwon-Do Kupát. = J.09.30.
105. 29. A Városvédő és Szépítő Egyesület és a DMK rendezésében Déryné emlékünnepeket tartottak. A Déryné emléklakettet Dobos László a Jászok Egyesületének ügyvezetője és Dudás Dániel a Jászság Népi Együttes koreográfusa, néptánc oktató kapta. = J.10.07.
106. 30. Felavatták a Terplán Zénó Műszaki és Közgazdasági Szakképző Iskola új szakképzési központját. = J.10.07.

Október

107. 2. 19. alkalommal rendezték meg a Hajta 50 kerékpáros teljesítménytúrát. = J.10.07.
108. 3. Önkormányzati választások: polgármester Szabó Tamás a Fidesz jelöltje lett, és a tíz egyéni körzetben is a Fidesz jelöltjei győztek. = J.10.07.
109. 6-8. A Városi Könyvtár és Információs Központ megalakulásának 110. évfordulójára emlékezett. Szakmai előadások hangzottak el, könyvtártörténeti kiállítás nyílt, folytatásban az Országos Családi Könyvtári Napok rendezvényei zajlottak. = J.10.14.
110. 11. A Déryné Művelődési Központban megnyílt a XXI. Őszi Tárlat a Berényi Műhely művészeinek kiállítása. = J.10.21.
111. 15. Megtartotta a 2010-2014. közötti ciklusra megválasztott képviselő-testület alakuló- ülését. = J.10.21.

112. 15-16. Hetedik alkalommal rendezték meg a Berényi Borünnepet. A két helyszín a CO-OP Áruház Átriuma és az Andrássy Rendezvényház volt. Testvérvárosi küldöttségek is érkeztek az ünnepségre. = J.10.21.
113. 18. Megalakult Jászberény Város Cigány Kisebbségi Önkormányzata. Elnöke ismét Rác Tamás lett. = J.10.21.
114. 18. Jászsági Képzőművészet-barátok Egyesülete a SZIE ABK kollégiumában tizenhat jászsági alkotó munkájából rendezett kiállítást. = J.10.21.
115. 18. A Magyar Festészet Napja alkalmából a Hamza Múzeum és Jász Galéria szervezésében a Jászkürt Fogadóban nyílt meg Decsi Ilona festő, grafikus tárlata. = J.10.28.
116. 22-23. Az 1956-os forradalom emléknapi: A Fehértói temető kopjafáinál koszorúztak, Az 56-os emlékműnél a városi ünnepség rendezője a Liska József Erősáramú Szakközépiskola volt, a Városháza előtt Rózsa György jászberényi forradalmár mondott beszédet. A Déryné Művelődési Központban prózamondó versennyel emlékeztek. = J.10.28.
117. 27. A Pest megyei Megyeházán mutatták be Farkas Ferenc: A jászsági nyomdák krónikája című könyvét. A mű megjelenését a Jászok Egyesülete támogatta. = J.11.04.

November

118. 4. Nemzeti gyásznapon a Nagytemplomban szent misével emlékeztek. = J.11.11.
119. 7. A DMK Ifjúsági Ház és a Városi Könyvtár Natura Napot rendezett. Egészségügyi előadások hangoztak el, szűrőprogramokkal várták a lakosságot. = J.11.11.
120. 13. Jótékonyági koncertet adott az Ifjúsági Házban Kocsi Vivien jászberényi szívtültetett középiskolás javára a Jászmagyarok rockegyüttes. = J.11.18.
121. 17. A Jászkun kapitányok nyomában c. turisztikai projekt keretében átadták a jászberényi látogatóközpontot. = J.11.18.
122. 17. Első alkalommal tartott az új képviselő-testület választókerületi konzultációt és fórumot helyszíni bejárással. = J.11.25.
123. 18. A Jászság Népi Együttes három fiatal tagja autóbaleset áldozata lett a Lágymányosi hídon. = J.11.25.
124. 18. A Tudomány Napja alkalmából Buschmann Ferencet, a Jász Múzeum munkatársát a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos díjjal tüntették ki. = J.11.25.
125. 27. A Városi Könyvtárban a Jászsági Természetvédelmi és Környezetvédelmi Szervezet rendezésében a térség középiskoláinak részvételével tudományos diákkonferenciát tartottak. = J.12.02.
126. 27. Könyvbemutató a Lehel Vezér Gimnáziumban. Az iskolában 1945-2010 között érettségizettek tablóját örökítette meg a Tablók Könyve c. kiadvány. = J.12.02
127. 27. A J Galériában megnyílt Nagy Tamás, festő, tanár első önálló kiállítása. = J.12.02.

December

128. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kereskedelmi és Iparkamara az Év Vállalkozása Díjjal ismerte el a Jász-Plasztik Kft. tevékenységét. = J.2011.01.06.

129. 4. Elhunyt Bernd Kühling, Vechta volt polgármestere, a Jászberény és Vechta közötti testvérvárosi kapcsolat hivatalos elindítója. Temetésén városunk önkormányzati küldöttsége is részt vett. = J.12.16.
130. 6. A Keresztény Értelmisségiek Szövetsége Jászberényi Szervezete tízéves jubileumát ünnepelte. A Városi Könyvtárban könyvbemutatóval, kiállítással, előadásokkal emlékeztek. = J.12.16.
131. 12. A Jász Múzeumban megtartották a hagyományos Luca-napi népművészeti vásárt. Népszokásokat elevenítettek fel, kézművesek mutatták be termékeiket. = J.12.16.
132. 29. Megtartották a hagyományos Óévbúcsúztató Sportnapot a Bercsényi úti Sportcsarnokban. = 2011.01.06.

2011

Január

133. 12. A Szentkúti templomban szentmisével, a 2. világháborús emlékműnél koszorúzással emlékeztek meg a második magyar hadsereg doni katasztrófájára. = J.01.20.
134. 13. Új üzemszarnokot avattak a Ruukki jászberényi gyárában. = J.01.20.
135. 21. A Magyar Kultúra Napját a Déryné Művelődési Központban ünnepelte a város. Ez alkalomból jutalmat kapott: Suhaj Csilla, a DMK igazgatóhelyettese, Vrazovicz Margaréta zoopedagógus, Sinka Tamás a Városi Könyvtár informatikusa, Ferencsik Ágnes a Berényfolt Foltvarró Csoport vezetője és Várszegi Tibor főiskolai tanár. Országos kitüntetést, a Csokonai Vitéz Mihály Alkotói Díjat vehetett át Bedőné Bakki Katalin karnagy. = J.01.27.
136. 22. A Falvak Kultúrájáért Alapítvány a Magyar Kultúra Napján a Kultúra Lovagjává fogadta Suba Györgyné Kocsis Julianna népművelőt, helytörténészt. = J.01.27.
137. 24. Megalakult a Nagy Imre Társaság jászberényi szervezete. Elnökévé Goda Zoltánt választották. = J.01.27.

Február

138. 9. Jászberényben írták alá a Régióközi Egészségügyi és –megőrzési Együttműködési Klaszter dokumentumait. Tagjai: a hatvani, a ceglédi és a jászberényi kórház. = J.02.17.
139. 9. A képviselő-testület elfogadta Jászberény város 2011-es költségvetését = J.02.17.
140. .12. A Városvédő és Szépítő Egyesület szervezésében megtartották a hagyományos Jász bált a Déryné Művelődési Központban. Báلكirálynő Molnár Violetta, báلكirály ifjú Lányi László lett. = J. 02.17.
141. 28. A képviselő-testület elfogadta a város Közbiztonsági és Bűnmegelőzési Feladattervét. Megalakult az önkormányzat neszúri munkacsoportja is. Vezetője Budai Lóránt képviselő lett. = J.03.03.

Március

142. 1. A város önkormányzata Várszegi Tibort nevezte ki a Lehel Sport- és Szabadidő Központ Közhasznú Nonprofit Kft. ügyvetetőjévé. Feladata a kulturális intézmények egységes működtetésének megszervezése a nonprofit kft. keretében. = J.03.03.
143. 9. A képviselő-testület döntése értelmében Gottdiener Lajos lett Jászberény új jegyzője. =J.03.17.
144. 15. Megemlékezés az 1848-49-es forradalomról. A városi ünnepség rendezője a Nagyboldogasszony Két Tannyelvű Katolikus Általános Iskola volt. = J.03.17.
145. 17. A képviselő-testület önkormányzati iskolák fenntartói jogának átadásáról döntött. Az új üzemeltető a Jászsági Többcélú Társulás. = J. 03.24.
146. 18. A Jász-Plasztik Kft. telephelyén avatták fel a Samyang dél-koreai vállalat jászberényi üzemét. = J.03.31.
147. 19. Újjáalakulásának huszadik évfordulóját ünnepelte Budapesten a Jászok Egyesülete. Hatvan egyesületi tag kapott elismerő oklevelet. = J.03.24.
148. 29. A DMK nagytermében adták át a 2010.évi Sportleg-díjakat. A Jászberény Sportjáért díjat Huszámé Medve Mária a SZIE ABK nyugalmazott testnevelője kapta. = J.04.07.
149. 30. Ünnepsorozattal emlékezett meg a Nagyboldogasszony Két Tannyelvű Általános Iskola húsz évvel ezelőtti megalakulására. = J.04.07.

Április

150. 3. Város napi ünnepségek: katonai hagyományörzők felvonulása, néptánc, tűzoltó bemutató, városismereti vetélkedő általános iskolásoknak, koszorúzás. Az ünnepség szónoka Katona Tamás történész volt. A Déryné Művelődési Központban átadták Jászberény Város Önkormányzata kitüntetéseit. Balog János az LVG volt igazgatója, Farkas Ferenc nyugdíjas főiskolai tanár díszpolgári címet kapott, Telek Béla művésztanárt Pro Urbe Jászberény emlékéremmel jutalmazták, posztumusz ugyanezt kapta Molnár Tamás a Berénykom Kft. volt ügyvezetője. Halmai Ferenc a Jászberényi Rendőrkapitányság vezetője Közbiztonsági díjat kapott. Közzolgálati Életmű- és Közzszolgálati Nívó-díjakat adtak át. = J.04.07.
151. 11. A Városi Könyvtár a Költészet Napját a Székiáltó Együttessel köszöntötte. Ez volt egyben a Kulturális és Tudományos Hetek – Székely Mihály Zenei Napok nyitó rendezvénye is. = J.04.14.
152. 11-05.26. Kulturális és Tudományos Hetek - Székely Mihály Zenei Napok rendezvényei. = J.04.14.
153. 27. A Malom Film-Színházban nyílt meg Szalai György kiállítása. A portréfotók a színházban fellépő művészeket örökítik meg. = J. 05.12.

Május

154. 5. Kiállítás nyílt a Városi Könyvtárban a húszéves évfordulóját ünneplő Jászok Egyesülete történetéről. = J.05.12.
155. 6-8. Harmadszor rendezték meg városunkban a Székely Mihály Énekes Találkozót. A verseny színhelye a Déryné Művelődési Központ volt. = J.05.12.
156. 6. Jász-emlékműnél a jászok redemptio 266. évfordulójára emlékeztek a Városvédő és Szépítő Egyesület rendezésében. Az ünnepségen fellépet a Jászmagyarok Egyesülete, a Jártató Táncegyüttes és a Jászsági Hagyományörző Egylet. = J.05.12.

157. 6. A Belvárosi Általános Iskola Székely Mihály Tagintézménye névadóját ünnepelte. A Székely Mihály díjat Birkás Dorina kapta. = J.05.12.
158. 14. Huszadik alkalommal került megrendezésre a Hajta Gyalogos Teljesítménytúra. Az ország 43 településéről érkeztek természetjárók. = J.05.19.
159. 15. A Vasas horgászto mellett felszentelték a felújított Nepomuki Szent János szobrot. = J.05.12.
160. 16. A CO-OP STAR Kereskedelmi Zrt. közgyűlése újválasztotta elnöknek Bartus Pált és Rédei Istvánt. = J.05.19.
161. 17. Turisztikai fórumot tartottak a Jász Múzeumban a Jászkapu Turisztikai Egyesület szervezésében. = J.05.19.
162. 17. A Mongol Tudományos Akadémia elnöke és a SZIE Alkalmazott Bölcsészeti Karának dékánja Jászberényben megállapodást írt alá hallgatói és oktatói cserelátogatásokról. = J.06.30.
163. 18. Gyerekeknek rendezett történelmi játszóházat a Jász Múzeum és a Déryné Művelődési Központ. = J.05.19.
164. 19. Selmeczi László régész mutatta be a Jász Múzeumban a Szülőföldünk a Jászság című tanulmánykötetet. A könyv európai uniós támogatással a Jász Múzeumért Alapítvány gondozásában jelent meg. = J.05.26
165. 19. Testvérvárosunk, Conselve rendőrségének küldöttsége Jászberénybe látogatott. = J.06.02.
166. 21-22. A Lehel Vezér Gimnázium rendezte a XIII. Környezet- és Természetvédelmi Diákszimpoziumot = J.05.26.
167. 26. A Gróf Apponyi Albert Általános Iskola udvarán a Városvédő és Szépítő Egyesület rendezésében megtartották a Vásárhelyi emléknapot. A Vásárhelyi Emléklakett kitüntetettjei: Weisz Müller Imre a Polgármesteri hivatal volt sportfelelőse és Rigó András a Lehel Vezér Gimnázium biológiateanára. = J.06.02.
168. 28. Nagyszabású ünnepséggel emlékeztek az Electrolux Lehel Kft. megalakulásának huszadik évfordulójára. = J.06.02.
169. 28. Hősök napi megemlékezés: szentmise a Szentkúti templomban, koszorúzás a második világháborús emlékműnél. Az ünnepség szónoka Antics István a Lehel Vezér Gimnázium igazgatója volt. Az első világháborús emlékműnél is folytatódott a megemlékezés. = J.06.02.
170. 28. A DMK nagytermében tartották meg a Jász Múzeumért Alapítvány rendezésében a Szülőföldünk a Jászság című vetélkedő döntőjét. A kistérség általános és középiskolás diákjai helyismereti tudásukról adtak számot. = J.06.02.

JÁSZDÓZSA³

2010

Június

171. 4. Nemzeti Összetartozás Napján emlékoszlop avatás, a trianoni békediktátum 90. évfordulójára. = D. jún.

³ Összeállította: Gulyás Erzsébet

172. 11-13. Jászágón rendezett XVI. Jász Világtalálkozón a jászdózsai küldöttség is részt vett. = D. jún.,

Július

173. 2-4. XVI. Dósai Napok rendezvényei: díszünnepséget megnyitotta Szerencsés István polgármester, Pócs János országgyűlési képviselő köszöntötte a vendégeket. Kiállítások: Szent Korona másolata; jászdózsai születésű Kiss Bertalan festményei; jászjákóhalmi László Krisztina ikonjai; Borics Tamás Air brush munkái; Bognár Mária foltvarró alkotásai; Gyurkó Józsefné kézimunkái; valamint a 12. Dósai Alkotótábor munkái, amelyet megnyitott Szakolczay Lajos irodalomtörténész. Koncertek: Hargitai Géza, Gyurkó Julianna és barátaik komolyzenei koncertje; Kóródi Anikó és Réz Lóránt ének-orgona műsora; felléptek: a Lemúr Femúrja és Jelek zenekar; Jártató táncegyüttes; „Dósai” Honismereti Szakkör népdalköre; Szerencsés Martina; Elek Erzsébet; Kövér István. Felavatták: Bollók Ferenc emléktábláját a Könyvtár falán. Átadták a Tábori-emlékházat, ahol fellépet a Bekecs Együttes. = D. szeptember
174. 31. Hetedik alkalommal rendezték meg Lehel Vezér napi Jász Viadalt, a hagyományörző íjászok mérték össze tudásukat. = D. szeptember

Augusztus

175. 11. A Községi Házban Szerencsés István polgármester tájékoztatója a négy éves ciklusról. = D. szept.
176. 19. Szent István és az Új Kenyér ünnepe: Szerencsés István felavatta a felújított millenniumi emlékművet és a Varga Gábor szobrász által alkotott országzászlót. Bemutatkozott az erdélyi testvértelepülés Csíkszentsimon Ifjúsági Fúvószenekar. = D. szeptember

Szeptember

177. 25. A Jász Baráti Társaságok vezetőinek VI. találkozója a Községi Házban, majd megtekintették a felújított főteret és az emlékműveket. = D. október
178. 26. A Szent Mihály szoborkompozíció avatása és a felújított Szent Mihály tér ünnepélyes átadás. Köszöntőt mondott Szerencsés István, polgármester, szobrot felavatta Pócs János, országgyűlési képviselő, felszentelte Varga András, plébános. Elhangzottak Varga Gábor, szobrászművész gondolatai is. Megújultak a település központjában a közparkok, a játszótér, a járdák. = D. szeptember, október

Október

179. 1. Idősek Világnapja az Erdős Otthonban, ünnepi műsort adtak az óvodások, az általános iskolások és a „Dósai” Honismereti Szakkör Vegyes Kórusa, valamint a Léghajó színház, amely zenés programmal szórakoztatta az otthon lakóit. = D. december
180. 3. Önkormányzati választás eredménye: polgármester Szerencsés István, Fidesz-KDNP (2. ifj. Túri László, 3. Palotai Lászlóné MSZP); önkormányzati képviselők: Balog Erika, független; Bollók Etelka, Fidesz-KDNP; Gyenes László, FIDESZ-KDNP; Némethné Harsányi Katalin, független; Orosz István Fidesz-KDNP, Rédei Norbert, független. = D. október

181. 10. „Dósai” Honismereti Szakkör hagyományörző bemutatója – szüretelés. = D. október
182. 10. Megalakult a Dózsa Kempo Klub, edző Kardos Ignác 2 danos mester, vezetője Somodi Márton. = D. február
183. 14. Megalakult az új önkormányzat. = D. október
184. 16. Országos Polgárőr Szövetség ünnepi gyűlése Budapesten, ahol az év polgárőre címet Orosz Tibor, a Jászdózsai Polgárőr Egyesület elnöke kapta. = D. október
185. 19. Újjáalakult a Jászsági Többcélú Társulás Társulási Tanácsa, amelynek egyik elnök-helyettese Szerencsés István. = D. október
186. 28. A község alpolgármestere: Gyenes László. = D. december

November

187. 9. A Könyvtár a JászPortál – Könyvtári „Tudásdepó-Expressz” a Jászságban című (TIOP-1.2.3/08/1-2008-0035 kódszámú) projekt második ütemének keretén belül a telepítésre kerül a Textlib programot, amely segítségével a könyvek adatbázisát építik ki. = D. február (2011)
188. 25. Községi Könyvtár önálló költségvetési intézményként működik tovább, a Községi Ház, pedig Polgármesteri Hivatal szakfeladatákként. = D. december

December

189. 19. Falu Karácsony. = D. december

2011

Január

190. 12. Doni katasztrófára emlékezés a II. világháborús emlékműnél. Emlékező Gyulyás János. = D. február
191. 29. A Jászdózsai Sport Egyesület sportbált rendezett. = D. február

Február

192. 18. Mesemondó verseny a Könyvtárban. = D. április
193. 24. Bozóky János Általános Iskola megemlékezése a névadóra. = D. április

Március

194. 5. A „Dósai” Honismereti Szakkör Énekkara a huszadik évfordulóját ünnepelte. Az ifjúsági honismeret szakkör, felvette Bolya Ilona nevét, aki az Egyesült Államokba él, nagyon sokat segítette szülőfaluját. = D. április
195. 15. Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc évforduló alkalmából ünnepség. = D. február
196. 17. Rédei Norbert képviselő, lemondott megbízásáról. A megüresedett képviselői helyre Kóródi Anikó Zsuzsanna /Fidesz-KDNP/ szerzett mandátumot, mint a kislistán szereplő képviselőjelölt. = D. április

Április

197. 3-4.1849-es Tavaszi hadjáratra megemlékezés: fogadták a nagykátai hagyományőröket; elhangzott Szerencsés István köszöntője; Kossuth toborzót Gulyás István kisbíró nyitotta meg; Guba Imre fegyver- és öltözet bemutatója; óvodások, általános iskolások rajzkiállítása; részt vettek a jászjákóhalmi, a jászberényi és a nagykátai ünnepségen; „huszárkonyha” főzőverseny. = D. április
198. 8. Dósai Alkotótábor képeiből kiállítás a jászberényi Városi Könyvtár és Információs Központban, megnyitotta F. Balogh Erzsébet az Alkotótábor művészeti vezetője, levetítette Isabel Hanewald chilei festőművész kisfilmjét Jászdózsáról. = D. április
199. 8. Nógrád megyei Pedagógiai Intézet által szervezett közlekedési vetélkedőn, Szolnokon Czeglédi Bence 3. osztályos tanuló 6. helyezést ért el, Bóna László 7. osztályos tanuló, pedig 12. helyezést. = D. április.
200. 15. A Költészet Napja alkalmából szavaló verseny a Községi Könyvtárban. = D. április

Május

201. 1. Család éve alkalmából családi nap a plébánián, amelyet az Egyházközségi Képviselő-testület szervezett. = D. június
202. 6. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet és a Szent István Egyetem Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium által meghirdetett „Őseink nyomában” című megyei honismereti pályázatát általános iskolás diákoknak. A Bozóky János Általános Iskolából négy pályázat érkezett, minden tanuló jó eredményt ért el: 7-8. osztályos korcsoport – csoportos kategóriában Inges Krisztina, Ludmerszky Szilvia első helyezést ért el, pályázatuk címe: Gulyás János élete és munkássága (a Dósai Hírekben folytatásonként meg is jelenik.) Gulyás Petra 6. osztályos V. helyezést, Bollók Vivien és Simon Petra IV. helyezést, Hájos Alexandra, Harsányi Renáta és Simon Réka, pedig VI. helyezést ért el. = D. június
203. 14. „Dósai” Honismereti Szakkör tagjai a pusztafogacsi búcsún vettek részt, nagyon sok dózsai család telepedett le 1868-ban Pusztafogacson. Szentlászló-pusztai legelő eladása után vásároltak meg a kápolna környéken elterülő földet. = D. június

JÁSZFÉNYSZARU⁴

2010

Július

204. 5-12. Mesetábor 13. alkalommal az általános iskola és a BLNT Drámapedagógiai Műhelye szervezésében. = Mf. 2010. augusztus, 20-21.p.; Pf. 2010. augusztus, 8. p.
205. 8-11. Lumina Cornu Klub által szervezett Lumina Live tábor Jászfényszarun. = Mf. 2010. szeptember, 21. p.

⁴ Összeállították: Bujdosó Katalin és Nagy Ildikó

206. 14-16. Hungaria Nostra – Város- és Faluvédők Szövetségének XXIX. Országos Találkozója és Szakmai Konferenciája jászfényszaru-i látogatással és részvétellel. = Mf. augusztus, 12. p.; Pf. 2010. augusztus, 6. p.
207. 29. Véradás Jászfényszarun. = NL. 2010. július 29., 5. p.
208. 31. III. Tarlófesztivál Jászfényszarun. = Mf. 2010. augusztus, 22-23.p.; Pf. 2010. augusztus, 1. p.; NL. 2010. augusztus 21. 3. p.; NL. 2010. augusztus 7., 5. p.

Augusztus

209. Az idén ünnepli a Védőnői Szolgálat 95. évfordulóját Jászfényszarun. = Pf. 2010. augusztus, 8. p.
210. A Fényszaruiai Baráti Egyesülete az Erkel Ferenc emlékévé alkalmából Jubileumi Emlékérmeket ad ki. = Mf. 2010. augusztus, 7. p.
211. Régi idők tanúi sorozatban beszélgetés Fózer Pállal a jászfényszaru-i bányatavakról. = Mf. 2010. augusztus, 13. p.
212. A felelős szerkesztő szemszögéből – Interjú Sugár Istvánnéval. = Mf. 2010. augusztus, 18-19.p.
213. Az 50 legnagyobb magyar cég között a Samsung – Interjú Siho Jang, a Samsung Elektronics Magyar Zrt. elnökével. = Mf. augusztus, 19. p.
214. 1. Fesztivál itt, fesztivál ott! A X. Gömör–Tornai Fesztivál Szuhafőn, színjátzóink részvételével. = Mf. 2010. augusztus, 3. p.
215. 1. II. Fogathajtó verseny Jászfényszarun. = Mf. 2010. augusztus, 24. p.; Pf. 2010. augusztus, 1. p.
216. 1-7. Szoptatás Világhete Jászfényszarun is a Védőnői Szolgálat szervezésében. = Mf. 2010. szeptember, 23. p.
217. 2. Emlékezés az első helyi születésű orvosra. A FÉBE megemlékezést tartott az Orvosok Emléktáblájánál Sándor Imre születésének centenáriuma alkalmából. = Mf. 2010. augusztus, 14. p.; NL. 2010. július 24., 3. p.; NL. 2010. július 29., 5.p.
218. 7-8. Horgász hírek. A Béke Horgászegyesület horgászversenyt tartott. Ifjúsági tábor Szajolban. = Mf. 2010. augusztus, 15. p.
219. 16. Lezajlott a „Nagyiskola” komplex fejlesztése, felújítása (ÉAOP-4.1.1/2F-2009-00013) kiviteli munkáinak műszaki átadás-átvétele. = Mf. 2010. augusztus, 2. p.; NL. Grátis. 2010. szeptember 2. ,3. p.; NL. 2010. szeptember 4., 5.p.
220. 19. Nemzeti ünnepünk alkalmából. = Mf. 2010. szeptember, 2. p.
221. 19. Jászfényszaruért Kiváló Emlékérmeket kapott a jászfényszaru-i művészeti alapskola közössége. = Mf. 2010. augusztus, 7. p.
222. 19. Közszolgálatáért kiváló díjat kapta Jászfényszarun Török Imréné és Lovászné Török Magdolna. = Mf. 2010. augusztus, 8. p.
223. 19. Jászfényszaruért Kiváló Emlékérmeket kapott Kiss Zoltán. = Mf. 2010. augusztus, 8. p.
224. 21. Kirándulás az Országházba a Jobbik Magyarországért Mozgalom helyi szervezete rendezésében. = Mf. 2010. október, 18. p.
225. Győríne Czeglédi Márta élménybeszámolója norvégiai útjáról 2. rész. = Mf. 2010. augusztus, 11-12.p.
226. 31. Az uniós pályázati forrásból (ÉAOP-4.1.1/2F-2009-00013) felújított iskolaépület ünnepélyes átadása. = Mf. 2010. szeptember, 3. p.; Pf. 2010. szeptember, 1. p.

Szeptember

227. Zöldség-gyümölcs napok a Szivárvány Óvodában. = Mf. 2010. október, 2. p.
228. Őszi események a Napsugár Óvodában. = Mf. 2010. október, 2-3.p.
229. Apró-cseprő hírek az iskolából. = Mf. 2010. október, 3. p.
230. A helyi piac. = Pf. 2010. szeptember, 8. p.
231. Polgármester jelöltek és képviselő jelöltek bemutatkozása. = Mf. 2010. szeptember, 6-14.p.; Pf. 2010. szeptember, 3. p.
232. Az önkormányzat újra elnyerte az Ifjúságbarát Önkormányzat kitüntető címet. = Mf. 2010. szeptember, 15. p.; Mf. 2010. október, 19. p.
233. Riport John Heffernannal, a Modus Link ügyvezető igazgatójával. = Mf. 2010. szeptember, 16. p.
234. Az Iglice Gyermek Néptáncgyűttes Lengyelországban járt. = Mf. 2010. október, 20. p.
235. 1. Magas szintű fogászati szolgáltatás. Beszélgetés Tóth Lajos Jánossal, városunk új fogorvosával. = Mf. 2010. december, 15. p.
236. 3. Mikszáth Kálmán halálának 100. évfordulója tiszteletére felolvasóestet rendezett a Városi Könyvtár. = Mf. 2010. szeptember, 21. p. és Pf. 2010. szeptember, 1. p.; NL. 2010. augusztus 12., 5.p.
237. 9. ÉAOP-5.1.1/E-09-2009-0005 számú Közösségfejlesztési akciók Jászfényszaru - II. ütem c. pályázat nyitórendezvénye. = Mf. 2010. szeptember, 3. p.
238. 10. Óvodai kirándulás a Fóti Gyermekvárosba. = Mf. 2010. október, 2. p.; Pf. 2010. október, 6. p.
239. 12. Ismét Zakliczynben jártunk a Babfesztiválon. = Pf. 2010. október, 6. p.
240. 16-17. A magyar népfőiskolák VI. országos találkozója Tatán a BLNT részvételével. = Pf. 2010. október, 4. p.; NL. 2010. október 21., 5. p.
241. 22. Fórum a térítésmentes HPV védőoltásról a Nagyiskolában. = Mf. 2010. szeptember, 1. p.
242. 25. Jászsági lokálpatrióták tanácskozása Jászdózsán, Jászfényszaru részvételével. = Mf. 2010. október, 8. p.
243. 28. Francia vendégek Jászfényszarun. = Pf. 2010. október, 5. p.
244. 30. Népmese Napja az Iskolai és Gyermekkönyvtárban. = Mf. 2010. október, 19 p.; NL. 2010. szeptember, 5. p.
245. 30. Finn-magyar felnőttképzési szeminárium, melyen a Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság is képviseltette magát. = Pf. 2010. október, 7. p.

Október

246. Polgármesteri program-választások után. = Mf. 2010. október, 5. p.
247. Interjú Knaller-Erdősi Henriette cégvezető asszonnyal, a Hirsch Porozell Kft. cégvezetőjével. = Mf. 2010. október, 7. p.
248. Híres szülőteink: Seress Imre – Jászfényszarui költő, író, újságíróra emlékezve. = Mf. 2010. október 16. p.
249. Ifjabb Bedekovich Lőrinc – Jászfényszaru szülőte – életútja. = Pf. 2010. október, 4. p.
250. 2. Jászfényszarui gyerekek részvétele és eredménye a jászberényi sakkversenyen. = Mf. 2010. október, 9. p.

251. 3. Önkormányzati választások 2010. eredményei Jászfényszarun. = Mf. 2010. október, 6. p.
252. 4-10. Országos Könyvtári Családi Napok a Városi Könyvtárban. = Mf. 2010. október, 20. p. és NL. 2010. október 7., 5. p.
253. 6. Október 6-i megemlékezés Jászfényszarun. = Mf. 2010. október, 1. p.
254. 15. Jászfényszaru Város Önkormányzat képviselő- testületének alakuló ülése. = Mf. 2010. október, 1. p.
255. 7. Új játszótér Jászfényszarun. = NL. 2010. október 7., 5. p.
256. 12. Jászfényszarun 30 fővel megalakult a polgárőr-egyesület Székely Bertalan vezetésével. = NL. 2010. október 12., 3. p.
257. 15. George Orwell felolvasóest a Városi Könyvtárban. = Mf. 2010. október, 18. p.
258. 22. Vidékfejlesztési Konferencia jászfényszarui részvétellel, vendég Fazekas Sándor, vidékfejlesztési miniszter, Kovács Sándor, a JNSZM-i Közgyűlés elnöke = Mf. 2010. november, 6-7.p.
259. 22. Jászfényszarui színjátszók látogatták meg a kárpátaljai magyar településeket. = Mf. 2010. november, 18-19. p.
260. 23. Sakkverseny iskolánkban szép eredményekkel. = Mf. 2010. november, 5. p.
261. 23. Nemzeti ünnepünk. = Mf. 2010. november, 1. p. és Mf. 2010. november, 3. p.

November

262. Riport Kiss Józseffel, a Jászfény Kft. ügyvezető igazgatójával. = Mf. november, 8. p.
263. XIII. Lumina Cornu Asztali Torna. = Mf. 2011. január, 10. p.
264. A jászfényszarui Szentháromság oszlop bemutatása. = 2010. november, 5. p.
265. Környezeti nevelésről tartott ingyenes előadást a Gyermek Egészséges Fejlődéséért Közhasznú Alapítvány az óvodás korosztálynak. = Mf. 2010. december, 15. p.
266. 5. Nekrológ Kiss Á. Ferencről (1933-2010) Jászfényszaru szülőteréről. = Mf. 2010. november, 16. p. és NL. 2010. november 4., 14. p.
267. 6. Ovibuli a Petőfi Művelődési Házban, a Szivárvány Óvoda rendezésében. = Mf. 2010. november, 4. p.
268. 6. Kirándulás Budapestre az Erkel emlékévé alkalmából. Szervező a Városi könyvtár és a FÉBE. = Mf. 2010. november, 9. p.
269. 9. Együtt a szakképzés megújulásáért – Pályaválasztási Fórum volt Jászfényszarun. = Mf. 2010. november, 2. p.
270. 12. Egészségesebb élőhelyet! Pályázat nyertesei között a 2. c osztály. = Mf. 2010. november, 5. p.
271. 12. Radnóti Miklós Nemzeti felnőtt Vers- és Prózamondó verseny Győrben, fényszarui sikerekkel. = Mf. 2010. november, 10. p.
272. 12. Boszorkánypéntek a Kisiskolában. = Mf. 2010. november, 20. p.
273. 12-14. Ifjúsági Konzultációs kör alakult fiatalok bevonásával Jászfényszarun. = Mf. 2010. december, 8. p.
274. 13. II. Fogathajtó bál. = Mf. 2010. november, 16-17.p.
275. 17. „Ne Gyújts Rá!” világnap Jászfényszarun. = Mf. 2011. január, 3. p.; Pf. „011. január, 7. p.

276. 19. 16. Erzsébet napi vásár a jászfényszarui Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság szervezésében. = Mf. 2010. december, 16. p.; Pf. 2010. december, 5. p.; NU.2010. november 18., 5.p.
277. 20. Csanádi István emlékverseny a J-ÁSZ SE birkózószakosztály részvételével. = Mf. 2010. december, 13. p.
278. 21. Zakliczyn lengyel testvérvárosunk polgármestere Mgr. Jerzy Soska lett. = Mf. 2011. január, 20. p.
279. 24. és 26. Ki mit tud? Az általános iskolák tanulói részére. = Mf. 2010. december, 14. p.
280. 25. Megyei Top 50. Első a Samsung Electronics Magyar Zrt. = Mf. 2010. december, 6. p.
281. 26. Szolnoki Szimfonikus Zenekar hangverseny előadása a művelődési házban. = Mf. 2010. december, 7. p.
282. 27. Grillázstorta készítő versenyen – Hornyákné Borbély Melinda különdíjas lett. = Mf. 2010. december, 6. p.
283. 27. FŐNIX ISE Labdarúgó Torna I. fordulója Gödöllőn első helyezett Jászfényszaru. = Mf. 2011. február. 8. p.

December

284. Új koreai cég az Ipari Parkban. Beszélgetés Sanghak Lee úrral, a SUNGJU EUROPE KFT. ügyvezető igazgatójával = Mf. 2010. december, 7. p.
285. A 250.000 Ft-os önkormányzati támogatásból új könyveket vett a Városi Könyvtár. = NL. 2011. január 8. 5.p.
286. Újabb nyertes pályázat. A Jászfényszaru Város Polgármesteri Hivatal szervezetfejlesztése címmel. = Mf. 2010. december, 5. p.
287. Sikeresen zárult a felnőttképző Civil Hálózat szervezése megyénkben, csatlakozott a BLNT is a tagok sorába. = Pf. 2010. december, 6. p.
288. A jászfényszarui Napsugár Óvoda a Diótörő c. baletet nézhette meg az Magyar Állami Operaházban. = Mf. 2011. január, 3. p.
289. 3. Felolvasóest a Városi Könyvtárban Szabó Magda műveiből. = Mf. 2010. december, 3. p.
290. 4. Karácsonyvárosi játszóház „Jó gyakorlat” Jászfényszarun. BLNT és az általános iskola szervezésében. = Pf. 2010. december, 3. p.; Mf. 2011. január, 5. p.
291. 6. Mikulás várás a Napsugár Óvodában.=Mf. 2010. december, 15. p.
292. 8. Görög Ibolya előadása: A közszereplés protokollja címmel Jászfényszarun. = Mf. 2010. december, 3. p.; Pf. 2011. január, 8. p.
293. 9. A Jászfényszarui Ipari Centrum KFT. kapta „Az év befektetőbarát ipari parkja” címet 2010-ben.=Mf. 2010. december, 4. p.
294. 11. Idősek karácsonya Jászfényszarun. Köszöntik az 50. és 60. házassági évfordulójukat ünneplőket is. = Mf. 2010. december, 2. p.
295. 11. Ingyenes szűrőnap az orvosi rendelőben. = NL. 2010. december 2., 5. p.
296. 17. Agatha Christie születésének 120 éves évfordulója alkalmából „bűnügyi délutánt” szervezett a Városi Könyvtár. = NL. 2010. december 2. 5.p.
297. 19. Adventi Kávéház a Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság rendezésében. = Mf. 2011. január, 2. p.

298. 27. Felnőtt sakkverseny Jászfényszarun. = Mf. 2011. január, 19. p.
 299. 29. Nostalgialátalkozó a jászfényszarui Fortuna Együttes és Napsugár Gyermekszínpad volt és jelenlegi tagjainak. = Mf. 2011. január, 17. p.

2011

Január

300. Tájékoztató az Integrációs képesség-kibontakoztató programról. = Mf. 2011. január, 7. p.; Pf. 2011. január, 1. p.
 301. Együtt a szakképzés megújulásáért. Az Általános Iskola Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Szakképző Iskola szakképzést indít a 2011/2012. tanévben. = Pf. 2011. január, 1. p.; Mf. 2011. január, 10. p.; NL. Grátis 2011. február 3. 4. p.
 302. Riport Varga Gáborral, a Work Way Club Kft. jászfényszarui irodájának vezetőjével. = Mf. 2011. január, 12. p.
 303. Régi idők tanúi – Beszélgetés Palócz Imrénével. = Mf. 2011. január, 18. p.
 304. Eltört a lány ujja, ezért feljelentették a tanárt. = NL. 2011. január 24. 1. p.
 305. 1. Győriné Czeglédi Márta polgármester köszöntője. = Mf. 2011. január, 1. p.
 306. 1. Újévi Operett koncert a Petőfi Művelődési Házban. = Mf. 2011. január, 16. p.
 307. 10. Megemlékezés a doni áttörésre Ézsiás István előadásával Jászkiséren. = Pf. 2011. február, 5. p.
 308. 14. A Magyar Kultúra Napja alkalmából Nóti Károly: Szeressük egymást c. vígjátéka került bemutatásra. = Mf. 2011. január, 20. p. és NL. 2010. december 30., 5. p.
 309. 14. Vállalkozói Fórum Jászfényszarun a Városházán. = Mf. 2011. április, 15.
 310. 21. Kovács Andrásné színjátszó-rendező Csokonai Vitéz Mihály alkotói díjat vehetett át. = NU. 2011. január 27. 5. p.; Mf. 2011. február, 4. p.; Mf. 2011. május, 18-19. p.
 311. 21. Madáretető kiállítás a Petőfi Művelődési Házban, a Szivárvány Óvoda szervezésében. = Mf. 2011. február, 9. p.; NL. 2011. január 27. 5. p.
 312. 27. Évindító Vállalkozói Klub rendezvény Jászfényszarun a Városházán. = Mf. 2011. február, 9. p.
 313. 29. Az általános iskola hagyományos jótékonysági bálja Jászfényszarun a Petőfi Művelődési Házban. = Mf. 2011. február, 2. p.
 314. 31. Civil Fórum. = NL. 2011. január 15. 5. p.; Mf. 2011. január, 6. p.

Február

315. Régi idők tanúi – A fényszarui hentesek és mészárosok. Beszélgetés Ézsiás Istvánné nyugalmazott tanárnővel. = Mf. 2011. február, 5. p.
 316. Beszélgetés a vadásztársaság elnökével, Tamus Bélával. = Mf. 2011. február, 13. p.
 317. Új helytörténeti kiadvány jelent meg a FÉBE által. = Mf. 2011. február, 14. p.
 318. A kalaposmesterék sírköve. Bedekovich Lőrinc unokájának, Bedekovich Ernesztinának nyughelye a jászalsószentgyörgyi temetőben. = Pf. 2011. február, 1. p.
 319. 2. Könyvtári „Tudásdepó – Expressz” a Jászságban. A TIOP-1.2.3-as pályázat projektzáró rendezvénye Jászberényben. = Mf. 2011. március, 5. p.; NL. 2011. február 8. 5. p.
 320. 3-4-5. Akkreditált pedagógus továbbképzés Jászfényszarun. = Mf. 2011. február, 12. p.; Pf. 2011. február, 3. p.

321. 5. Vadászbál Jászfényszarun a Régi Kaszinó épületében. = *Mf.* 2011. február, 13. p.
322. 5. A Szivárvány Óvoda farsangi bálja. = *Mf.* 2011. március, 4. p.
323. 5. Megyei Egyéni Sakk Diák Olimpia Újszászon, jászfényszarui sikerekkel. = *Pf.* 2011. február, 3. p.; *Mf.* 2011. március, 16. p.
324. 9. Közmeghallgatás. = *Mf.* 2011. február, 3. p.
325. 12. Iskolai farsangi bál a Petőfi Művelődési Házban. = *Mf.* 2011. február, 2. p.
326. 19. XVIII. FÉBE Bál. = *Mf.* 2011. március, 2. p.; *NL.* 2011. február 21. 2. p.; *NL.* 2011. február 24. 5. p., *NL.* 2011. február 24. 5. p.; *NL.* Grátis, 2011. március 4. p.
327. 23. Európa nap - informatikai kutatás címmel – tudáspróba az iskolás korosztály részére. = *Mf.* 2011. március, 5. p.; *Pf.* 2011. március, 8. p.; *NL.* Grátis, 2011. március 3. 2. p.
328. 23. A Jászfényszaru Város Önkormányzatának testületi ülésén vendég volt Lengyel Györgyi megyei kormány megbízott. = *Pf.* 2011. március, 7. p.
329. 26. Farsangi bál a Napsugár Óvodában. = *Mf.* 2011. március, 4. p.; *Pf.* 2011. március, 6. p.

Március

330. Jászfényszaru Városi Polgárőrségének bemutatkozása. = *Mf.* 2011. március, 7. p.
331. Télbúcsúztató kiszabáb-égetés a Napsugár Óvodában. = *Mf.* 2011. március, 15. p.; *Pf.* 2011. március, 6. p.
332. A Szivárvány Óvoda Katica csoportja ellátogatott a Samsungba. = *Mf.* 2011. március, 12. p.
333. Jászfényszarun működik az ország egyik legjobb ipari parkja. = *NL.* mell. Gazdasági Magazin, 2011. március, 13. p.
334. 5. Jász kun Világ – Művészeti Szemle. Megyei kulturális rendezvény Jászfényszarun a Petőfi Művelődési Házban. = *Mf.* 2011. március 5. p.
335. 8. Farsang a Művészeti Iskolában. = *Mf.* 2011. március, 4. p.
336. 10. A Magyar Vidékek Akadémia második sorozata keretében a helyi termékekről szóló konferencia vendége volt a BLNT Tokajban. = *Mf.* 2011. március, 6. p.; *Pf.* 2011. március, 5. p.
337. 13. Diák délkelet területi birkózóverseny Kiskőrösön jászfényszarui sikerekkel. = *Mf.* 2011. március, 10. p.
338. 15. Március 15-i ünnepség Jászfényszarun. = *Mf.* 2011. március, 16. p.
339. 18. Cserháti Ágnes az MTVA szóvivője és kommunikációs igazgató-helyettese lett. = *Mf.* 2011. április, 10. p.
340. 19. Jászok jubileumi összejövetele a Budai Várban. (kitüntetettek: Ézsiás Vencel, Kovács Béláné Pető Magdolna) = *Mf.* 2011. április, 13. p.; *Pf.* 2011. április-május, 5. p.
341. 20. Formációs Táncok Első Régiós Seregszemléje Jászfényszarun, a Petőfi Művelődési Házban. = *NL.* 2011. március 21. 1. p.
342. 26. IV. Lumina Cornu Történelmi Emléknapp. = *NL.* 2011. március 24. 4. p.

Április

343. A víz világnapja a Napsugár Óvodában. = Mf. 2011. április, 1. p.
 344. „Nyuszinap” a Napsugár Óvodában. = Mf. 2011. április, 2. p.
 345. Halász Judit koncert a Petőfi Művelődési Házban. = Mf. 2011. április, 7. p.
 346. Talamba ütőegyüttes koncertje a Petőfi Művelődési Házban. = Mf. 2011. április, 8. p.
 347. Régi idők tanúi. A fényszaruai zöldség felvásárlásról. Beszélgetés Szabó Istvánnal. = Mf. 2011. április, 9. p.
 348. Beszélgetés városunk két új orvosával: Kovács Terézia háziorvossal és Korbély László üzemorvossal. = Mf. 2011. április, 10. p.
 349. Beszélgetés Borbély Ferenc ácsmesterrel. = Mf. 2011. április, 19-20. p.
 350. Fényszaru első vadásztársaságának története. = Mf. 2011. április, 21. p.
 351. Tóth János iskolaigazgató életútja. = Pf. 2011. április-május, 6. p.
 352. 4. Folyó Gábor Tápióbicskén, a Tüzerkonyha főzőversenyen első helyezést ért el. = Mf. 2011. április, 24. p.
 353. 10. Nagyböjti Egyházzenei Áhítat a jászfényszaruai templomban. = Mf. 2011. április, 8. p.; NL. 2011. április 9., 5. p.
 354. 11. Költészet napja az általános iskolában. = Mf. 2011. május, 23. p.
 355. 13. Felső versmondó verseny a Kisiskolában. = Mf. 2011. április, 12. p.
 356. 16. Tiszaföldvári sakkverseny. = Mf. 2011. május, 22. p.
 357. 22. Föld napja a Napsugár Óvodában. = Mf. 2011. május, 10. p.
 358. 22. Húsvét és Anyák Napja a Napsugár Óvodában. = Mf. 2011. május, 21. p.
 359. 30. Egyházmegyei cigány-találkozó az egri bazilikában, jászfényszaruai részvétellel. = Pf. 2011. április-május, 6. p.; Mf. 2011. május, 22. p.

Május

360. 45 év után teljesen megújult a Petőfi Művelődési Ház. = Mf. 2011. május, 1. p.; NL. 2011. április 21., 4. p.; NU. 2011. március 26., 5. p.
 361. Zsámboki Richárd tanulmányi sikerei. = Mf. 2011. május, 9. p.
 362. Könyvcimborák Klubja az Iskolai és Gyermekkönyvtárban. = Mf. 2011. május, 11. p.
 363. 1. Családi Egészségnap a Város Napján. = Pf. 2011. április-május, 1. p.
 364. 1. Város Napja Jászfényszaru. = Mf. 2011. május, 2. p.
 365. 1-8. Születés Hete a Védőnői Szolgálat szervezésében. = Pf. 2011. április-május, 5. p.; NL. 2011. április 21. 4. p.; Mf. 2011. május, 12. p.
 366. 7. „A költészet és Mi” vers és prózamondók találkozója. = Mf. 2011. május, 20. p.; NL. 2011. április 21., 4. p.
 367. 8. Megemlékezés a Vöröskereszt világnapjáról. = Mf. 2011. május, 10. p.
 368. 9. Európa Nap második forduló. = Pf. 2011. április-május, 8. p. és Mf. 2011. május, 4. p.
 369. 12. Kulturális program az általános iskolások részére. = Pf. 2011. április-május, 7. p.; Mf. 2011. május, 22. p.
 370. 13. Jótékonyági est az AMI- ban. = Mf. 2011. május, 3. p.
 371. 15. Egyházközösségi nap. = Mf. 2011. május, 6. p.
 372. 21. VIII. Jász Íjászverseny a Lehel-tónál. = Mf. 2011. június, 12. p.
 373. 27. Európai Unió Gyermeknap Bp-en, Juhász János fogatával = Mf. 2011. június, 24. p.

374. 27-29. Országos sakkverseny Debrecenben fényszarui sikerekkel = Mf. 2011. június, 24. p.
375. 28. FÉBE beszámoló és tisztújító közgyűlés, kitüntetettek névsora = Mf. 2011. június, 6. p.
376. 28. Néptáncos sikerek Békéscsabán = Mf. 2011. június, 10. p.
377. 29. Szentkúti zarándoklat = Mf. 2011. június, 12. p.

Június

378. Óvodai hírek. = Mf. 2011. június, 2. p., 14-15. p.
379. Iskolai hírek. = Mf. 2011. június, 3. p., 14-15. p.
380. Iskolai ballagás 2011. = Pf. 2011. június, 1. p.
381. Civil Társadalom Napja Nagyváradon, a BLNT részvételével. = Pf. 2011. június, 3. p.
382. Sport hírek: Pető Ádám sikerei.= Mf. 2011. június, 16. p.
383. Régi idők tanúi: Beszélgetés Borbély Jánossal a szabadföldi kertészetről. = Mf. 2011. június, 18-19. p.
384. A Márai-program nyertesei között a Városi Könyvtár. = Mf. 2011. június, 8. p.
385. Főgyházmegyei rajzpályázat a Család Éve alkalmából, fényszarui díjazottakkal. = Pf. 2011. június, 6. p.
386. 1. Az új aljegyző, Voller Erika megkezdte hivatali munkáját. = Mf. 2011. július, 6. p.
387. 1. Megújult a Vadászház. = Mf. 2011. június, 7. p.
388. A Jobbik helyi szervezete trianoni megemlékezést tartott. = Mf. 2011. június, 12. p.
389. III. Fogathajtó verseny eseményei.= Mf. 2011. június, 21-23. p.; NL. 2011. június 7., 5. p., június 6., 16. p.
390. 25 éves a jászfényszarui nagyharang. = Mf. 2011. május, 13. p.; június, 19. p.
391. 20 éves a Jászok Egyesülete – vándorkiállítás a Városi Könyvtár szervezésében. = Mf. 2011. június, 8. p.
392. Pannon Pajzs településvédelmi rendszer átadása. = Mf. 2011. június, 1. p.
393. Jászfényszarun járt Lengyel Györgyi megyei kormány megbízott a Jászsági Jegyzőklub vendégeként. = Mf. 2011. július, 9. p.
394. 15. Jó tanulók fogadása. = Mf. 2011. június, 4. p.
395. 15. Penczner Pál Nap Jászfényszarun, Régi parasztházak kiállítás a művelődési házban a Penczner Pál Alapítvány szervezésében. = Mf. 2011. július, 14. p.
396. 19. Szigetmonostoron járt az Iglice.= Mf. 2011. július, 12. p.
397. 22-24. Penczner Pál Alapítvány művészeti tábora a Nagyiskolában. = Mf. 2011. július, 2. p.
398. 24. III. Múzeumok Éjszakája – A jász kamukéro címme – a Városi Könyvtár programja. = Mf. 2011. július, 4. p.; NL. 2011. június 16., 4. p.
399. 25. Samsung nap Jászfényszarun = Mf. 2011. július, 13. p.
400. 27. Városunkban a külgazdasági államtitkár, Becsey Zsolt. = Mf. 2011. június, 1. p., július, 7. p.; NL. 2011. március 26., 5. p.
401. 27-02. A FÉBE XVI. Honismereti és helytörténeti tábora. = Mf. 2011. július, 3. p.

Július

402. A BLNT nyerte a Jászsági Civil Vándordíjat az idén.
 403. NCA–EA-11 számú „Civil szervezetek működésének támogatása” címmel pályázaton nyert a FÉBE = Mf. 2011. július, 5. p.
 404. Sporthírek, futball eredmények. = Mf. 2011. július, 15. p.
 405. 1. Semmelweis nap a Szociális, Egészségügyi, Idősügyi és Vallásügyi Bizottság szervezésében. = Mf. 2011. július, 16. p.
 406. 28-02. Testvérvárosi találkozó Zakliczyn és Bors részvételével. = Mf. 2011. július, 8. p.

 JÁSZJÁKÓHALMA⁵

2010

Szeptember

407. 2-3. A Nagy Dezsőné vezette Jákó Kertbarát Kör hagyományosan megrendezett termékbemutatója 22. alkalommal is nagy sikerrel zajlott a gazdakörben.
 408. 20. Jászszentlászlóra – a község hajdani pusztáján épült faluba – tett látogatást a 20 évvel ezelőtti önkormányzati testület néhány tagja Fodor István Ferenc akkori polgármester vezetésével abból az alkalomból, hogy akkor lépett testvérkapcsolatra a két község. Ezúttal búcsúztak el a most nyugdíjba vonuló polgármestertől is, aki már akkor is a község vezetője volt.

Október

409. 3. A csökkentett létszámú új önkormányzati testületbe a régi testületből bekerült Farkas Dezső, Fodor István Ferenc, Molnárné Pete Mariann, Muhari Zoltánné és Poór László. Új tag Terjéki Tünde, a polgármester ismét Lukácsi Pál.
 410. 6. A Horváth Péter Honismereti Szakkör ez évben is megrendezte a gyertyás felvonulást az Aradi Vértanúk emléknepjén a Damjanich tértől a temetőig: a '48-as huszár, László Gergely sírjáig.
 411. 31. Új egyesület alakult a községben Jákóhalmi Szabad Íjászok Baráti Köre néven Nagy István vezetésével.

November

412. 3. Lukácsi László jászalsószentgyörgyi helytörténész tartott előadást a honismereti szakkörben családfakutatásáról, melynek egyik ága Jákóhalmát is érinti.
 413. 6. A kertbarátok vendégül látták rákóczipfalvi, újszászi és két jászkiséri társkörüket. Díszvendég volt Borbás Zsolt, a megyei közgyűlés községünkhöz is kötődő alelnöke.
 414. 13. A Magyarország Felfedezői Szövetség országos gyűlésén Fodor István Ferenc csapatvezető képviselte – országos alapítótagként is – a jákóhalmi László Gergely csapatot Gyömrőn.

⁵ Összeállította: Fodor István Ferenc

415. 14. A honismereti szakkör szervezésében hagyományosan gyertyát gyújtottak az emlékezők a mise után a két háború áldozataira emlékezve a háborús emlékműveknél.
416. 14. A honismereti szakkör alakulásának 47. évfordulóján megjelent a „Mi újság a Jászságban 1873-ban?” című kiadvány a Jákóhalmi Honismereti Füzetek sorozat 7. tagjaként. A füzet az akkoriban Jákóhalmán megjelent Jászkürt című lap anyagából válogatás.
417. 26. A Jászjákóhalmi Polgári Kör tagjai emlékeztek 1995-re, a kör 15 évvel ezelőtti alapítására. A cél a község polgári hagyományainak felkutatása, megőrzése volt akkor is és ma is.
418. 26. A Gubicz András Gazdakör névadójának névnapjához közeledve misén és koszorúzáson emlékezett.

December

419. 5. A Ficzek Károly Szociálisan Rászorultakért Alapítvány kuratóriuma döntött a karácsonyi támogatásokról.
420. 7. Több polgári civil szervezet koszorúzással egybekötött megemlékezést tartott az emeletes iskolánál, annak félévszázados évfordulóján.
421. 15. Az adventi időszakban a templomi ministrálásban résztvevő gyerekek betlehemes játékot mutattak be, többek közt ellátogattak a honismereti szakkör összejövetelére is.
422. 25. A községi népdalkör ünnepi műsort adott a karácsonyi mise előtt Fodor Dénes Déryné-díjas karnagy vezetésével a templomban.
423. 28. A Vének Tanácsa – a Jászságért-díjasok – a gazdakörben tartotta év végi összejövetelét.

2011

Január

424. 12. Az 1943-as urví áttörés emléknapiján a Don-kanyar áldozataira emlékeztek a II. világháborús emlékműnél.
425. 21. A Magyar Kultúra Napja alkalmából rendezett kiállításon Prágában szerepeltek Lukácsi Eszter jákóhalmi festő képei.
426. 21. A Gubicz András Gazdakör életében jelentős az idei év, mivel 20 évvel ezelőtt alakult. A jubileumi év a mai gazdabállal kezdődött.
427. 23. Sikerral szerepelt a jászberényi Lehel Vezér Gimnázium két jákóhalmi diákja a Magyar Kultúra napja alkalmából kiírt pályázaton. A Budai Várban rendezett díjkiosztó ünnepségen Szabó Zsófia kategóriájában első díjat, Forgács Gergely pedig különdíjat vehetett át

Február

428. 5. A farsangi bállok sora a hagyományos iparos bállal folytatódott február első szombatján.
429. 10. Megalakult a községben a Keresztény Értelmiségiek Szövetségének jászjákóhalmi csoportja Forgács Csabáné vezetésével, Varga András plébános támogatásával.

430. 23. Névadójának emléktábláját koszorúzta meg a Horváth Péter Honismereti Szakkör tagsága a jászberényi Lehel Vezér Gimnázium emeleti folyosóján.
431. 25. A kommunizmus emléknapiján a község mártírjára – az 1919-ben kivégzett Dohy Gábor főjegyzőre – emlékeztek a gazdakör előterében elhelyezett emléktáblánál.

Március

432. 2. Újraindult a Budo Halma karateklub Kardos Ignác vezetésével a Nagy-Ficzek iskolában. A klub néhány évig Jászárokszálláson működött.
433. 9. Fodor István Ferenc alapítótagot a Jász–Nagykun–Szolnok megyei Tudományos Egyesület egyik alelnökévé választották.
434. 19. A Jászok Egyesülete megalakulásának 20. évfordulója alkalmából Fodor István Ferenc is elismerő oklevélben részesült a Hadtörténeti Múzeumban rendezett ünnepségen.

Április

435. 3. Huszonnégy év óta először nem érintette a Tavaszai Hadjárat alkalmából rendezendő történelmi lovastúra a községet.
436. 6. A honismereti szakkör tagjai a legöregebb szakköri tagot köszöntötték 90. születésnapján. Farkas László 12 éves kora óta – 78 éven át – volt aktív férfi- és női fodrász, ez évben szűnt meg adófizető állampolgár lenni.
437. 17. A Tolna megyei Újiregre látogatott a honismereti szakkör. A kisközséget árokszállási kitelepülők alapították 80 évvel ezelőtt.

Május

438. 6. Jászok napja megünneplése a gazdakörben.
439. 14. Mint több év óta, ma is nagy sikerrel szerepelt a népdalkör Fodor Dénes vezetésével az abasári katona- és bordalfesztiválon.
440. 17. Nepomuki Szent János napján ma is megtartották a Jánoska eresztést a Tarnán, a hajdani népi vallásosság emlékeként.

Június

441. 4. A KÉSZ helyi csoportja emléktáblát avatott a hajdani trianoni emlékpark helyén a Plébánia melléképületén. Ünnepi beszédet mondott Pócs János országgyűlési képviselő.
442. 4. Az első jákóhalmi tűzoltó egyesület megalakulásának 120. évfordulójára emlékeztek a jákóhalmi tűzoltók, felidézve a hosszú időszak rangosabb eseményeit.
443. 12. Most is többen indultak autóbusszal és személykocsikkal a mátraverebélyi szentkúti búcsúba, mint évszázadok óta; hajdanán gyalog.
444. 18. A Jászok és a kereszténység címmel tartott egész napos programot az egyházközség rangos előadókkal. Vendég volt Rétvári Bence KDNP-s államtitkár is.
445. 19. Tizenhetedik alkalommal rendezték meg a Varjasi találkozót.

Július

446. 13. A Tájak-Korok-Múzeumok klub a Partiumba – a mai Romániába – indult Ady Endre szülőfalujába, a hajdani Érmindszentre egynapos kirándulásra.
447. 25. A sárospataki hagyományörző táborban Forgács Gergely, Nagy Kristóf és Papp Krisztián képviseli a jákóhalmi László Gergely csapatot egy héten át.
448. 30. Hetedik alkalommal rendezte meg több jászsági népdalkör részvételével a gazdakör Jakab-napi dalos találkozóját a község védőszentjének tiszteletére.

Augusztus

449. 13. Fodor István Ferenc jákóhalmi versenyző a jászapáti városi könyvtár rejtvényfejtő klubjának tagjaként első helyezést nyert kategóriájában a martfői országos versenyen.
450. 27. Nagy sikerrel szerepelt a jászberényi népdalkör 40. születésnapja alkalmából rendezett dalos találkozón a jákóhalmi népdalkör Fodor Dénes vezetésével.

 JÁSZKISÉR⁶

2010

Június

451. 3-4-5. X. Pünkösdi Vigadalmi Napok = N. 2010.máj.13. Grátis; T.,2010.6.sz.
407. Idei év elismerései: az Év Szociális Díja: Balogh Károlyné; az Év Sportolója Díja: Bajzáth Klára Lilla; az Év Nevelője Díja: Ráczy György; Az Év Kultúra Díja: Bagi István
408. 4. Trianoni megemlékezés. = T.2010.6. sz.; N.2010.jún.19.
409. 15. Megtörtént a műszaki átadás a Tájházban. = K. 2010.jún.; N. 2010.jún.26.
410. 30. Semmelweis Nap. = T.2010.7.sz.
411. GPS berendezést kapott a mentőszolgálat. = N. 2010.júl.31.
412. Nyár végére zárul a könyvtárfejlesztés. = N. 2010.jún.17.

Július

413. 24. Jászkiséri Sportegyesület Sportnapja. = K. 2010.júl.; T. 2010.7.sz.
414. Jubileumi Emléklapot kapott a Csete Balázs Honismereti Egyesület Kőszegen. = N. 2010.júl.8.
415. Speciális eljárással két és fél kilométer út épül a Településen. = N. 2010.júl.8.; Öjkv., 2010.júl.7.
416. Szeptemberre befejeződik az oktatási intézmények felújítása. = N. 2010.júl.22.

Augusztus

417. 1-től négy körzeti megbízott teljesít szolgálatot. = N. 2010.júl.31.
418. 19. Hajdú László polgármester úr Jász–Nagykun–Solnok Megyéért Díj elismerésében részesült. = K.aug.-szept.; N.,2010.aug.21.

⁶ Összeállította: Szakál Istvánné

419. 20. Államalapításunk ünnepe, beszédet mondott Hajdú László polgármester. = T. 2010. X.évf.8.sz.
 420. 20-21. Pendzsom Folk Fesztivál. = K.2010.júl.; T.,2010.aug-szept.
 421. 31. Ünnepeles tanévnyitó és nyílt nap. = T.2010.8.sz.

Szeptember

422. Befejeződött az iskola felújítása. = N.2010.szept.7.
 423. 12. Trianon-emlékmű avatása. = N.2010.szept.4.
 424. 16. Közmeghallgatás. = Öjkv. 2010.szept.16.

Október

425. Jászkisér Város Polgármestere továbbra is Hajdú László. = T.2010.X.évf.10.sz.; Öjkv.2010.okt.12.
 426. Jászkisér Város alpolgármestere Kiss Lajos, külsős alpolgármester Lukácsi György. = Öjkv.2010.okt.12.
 427. 4-10. Országos Családi Könyvtári Napok: 4. Irodalmi vetélkedő a könyvtárban; 5. Egészségnap; 6. Egészségnap; 7. Honismereti játszóház a 4. évfolyam számára; 8. Családbarát ügyintézés. Könyvtári Meghívó
 4. Aradi Vértanúkra való megemlékezés, meghívott előadó Hermann Róbert hadtörténész. = K.2010.okt.
 5. Jászkisér Város Önkormányzata Képviselő-testületének alakuló ülése. = T.2010.10.sz.
 428. 22. 1956-os Forradalom és szabadságharcra való ünnepi megemlékezés. = K.2010.okt.

November

429. 6. Jász Alkotók Körének kiállítása Budapesten. = K. 2010.nov.
 430. 19. Jótékonyági est a vörös iszap károsultjainak megsegítésére. = K.2010.nov.; Öjkv. 2010.okt.28.
 431. 27. Tűzoltóautót adományozott Jászkisér Jásziványnak. = K 2010.dec.; N 2010.11.29.; N.,2010.dec.9. Grátis melléklet
 432. A könyvtárban telepítésre került a TextLib integrált könyvtári rendszer. = T.2011.2.sz.
 433. Madarász Sándor lett a helyi polgárőr egyesület vezetője. = N.2011.febr.17.

December

434. 10. A felújított iskola-óvoda épületek záró rendezvénye. = T.2011.1.sz.; N.2010.dec.4.
 435. 10. Véralodók napja. = K.2011.jan.
 6. XXI. "Apáról-fiúra" népi gyermekjátékok közösségi bemutatója. = K.2010.nov.; K.2010. dec.; N.2010.dec.9.; N.2010.dec.18.
 436. 18. A Jászkiséri Pedagógus Női Kar karácsonyi hangversenye a Művelődés Házában. = N.2010.dec.18.
 437. 18. Karácsonyi kézműves és ajándékvásár a Polgármesteri Hivatal parkolójában. = K.2010.dec.; K.2011.jan.; T.2011.1.sz.
 438. Mammográfiai szűrés. = Öjkv. 2010.okt.28.

2011

Január

439. 10. Megemlékezés a doni áttörés napjára a Művelődés Házában. = K.2011.jan.; N.2011.jan.6.
440. 20. Alsó tagozatos szavalóverseny az iskolában. = K. 2011.febr.
441. 21. A Magyar Kultúra Napjára való megemlékezés Meister Éva színművésznő közreműködésével a Művelődés Házában. = N.2011.febr.3.
442. 25. Megérkezett a 301 db tanulói laptop az iskolába. = T. 2011.2.sz.; N.2011.febr.3
443. Kihelyezésre került a település rovársírasos helysége név táblája. = T.2011.2. sz.; N.2011.febr.11.; Öjkv., 2010.dec.9.
444. Civil Kerekasztal tanácskozása = N.2011.jan.8.

Február

445. Újabb 5 évre kapott megbízást Szakálné Torma Eszter a Városi Könyvtár vezetésére. = Öjkv., 2011.dec.9.
446. 19. II. Hagyományörző disznóvágás a Tájház udvarán. = K. 2011.febr.; K.2011.márc.
447. 25. Alsó tagozatos farsang az iskolában. = T.2011.3.sz.
448. Otthonról is elérhető a könyvtár katalógusa. = N. 2011.febr.8.

Március

449. 12. A Csete Balázs Honismereti Egyesület évnnyitó rendezvénye. = K.2011.márc.15.
450. Nemzeti Ünnepeinkre való megemlékezés, ünnepi beszédet mondott Agócs Tibor történelem szakos tanár. = K.2011.márc.; T.,2011.2.sz.
451. 21. Görgy Artúrra emlékeztek a Jászkisériek Baráti Egyesületének szervezésében. = T.2011.4.sz.
452. 23. Jászsági szavalóverseny a Csete Balázs Általános Iskolában. = T.2011.4.sz.; N.2011.márc.31. Grátis melléklet
453. 28-tól ápr. 6-ig tüdőszűrő vizsgálat. = K.2011.márc.

Április

454. 2. Jászkisér a „Nagy Vagy” TV2-n futó vetélkedőjében. = K.2011.máj.
455. 5. Nemes András főorvos könyvének bemutatója a könyvtárban. = K.2011.márc.
456. 8. Ladányi Lajos Emlékverseny az iskolában. = K. 2011.május
457. Megkezdődött a bölcsőde felújítás. = T.2011.4.sz.; N. 2011.máj.12.

Május

458. 1. Civil Majális a Dongó Vendégház és Sörkertben. = K. 2011.ápr.
459. 3. Az iráni nagykövet látogatása településünkön. = K. 2011.máj., T.2011.5.sz.N.2011.máj.4.
460. 9. Redemptio megemlékezés a Jászkisériek Baráti Egyesületének szervezésében. = K.2011.máj.;T.,2011.6.sz.

461. 18. Gyermekmentő eszközöket nyert a jászkiséri mentőállomás. = T.2011.6.sz., N.2011.máj.19.
462. 20. Települési tisztasági, hulladékgyűjtési nap. = T.2011.4. sz.
463. 21. A Pedagógus Női Kar tavaszi hangversenye a katolikus templomban. = K.2011.ápr.; K.2011.jún.
464. 28. Kitelepítettek emléktáblájának avatása a Tájház falán. = K.2011.május; T.2011.6.sz.; (N.2011.máj.26.; N.2011.máj.30.; Öjkv. 2011.márc.30.
465. 20., 27.A Csete Balázs általános Iskola kulturális bemutatója. = N.2011.máj.26.
466. Életmentő Emlékérmek adományoztak a 92. évében járó Babos Erzsébetnek. = N.2011.máj.5.
467. Az önkormányzat biztosítja az önerőt a közfoglalkoztatásra. = N.2011.máj.26.

Június

468. 3-4. Kiséri napok. = T.2011.5.sz.
469. Kítüntetettek: Év Kultúra Díja: Váradi László; Év Nevelője Díj: Molnár György; Jászkisér Városért Díj: Jászkiséri Pedagógus Női Kar; Jászkisér Város Díszpolgára: Gubiczné Csejtei Erzsébet. = T.2011.6.sz.
470. 3. Pendsom Folk Fesztivál a Szent István Parkban. = N.2011.ápr.23.; K.2011.júl.-aug.; T.2011.7.sz.
471. 4. Nemzeti Összetartozás Napja. = K.2011.jún.
472. Átadták a felújított bölcsőde épületét. = T.2011.6.sz.; K. 2011.júl-aug.
473. Jún. 29-júl. 6. Aerobik csoport a svájci testvérvárosunkba Niederlenzbe kapott meghívást. = K.2011.júl-aug.
474. 30. Semmelweis Napi megemlékezés a Városháza dísztermében. = T.2011.7. sz.

Július

9. I. Jászkiséri Hagyományörző Lovasnap. = K.2011.jún.; T.2011.6. sz.; N.2011.jún.4.; N.2011.júl.7.; N.2011.júl.21. K.2011.júl-aug.; T. 2011.7.sz.

Rövidítések

BLNT	Bedekovich Lőrinc Társaság
D	Dósai Hírek
FÉBE	Fényszaruiak Baráti Egyesülete
HM	Jászapáti Hírmondó
J	Jászkürt
JU	Jász Újság
K	Kisér
Mf	Mi Újság Fényszarun?
N	Új Néplap
NL	Új Néplap
ÖjKv	Önkormányzati Jegyzőkönyv
p	pagina, oldal
Pf	Pipafüst
sz.	szám
T	Kiséri Tudósító
UN	Új Néplap

A KÖTET MEGJELENÉSÉT TÁMOGATTÁK:

Jászberény Önkormányzata és
Pócs János országgyűlési képviselő

Tisztelt Támogatóink!

Az 1996. Évi CXXVI. törvényben foglaltak alapján alapítványunk 2011-ben a személyi jövedelemadó meghatározott részéből 71840 Ft támogatásban részesült, mely összeget az évkönyv nyomdaköltségeinek részbeni fedezésére fordítottunk.

Az évkönyv kiadója a Jászsági Évkönyv Alapítvány hálásan
megköszönve az eddigieket, továbbra is szívesen fogad
felajánlásokat és várja újabb támogatóit.

(Adószámunk: 18821725-1-16; számlaszámunk: OTP Jászberény, 11745035-
20009362)